تهذيب كتاب

مشارع الأشواق إلى مصارع العشاق

(في الجهاد وفضائله)

پښتو

للامام
العالم المجاهد الشهيد احمد بن ابراهيم النحاس الدمشقي الدمياطي

هذبه وانتقاه
الدكتور صلاح عبد الفتاح الخالد

وترجمه الى لغة البشتو
سيف الاسلام "دريزي"

البلاغ خپرندوی مرکز

دارالکتب الإسلامية، hedayatdarulelme.com

تهذیب کتاب
مشارع الاشواق إلی
مصارع العشاق
في فضائل الجهاد
(پښتو)

تهذيب كتاب

مشارع الأشواق إلى مصارع العشاق

في فضائل الجهاد

پښتو

للإمام

العالم المجاهد الشهيد أحمد بن إبراهيم النحاس الدمشقي المياطي

هذبه وانتقاه

الدكتور صلاح عبد الفتاح الخالد

و ترجمه الى لغة البشتو

سيف الاسلام "دريزى"

البلاغ خپرندوى مركز

د کتاب مشخصات

نوم: تهذیب کتاب مشارع الاشواق الیٰ مصارع العشاق فی فضائل الجهاد پښتو

مؤلف: العالم المجاهد الشهید أحمد بن إبراهیم النحاس الدمشقی المیاطی

مهذب: الدکتور صلاح عبد الفتاح الخالدی

مترجم: سیف الإسلام "دریزی"

کمپوزر: عبد الشافي

خپرندوی: البلاغ خپرندوی مرکز

چاپ وار: لومړی

چاپ شمېر: ۲۰۰۰ټوکه

چاپ کال: ۱٤۲۸هجري قمري

بسم الله الرحمن الرحيم

البلاغ

خپرندوی مرکز

وياړی چی په لومړی ځل د اسلام د لاری د يوه ستر مجاهد عالم شهيد أحمد بن ابراهيم الدمشقی المياطی د مشهور جهادی کتاب مشارع الإشواق الی مصارع العشاق فی فضائل الجهاد د تهذيب پښتو ترجمه په روانه ژبه کتب متبی له کوم بدلون نه تاسو ته وړاندی کوی او په دی هم وياړی چی د داسې يوی ستری ليکنی ترجمه يې د کار پيلامه شوه

البلاغ

خپرندوی مرکز

يو ازاد اسلامی خپرندوی مرکز دی، د اسلامی کتابونو چاپ، نشر، توزيع او ترجمه يې اساسی دندی دی

البلاغ

خپرندوی مرکز

د دې ترجمې په تصحيح کې د ښاغلی مولوی صبغت الله "صادق" ښاغلی مولوی نور الله "وفا" او ښاغلی مولوی اصحاب الدين هڅې ستايې او له لوی الله نه ورته د دارينو سعادت او کاميابی غواړی

د البلاغ خپرندوی مرکز خادم

عبد الله "مجاهد"

بسم الله الرحمن الرحيم

دژباړن سریزه

داسلام په سپیڅلي دین کی جهاد داسي یو روښان حقیقت دی چی هیڅ مسلمان ترینه سترګی نشي پټولی ، الله جل جلاله پخپل کتاب قران کریم کی دکفر او ظلم په خلاف دقتال او جهاد کولوتاکید کړیدی ، او مسلمانانو ته یې ځای پرځای امر کړیدی چی دظلم او کفر په خلاف جهاد وکړي لکه چی فرمایي :

﴿ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ (۱۹۰) وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ﴾ [البقره : ۱۹۱].

ترجمه : دالله په لیار کی له هغو سره وجنګیږئ چی له تاسی سره جنګیږي ، خو تیری مه کوئ، بیشکه چی الله پاک تیري کوونکي نه خوښوي . او هغوی ووژنئ په هرځای کی مو چی پری وس ورسید او ویې باسئ له کومو ځایونو څخه یې چی تاسی ایستلی یاست ، فتنه او فساد له وژلو څخه خورا بد دی .

همدغه راز لوی الله دقران کریم په بل ځای کی فرمایي :

﴿ الَّذِينَ امَنُوْا يُقَاتِلُونَ فِيْ سَبِيْلِ اللهِ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا يُقَاتِلُونَ فِيْ سَبِيْلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوْا اَوْلِيَآءَ الشَّيْطٰنِ اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيْفًا ﴾ [النساء :۷۶] .

مومنان دالله په لیار کی جنګ کوي اوکافران د شیطان او طاغوت په لیار کی نو دشیطان له دوستانوسره جنګ وکړئ بیشکه چی دشیطان مکر او دوکه خورا سسته او ناتوانه ده .

له دغو پورتنیو آیتونو څخه پرته نور ګڼ آیتونه هم دجهاد داهمیت په باره کی نازل شوي دي خوزه دلته په همدغو دوه آیتونو بسنه کوم .

دالله تعالی لـه دغو آیتونو څخه څرګندشو چی لـه مسلمان سره جهاد یونه جلاکیدونکی عنصر دی ترهغه پوری یو مسلمان په صحیح معنی مسلمان مومن او خپلواک نشي پاتی کیدلی ترڅوپوری چیدجهاد جذبه او ولوله دهغه په رګونو کی موجودنه وي .اسلام او جهاد پخپلو کی دروح او جسد مثال لري چېرته چی مسلمان او اسلام وي هلته به جهاد خامخا موجود وي ، اسلام او مسلمان لـه جهاد نه پرته نشي پائیدلی ، دکوم مسلمان زړه چی دجهاد له روح نه خالي وي هغه به له ایمان نه هم تش لاسی وي دهرچا په زړه کی چی دجهاد شوق نه وي هغه ځانته دمسلمان ویلو حق نه لري که بیاهم لـه سپین سترګی نه کار اخلي او ځانته مسلمان وایي ، وایي دی مګر درسول الله صلی الله علیه وسلم دمبارک ارشاد په رڼا کی هغه به دمنافق په مرګ مري الله سبحانه وتعالی پخپل پاک کلام قران مجید کی فرمایي :

﴿ وجاهدوا باموالکم وانفسکم فی سبیل الله ﴾

ای مومنانو!تاسی دالله په لاره کی پخپلومالونو او ځانونو سره جهاد وکړئ .

هرڅوک چی دالله په دی ښکاره حکم عمل نه کوي مالي او ځاني جهادلپاره ملانه تړي هغه مسلمان او مومن نشي کیدی دحضرت آدم علیه السلام له زمانی نه تراوسه پوری داسی ورځ نه ده تیره شوی چی دالله رښتونو مومنو بنده ګانو دخپل ایمان او عقیدی دساتلو لپاره لـه جني او انسي شیطان سره جهاد نه وي کړی ، داسی یوپیغمبر نه دی مبعوث شوی چی هغـه دایمان او اسلام لـه دښمنانو سره دجهاد اعلان نه وي کړی . آخري نبي محمدصلی الله علیه وسلم هم خپل ټول ژوند داسلام لـه دښمنانوسره پـه جهاد کی تیر کړیدی همدغـه راز دهغـه صـلی الله عـلیه وسلم اصحابو کرامو هم له جهاد نه یوی شیبی لپاره غفلت او سستنی نه دی کړی . کله چی دپیغمبرانو او دهغوی امتیانو ایمان ، عقیده او استقلال له جهاد نه پرته په امن کی نه دی پاتی شوی نو ددی زمانی مسلمان څنګه کولی شي چی له جها د نه پرته خپل ایمان ، عقیده او آزاد ژوند په امن کی تیر کړي .

ای مسلمانه وروره!که تـه غواړی چی ستا ا یمان ، عقیـده ، آزادي ، عـزت او آبرو دکفارو له یرغل نـه محفوظ پاتی شي نو دا له جهادنه پرته په هیڅ حالت کی ممکن نـه دی ، کـه دالله دشمن کفري او الهادي خواکونـه ستاپرخاوره ، عقیـده ، آزادي ،

عفت ، غیرت او عصمت باندی له یرغل کولو نه نه ویریږي له لري خایونونه راخي ستاپرخاوره تیری کوي نوته دهغوی په مقابله کی دجهاد کولو نه ولی وروسته کیږی ؟ ایا داوروسته کیدل به په دی خبره دلالت نه کوي چی ستازړه له ایمان نه تش دی ، په رګونو کی دی دغیرت وینه وچه شویده او هسې تش په نامه مسلمان یې .

ربنتینی مسلمان کله هم دکفر په وړاندی دغلامي سر ایښودلوته نه چمتوکیږي او ترهغه توره لـه لاسه نه غورځوي ترڅوپوری چی دکفراو ظلم زور نه وي اوبه شوی او حق په باطل نه وي غالب شوی .

که ته ربنتینی مومن یی نو بیا داسلام دسرلوړی او دآخرت دتل پاتي جنتونودترلاسه کولو لپاره لـه جهاد نه پرته بله لاره ستاپه وړاندی نشته . دخپل درونـد خوب نـه بیدار شه او دالله په لاره کې دظلم اوناروا په خلاف مزبوط او فولادي دیوال جوړشه ځکه چی الله تعالی مسلمان مکلف کړی دی چی هر وخت دکفر او تیری په خلاف جهاد وکړي .

ای مسلمانه وروره! په دی خبره پخه او کلکه عقیده وساته چی الله تعالی دحق ملګری او مدد ګار دی .اوفرمایلي یې دي چی : خبردار! دالله ډله غالبه ده.

اوس هغه ورځ رانژدی شوی چی لـه اسلامي نړی نه دکفر او ظلم تغر راټول او یرغلګر کفري ځواکونه په ذلت اورسوایي سره وتښتي. انشاء الله

زه په آخره کی دخپلو هغو ورونو لپاره لاس په دعـایم چی ددی مهم کتاب په ژباړه کی له ماسره مرسته اولاربنوونه کړی ده ، لوی الله دی زما اودهغوی هلـ حلی پخپل لوی دربار کی قبول اومنظور کړي . آمین.

یوه بله خبره چی زه خپلو درنو لوستونکوته کول غواړم هغه داده چی که څه هم ما ددی کتاب په ژباړه کی بشپړکوښښ کړیدی چې څه غلطي پکی پاتی نه شي خوبیاهم که دانساني کمزوری لـه کبله څه غلطیانې پاتی وي هغه دی په نښه او دکتاب چاپوونکی اداري ته ولیږي ترڅو په دویم چاپ کی اصلاح کړی شي .

والسلام

ستاسی ورورسیف الاسلام (دریزی)

ذوا العقده ۱۴۲۸ هـ ق

سریزه

إن الحمـدلله ، نحمله ونستعينه ونتوب إليه ونستغفره ، ونعوذبالله من شرور أنفسـنا ،ومـن سـيئات أعمالـنا ،مـن يهـد ه الله فـلا مضل لـه، ومن يضلل فلاهـادي لـه ، وأشهد أن لا إله إلا الله،وحده لاشريك لـه ، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله ، صلوات الله وسلامه عليه ، وعلى آله وصحبه أجمعين .

امابعد:

بې لـه شکه جهاد ددين يو مضبوط بنسټ او د اسلام روح دی، په دی کی داسلام قـوت اودبقا راز دی ، داد امن هغه يقيني لاره ده چې ريښتيني مومنان پری ځي او سيده دنعمتونو جنت ته رسيږي او درب العالمين خوښي ترلاسه کوي.

قـرآن پـاک دجهاد في سبيل الله په اړه زور بحث کړی اودجهاد ميدانونه ، طريقي او صورتونه يې ډيرصفا بيان کړيدی ؟

درسول الله صلى الله عليه وسلم ګڼ احاديث د جهاد حقيقت ثابتوي او خلک ديته هڅوي اوترغيب ورته ورکوي .

درسول الله صلى الله عليه وسلم سيرت جهادي سيرت دی او ددغه سيرت رښتينی عـنوان او پېژندګلوي داده چې داديـو مجـاهد نـبي محمـدﷺ سـيرت دې ځکـه چې درسول اکرم ﷺ ټول ژوند د الله له دښمنانو سره په جهاد کې تير شويدی ترڅو د الله دعوت خور اودين خلکوته ورسيږي .

رسول الله ﷺ خپلو ملګرو صحابه کرامو تـه هم دجهاد داسې تربيت ورکړې و چې دايې د ژوند برخه . او ددوی په طبيعت کې ننوتې و، پدې وجه هغوی دالله د لارې مجاهدين ، مقاتلين، دشپې راهبان ، زاهدان اود ورځې شهسواران وو. ددښمنانو لپاره ډير سخت او پخپلو کې نهايت نرم او مهربان وو .

داسلامي تاريخ په ټولو پيړيو کې جهاد يو غښتلې او قوي خط پاتې شوې دی چې ريښتوني اومجاهد مسلمانان يې لـه نورو نه جداکړيدي اودغو مجاهدينو دامت له

دښمنانو سره مقابله کړې او لوی جهاد یې ورسره کړیدې ، په دې لاره کې یې پوره صبر ، استقامت او تیارې ښودلې او له الله سره خپله کړې وعده یې سرته رسولې ده.

مسلمان امت پدې حق او رښتینې جهاد سره دخپل وجود او دین حفاظت کړی او خپله خاوره یې ساتلې ده، دخپلو صلیبي دښمنانو او نورو کافرانو مقابله او دجهاد په زور یې ددښمنانو وسله تباه ، دسیسې یې ناکامې اودخپلو اهدافو او مقصدونو په ترلاسه کولوکې یې له ماتې سره مخ کړیدي .

پدې اوسني وخت کې پر مسلمان امت یو نوی مصیبت راغلې اوپه یو داسې بلا کې اخته شوي دي چې دښمنان دهغوی دیوداسې اسلامي خلافت په لـه منځه وړلو کې کامیاب شوي دي چې د مسلمان امت لپاره دامن او سلامتیا سوری و ، دښمنان وتوانیدل چې دمسلمانانوله ټولو اطرافونه داسلامي نظام وجود ختم کړي د مسلمانانود فرّدي او اجتماعي ژوند له ټولو اړخونونه یعنی سیاسي ، اقتصادي ، اجتماعي ، علمي ، ادبي ، کلتوري او فکري برخو نه ژوندی او موثر اسلام غائب کړي او اسلام فقط په جوماتونو، بندو ګوټونو، لکه شخصي احوال او خیریه اجتماعي موسسو کې بندکړي. کافرو دښمنانو دمسلمان امت په دین باندې داسې هر اړخیز یرغل وکړ چې نه ترینه دمسلمانانو اخلاق بچ شو ، اونه هم هلکان جینکۍ ، مالونه ، عزتونه ، قوت ، او وطن .

دشمنانو دټولو مسلمانانو ملکونه قبضه او افراد یې قتل کړل ، په آسیا ، افریقااو اروپا کې ډیر اسلامي هیوادونه دهغوی ترسلطې او کنټرول لاندې دي .

دمسلمانانو وینې بې دریغه توی کړی چې په اوسني دور کې هم دټولونه ارزانه وینه دمسلمانانو وینه ده ، په شرق ، شمال او جنوب کې دمسلمانانو په خلاف صلیبیانو جنګونه پیـل کـړي لکـه پـه ایتوپیا ، استیریا ، صومالیه ، سوډان ، نائجیریا ، سینیګال ، بوسنیاهرزوګوینا ، البانیا ، چیچنیا ، داغستان، ارمینیا ، ازر بائجان ، هند ، پاکستان ، کشمیر ، افغانستان ، تایلند ، بوریا ، ویتنام ، اندونیزیا ، فلفاین ، جاپان ، او چین کې .

پدې دورکې داسې سخت مصیبت راغې چې دمسلمان امت ملايې ماته کړه څکه چې کافر او ملعون یهود وتوانیدل چې دفلسطین په پاکه خاوره خپل یهودي

حکومت جوړ او پدې سره يې دخپل دپيړيو پيړيو زوړ مقصد او مرام ترسره کړ. مسلمان امت ديهودو دحسد په پټو لمبو او اور کې وسوځيده .... او له يهودو سره په (۴۸) (۵۶) ،(۷۳) او (۸۲) کلونو په جنګونو کې ډير زيات تاواني شو ، دامت حاکمانو له يهودو سره په کم ډيويډ ، اوسلو ، مادريد ، واشنګټن ، وادي عربه او قاهره کې دسولې تړونونه لاسليک کړل او له يهودو سره دامت ديو شانته کيدو او تابع کيدو کار يې وکړ او پدې سره ديهودو ډير مرامونه ترسره شول او اوس هم لګيا دي دخپلو ظالمانه يهودي مرامونو پوره کيدو لپاره کار کوي .

مجاهدين په پوره صداقت سره په مختلفو جبهاتو کې ددښمنانو په مقابل کې دجهاد دفريضې اداء کولو لپاره اوچت شول لکه په فلسطين ، سوډان ، بوسنيا ، چيچينيا ، هند او افغانستان کې ، له الله تعالى سره خپله کړې وعده يې پوره کړه ځينې يکې په شهادت ورسيدل او ځيني لاپه انتظار کې دي اولـة خپلې وعدې څخه يوه زره هم مخالفت نه کوي ، ليکن سازش او دسيسه ډيره لويه وه او جګړه ددوى له طاقت نه پوره نه وه دشمن زيات قوي و ، داسلامي ملکونو ډيرو حکومتونو او ډلو ددوى ملګرتيا ونه کړه ترڅو دوى نظامي هدفونه او مادي نتائج لاسته راوړې واى مګر دوى بياهم دصبر ، استقامت ، ثبات ، جهاد ، شجاعت او دقهرمانۍ داسې داسې تاريخ او مثالونه وړاندې کړل چې داددعوت ، جهاد او دشهادت په ميدان کې داسې روښانه نښې او لوړې کارنامې دي چې اقتداء پسې کولې شي ،

دجهاد دغه لاره به د اسلامي امت په وجود کې ديو قوي او بنيادي اصل په توګه پاتې وي ، دامت داسې نسل به راشي چې دقرآن ، سنت ، داصحابو کرامو سيرت ، دمخکينيواواوسنيو صادقو مجاهدينو لـه قهرماني څخه دجهاد روحيه واخلي او دالله تعالى ددښمنانو په مقابل کې داسلامي ملکونوددفاع په خاطر مقدسه فريضه ،اکوي او دالله په مرسته داسې سخت ميده کونکې اسلامي جګړې راتلونکې دي. کله چې اسلامي امت تـه دخپلو ناروغيونه صحت په نصيب شي ، لـه خپل رب سره صداقت وکړي او د اسلام ددين پابند وګرځي نو پدې وخت کې به يهود او ددوى ملګري هغه څه ووينې چې انتظار يې نه کوي ، يهودو ، صليبيانو ، هندوانو اوبت پرستانو تـه بـه دمومنو او صادقو مجاهدينو لخوانه پرلـه پسې تباهي او بربادي ور

اړول کیږي ، جهاد به دغسې مسلسل جاري اوساري وي لکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم مونږ ته خبر راکړی چې : ((الجهاد ماض الی یوم القیامة ....)) یعني جهاد به ترقیامته پورې جاري وي ، او هغه رښتیني او ثابت قدمه ډله به پدې امت کې همیشه لپاره موجوده وي چې دهغې خبر رسول الله صلی الله علیه وسلم مونږ ته راکړی دی اوفرمایلي یې دي : ((لا تزال طائفة من أمتي ظاهرين على الحق لايضرهم من خالفهم حتى يأتي أمرالله ......)) یعني زماپه امت کې به یوه داسې ډله همیشه لپاره ترقیامته پورې موجوده وي چې په حق باندې به ولاړ وي اومخالفین به ورته هیڅ ضرر نشي رسولي ، هغه رښتیني مجاهدین به همیشه موجود وي کوم چې دخپلو تورو لاندې جنت ته دداخلیدو شوق لري اودابه په اینده کې نور هم زیاتیږي ، دوی به درسول الله دغه وینا رښتینې کوي چې فرمایي :

((واعلموا ان الجنة تحت ظلال السيوف ...)) پوه شئ چې جنت دتورو ترسیوری لاندې دی ، دغو صادقو مجاهدینو ته داکتاب ډالۍ کوو چې دجهاد دفضائلو په اړه دابن النحاس دکتاب تهذیب دی ، ترڅوبه پوره بصیرت سره جهاد وکړي ، دجهاد فضائل او میدانونه وپیژني اودجهاد جذبه ، احساس ، شوق او مینه یې لاپسې زیات او قوي شي ، همدارنګه دابن النحاس دکتاب دغه تهذیب دامت خوانانو ته هم ورانديږ کوو ترڅو خپل هغه فریضه وپیژني چې الله تعالی ورباندې ددښمن په مقابله کې جهاد لازم کړی دی او پدې سره دغفلت ، سستي ، تردد او شاته پاتې کیدو نه ځان وژغوري له الله سره صداقت وکړي اودهغه ددین نصرت او مرسته وکړي دالله تعالی ددښمنانو مقابله وکړي او دقرآن اوجهاد تربیرغ لاندې خپل موقعیت ولټوي ، اودخپلې راتلونکي شوي وعدې دترسره کولو لپاره کوشش وکړي اودخپلې مینې آرزو ګانو ته په رسیدو کی تلوار وکړي .

مونږ پدې تهذیب سره الله تعالی ته متوجه کیږو او دده دپاک ذات نه امید واریو چې ددغه کتاب مولف عالم ، مجاهد اوشهید ابن النحاس دمشقي ته عظیم اجر وثواب ورنصیب کړي ، او همدارنګه هغو دوه ورونو ته هم بې حسابه اجرونه ورکړي

كومو چې ددغه كتاب تحقيق او خدمت كړيدى او پدې اجر اوثواب كې مونږ هم شريک وګرځوي ...

او الله تعالى دى هرهغه چاته هم دخير جزاء وركړي چې ددى كتاب په نشر او تقسيمولو كې برخه اخلي بيشكه الله تعالى كريم او سخي ذات دى .

وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم .

دكتور صلاح عبدالفتاح خالدى.

داتهذيب

امام ، عالم ، مجاهد او شهيد ابو زكريا احمد ابن ابراهيم بن محمد . شافعي ، دمشقي الدمياطي ليكلى دى چې ابن النحاس په نوم مشهور دى اوپه ٨١٤ هجري كال دمصر په دمياط منطقه كې شهيد كړى شويدى . داكتاب يې دجهاد په اړه ليكلې دى چې دجهاد احكام ، فضايل اوجهاد ته دترغيب په موضوعاتو باندې مشتمل دى ، او خپل كتاب ته يې ((مشارع الاشواق الى مصارع العشاق ومثير الغرام الى دار السلام)) نوم وركړى او دغه امام پخپل ژوند كې واقعي جهاد كړيدى ځكه چې په دمشق كې دجهاد په دوړ كې لوى شوى اوپه عملي توګه كې دلته دجهاد تربيت اخستې و ، بيا چې مصر ته يې كډه وكړه او په دمياط كې لس كاله پاتې شو نو دلته بيا عملي جهاديې وكړ، ده به ددمياط او دخواوشا علاقې خلك د صليبيانو سره جهاد ته راوستل چې دهغوى دحملو مخ نيوې وكړي . الله تعالى دده جهادپخپل دربار كې قبول او د شهادت لويه مرتبه يې ورته په نصيب كړه او په كال ٨١٤ هجري كى دمياط ته نژدى د ((الطينة)) نومى ځاى كې په جګړه كې شهيد شو .

نو پدې سره امام ابن النحاس رحمه الله علمي . عملي ، اوقولي جهاد تړول ترسره كړه اودشهادت مرتبه يې ترلاسه كړه .

نو پدې وجه دده دغه كتاب بو خاص مزه او تاثير لري ، او معلومه ده چې الله تعالى ددى شهيد او عالم دغه كتاب ته دقبوليت درجه نصيب كړى ده ځكه چې دايې دوه ځلې ليكلې دى يو ځل يې دعلم په سياهي او دويم ځل يې دشهيد په وينو ، اوپدې سره ابن النحاس دكريم صفت ګټلې دى . پرهغه ددغه كتاب د تاليف او دليكلو سبب او باعث داو چې ده دخپلې زمانې په مسلمانانو باندې جهاد فرض ګڼلوځكه چې مغولواوصليبيانو ورباندې حمله كړى وه ليكن دوى دجهاد نه اعراض كړى و نو ده وغوښتل چې ددوى همتونه راتيز او جذبه يې رابيداره كړي نو ددغه مقصد لپاره يې داكتاب وليكلو او دايې تقريباً دلسو (١٠) مياشتو په موده كې

دخپل شهادت نه دوه کاله وړاندې تاليف کړ ، دا رحمه الله پخپله وايي : (لدی کتاب نه دمصنف دخپل رب رحمت ته فقير او عاجز اودده دعفوې او بخښنې اميدواربنده احمد بن ابراهيم بن محمد بن النحاس الدمشقي الله تعالى دی ورته معافي وکړي ،) فارغيدل دجمادي الثاني په ۲۵ نيټه کال ۸۱۲ هجري کې و او دتاليف ابتداء يې درمضان المبارک په مياشت کال ۸۱۱ هجري کې و ،

علماء پدې متفق دي چې دجهاد په موضوع کې دابن النحاس کتاب ترټولوبهترين کتاب دی ، او څومره کتابونه چې دجهاد په موضوع ليکل شويدي له ټولو نه پدې کې جمع او تحقيق زيات ، معلومات او فوائد پکې ډير دي .

کله چې ابن النحاس رحمه الله دکتاب اوږدوالي محسوس کړ نو پخپل ژوند کې يې دامختصر کړ او نوم يې ورته : " مختصر مشارع الاشواق " کيښود .

څرنګه چې دغه کتاب علماو زيات خوښ کړ اوزياته توجه يې ورته وکړه نو بعضو علماو مختصر کړ چې پدې جمله کې الشيخ محمود العالم المنزلى متوفى ۱۳۱۱ هـ هم دی او ده خپل مختصر ته " فكاهة الأذواق فى اختصار مشارع الاشواق " نوم ورکړ .

دابن النحاس دغه کتاب ترډيرى زمانى محفوظ پروت و تردې چې پدې زمانه کې الله تعالى دده دچاپولو او ظاهرولو فيصله وکړه .

په مکه مکرمه کې دام القرى دپوهنتون دشرعياتو اوداسلامي دراساتو فاکولتې دابن النحاس ددغه کتاب تحقيق لپاره دوه څيړونکو اشخاصوسره چې په اسلامي شريعت کې يې ماستري کوله) موافقه وکړه .

او کتاب يې ددواړو استاذانو ترمنځ داسې تقسيم کړ چې :

دکتاب داول نه تر ۲۵ باب پورې تحقيق يې دکتورادريس محمد علي ته وسپارلو.

اوددويم قسم تحقيق يې دکتاب ۲۶ باب نه تر آخره پورې دکتور محمد خالد اسطنبولي ته وسپارلو ، دواړو استاذانو خپل کار فاکولتې ته حواله کړ اوپه ۱۴۰۵ هجري کال کې يې دماستري سند ترلاسه کړه او بيايې کتاب چاپ ته وړاندې او دچاپولومسئوليت په بيروت کې دار البشائر الاسلاميه ، مطبعې ترسره کړو، کتاب

لپاره مقدمه دکتاب نشر کونکي استاذ رمزی سعد الدین دمشقي وليکلو اودکتاب دچاپولو لپاره دنوموړي مطبعی کوشش پکې بيان کړی دی او بيا دغه کتاب استاذ دکتور عبدالعزيز حميدي دامر القری دپوهنتون ددعوت او اصول دين دفاکولتې رئيس خلکوته تقديم او معرفي کړ، دمولف ، دهغه دخيړونکو اودکتاب ستاينه يې وکړه .

داکتاب اول ځل لپاره ددار البشائر الاسلاميه لخوا په ۱۴۱۰_ ۱۹۹۰ کال کې چاپ کړی شو چې دوه جلدونه يې لرل او ټولې صفحې يې يو زر دوه سوه ديرش دی . او دی دواړه استاذانو دکتاب ډير ښه بهترين خدمت کړيدی يعني دکتور ادريس محمد علي اودکتور محمد خالد اسطنبولي چې دزياتو حديثونو تخريج يې کړی او په ډيرو باندې يې حکم هم کړيدی او دډيرو هغوکسانو نومونه چې پدې کتاب کې بيان شوي دهغوی پيژندګلوی هم کړيدی او هغه مراجع يې هم ښودلي دي چې مؤلف شهيد ابن النحاس رحمه الله دهغو نه استفاده او اخذ کړيدی او پدې کتاب کې دبيان شوو ځينومسئلو تحقيق ، اودنصوصو ښه صحيح وضاحت يې هم کړيدی نو الله تعالی دی دغو دواړو ښاغلو ته جزاء او خير ورکړي.

دار البشائر الاسلاميه دغه کتاب ډير ښايسته او ښکلي طريقې سره چاپ کړی او خصوصي پاملرنه يې ورته کړيده ، الله تعالی دی ددی کارکنانو ته هم ښکلې بدله ورکړي .

اديبانو او لوستونکو هم دکتاب ډير زيات استقبال او پذيرائي کړی او پدې اعتبار سره چې دجهاد په موضوع او احکامو او فضائلو کې په ماضي او حال کې بهترين او غوره کتاب دی ډيره ګټه ترينه اخستې ده ، ماهم دچاپ کيدو څخه څو مياشتې وروسته فوراً يوه نسخه ځان سره وساتله او داتقريباًداتو کالونه زيات وړاندې خبره وه او بيا مې ښه په غور سره مطالعه کړ او ډيره زياته استفاده مې ورنه وکړه .

ليکن په بعضو مسئلو کې مې اوږدوالي وليد اوپه بعضو قصو او خوبونو کې مې استطراد وليد يعني غير ضروري شيان ذکر شوي وو ، او بعضې حديثونه پکې داسې وو چې صحت يې نه درلود .

ددوارو ښېرونکو استاذانو په کلام کې اوږدوالې و . په رجالو باندې خبرې ، په احاديثو اوپه حاشيه کې دسند په رجالو باندې حکم کوي اوپدې حاشيو کې بعضې دحديثو علمي سندي او اعتمادي فوائد داسې وو چې يو عام او عادي لوستونکې ته څه فايده يې نه ورکوله ځکه چې ددينه يواځې ښېرونکي اوشرعي علم زده کونکو فايده اخستلې شوه اوبس . نوزما په خيال کتاب اختصار او تهذيب ته ضرورت درلود . خصوصاً دا چې ددى مولف ابن النحاس پخپله هم ددى اوږدوالې محسوس کړى ونو ځکه يې پخپل ژوند کې مختصر کړى و او دده نه وروسته بعضو نورو علماو هم مختصر کړى ونو اته کاله وړاندې مې ددى دتهذيب کولو قصد وکړ ليکن همت راته ځواب راکړ او په نورو کارونو کې بوخت شوم ، دهمدى کال په پسرلي کې ماته يو دوه داسې معزز ورونه راغلل چې دهغوى غوښتنه ردکيدى نشوه او مانه يې ددى دتخليص غوښتنه وکړه ترڅو مسلمانان ترينه ګټه واخلي نو زما په زړه کې هغوى پتمه اراده راببيداره کړله او دکتاب تهذيب او تلخيص ته مې لاس پورې کړ او دچاپ شوې نسخې او ددوارو ښېرونکو استاذانو دکوښښ نه مې ګټه پورته کړه. دوى چې ددغه کتاب په تحقيق او تخريج کې څومره کوششونه کړيدي زه ددوى پور وړى يم .

محترم ورور الشيخ ابراهيم العلي حفظه الله پدې کتاب کې دبيان شويو احاديثوپه تخريج نظرثاني وکړ او دهغه ددغوکوششونونه مې هم ګټه پورته کړه او مشورې مې ترينه واخستې الله تعالى دې ورته نيکه جزاء ورکړي .

دمولف (ليكوال) پېژندنه

لقب يې محی الدين ابو زكريا ، اونوم يې احمد بن ابراهيم بن محمد دی ، شافعي مسلكی و ، لومړې په دمشق کی اوسيدو اوبيا په دمياط کې استوګن شو ، په ابن النحاس سره شهرت درلود .

داتمی هجري پيړی لـه علماو څخه دی چې دعمر زياته برخه يې په اتمی پيړی کې تير شوې او دنهمی پيړی په شرع کې وفات شويدی .

په کتابو کې چېرته هم دده دزېږيدو نيټه ندی ښودل شوې اونه دده دکورنۍ په باره کې څه معلومات بيان شوي او داهم چېرته نه دي ويل شوي چې ده ته ابن النحاس لقب څنګه ورکړې شو.

ابن النحاس په دمشق کې زيږدلې او همدلته يې دعلماو څخه علم حاصل کړی دی خويه کتابوکې هغه علماء نه دي ښودل شوي چې دی يې شاګرد پاتې شوی دی څکه چې دده دعلمي او عملي ژوند په باره کې څه ندي ويل شوي .

خو دمشق کې په اتمه پيړی دلويو علماو يوه ډله موجوده وه چې مشهورېکې ابن تيميه ، ابن قيم الجوزي ، ابو الحجاج المزی ، شمس الدين ذهبي او حافظ ابن کثير و ، دابن النحاس په زمانه کې په مصر او شام باندې مماليکوحکومت کاوه چې مصر ته د صليبيانو خطره وه او شام ته دمغلو خطره وه .

او کله چې اتمه هجري پيړی په ختميدو شوه نو ابن النحاس ددمشق دهغو لويو علماو څخه و چې په ګوتو به ورته اشاره کيده .

ابن النحاس دحديث اود فقه عالم و اوپه نيکو کارونو ، امر بالمعروف او نهي عن المنکر او دبدعاتو او خرافاتو سره دمقابلې کولو زيات شوقي و همدارنګه دخلکو د تعليم ، تربيه ، راهنمايي ، نصيحت او دخير خواهي هم زيات حريص و .

ده به له شهرت نه ځان ساتلو ، د ګمنامي او عدم شهرت ژوند زيات خوښولو او ډير زيات عاجزي پکې و .

ابن النحاس (۸۰۳) هجري پورې په دمشق کې اوسیدو ، د علم ، تعلیم ، دعوت او نصیحت په کاروکې مشغول و ، پدې کال کې ډیر سخت دردونکې او بربادونکې حالت راغی ، دمغلو حاکم تیمور لنګ زیاتره ښارونه قبضه کړل حلب او حماة یې ونیول او دمشق ته یې مخه کړه او ترډیروخت پورې یې په محاصره کې وساتلو او بیا ور ننوتو او قبضه یې ورباندې وکړه ، ددمشق له خلکو سره یې هغه سلوک وکړ چې دویلو ندی ، دتیمور لنګ لښکرو په زرګونو سړي او ښځې قتل کړل ، دسړو او ښځو بې عزتي یې وکړه ، مالونه یې ټولوواخستل او ډیر سړي او ښځې یې له ځان سره قیدیان بوتلل ، کله چې له دمشق نه ووتل نو اور یې پکې بل کړو او چې څه کورونه ، مالونه او سامونو نه ترینه پاتې وو ټول یې وسوځول ، دمشق یې وران، ویجاړ ، سوځیدلې اوکنډرات پریښود چې نه پکې مال و اونه سړي ، نه کورنه او نه حیوانات .

(۸۰۳) هجري کال په دمشق باندې په ټول اسلامي تاریخ کې بدترین کال و اوپدې کال کې ددمشق نه ډیر خلک مصر ته لاړل چې پدیکې یو شمېر علماء او فقهاء هم شامل وو .

ابن النحاس هم په (۸۰۳) هـ کال له دمشق نه مصر ته سفر وکړ او څه زمانه په (المنزلة) ښار کې پاتې شو بیا " دمیاط " ښار ته لاړ او باقي عمر یې دلته تیر کړ تردې چې ۸۱۴ هـ کال کې شهید شو ، مصر دصلیبیانو له خطر سره مخ و هغوی به په مصر باندې بحري ډاکې اچولې خصوصاً دالدلتا په سیمه باندې ،په (۸۱۴) هـ کال صلیبیانو دمیاط ته نزدې د" الطنیه " په قریه باندې حمله وکړه اوددمیاط خلک له هغوی سره جګړې او مقابلې ته ووتل چې ددغو مجاهدینو سرخیل ابن النحاس رحمه الله و ، له صلیبیانو سره یې ډیر سخته جګړه وکړه او پدې جګړه کې په داسې حالت کې دشهادت اوچته مرتبه ترلاسه کړه چې مخامخ لګیدلې و نه په شا،

امام ابن حجر العسقلان په " ابناء الغمر بأبناء العمر" کې ددې جګړې په باره کې لیکي :

د(۸۱۴) هجري کال دربيع الثاني په مباشت د" جنوية " (ددی نسبت په ايتاليا کې دجنوا ښار ته کيږي چې لدې ځای نه به صليبيان له مسلمانانو سره جنګ لپاره وتل) يوه ډله اسکندريه ته ورسيده اودلته يې جګړه وکړه ، ډير خلک يې قيديان کړل او ډير يې پکې ووژل ، بيا دغه "جنوية " " الطينة " ته لاړل او پدې کې هم ډيرې ښځې او ماشومان قيديان کړل اولويه جګړه پکې وشوه ، ددمياط خلک د" الطينة" دخلکو کومک او مرستې لپاره ووتل چې مشر يې محی الدين ابن النحاس رحمه الله و ، دی به هميشه دجهاد لپاره ددمياط په سنګر او مورچل کې پروت و ، نوموړی دلوی فضيلت خاوند ، او دجهاد په احوالو کې يو لوی کتاب يې ليکلی دی ، هغه په جګړه کې مخامخ ووژل شو...))[1]

ټولوعلماو ته دابن النحاس فضيلت ، علم او جهاد ښه معلوم دی يعنې دهغه جهاد ته قانع دي ، امام ابن حجر دنوموړي په باره کې داسې وايي : او دی به تل جهاد لپاره ددمياط په سنګر او مورچل کې پروت و او ډير لوی فضيلت يې درلوده.

ابن العماد حنبلي وايي : هغه شيخ ، امام ، علامه او قدوه و.[2]

مورخ سخاوي دده په باره کې داسې وايي : ابن النحاس د فرائضو او حساب پر علوموډير زيات پوهيدو ، دهندسې دحساب نتيجه په راويستو باندې پوره ورتيا څرګندوله ، لدينه پرته په فقه او په نورو فنونو باندې هم واقف و ، دنيکو کارونو په کولو کې زيات حرصناک و ، شهرت نه يې ډډه کولو او ګمنامي يې زيات خوښ و ، په خپلې پوهې باندې تکبر نه کولو بلکې چابه چې نه پيژندلو د امي (نالوستی) ګمان به يې وربانديې کولو ، ډير ښايسته شکل او ګيره يې درلودله ، قديې لږ لند جسم اوبادې يې برابره وه ، زياتره وخت به په جهاد او سنګر کې و ، تردې چې شهيد شو .[3]

---

[1] ــ ابناء الغمر لابن حجر : ۱/ ۲٤، ۲٥.

[2] ــ شذرات الذهب لابن العماد ۷/ ۱۰٥،

[3] ــ الضؤ اللامع للسخاوي ۱/ ۲۰۳، ۲۰٤.

زرکلي دده په باره کې داسې وايي : احمد بن ابراهيم بن محمد ابو ذکريا محی الدين ، الدمشقي او بيا الدمياطي چې په ابن النحاس مشهورو ، په فرائضو (دميراث په علم) کې ماهر و ، مجاهد اودشافعي مذهب له فقهاو څخه و ، په دمشق کې زيږيدلی ، او دتيمور لنګ په وخت کې مصر ته کډه وکړه هلته په "المنزلة " نومی ځای کې اوسيدو ، په دمياط کې به هميشه لپاره د جهاد په سنګر کی پروت و ان تردی چی دفرنګيانو سره په جنګ کې مخامخ شهيد اوپه دمياط کې خاوروته وسپارل شو ، نوموړي ډير ښه کتابونه ليکلي دي.[1]

نو پدې وجه ابن النحاس رحمه الله دعلم ، عمل ، دعوت اوجهاد جمع کونکې او دټولو مجاهدينواو محافظينو په سرکې و ، الله تعالی دده ژوند په شهادت سره پوره کړ چې له ډيرې اوږدې زمانې نه يې آرزو درلودله اوله الله تعالی څخه به يې دشهادت سوال کولو .

ابن النحاس رحمه الله خپل شاته يو څو ګټور کتابونه پريښې دي، مونږ پدې لنډ تعارف او پيژندګلوي کې دهغه ددريو چاپ شوي کتابونويادونه کوو .

١ـ بيان المغنم فی الورد الاعظم : دا ابن النحاس ليکلې اوپه (٢٦) بابونو يې تقسيم کړی دی اول يې فضل القران او فضل المعلمين دی .[2]

٢ـ تنبيه الغافلين عن اعمال المجاهدين وتحذير السالکين من افعال المهالکين دی.

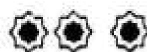
داکتاب يې دامر بالمعروف او نهې عن المنکر او مسلمانانو ته دګناهونو ، بدعاتو اوله نافرمانيو څخه دويرولو په باره کې ليکلې دی . هغه ددی کتاب په مقدمه کې ليکي : " هرکله چې ماوليدل دامر بالمعروف او نهی عن المنکر رکن ډير کمزرې شوی او خلک ورنه ډير لرې شوي دي ، دسنتو نښې اوعلامې ختمې شوي دي، او يواځې نوم يې پاتې شوې دی ..... چاهمت نه شو کولی چی دمنکر اوبديوپه خلاف رد وکړي او پدې باندې څوک ثابت قدم نه شو پاتې کيدلې نو پدې وجه جرائم او

---

[1] ـ الاعلام للزرکلی : ١/ ٨٧،

[2] ـ الاعلام للزرکلی : ١/ ٨٧.

منکرات عام شوي وو خکه چې داسې څوک نه و چې دالله په دین کې دملامت کوونکې ملامتیا نه ونه ویرېږي . نو ما اراده وکړه چې پدې باره کې یو څو پاڼې ولیکم ترڅو زما پشان ګناه ګارانو ته او زما غوندی په غفلت او نسیان کې پراته خلکوته نصیحت او خیر خواهي وکړخي "[1] داکتاب په ریاض کی دشیخ عبدالله بن محمد بن حمید رحمه الله له خوا په قلمي نسخه چاپ کړې شو دچاپ نګراني الشیخ صالح بن محمد لحیدان په غاړه و چې بعضې تعلیقات او تبصری ورباندی هم لیکلي دي ، الله تعالی دی په امام ، عالم، مجاهد ، مرابط ، داعي ، مصلح ، مبارز شهید ابن النحاس رحمه الله باندې رحمتونه ولیږي اودخپل دین او امت له طرفه غوره بدله او جزا ورکړي آمین .

[1]ــ مشارع الاشواق : مقدمة المحققین : ۱/ ۱۲

لـومـړی بـا ب

له کفارو سره دجهاد دوجوب حـکم اوجهاد نه کوونکو لپاره وعـيد

الله تبارک وتعالی فرمايي : ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾[البقرة۲۱۶].

پرتاسې جنګ فرض کړای شوېدی. که څه هم تاسې يې نه خوښوئ اوشايد تاسې يوشی بدوګڼئ خو هغه به ستاسې لپاره غوره وي. اوشايد تاسې يوڅيز خوښ کړئ خوهغه به ستاسې لپاره بدوي. الله پاک ښه پوهيږي اوتاسې نه پوهېږئ .

الله تعالی فرمايې :

﴿ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾ [البقرة۲۴۴]

تاسې د الله په لاره کې جهاد وکړئ اوپوه شئ چې الله اورېدونکې او خبردار دی.

الله جل جلاله فرمايي :

﴿ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴾ [البقرة۲۵۱] .

کـه الله پـاک دځينو خلکو مخه په ځينو نورو نه نيوای نو زمکه به لـه فساد څخه ډکه شوې وه. خو الله پاک په ګرد بشريت احسان کوونکې دی.

الله جل مجده فرمايي :

﴿ قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴾ [التوبة ٢٩] .

له هغو اهل کتابو سره وجنګیږئ چی په الله اود آخرت په ورځ ایمان نه راوړي او هغه څه حرام نه ګڼي چی الله اودهغه رسول حرام کړیدی اونه حق دین خپل دین مني. تر هغه چی پخپله جزیه ورکړي په داسی حال کې چې سپک او ذلیل وي .

الله تعالی فرمايي :

﴿ولوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴾ .[الحج٤٠].

که الله پاک دځینو خلکو په واسطه دنورو مخه نه نیوای نو دراهبانوچیله خانې ، دعیسویانو او یهودانو کلیساګانې او هغه جوماتونه به ټول نړول شوي وو چی دالله نوم پکی ډیر یادیږي او الله به خامخا دهغو کسانو ملاوتړي چی دهغه ددین ملا تړوي . بې له شکه الله ډیر توانا اوپه هرڅه برلاسی دی .

امام ابو عبدالله الحلیمي پخپل کتاب شعب الایمان کی ددغه پورتني آیت شریف په معنی کی وایي : چي الله پاک موږته داخبرراکړې که چیرته الله پاک دمؤمنانو په ذریعه مشرکان دفع نه کړي ، مؤمنان پرهغوی مسلط نه کړي ، له هغوی نه داسلام دفاع ونکړي ، دهغوی شان او شوکت مات نه کړي نو کفر او شرک به پرزمکه خور اوحق دین به له منځه لاړشي.

ددی نه وروسته داخبره ثابته شوه چی جهاد ددین دبقا او د دیندارو خلکو لپاره پخپلو عبادتونو کی دآزاد پاتې کیدو یواځنی لاره ده . کله چی دجهاد دامرتبه او مقام دی نو هغه ددی خبرې وړ دی چی هغه دی دایمان له ارکانونه یورکن وي ، نو

ځکه مومنانوته پکار دي چې پخپل ځان کی لـه حدنه زیات دجهاد حرص او شوق پیداکړي.

اودالله تعالی فرمان دی:

﴿فَإِذا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ﴾ [محمد : ٤].

چې کله کفارو سره ستاسې مقابله وي نو څټونه يې ترې ووهئ لـه دغو پورتنيو آيتونو نه پرته لـه مشرکانو او ددين لـه دشمنانو سره دقتال په باره کی نور هم ګڼ شميرآيتونه موجود دي . او کوم حديثونه چې دجهاد پـه بـاره کی راغـلي دي، لـه هغونه يو څو په لاندی ډول وړاندی کيږي:

عَنْ ابي هريرةَ ﷺ قالَ : قالَ رَسُوْلُ اللهِ صلى الله عليه وسلم:

((امـرتُ انْ أقاتلَ الناسَ ، حتّى يَقُوْلُوا : لَا إِلَهَ الَّاالله . فإذا قالُوهَا عَصمُوامِنّي دماءَهم،وأموالَهُم إلّابحقّها ،وَحسابُهم على الله .....))[1].

له ابي هريره ﷺ نه روايت دی هغه وايي چه رسول الله ﷺ وويل :

ماته ددی خبري امر شويدی چی لـه کفاروسره ترهغه وجنګيږم ترڅو چی هغوی دلااله الله دکلمي اقرار نـه وي کړی . کله چی هغوی ددې اقرار وکړ. نو هغوی لـه مانه خپل مـال او ځان محفوظ کړل پرته له شرعي حق نه ، دهغوی حساب الله ته حواله دی دغه حديث صحاح سته، او نـورو سننو او مسانيدو داصحابو لـه يـوې ډلـې نـه روايت کړيدي.

عـن بشـير بـن الخصاصـية رضیالله عنه ((قال : اتيتُ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم لِأُبَايعَهُ على الإسلامِ . فَاشترطَ عَلَيَّ : تَشْهَدُ ان لااله الا الله ،وأنَّ

---

[1] ـ (اخرجه البخاري برقم ٦٩٢٤، ومسلم برقم : ٣٣ .)

محمداًعبدهُ ورسوله ، وتُصَلِّي الخمسَ ، وتصُومُ رمضانَ ، وتؤدي الزَّكاة ، وتَحجُّ البيتَ ، وتُجاهِدُ في سبيل الله))

قلتُ : يارسولَ الله : أمَّا اثنتان فلا اطيقهما : الزَّكاةُ ، لانه ليس لي الا عشر ذودٍ ، هُنَّ رِسْلُ أَهْلِيْ وَحُمُولَتَهُمْ.

وأمَّا الجهاد فانهم يزعمونَ أنَّه من وَلَّى فَقَدْ باءَ بِغضبٍ مِنَ اللهِ ، واخافُ إنْ حَضَرَنِيْ قتال كرهتُ الموتَ وخَشَعْت نفسي.فَقَبَضَ رسول الله صلى الله عليه وسلم يَدَهُ ، ثُمَّ حرَّكها ، ثم قال : لاصَدَقَةَ ، وَلا جَهَادَ ، فبماذا تدخُلُ الجنَّة ؟ قُلْتُ : يارسولَ الله : أُبَا يِعُكَ ، فَبَايَعَنِيْ عَلَيهِنَّ كُلِّهِنَّ))[1]

له بشير بن الخصاصية ﷺ نه روايت دی هغه وايي : زه رسول الله ﷺ ته پدې غرض راغلم چې داسلام بيعت ورسره وکړم . هغه ﷺ په ماباندې داشرط کيښود چې زه په لا اله الا الله وان محمدا عبده ورسوله په کلمه باندې گواهي ورکوم . پنځه لمونځونه به اداکوم، زکات به ورکوم ، دبيت الله شريف حج به کوم اودالله تعالى په لاره کی به جهاد کوم.

ماوويل : يارسول الله ! پدې کې د دوو کارونو وس نه لرم چې يو پکې زکات دی. خکه چې له ماسره يواځې لس اوښې دي هغه يواځې زمادکورنۍ دسورلۍ اوپيو لپاره په کار راځي.

دويم پکې جهاد دی ، ددې په اړه خلک وايي چې څوک له جنگ نه وتښتي هغه دالله په عضب کې اخته کيږي . زه ويريږم هسې نه چې په جنگ کی شريک شم او دمرگ

[1] - اخرجه البيهقي في سنن الكبرى : ٩/ ٢٠ . والحاكم في المستدرك ٢/ ٨٠ وصححه وافقه الذهبي.

لـه ويرې نه وتښتم. هغه وايي چې کله رسول الله صلی علیه وسلم زما دغه خبرې واوريدلې نوخپل لاس رانـه بېرته لرې کړ او ویې ځنډلو ، بیا یې راته وفرمایل : داته چې نه زکات ورکولې شې او نه هم جهاد کولې شي نو جنت ته به څنګه داخل شې ؟.

ماورتـه وويـل : اې دالله رسوله ! زه لـه تاسره پدې ټولو شرطونو بیعت کوم ، هغه ﷺ لاس اوږد کړ او ماورسره پردغوټولو شرطونو بیعت وکړ.

((عَـنْ سَلَمَةَ بنِ نفيل رضى اله عنه قال : ((بينما انا جالِسٌ مَعَ رسُولِ الله صـلى الله عـليه وسـلم إذا دَخَـلَ رَجُـلٌ فَقَـال : يارسُولَ الله : إنَّ الْخَيْلَ قَدْ سُيِّبَتْ ، وَوُضِـعَ السِّـلاحُ ، وَقَـدْ زَعَـمَ اقـوامٌ أنَّـهُ لا قتالَ ، وأنَّهُ قد وَضعتِ الحربُ اوزارَهَا!

فقـال رسـول الله صـلى الله عـليه وسلم : كَذَبُوا ! الآن جاءَ القتال ! وَإنَّه لا تـزالُ أُمَّـةٍ مِـن اُمَّتِي يُقاتِلُونَ في سبيلِ الله ،لايَضرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ ، يُزِيْغُ الله بِهِـمْ قُـلوبَ اقـوام ، لِيَـرْزُقَهُم مـنهم ، يقاتلون حتى تقوم الساعة . ولا يزالُ الخيرُ معقـوداً في نواصـي الخيـلِ الى يومَ القيامَةِ . تَضَـعُ الـحَرْبُ اوزارَهَا ، حِينَ يخرج يلجوج وملجوج)) [١].

له سلمه بن نفیل ﷺ نه روایت دی، هغه وايي چې :مونږ له رسول الله ﷺ سره ناست وو چې یو سړی راغی او ویې ویل : اې دالله رسوله ! اسونه پرېښودې شول او وسله پرزمکه کېښودلې شوه ، خینې خلکو داګمان کړیدی چې نور جنګ ختم شویدې.

نبي کريم ﷺ وفرمایل : هغوی درواغ وايي ، جهاد خواوس شروع شو . زما دامت یوه ډله به دتل لـه پاره دالله په لاره کې جهاد کوي او ددوی مخالفین بـه دوی تـه هیڅ نقصان نشي رسولی. الله تعالی به ددوی په خاطر دځه خلکو زړونه کږه وي ترڅو

[١]-اخرجه النسائي : ٦/ ٢١٤. واحمد في المسند : ٤/ ١٠٤ واسناده صحيح.

دهغوی په ذریعه مجاهدینو ته رزق ورکړي .(یعنې هغه خلک به له ایمان نه محروم وي او زړونه به یې له دین څخه کاږه وي مجاهدین دهغوی پرضد جګړه کوي او له هغوی څخه به د غنیمت مالونه نیسي چې په همدې ډول هغوی الله جل جلاله دمجاهدینو لپاره درزق ذریعه ګرزولې دی) دوی به دقیامت ترورځې پورې جهاد کوي.

داسونو په وچولیو کې دقیامت ترورځې پورې همیشه لپاره خیر ایښودل شویدې ترهغه به جهاد نه بندیږي ترڅو چې یاجوج او ماجوج نه وي راوتلي.

((عن انسٍ بن مالك ﷺ ، عن رسولِ الله صلى الله عليه وسلم قالَ :

((جاهدوا المشركينَ بِاَموالِكُمْ وانفسكم والسنتكم[1])).

انس بن مالک ﷺ له رسول الله ﷺ نه روایت کوي چې هغه ﷺ وفرمایل : له مشرکانو سره پخپلو مالونو ځانونو او ژبو سره جهاد وکړئ.

له کفارو سره دژبې جهاد دادې چې هغوی ته داسې خبرې وکړې شي چې پرهغوی بدې لګیږي او

سختې وریاندې تمامیږي لکه سختې خبرې ، هجوه او ددې پشان نورې خبرې اترې.

((عَن حذيفة بن اليمان رضى الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قالَ :

((الاسلام ثمانيةُ اسهم : الاسلامُ سهمٌ ، والصَّلاةُ سهم ، والزكاةُ سهم ، والحجُّ سهم ، والجهادُ سهم ، وصومُ رمضانَ سهم ، والامرُ بالمعروفِ سهمٌ ، والنَّهىُ عن المنكرِ سهم ، وقد خابَ من لاسهم له))[2].

---

[1] - اخرجه ابو داود : ۳/ ۲۲ والنسائي : ۶/ ۷ والحاكم : ۲/ ۸۱ . والحديث صحيح.

[2] -اخرجه ابن ابي شيبة في المصنف : ۵/ ۳۵۲. وعبد الرزاق في المصنف : ۵/ ۱۷۳_ ۱۷۴ والحديث صحيح.

له حذيفه بن اليمان ﷺ نه روايت دی او هغه له رسول الله ﷺ نه روايت کوي چی هغه ﷺ وفرمایل :

د اسلام اته برخې دي . اسلام يې يوه برخه ده ، لمونځ يې بله برخه ده ، زکات يې بله برخه ده ، حج يې بله برخه ده ، جهاد يې بله برخه ده ، درمضان روژې يې بله برخه ده ، په معروفو امرکول يې بله برخه ده او له بديو نه منع کول يې بله برخه ده ، اوپه تحقيق سره هغه څوک هلاک شو چی دهغه نږ'ره هيڅ برخه نه وي.

((روى الترمـذي عَـنْ الحـارث بن الحارث الاشعريِّ ﷺ اَنَّ رسولَ اللهِ صلى الله عـليه وسـلم قـالَ: بَعْدَ ان ذَكَرَ مابَلَّغَ يحيى بن زكرياعليهُمَا السلام بني اسـرائل مـن الاوامِرِ الخمسـة .((.... وانـا آمـركم بخمس ، امرني اللهُ بهن: السَّمْعِ ، والطَّاعَةِ ، والجهادِ ، والهجرةِ ، والجماعةِ... فَاِنَّ مَنْ فَارَقَ الجماعَةَ قيدَ شبر ، فَقَدْ خلع رِبْقَةَ الاسلام من عنقه ، اِلَّا اِن يُراجعَ))[1] .

لـه حارث بن الحـارث الاشعري ﷺ روايت دی چی محمـد ﷺ لومړی دهغوی پنځو کارونو يادونه وکړه چی يحی بن زکريا عليهما السلام بني اسرائيلو ته بيان کړي وو.
بيا يې وفرمايل : زه هم تاسو تـه دهغـو پـنځو کـارونو حکم کوم چی الله تعالی ماته دهغـوی حکم کړی دی . يو سمع (دامير خبره اوريدل اوهغې تـه غـوږ کيښـودل) اطاعت : (دامير خبره منل) ، جهاد کول، هجرت کول ، جماعت (دمسلمانانو لـه ټولی سره پاتې کيدل). څوک چی لـه خپل جماعت (دمسلمانانوله ډلې) نه ديو لو يشت هومره هم لرې شو نوهغه داسلام يغ له خپل څټ نه لرې کړ مګر داچې بيرته راوګرځي.

---

[1] - اخرجه الترمذي ٤/ ٢٢٥ _ ٢٢٢٦ والحديث صحيح.

((عـن عـبدالله بـن عـباسٍ ﷺ قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا هجرةَ بَعْدَ الفتحِ ، ولكِنْ جِهَادٌ ونِيَّةٌ ، واذا استُنْفِرْتُمْ فانفروا.[1])).

لـه عبدالله بن عباس ﷺ نه روايت دى، چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل : دمكې لـه فتحې نه وروسته (مكې نه مدينې ته) هجرت نشته ليكن جهاد او دجهاد نيت لا پخپـل ځاى پاتې دى دمكې لـه فتحې نه وروسته هجرت نشته ددى مطلب دادى دمكې لـه فتحى نه وروسته اوس هغه خاص هجرت نه ده پاتې چې دمكې نه مدينې ته يې كول فرض و ځكه چې اوس خومكه دار الاسلام گرځيدلې له دى ځخه ددنيا دنورو هجرتونونفې نه ثابتيږي هغه خو ترقيامته پورې دحالاتومطابق دوام لري هجرت دجهاد بنسټ اوډبره ده نو ځكه پرمسلمانانو باندې داهجرت لـه مكې نه داسې فرضيت ته رسيدلې وو چې له دې پرته دچاايمان هم دقبليدو وړ نه وو.

كله چې تاسو ته دجهاد لپاره دوتلو حكم وشي نو لـه خپلو كورونو ځخه راووځئ !!.

لـدى حديث نه معلومه شوه چې كله دمسلمانانو پاچايو ځوک دجهاد لپاره وگوماري نو پرهغه جهاد فـرض عين گرځي ځكه چې په حديث شريف كى دا الفاظ راغلي دي چې كله لـه تاسو نه دجهاد لپاره دراوتلو غوښتنه وشي نو لـه خپلو كورونو نه راووځئ. !!

((عَـنْ ابـي قتادة الانصاري ﷺ ، قال : ((خَطَبَ رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم فَذَكَرَ الجهادَ ، فَلَمْ يُفضِّلْ عَلَيهِ شيْئاً الا المكتوبة)) [2].

لـه ابي قتاده الانصاري ﷺ نـه روايت دى هغه وايي چې رسول الله ﷺ يوه خطبه وركړه، پـه هغې كى يې دجهاد يادونه وكړه اوپه هغه باندې يې لـه فرضي لمونځونو نه پرته بل هيڅ شي ته فضيلت ورنكړ .

---

[1] - اخرجه البخاري برقم : ٢٧٨٣. ومسلم برقم : ١٣٥٣.

[2] - اخرجه البيهقي في السنن الكبرى : ٤٨/٩ والدارمي في سننه : ٢٠٧/٢ والحديث صحيح كتاب الجهاد لابن المبارك ١١٩/١

د جهاد په اړه د اصحابو کراماو تابعینو افعال او اقوا ل :

حاکم او ابن جریر الطبري لـه ابي راشد العبراني نه روایت کړیدی هغه وایي چی ما درسول الله صلی الله علیه وسلم لـه قهرمان اس سوار مقداد بن الاسود ﷺ سره لیدنه وشوه هغه په حمص کی دیو صراف په ورکوټي غونډۍ بکسه .... باندې ناست و، هغه بوډا شوی واو غوښې یې دپاړسوب لـه وجهې ځوړندې شوې وې، خو دغزا اراده یې درلوده . ما هغه ته وویل : الله پاک ته معذورکړی یې ! هغه راته وویل : دبعوث سوره ددی باعث ګرځیدلی دی چی زه جهاد تـه لاړشم ځکه چه پدې کې الله تعالی فرمايي:

﴿انفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ [التوبة٤١].

ووځئ تاسې دجهاد په لاره کی سپک یاست که درانه پخپلو مالونو او ځانونو سره دا ستاسې لپاره غوره دی که تاسې پوهیږئ.

او سوره توبه د" بعوث " (په باء باندې زور اوزیر دواړه ویلې شي) سوره په نوم نومول شوی دی ځکه چې ددی موضوع جهاد او دشمن په خلاف دمجاهدینو دګروپونو لیږل دي.

اوپه یو روایت کی د (البحوث) په نوم نومول شویدی . یعنې دا دمنافقینو په باره کې بحث کوي او دهغوی لـه کړنو او اعمالوڅخه پرده اوچتوي هغوی رسواکوي او شرموي يې.

ابن المبارک په کتاب الجهاد کی لـه عطیه بن ابي عطیه نه روایت کړیدی هغه وایي : چې مادقادیسیې دجنګ په ورځ عبدالله ابن ام مکتوم ﷺ ولید هغه اوږده زغره اغوستې وه او دجنګ په میدان کې دلښکر دصفونو ترمنځ یې راښکله او ګرځیدو .[1] عبدالله بن ام مکتوم ﷺ په سترګو ړوند معذوراصحابي ولیکن هغه به جهاد کاو او

---

[1] ــ كتاب الجهاد لابن المبارك . ١/ ١١٩

دقادسیه په جنګ کی یې هم ګډون وکړ. په دې جنګ کې بیرغ دهمده په لاس کی و، او دشهادت اوچته مرتبه یې ترلاسه کړه.

ابن المبارک له انس بن مالک ﷛ نه روایت کړیدی چی ابا طلحة الانصاري ﷛ (دا آیت شریف : ﴿ انفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ [التوبة٤١]. ولوست او ویې ویل : الله تعالی مونږ ټولو بوډاګانو او ځوانانو ته جهاد ته دوتلو امر کړی دی . ماته دجهاد سامان برابر کړئ هغه ته دهغه زامنووېل چی الله دی) پرتا رحم کړی دی . تا دمحمد ﷺ ، ابو بکر صدیق رضی‌الله عنه او عمر ﷛ په زمانه کې جهاد کړیدی . اوس مونږ ستا پرځای جهاد کوو . ته معذور یې او تاته دتللو هیڅ حاجت نشته . هغه دخپلو زامنو خبروته هیڅ پاملرنه ونکړه او جهاد ته ووت ، په سمندري جهاد کې یې برخه واخسته خو په لاره کې په کشتۍ کې پخپل مرګ وفات شو. دهغه دخښولولپاره دجزیرې لټه وکړه شوه مګر(۷) اووه ورځې وروسته یوه جزیره پیدا شوه ، دهغه جسد پدی اووه ورځو کی بالکل نه و خراب شوی او ترتازه و.[1] ابن جریر الطبري پخپل تفسیر کی له ابن شهاب الزهري نه روایت کړیدی هغه وایي چی: سعید بن المسیب ﷛ غزاته ولاړ او دهغه یوه سترګه ړنده وه . چا ورته وویل ته خو مریض (ناروغه) یې هغه ﷛ ورته وویل : بیشکه الله تعالی چې چاته جهاد کول آسان اوکه ګران وي ټولو ته جهاد ته دوتلو حکم کړیدی. که چېرته زه له کفارو سره دجنګ کولو طاقت نلرم نو دمسلمانانو شمیره خوزیاتولې شم او دهغوی دسامان ساتنه او پیره خو کولې شم.[2]

ابن ابي شیبه او ابن جریر له حسن بصري رحمه الله نه دالله تعالی ددې قول: (إنفروا خِفافاً وثِقالاً.....) په تفسیر کی فرمایي چی : له دېنه بوډاګان او ځوانان مراد دي .[3] او منصور بن زاذان وایي چی لدې آیت نه په کارونو کی بوخت او فارغ

---

[1] ـ کتاب الجهاد لابن المبارك : ١/ ١١٦ ، والمستدرك للحاكم : ٢/ ١٠٤.

[2] ـ تفسیر ابن جریر الطبري ١٠/ ٩٨

[3] ـ المصنف لابن ابي شيبة ٥/ ٣٠٦ وتفسير الطبري : ١٠/ ٨٥

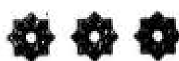
خلک مراد دي یعنې دواړه ډوله خلکو ته جهاد ته دوتلوامر شوی دی ، [1] او ځینو ویلي دي چی له ثقیل نه مراد هغه خلک دي چی مال او زمکې لري او جهاد ته ورتګ بدګڼي او له (خفیف نه مراد هغه خلک دي چی څه مال او دولت نه لري ، ځینې نورو علماو ویلي دي چی له ثقیل نه مراد بزدل او له حفیف نه مراد بهادرکسان دي.

امام قرطبي پخپل تفسیر کې وایي چې په دی کی صحیح خبره داده چی په دې آیت کې الله تعالی ټولو خلکو ته امر کړیدی چی دالله په لاره کې دجهاد له پاره ووځي · برابره خبره ده که وتل ورته آسان وي یا ګران .ابن جریر طبري پخپل تفسیر کی ویلي دي چې:

ځینو مجاهدینو دشام په فتحه کې یو مجاهد ولید چی ډېر بوډاوالې له کبله یې وریځې یې دهغه په سترګو ځوړندې شوې وې.

یو کس ورته وویل : اې تره ! ته خو الله پاک له جهاد نه معذور کړې یې ولې جهاد ته راغلی یې ؟ هغه ورته وویل : ای وراره! بیشکه الله تعالی ځوانانو او بوډاګانوته جهاد ته دوتلو حکم کړیدی . [2] امام عبدالرزاق پخپل کتاب کی له مکحول رحمه الله نه روایت کوي چې هغه رحمه الله به قبلې ته خپل مخ وګرځاوواو بیابه یې لس قسمونه خوړل چی ای مسلمانانو! په تاسو باندې جهاد فرض دی .

بیا به یې ویل : که تاسې غواړئ نو زه لدېنه هم زیات قسمونه خورم [3] . ترڅو ستاسې وربانديې اطمنان او باور وشي .

---

[1] _ المصنف لابن ابي شيبة ٥/ ٣٠٦ وتفسير الطبري ١٠/ ٩٧.

[2] _ تفسير الطبري : ١٠/ ٩٨

[3] _ المصنف لعبدالرزاق : ٥/ ١٧٤

فصل

ایا جهاد کفا یي فرض دی اوکه عین فرض ؟

په دې خبره ځان پوه کړئ چې دټولو علماو په اتفاق له کفارو سره دهغوی په وطن کې جهاد کول کفایي فرض دی خو ابن المسیب او ابن شبرمه وایي چې فر ض عین دی.

دفرض کفایي معنې داده چې کله په کافي اندازه خلک دجهاد له پاره ووځي نو نور نه ګنهګاریږي او که ټولوجهاد پرېښود نو ټول ګنهګاریږي.

راجحه خبره داده چې (دکومو خلکو عذرالله جل جلاله ته مقبول دی او ناروغ دي هغوی نه ګنهګاریږي.

په کال کې باید لږ ترلږه یو ځل جهاد وکړې شي او که څوک لدینه زیات ی کړي نوداورته غوره دی . اوپه دې کې هیڅاخلاف نه دی کړې چې دمسلمان لپاره روادي چې پوره یو کال له جهاد نه لرې ووسي خو دضرورت په وخت کې ورته روادي ، د مثال په ډول مسلمانان کمزوري وي یا دښمنان ډیر وي یاددې وېره وي چې که له کفارو سره دهغوی په وطن کې جهاد وکړی‌شي نو مسلمانانو ته به زیات ځانی تاوان ورسیږي یا ورسره دجهاد لپاره کافي تو ښه او سامان نه وي یاداسونو واښه ونلري ، همدغسې نور جنګي او حربي ضرورتونه هم درواخله . او که چېرته هرڅه پوره وي او هیڅ عذر ونلري نو بیا پوره یو کال له جهاد نه ځان لري ساتل روانـدی. پدې خبرباندې امام شافعي رحمه الله اودهغه ملګرو تصریح کړې

امام الحرمین جوویني رحمه الله وایي : چې زما په نزد غوره مسلک داصولینو دی ، هغوی وایي چې جهاد یو قهري دعوت دی نوپه همدې خاطر ترڅو چې شوني وي ددې جاري ساتل پکار دي ترڅو دزمکې په سر له مسلمان او ذلیل کافر نه پرته بل هیڅوک پاتې نشي . جهاد دی په کال کې یو ځل خاص نکړې شي بلکې که ممکن وي نولدینه زیات دی جاري وساتل شي.

داچې فقهاوو په کال کې يوځل دجهاد دکولو خبره کړېده هغه يې په غالب عادت باندې حمل کړېدې. ځکه چې دجهاد له پاره دسامان تيارول او دمجاهدينو برابرول په کال کې يو ځل ايله ترسره کيږي.[۱] ابن قدامه په المغني کې ويلي دي چې په کال کې لږ ترلږه بايد يو ځل جهاد وکړې شي خو که چېرته لدينه زيات دجهاد ضرورت مخې ته راشي نو بيا واجب دی چې مسلمانان جهاد ته ووځي ځکه چې دا فرض کفايه دی او فرض کفايه هله واجب کيږي چې ضرورت او حاجت يې پيداشي.[۲]

امام قرطبي پخپل تفسير کې ويلي دي چې دمسلمانانو په امام باندې فرض دي چې هر کال ددښمن په خلاف دجنګيدو لپاره دمجاهدينو يوه ډله وليږي او پخپله دې هم ورسره ولاړشي ، که چيرې پخپله نشو تللی نو خپل يو باوري اواعتباري سړې دې ورسره وليږي . هغوی دی داسلام په لور وبولي ترڅوپه زمکې کې ظلم فساد ختم شي دالله جل جلاله دين سرلوړی شي او هغوی مسلمانان شي او يادذلت په حال کې پخپلو لاسومسلمانانو ته دجزيې ورکولو لپاره تيار شي.[۳] په ماشوم ، ليوني ، ښځه او پداسې ناروغ سړي باندې چې دجهاد کولو توان نه لري جهاد فرض نه دي . خو که په يوه سترګه ړوندوي ياپه سر او يا غاښ باندې يې درد وي ، يايې کمه تبه وي او ياهم لږ غوندې ګوډ وي نو بيا وربانديې جهاد فرض دی .[۴]

دټولو علماو په اتفاق او اجماع سره ترڅو پورې چې مور او پلار خپل اولاد ته جهاد ته دتللو اجازه نه وي کړې جهاد ته تلل ورته جائز نه دي همدغه حکم دنيکه او نيا هم دی چې کله مور اوپلار نه وي.

که چېرته مور او پلار خپل زوی ته جهاد ته دتللو اجازه ورکړې وي مګر بيا دواړه يايو ترينه لـه خپلې خبرې نه راوګرځي نو په زوی باندې واجب دي چې دخپل مور او پلار خبره ومني او جهاد ته لاړ نشي. داپه هغه صورت کې چې دجنګ په سنګر کې

[۱]- رزضة الطالبين للنووي : ١٠/ ٢٠٩

[۲]ـ المغني لابن قدامه : ٨/ ٣٤٨

[۳]ـ الجامع لاحکام القران للقرطبي : ٨/ ١٥٢

[٤]ـ المغني لابن قدامة : ٨/ ٣٤٧ ـ ٣٤٨

لانه وي داخل شوې خوکه دجنګ په میدان کې داخل شوي وي اویا خوداخل شوې نه وي نو که چېرته بیرته خپل مور او پلار ته ورځي نو دمسلمانانو په زړونو کې دشکست احساس پیداکیږي یادوي پخپل ځان او مال باندې ویریږي (چې څوک به په لاره کې رانه شوکه وکړي) نو بیا دې بېرته نه ورځي. که چېرته مور او پلار لـه خپلې اجازې نه په هغه وخت کې رجوع وکړي چې زوی یې دجنګ په میدان کې داخل شوې وي اوجنګ پیل شوې وي نو زوی لپاره بېرته ورتګ حرام دی.[1]
دقرضدار سړي په باره کې دعلماو ترمنځ اختلاف دی چې ایا هغه جهاد ته تللې شي او که نه ؟ امام مالک رحمه الله علیه وایي چې که چېرته یو قرضدار دخپل قرض داداکولو وس او توان نه لري نو هغه لپاره جهاد ته تلل جائز دي
امام اوزاعي دپور ورکوونکې لـه اجازې نه پرته جهاد ته دتللو اجازه ورکړیده ؟ مګر امام شافعي رحمه الله علیه وایي چې پوره وړي ته ترهغه جهادته تلل جائز نه دي ترڅو پورې چې پور ورکوونکې ورتـه اجازه نه وي ورکړې برابره خبره ده پور ورکوونکې مسلمان وي یا کافر.[2]
کوم خلک چې پور وړي سړي ته جهاد ته دتللو اجازه ورکوي هغوی دخپل دلیل لپاره دعبدالله بن حرام الانصاري ﷺ مثال وړاندې کوي چې هغه په داسې حال کې د احد غزا ته تللی وو چې پور وړې وو، رسول الله صلی علیه وسلم هم دهغه لـه قرضداري نه خبرو. مګر جهاد ته له تللو نه یې نه و منع کړی . هغه ﷺ داحد په غزا کې شهید شو او دهغه پور دهغه زوی جابر ﷺ اداکړ.[3] کوم پوړ وړې چې جهاد ته ځي هغه ته پکار دي چې دومره مال شاته پریږدي چې که هغه شهید شي نو زوی یې دهغه پور اداکړي لکه چې جابر ﷺ دخپل پلار قرض اداکړ.
امام احمد رحمه الله علیه وایي : که چېرته کوم قرضدار سړی دومره مال شاته پریږدي چې دهغه قرض وربانـدې اداکړې شي نو دهغه لپاره جهاد ته تلل جائز دي

[1]ـ المغني لابن قدامة ۸/ ۳۵۸ـ ۳۵۹

[2]ـ الأم للشافعي : ٤/ ١٦٣

[3]ـ اخرج قصة عبدالله بن حرام البخاري في صحيح برقم : ۲۳۹۵.

اګر که پور ورکوونکي ورته اجازه ورنکړي هغه رحمه الله علیه په دلیل کې دعبدالله بن حرام ﷺ کیسه وړاندې کړیده .[1]

کوم جهاد چې کفایي فرض وي په هغه کې قرضدار او پور وړې سړي ته داشرط دی چې یواځې په هغه وخت کې جهاد ته لاړشي چې دائن او پور ورکوونکې سړې ورته اجازه ورکړي . همداشان بچې ته دموراوپلارنه داجازې اخستلوشرط هم په دغه فرض کفایي جهاد کې ده.

دمور او پلار او دپور ورکوونکې سړي داجازې شرط په هغه صورت کې ساقطیږي چې کافران دمسلمانانو په وطن باندې یرغل وکړي او یاهم په لرې ځای کی کفارو دمسلمانو په وطن باندې قبضه کړې وي خو دهغه ځای دمسلمانانو تعداد له هغوی نه کم وي ، نوپدې صورت کې جهاد په هرمسلمان ښځې نر فرض عین ګرځي . غلام دخپل بادار ، ښځه (که په کې ددفاع کولو توان اوقوت وي) دی دخپل خاوند او زوې دې دخپل مور او پلار قرضداردی دپور ورکوونکي له اجازې نه پرته جهادته ووځي . داد امام مالک ، ابي حنیفه او احمد بن حنبل رحمة الله علیهم مذهب دی .[2] که چېرته کفارو دمسلمانانو په کور کلي باندې ناڅاپي حمله وکړه او هغه ځای یې دخپلې ولکې لاندې راووست او مسلمانانو نشو کولای چې دهغوی دمقابلې لپاره راغونډ شي اوپه ډلیزه ډول ورسره وجنګیږي نو پرهغوی فرض دی چې جلا جلا دخپل وس په مطابق ورسره وجنګیږي .

که چېرته یو مسلمان پدې پوه شي چې که زه کافروته تسلیم شم نو هغوی ماوژني نود هغه لپاره ترهغه وخته پورې ترممکنه حده پورې جنګیدل پکار دي اودځان دفاع کول پرې واجب دي ترڅو چې شهید شوې نه وي.

پدې کې ، آزاد ، غلام ، سړي ، ښځې ، ړوند ، ګوډ او ناروغ ټول برابر دي.

---

[1]_ المغني لابن قدامه : ۸/ ۳٦۰ _ ۳٦۱.

[2]_ روضة الطالبین : ۱۰/ ۲۱٤. والمغني لابن قدامة ۸/ ۳٦٤.

که هغوی ته دامعلومه شي چې، تسلیمي په صورت کې کافران هغوی نه وژني نو هغه ته داجائزدي چې ورته تسلیم شي اوبندي خانې ته ځان اماده کړي ځو جنګیدل ورسره افضل او غوره دی ځکه چې که ووژل شي نو له عزت نه ډکه دشهادت مرتبه به ترلاسه کړي.

که چېرته مسلمانه ښځه پوه شي چې کافروته دتسلیمي په صورت کې دهغې په عزت او آبرو باندې تیری کیږي نو پرهغې دخپل ځان دفاع واجبه ده اګر که پکې شهیده شي . ځکه کومه ښځه چې دزنا لپاره مجبوره کړې شي نو هغې ته دانه دي روا چې دخپل ځان د خلاصون په خاطر ورته تسلیمه شي بلکې هغی باندې واجب دي چې جنګ ورسره وکړي ځکه چې لـه بې عزتي نه دشهادت مرګ ورته ډیر ښه دی . همدغه شان هغه ښکلي هلکان دې هم وجنګیږي چې دتسلیمي په صورت کې کافران دهغو پرعزت لوبې کوي. هغوی باید دخپل عزت او آبرو ددفاع لپاره دژوند تر آخري سلګۍ پورې جنګ ته ادامه ورکړي.

کله چې دشمن دمسلمانانو په یوه کلي ورننوزي نو دهغه ځای شاوخوا په نورو مسلمانانو باندې دهغوی مدد او مرسته کول واجب دي . که چېرته دمسلمانانو په خواکې کافرانو حمله وکړه او هغوی ترینه دنن سبا ، په حساب د ۸۰ کیلو متره په فاصله کې وي نو په دوی باندې دکافرانو په خلاف جنګیدل بالکل داسې فرض عین ګرځي لکه چې پخپل کور کلي باندې دحملې په صورت کې ورباندې جنګیدل فرض عین دی.

امام ماوردي رحمه الله علیه ددې خبرې (چې پداسې حالت کې پر هغوی جهاد کول فرض عین دی) علت داښودلې دی چې دا دفاعي جنګ دی نه تعرضي ، او په دفاعي جنګ کې په ټولو مسلمانانو باندې تر آخري وس پورې جنګیدل فرض عین دی . که چېرته دمسلمانانو په یوه علاقه باندې کافران یرغل وکړي نو دهغه شاه خوا د پرتو سیمو په خلکو باندې چې دقصر دمسافې (۸۰) کیلومتره نه ورته نژدې وي واجب دی چې دهغوی مرستې ته لاړشي که هغوی هم کافي نه وي

يعنې دمجاهدينو تعداد کم وي نو بيا په دلرې پرتو مسلمانانو باندې واجب دي چې ټول دجهاد لپاره لاړشي او لـه هغوی سره يو ځای اوږه په اوږه ددشمن په خلاف وجنګيږي.

کـه مسلمانان لـه کفارو سره دجهاد لپاره ووتل چې جنګ ته کافي وو نو دنورو مسلمانانو غاړه خلاصه ده . خودلوی اجر لـه ترلاسه کولو نه محروم او دډير ثواب له ګټلو نه بې برخې پاتې کيږي.

دځينو علماوو پـه نـزد دکفارو په خلاف لومړی په هغو خلکو باندې دمسلمانانو مدد او مرسته واجبه ده چې ورته نژدې وي ، بيا پرهغو مسلمانانو چې هغوی ته نژدې وي پـه همدې ترتيب سره به ټول مسلمانان دهغوی دمرستې لپاره روانيږي • تردې چې مسلمانانوته داخبره ورسيږي چې کفارو ماته وخوړه او دمسلمانانو لـه سيمې نه وتښتېدل .اوداسيمه په بشپړه توګه آزاده شوه .

کـه کفارو دمسلمانانو کوم غر ياشاړه زمکه او دښته ونيولـه اګرکه هيڅ څوک هم نـه پکې اوسيږي بياهم پرمسلمانانو باندې دهغه بېرته اخستلو او آزادولولپاره جهاد فرض عين دی.

امـام نـووي رحمـه الله ويـلي دي چې دمسلمانانو په خاوره باندې دکافرانو تسلط په هيڅ حالت کې نشي منل کيدې .[1]

امـام قرطبي رحمـه الله عـليه وايـې :کـه چېـرته کافـران دمسـلمانانو خـاورې تـه ورنيږدې شي او لاتراوسه ورننوتلې نه وي نو پرټولو مسلمانانو باندې دهغوی په خلاف دجهاد او دفاع په خاطر وتل واجب دي ترڅو دالله دين غالب او خپله خاوره ددښمن لـه ناوليو قدمونو نه وساتي.[2]

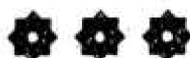
---

[1]ـ روضة الطالبين للنوي : ۱۰/ ۲۱۶

[2]ـ تفسير القرطبي : ۸/ ۱۵۱ـ ۱۵۲

بغوي رحمه الله وايي : كله چې كافران دمسلمانانو په خاوره كې ننوځي نو كوم مسلمانان چې هلته ورنږدې دي پرهغوی جهاد فرض عين دی او كوم مسلمانان چې له دې ځای نه ډېر لرې وي نو پرهغوی باندې جهادكفايي فرض دې.[1]

داپورتني بيان شوي ځينې هغه فروعي مسائل دي چې له جهادسره تعلق لري چې كوم يو يې فرض عين او كوم يويې فرض كفايي دی.

[1]ـ شرح ا لسنة للبغوي ۱۰/ ۳۷٤.

فصل

دجهاد پرېښودونکو په باره کې وعید

الله تعالی فرمايي: ﴿ قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ [التوبة٢٤].

ای محمده ! ورته ووايه که ستاسې پلرونه زامن ، ورونه ، ښځې، خپلوان او هغه مالونه چی په خوارۍ مو ګټلي دي او هغه تجارت چې په کوته کیدلو یې ډارېږئ . او زړه ته نږدې کورونه مو له الله دهغه درسول او دهغه په لاره کې له جهاد"نه ډېر ګران وي نودرنګ وکړئ ترڅو الله پاک خپل حکم راولیږي ، او الله پاک فاسق قوم ته روغه لاره نه ښیئ په دې آیت شریف کې چې کوم تهدید تحذیر او تخویف دجهاد پرېښودونکو خلکو لپاره شویدي چې هغه بالکل کافي دی . لدی نه باید هغه خلک عبرت او پند واخلي چې خپل مال ، ځان اودکورنۍ په مینه کې غرق دي او جهادته یې شا اړولې ده .همدغه راز الله تعالی په یو بل آیت شریف کې فرمايي :

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ انفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرَضِيتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ۝ إِلَّا تَنفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ [التوبة : ۳۸- ۳۹].

ترجمه : ای مومنانو! پرتاسې څه شویدي چې کله درته دالله پاک په لاره کې دوتلو خبره وشي تاسې دزمکې په لور زور کوئ ؟ ایا تاسې دأخروي ژوند په پرتله ددنیا ژوند خوښ کړی دې که داسې وي نو پوه شئ چې دنیوي ګټې داخرت په مقابل کې

دېر لږ ارزښت لري . که تاسې دالله په لاره کې ونه وزي په دردناک عذاب به مو وربېروي او پرځای به مو نور خلک منځ ته راوړي او تاسې به الله ته هيڅ تاوان ونشئ رسولې . الله په هر يو شي توانا او پياوړې دی.

امام قرطبي رحمه الله ددغه آيت په باره کې وايي : په دی آيت کې الله هغه خلک ملامت کړي او پيغورې ورکړيدی چې جهاد يې پرېښې دې او دهغو خلکو عتاب او سرزنش يې کړيدې چې غلي ناست دي او جهاد په طرف ګامونه نه اخلي.

دالله تعالې قول : (اثاقلتم الى الارض ....) يعنې تاسې لـه ځمکې نه د ګتې ترلاسه کولو لپاره په کارونوکې مشغول شئ او جهاد پرېږدئ او يا داچې په زمکه کې دژوندي پاتې کيدو مينه تاسې له جهاد نه لرې وساتي .

پـه داسې حالت کـې دجهاد پرېښودل چې بد يې ګڼي په هر مسلمان باندې حرام دی.

که چېرته دمسلمانانو امام قوم ته دجهاد کولو امروکړي نو هغوی ته جائز نه دي چې لـه جهاد کولو نـه ځانونه وروسته کړي ځکه چې دامام دحکم په وجه پر هغوی جهاد فرض عين ګرځي .[1]

الله تعالې فرمايي :

﴿ فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ۝. فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۝. فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ

---

[1] ـ تفسير القرطبي : ۸/ ۱۴۰

فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ٥.(وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ٥. ﴾ [التوبة :٨١-٨٤].

هغه خلک ډير خوښ وو چې درسول الله له تګ نه وروسته پاتې شول او بده يې ګڼله چې دالله په لاره کې پخپلو مالونو او سرونو سره جهاد وکړي او ويل يې چې په ډې ګرمي کې مه اوزئ . اى محمده! ووايه چې دجهنم ګرمي خورا ډېره ده کاشکې چې هغوى پوهيدلى . بايد هغوى لږ و خاندي او ډير وژاړي . ځکه هغه جزا چې دکړنو په بدل کې يې ورکول کيږي همدا ورسره ښايي . که الله پاک ته ، بېرته راوګرځولې نو پاتې کسان به بلې غزاته دتللو اجازه وغواړي . ورته ووايه ! تاسې حق نلرئ چې له دى وروسته زما په ملتيا ووځئ او ددښمن په مقابل کې راسره په جنګ کې برخه واخلئ؟ ځکه چې تاسې ترټولو لومړي ناسته خوښه کړه نو اوس له نورو پاتې شويو سره تاسې هم کينئ . او اى پيغمبره ! له هغوى نه چې هريو مړشي نو ته بايد هيڅکله پرې لمونځ ونکړې اونه يې پر قبر ودريږې ، ځکه چې هغوى الله او دهغه له رسول نه منکر او دفسق په حال کې مړه شوي دي.

الله تعالى دى رحم درباندې وکړي دغه سخت وعيددردناکه وبال اولويې رسوايي ته وګوره چې الله تعالى دهغه چا په اړه نازله کړېده چې له جهاد نه وروسته پاتې شول اوپه خپلو کورو کې غلي کيناستل او پدې لاره کې خرچ کول يې بدوګڼه.

که څه هم دغه آيتونه دهغو منافقينو په باره کې نازل شويدي چې دتبوک له غزا نه وروسته پاتې شوي وو لېکن دغه ترهيب او تهديد دټولو هغو خلکو لپاره عام دى چې دهغوى پشان له جهاد نه ځان وروسته کوي . له جهاد سره نفرت کوي او پدې لاره کې له مال لګولو نه ډډه کوي. که نور هيڅ نه وي نو دادمنافقينو يو شنيع او بيکاره عمل دې . اوپه دې باره کې راغلې وعيد دومره بوږنوونکي او سخت دې چې لاحول ولاقوة الا بالله .

ځينې هغه صحيح حد يثونه چې لـه جهاد نه دوروسته کيدو نه د نهي په باره کې راغلي دي

عــن عـبدالله بن عمر رضى الله عنهما، عــن رسول الله صلى الله عليه وسلم قل :((اذا تبايَعْتُمْ بِالْعِيِنَةِ ، وَاَخذتُمْ اذنابَ البقر ، ورضيتُمْ بالزرع ، وتركتُمْ الجهاد ، سَلَّطَ اللهُ عليكم ذِلاً ، لاينزعه حتي ترجعوا الى دينكم .

لـه حضرت عبدالله بن عمر ﷺ عنهمانه روايت دي چې رسول الله ﷺ وفرمايل: کله چې تاسې په اخستلو خرڅولوکې کمې زياتې وکړئ دغوالکی مو ونيوله ، په کرونده خوشاله شوې او جهاد مو پرېښود ، نو الله پاک به پرتاسو ذلت مسلط کړي او ترهغه پورې بـه دا ذلت لـه تاسو نه نه لرې کوي ترڅو چې بېرته خپل دين ته راونه ګرځئ[1] (او جهاد قائم نه کړئ)

بيهقي په ((شعب الايمان)) کې ويلي دي چې د(التبايع بالعِينةِ) دعين په زير سره ، مطلب دادې چې يو سړې بل ته ووايي : ته په دومره دومره پيسوواخله نو زه به لـه تانه په دومره دومره پيسو واخلم.

ابو عبيد الهروي په ((الغريبين)) کتاب کې وايي : د((التبايع باليعنة)) مطلب دادې چې يو سړی دبل سړي نـه يو مـال پـه معلومو پيسـو سره تريوې ټاکلي مودې پورې واخلي او بيا دغـه مـال پـه هغـه باندی پـه لږو پيسو بېرته خرڅ کړي (چې دنن صبا پـه اصطلاح کې ديـته پيمټ ويـل کيږي) . اوداسې کول حرام دی. او ديته عينه ځکه وايي چې دعينې خاوند لره پدې کې نغدې پيسې پاتې کيږي چې هغه ددوبوليو اونرخونو ترمنځ توپير اوفرق دې اوياځکه چې " عيـن" هغـه مـال تـه وايـي چې هغـه نغداو حاضروي نو پدې ځـای کې اخستونکي داځکـه اخلي چې خرڅ يې کړي اوپه مقابل کې يې نغدې روپۍ ترلاسه کړي.

---

[1]-(اخرجه ابو داود ۳:۱۳ ۷٤۰ واحمد في المسند بتحقيق احمدشاكر ۷ : ۳۳ والحديث صحيح .)

ماوردي په حاوي کې ويلي دي : ديته عينه ځکه ويل کيږي چې دلته عين په سود سره آخستل کيږي او عين دراهم او دنانيرو ته ويل کيږي .ددې حديث معنې داسې دی : کله چې خلک جهاد پريږدي او کرکيلي ته مخ کړي نو پرهغوی به دشمن مسلط شي ځکه چې هغوی ورته څه تياری نه وي کړی او لـه هغوی سره به دمقابلې توان نلري . لـه همدې کبله الله پرهغوی ذلت او عذاب نازلوي او ترهغه وخته پورې به لـه دې ذلت نه خلاصون نه مومي ترڅو چې بيرته دجهاد لارې ته ونه ګرځي دالله دين قائم ، اوله اسلام او مسلمانانو سره مرسته ونکړي.

دحديث شريف ((حتی ترجعوا الی دينکم)) لـه جملې نه معلوميږي چې دجهاد پريښودل مخ ترې اړول اوله دنيا سره مينه کول مسلمان لـه دين نه راوباسي او همدا ګناه ورته بس ده.

کله چې مسلمانان لـه جهاد نه لاس واخلي نو الله به پرهغوی دفقر او غربت عذاب هم مسلط کوي . کله کله به افقر او غربت پهِ مال او دولت کې نه وي بلکې ددې نفسونه به په فقر او غربت کې اخته وي ، ډير حريص او بخيل به وي چې خلک به ددوی په حرص او بخل متلونه او مثالونه وړاندې کوي څرڅوک چې په داسې حالت کې راګير وي هغوی که په ښکاره مالدار هم وي خو نفسونه به يې وږي وي.

لکه چې حديث شريف دی.

((عن ابي هريرةَ رضی اللهُ عنه عن رسولِ الله ﷺ: ((ليس الغنيُّ عن کثرة العرضِ ، ولکن الغنی غنی النفسِ))[1].

لـه ابي هريره ﷺ نه روايت دې چې رسول الله ﷺ وفرمايل : غنی (بډای) هغه څوک نه دی چې ډير مال اودولت ولري بلکې غنی هغه دی چې زړه يې غنې وي . نو مالداري او غني توب دزړه مالداري دی او فقر هم دزړه فقر معتبر دی ، نن صبا چې حلک مونږ په کوم حال ګورو چې دوی کله جهاد پريښود هغه ته يې شاکړه او

[1] – اخرجه ا لبخاري برقم : ٦٤٤٦ مسلم برقم : ١٠٥١.

ددنیا ډول ډول حرامو او حلالو کسبونو ته یې مخ کړه نو الله تعالی ددوی پر زړونو فقر مسلط کړ ددوی په زړونو کې شوم توب او بخیل توب زور شو چې په نتیجه کې دوی ډیر واجبي حقوقو لـه اداکولونه ډډه وکړه اودپیسوګټلو لپاره یې ډیرو حرامو کسبونوته لاس واچاو لکه په بیه کې ټګي برګي ملاوټ ، او دغوایې پر غواباندې دختلو اجورت اودې ته ورته نورناوړه اوناروا کارونه . داځکه چې ددنیا عظمت ددوی په زړونو کې کیښناست او ددنیا لړ شې دوی ته ډیر بریښي حرص او تمی ذلیل کړې دې هرکس چې ګوری په هغه باندې به ذلت غلبه کړې وي ځکه دابه هغه کس ته چاپلوسي کوي چې دده په فکر رزق ورته دهغه لـه پلوه راځي تمی او لالچ ورڅخه دمال بندګان جوړ کړي .دکوم سړي نفس او زړه چې غنی وي هغه آزاد دی او دچا زړه چې غنی نه وي هغه په حقیقت کې فقیر وي ، که هغه ظاهراً مالدار هم وي خوپه زړه باندې یې غربت مسلط شوی وي . هغه مجاهد چې توره یې دمال ګټلو وسیله وي هغه بالکل فقر او ذلت نه احساسوي ، ځکه هغه دخپلې تورې په زور غنیمتونه نیسي لـه الله جل جلاله نه پرته په هغه باندې دبل هیچا احسان نه وي اوبل داچې غنیمت بې لـه شکه صفا او خالص حلال دې نوداځکه په زړه کې دنور اورڼایې سبب ګرځي اودبخل کنجوسي اوحرص اوتمې لـه تورو تیارو څخه دنجات او خلاصون سبب ، همداشان که مجاهد په ظاهره خالي لاس هم ښکاري خوپه حقیقت کې هغه غنی وي ځکه چې دهغه شعار عزت او عظمت دی دهغه په زړه کې غلامي او ذلت نشته اګر که دهغه ظاهري لباس فقیرانه او کمزورې وي ، په دی مدعا باندې دالله تعالې داقول ښه منطبق کیږي.

﴿ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ [المائدة ٥٤].

ډیر ژر بـه الله داسې یو قوم راولې چې هغوی بـه لـه الله سره مینه کوي او الله به لـه هغوی سره مینه کوي مومنانو لپاره به نرم وي او کافرو لپاره به سخت وي او دالله په لار کې به جهاد کوي.

کوم خلک چې دشک لـه لارې مال ترلاسه کوي او دخپل حرص په وجه دخلکو په وړاندې دمحتاجي سرونه ټيټوي. که هغوی په ظاهره معزز ښکاري خو زړونه يې په ډول ډول ذلتونو اباد وي اوکه ظاهرادقسماقسم مالونو لـه وجهې مالدار ښکاري خوپه زړه کې دهيلې اوحرص په وجه فقير او ذليل وي . په عربوکې يومتل دې چې خراب او ذليل کسبونه په خلکوناوړه اوبيکاره اخلاق پيداکوي. لکه چې دحضرت علي ﷺ قول هم ددې خبرې تائيد کوي،هغه ﷺ فرمايي : دالله په لاره کې جهاد کول دجنت لـه دروازو څخه يوه دروازه ده څوک چې دالله په لاره کې جهاد پرېږدي الله تعالې پرهغه ذلت او رسوايي مسلط کوي .په مصيبت يې اخته کوي او دذلت په حال کې به ظلم زغمي په ډول ډول ذلتونو کې به راګيروي اوله انصاف څخه به محروم وي.

عـن ابـي هريرة ﷺ :عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قلَ : ((مَن ماتَ ولم يغز ، ولم يُحَدِّثْ به نفسه ، مات على شُعبةٍ من النفاقِ)) [1]

ابـي هريره ﷺ لـه رسول الله ﷺ نه روايت کوي چې هغه ﷺ وفرمايل : څوک چې مړشي او هغه نه غزا کړې وي او نه يې هم په زړه کې نيت کړي وي نو هغه دمنافقت په يوه څانګه کې مړشو.(يعنې په زړه کې يې چېرته دجهاد جذبه نه وي پيداشوې)

((عـن ابـي امامـة الباهلي ﷺ عن النّبي ﷺ قل : مَنْ لَمْ يغزُ ، او يُجهزْ غازِياً ، او يَخْلُفْ غَازِياً فِيْ اَهْلِهِ بخيرٍ، اَصَابَهُ الله بقارعةٍ قبل يوم القيامةِ .[2]))

له ابي امامه الباهلي ﷺ نه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل :

---

[1]- (اخرجه مسلم في كتاب الامارة . باب ذم من لم يغز . رقم : ١٩١ .)

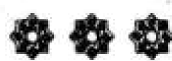
[2]- اخرجه ابو داود في كتاب الجهاد: ٣/ ٢٢ وا ابن ماجه في كتاب الجهاد : ٢ / ٩٢٣ واسناده حسن.

چاچې نه غزا وکړه او نه يې غازي تيار کړ اونه يې دغازي دکور حال او احول واخست الله تعالي به هغه دقيامت لـه ورځې نه وړاندې په يو سخت مصيبت کې راګيرکړي. (اودا الله جل جلاله ده ته دجهاد پرېښودلو جزا او عذاب ورکوي)

امام قرطبي رحمه الله عليه وايي چې که چېرته ټول خلک لـه جهاد نه عمومي بې پروايي او غفلت وکړي نو يو سړې به خپل مسوليت څنګه اداکوي ؟ نو ددې ځواب دادې چې دغه يو سړي ته پکار دي چې هغه ديو قيدي مسلمان فديه اداکړي او هغه له قيد نه آزاد کړي.

په دې طريقه هغه دومره لوی کار وکړ چې دنورو خلکو په ملګرتيا کې نشوکولې.

ځکه چې که څو کسان راغونډ شوي وای او هغوی يې په ګډه فديه ورکړې وای نو دهريو په برخه کې به لږې لږې پيسې راغلې وې خو هغه داټولې پيسې په يواځې ځان اداکړې . په هر مسلمان باندې لازمه ده چې که چېرته توان يې درلودنو په يواځې ځان دی جهاد وکړي اوکه ددې توان يې نه درلود نو يو مجاهد ته دې دجهاد سامان او خرچه برابره کړي .[1]

فصل

دجهاد پرېښودونکو دلائل او بطلان يې

ای لـه جهادنه مخ اړوونکيه ! اې داسلام او وطن لـه حفاظت نه تښتيدونکيه! ای دتوفيق اودحق دلارې نه ځان ساتونکيه ! پوه شه چې ته لـه اصلي بري او کاميابي نه محروم او دحق لـه لارې نه لرې شوې يې. کاش تـه هم له بهادرو مجاهدينو سره په جهاد کې شريک وای او خپل ځان او مال دې دالله پـه لاره کې لګولې وای ، خو افسوس چې ته لـه دی لويې نيکبختي نه څه شي منع کړې يې؟ جهاد او معرکو ته لـه ننوتلو څخه څه شي ستاد پښو زنځير جوړ شوې دالله جل جلاله پـه لار کې دنفس

---

[1]_ تفسير القرطبي ۸/ ۱۵۲

اومال له قربانولو ته څه شي بخيل کړې يې ؟ ياخودمرګ ويرې وروسته کړی يې او يا هم اوږدو اميدونو ، يا خپل ګران مال او لـه کورنۍ نه جدايې درته ګرانه ده يا دخپلو زامنو ، خادمانو ، خپلوانو او دوستانو نه وتل درته ګران دي.

ای دجهاد لـه برکت نه محرومه ! ستاددغه محرومتيا سبب ياخو ستا ورونه دي او ياهم ستاناژدی دوستان ،ياته په داسې نيکو کارو کې مشغول يې چې جهاد يې درنه لـه ياده ويستلې ، يادخپلې ښکلې ميرمنې اولوړ شهرت په وجه لـه جهاد نه وروسته شوی يې ،يادتاعزت او منصب دتادپښو زنځير جوړ شوی دی . ياپه خپل ښايسته کور او باغونو باندې مين شوې يې. ياداچې ستا ډيرې قيمتي جامې او خوند ورخوراکونه تاجهاد ته نه پرېږدي.

لـه دغو څيزونونه پرته بل څه داسې نشته چې تالـه خپل رب نه لرې او دجهاد لـه نعمت نـه محروم وساتي . پـه الله قسم ، کومو شيانو چې تـه لـه جهاد تـه محروم کړی يې دادرتـه بالکل ښـه نـه دي اودابالکل لـه تاسره نه ښايي ايا تادخپل رب دا فرمان ندې آوريدلې چې فرمايي :

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ انفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرَضِيتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴾ [التوبة۳۸]

اې مومنانو! پر تاسو څه شوي دي چې کله تاسو ته دالله په لاره کې جهاد ته دوتلو لپاره ووېل شي نو تاسې زمکې ته درانـه کيږئ . ايا تاسې دآخرت په ځای ددنيا په ژوند خوښ يئ ؟ پس ددنيا دژوند متاع دآخرت په مقابله کې ډېر لږدی.

ښـه په غور سره يې واوره ! زه چې تاته کوم قاطع دلائل وړاندې کوم دهغه په اوريدو سره بـه تـه پـه دې پوه شې چې تـه لـه جهاد نه صرف خپل بدنصيب بې برخې کړې يې لـه جهاد نـه ستا دوروستـه کيدو يواځيني سبب ستاخپل خواهشات او رټل شوی شيطان دی.

ستا د لومړې دليل ابطال : كه ته له جهاد نه اوړد اميد او دمرګ ويرې چې په هيڅ حالت كې ترينه خلاصون نشته شاته كړي. اوپه هغه لاربانديې دتللونه ويرېږې چې ته ضرور يوه نه يوه ورځ دهغې لاروې يې نو ستا داعقيده باطله او دليل دى بالكل كمزورى او پوده دى.

په الله قسم چې دجهادونو سنګر ته مخكې كيدل دانسان عمر نه كموي او نه هم له جهاد نه وروسته كيدل دچا دمرګ نيټه اوږده وي لكه چې الله تعالى فرمايي:

﴿ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ [الأعراف٣٤].

دهر اُمت لپاره يو ټاكلې نيټه ده ، كله چې نيټه يې راشي نو بيانه يو ګړى وروسته كيږي او نه وړاندې .

الله تعالى په يوبل ځاى كې فرمايي :

﴿وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ المنافقون : ١١.

الله تعالى هرګز هغه چاته نور مهلت نه وركوي چې نيټه يې پوره شي او الله پاک ستاسې له كړنو نه ښه خبر دى .

همدغه راز په يو بل آيت كې فرمايي:

﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ﴾ [العنكبوت٥٧]

هريو ساكښ مړكيدونكې دى ، بيا به ماته تاسې ټول راګرځول كيږئ .

اى دوكه شوى انسانه! مرګ يوخاصه سختي لري . او دانسان ساه په ډير هيبت او تكليف سره ووزي . خو افسوس چې ته ترينه غافل يې . لدينه وروسته بيا دقبر ويره وونكې عذابونه او تكليفونه وي . دوه خطرناكې پړښتې به هم تپوسونه كوي اولدينه به يواځې صالح او نيک خلک په امن كې پاتې كيږي . لكه چې الله تعالى فرمايي :

﴿ يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ ويفعل الله مايشاء ﴾ [ابرا هيم : ۲۷]

الله پاک مومنان په دنيا او آخرت کې په روغه خبره کلک ودروي . او الله ظالمان ليارورکې کوي. اوالله جل جلاله چې څه خوښه وي هغه کوي دآخرت په ورځ يوه لويه خطره مخې ته راځي . کوم انسان چې نيک بخت وي هغه به دنعمتونو جنت ته ځي . او کوم انسان چې شقي او بدبخت وي هغه به دجهنم په عذاب کې آچول کيږي

خوشهيد به له دغو ټولو مشکلاتو او کړ اوونو نه په امن کې وي او له دغو مهلکو شيانو څخه به هرگز نه ويريږي . دشهيد مرگ بې تکليفه وي يواځې دومره درد محسوسوي لکه چې يو ميږی په هغه چک ولگوي . په دې باره کې درسول الله ﷺ لاندينی حديث گواه دی.

((عن ابي هريرة ﷺ عَنْ رَسولِ الله ﷺ قل : ((مايَجِدُ الشَّهِيْدُ مِنْ الم القتلِ اِلاَّ كَما يَجِدُ احدكم مِن مَسِّ القرصةِ)) .[1]

ابو هريره ﷺ له رسول الله ﷺ نه روايت کوي چې نبي کريم ﷺ وفرمايل :
شهيد دوژل کيدو په وخت کې صرف دومره درد محسوسوي لکه چې ميږې په چاچک ولگوي.

ای وروره ! ته له دغه فرصت نه دگټې له اوچتولو نه څه څيز منع کړی يې ؟ دايو داسې ښه گټه ده چې وروسته به دقبر له عذاب نه نجات بيامومي ، دالله په وړاندې به سرلوړې شي او داوسيدو ښه ځای به ترلاسه کړی . دقبر له سوال او ځواب نه به

[1] - اخرجه الترمذي: ۳/ ۱۰۹ . والنسايي : ٦/ ٣٦. وابن ماجه : ۲/ ۹۳۷ واسناده حسن.

محفوظ پاتې شي ، دقيامت لـه ډېر خطرناکو او وير وونکو حالاتو نه به په امن کې وسي.

شهيدان دالله پـه نـزد ژونـدي دي او رزق ورتـه ورکـول کيږي نه به وربانديې څه ويره وي او نـه غـم . الله تعالې چې هغـوی تـه کـوم فضيلت او نعمتونه ورکړيدي په هغو بـاندې بـه خوشـال وي . دهغـوی روحونـه بـه دشنـو مـرغـانو پـه جـجـورو کـې وي اوپـه عليين کې به ګرځي دجنت هر ډول ميوې به خوري چکرې به پکې وهي.

پس ددغـه عـزت مـند او سخت دردوونکي مرګ ترمنځ څومره لوی فرق دی ؟ په الله قسم چې ډير لـوی فـرق دی .هر چاتـه چې ددغسي مرګ توفيق په نصيب شي هغه نيک بخت دی.

ستا ددويـم د ليـل ابطـال : کـه چـېرتـه تـه دا وايـې چې مالـه جهـا دنـه زمـا کورنۍ،مال، ماشومان او عيـال مـنع کـوي نـو تـه تيروتلې يې او ستا دادليل باطل او مردود دی.

الله تعالې پدې اړه ډيره واضحه او ښکاره خبره کړېده او فرمايلي يې دي :

﴿ وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَى إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضِّعْفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ آمِنُونَ ﴾ [سبأ : ۳۷].

او ستاسې مالونه او ستاسې اولادونه مو ماته نشي نژدې کولای. هو! چاچې ايمان راوړې اونيکه کړنـه يې خپله کړې نـو هغـوی تـه دخپلو اعمـالو دوه برابـره بـدل دې اودجنت په لوړو اودنګو مانيو کې به ډاډمن اوسيږي .

الله تعالی فرمايلي دي :

﴿زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ﴾ [آل عمران١٤].

خلکو ته دشهوتونو مینه ښایسته کړې شویده چې لـه ښځو ، دسرو او سپینو زرو لـه راټولو شویوخزانو، په ښبه کړوشوو اسونو، څارویو او کښتونو څخه عبارت دي . داڅیزونه ددنیوي ژوند ګټه ده . او دورتګ ښه ځای لـه الله سره دی .

همدغه راز الله تعالې په بل آیت کې فرمایي :

﴿ اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ﴾ [الحديد۲۰] .

یوه شئ چې ددنیاژوند یوه لوبه ، ساعت تیري ، ظاهري سینګار ، ستاسې په مینځونو کې یو پربل ویاړ او په مالونو اولادونو کې یو پر بل دمخکې کیدلو هڅه ده او بس . داژوند باران ته ورته دی چې زرغونه زمکه دبزګر زړه ته ورنژدې کوي بله ورځ زرغون تیا وچه او ګوري یې چې زېړه شوې او بالاخره تار په تار خواره واره بوس وي . اوپه آخرت کې یاسخت عذاب دی او یا دالله له لورې ښښنه او خوښي. او ددنیا ژوند پرته لـه غولوني او تیرویستنې بل څه نه دې.

پورته چې کوم آیتونه ستاسې په وړاندې ولیکل شول ددې پشان نور ګڼ آیتونه هم شته چې په کې واضح دلائل موجود دي.

((عـن سـهل بـن سـعد ﷺ عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قل : لو كانت الدنيا تعدِلُ عندالله جناح بَعُوضَةٍ ماسَقى مِنها كافراً شُرْبَةَ ماءٍ. [1]))

له سهل بن سعد ﷺ نه روایت دې چې رسول الله ﷺ وفرمایل :

که چېرته دنیا دالله په نزد دماشې لـه وزرې سره هم برابره وائي نو کافر ته به یې لدې نه داوبو یو ګوټ هم نه وو ورڅکلې.

---

[1]- (اخرجه الترمذي : ۳/ ۳۸۳. والحديث صحيح)

((عـن سـهل بن سعد السَّاعَدِيْ ﷺ ، عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قـالَ : موضِـعُ سـوطِ احدكـم مـن الجنة خيرٌ من الدنيا ومافيها ، وغَدوةٌ في سبيل الله او روحةٌ خيرٌ من الدَّنيا وما فيها ، وخِمَار جاريةٍ من اهل الجنة خيرٌ من الدنيا وما فيها[١])).

له سهل بن سعد الساعدي ﷺ څخه روايت دی چې محمد ﷺ وفرمايل :

په جنت کې ستاسې ديـو قمچيـني هومره ځای لـه دنياا و په دې کې چې څه دي لـه ټولـو نـه غـوره دی ، او دالله په لاره کې يـو سـهار يـا يـو ماښـام هومـره وخت لګول لـه دنيـاا و مـا فيهـا څخـه بهـتر دی . دجنت ديوې حورې ټيکری لـه دنيا اوپه دنيا کې چې څومره څه دي له ټولونه غوره دی.

ای دجهـاد پريښودونکيه ! تاله دومره لويی پاچاهي نه څوک منع کوي ؟ تاچې کوم نژدې خپلوان لـه دې لـوی نعمت نـه منع کـوي هغـوی بـه ډيـر ژر مـړه شي . يابه پخپلـو مـنځو کې داخـتلافاتوپه وجـه تيت پـرک شي اويابـه د وخـت نـاخوالې هغـوی پخپلو کې سره جلاجلا کړي.

تـه داهـم پـه يادوساتـه چې تـه کله خپلوانو تـه څـه ګټه نشی رسولې نو هغوی به تاپريږدي ، عناد اوعداوت بـه درسره کوي ناوړه چلن به درسره کوي دجالاتو دبدليدو په وجه به دهغوی لـه زړونو نه ستا مينه ووځي.

لدينـه غټـه خبره داچې ستا خپل خپلوان به هم لـه تانه وتښتي اويوه ذره نيکي به هم پـه محشرکې تاتـه نه درکوي تردې چې هريو به دا غواړي چې خپل ټول ګناهونه ستاپه اوږو واچوي او پخپله ترينه ځان خلاص کړي .

او ستامال تاځنګه لـه جهاد نه لرې کوي ؟! حال داچې هغـه ستا لـه لاس نه وتونکې او تـلونکې دی . کلـه چې ستادلاس نـه مـال او دولت ولاړشي او خالي لاس پاتې شې

[١] - اخرجه البخاري . برقم ٢٨٩٢

نو ستا ټول دوستان به تا يواځې پرېږدي خپل اهل وعيال به درنه جدا کيږي . اوستا ټول هغه دوستان چې له تاسره به يې ناسته ولاړه کوله درنه بيزاريږي.

بيا به دقيامت په ورځ درنه ستا دمال په باره کې پوښتنه کيږي چې څنګه اوله کوم ځاى نه دى ګټلى و ؟ اوپه څه کې دى مصرف کړى و ؟ داځومره هيبت ناکه سوال دې څکه چې داسوال به درنه په هغه ورځ کيږي چې له وېرې او هيبت نه به ماشومان بوډاګان شوي وي ، تې ورکوونکي ښځې به له خپل اولاد نه غافلې وي اوحمل درلودونکي ښځې به دويرې له امله حمل وغورځوي .په دى ورځ به ټول مجرمان وپيژندل شي . دسر له ويښتو او پښو نه به ونيولى شي.

له مالدارو خلکو سره به دپيسې پيسې او ذرې ذرې حساب وکړې شي . فقيران او غريبان به له دوى نه پنځه سوه کاله وړاندې جنت ته لاړشي لکه چې محمد ﷺ مونږ ته ددى بيان کړى دى اوفرمايلي يې دي :

عن ابي هريرة ﷺ عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قل : يدخُلُ فقراءُ المسلمين الجنَّةَ قبل الاغنياءِ بنصفِ يومٍ ، وهو خمسمائة عامٍ.[1]

له ابي هريره ﷺ نه روايت دى چې رسول الله عليه وسلم وفرمايل:

غريب مسلمانان به له مالدارو خلکو نه نيمه ورځ مخکې جنت ته ځي اودانيمه ورځ پنځه سوه کاله ده که چيرته خپل اولاد يادوى اوپه هغه باندې ستا شفقت تا جهاد ته له تللو نه منع کوي نو بيا دالله تعالى داقول درپه ياد کړه چې فرمايي:

﴿إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴾ [التغابن١٥].

بيشکه ستاسي مالونه او اولادونه ازميښت دي. اوله الله سره ډير لوى اجر دى .

---

[1] ـ اخرجه الترمذي : ٤/ ٨_ ٩ وابن ماجه : ٢/ ١٣٨٠ واحمد في المسند ٢/ ٢٩٦ والحديث صحيح

په الله قسم چې په اولادو باندې له خپل مور ، پلار ، ورور ، او تره نه الله ډیر زیات مهربان دی . هغه الله به څنګه مهربان نه وي چې دمور په ګیډه کې یې دهغه پالنه وکړه او پخپلو لاسو دمور انوپه ارحامواودپلارانو په شاګانو کې ځای پرځای کړل . ته خپل اولاد ولې له دائمي نعمتونو ، جنت او دالله تعالی له قرب نه لرې کړی یې.

که ستا زوی ورو کې وي نو ته دهغه لپاره غمګین یې . او که ځوان وي نو ورته اندیښمن یې .

که روغ رمټ وي نوله ناروغي نه یې ویریږې او که ناروغ وي نو دهغه په ضعف ستا زړه لړزیږي او خفه کیږې.

که ته خپل اولاد ته دادب خبرې کوې نو هغه درته غصه کیږي اوستا نافرماني پیل کوي .او که ورته نصیحت کوې نو له تاسره کینه کوي ، هروخت له تاسره داویره وي چې هسې نه دنورو خلکو دماشامانو په شان زما زوی هم نافرمان او سرکش نه شي.

که چیرته ته په جنګ کې مخکې کیدل غواړې نو هغه تابزدله کوي . که چیرته سخاوت کول غواړې نودهغه فکر تاشوم او بخیل کوي . که چیرته له دنیا سره خپله مینه کمول غواړې نو هغه ستا رغبت زیاتوي . له دې کبله هغه ستالپاره لوی ازمښت دی مګر ته هغه نعمت ګڼې ته هغه دځان لپاره راحت بولې خو هغه ستالپاره لوی مصیبت دې . ته خپل ځان خو په غم کې آچوي مګر دهغه خوشحالي خوښوی پخپله تاوان کوی او هغه ته ګټه رسوې . خپل تله تشوی خو دهغه جیب ډکوی . دهغه په وجه له خپل توان نه زیات تکلیف زغمې او دهغه په خاطر خپل ځان په ډیره تنګسیه کې آچوي.

ته دخپل زوې فکر له خپل زړه نه وباسه او هغه چاته یې وسپاره چې ستا او دهغه خالق او پیداکوونکې دی . دهغه درزق په باره کې په هغه چاتوکل وکړه چې تاته او هغه ته یې روزي ورکړی ده ، ته څنګه الله جل جلاله داسمانونو او زمکو مدبراوچلوونکې بولې ؟ خودخپل زوی تدبیر او حفاظت له خپل مرګ نه وروسته هغه ته نه سپارې حال داچې ته خودیو زوی پالنه هم سمه نشې کولای اوالله جل جلاله داسمانونو زمکو ، او ددوی ترمنځ چې څه دي دهغو ټولومالک او څښتن دی.

خپل اولاد هغه لوی ذات ته وسپاره چې داسمانونو او زمکو مالک د.ی . په الله قسم چې ته نه دخپل خان دګټې او نقصان مالک یې اونه دهغه . نه دهغه دژوند او مرګ مالک یې او نه هم دهغه درزق ، ته دهغه لپاره لږ غوندې عمر او رزق هم نشې زیاتولې . تا چې کله ناڅاپي مرګ وداړي نو ته به پخپل قبر کې څملې او دخپلو اعمالو بندیوان به شې . ستا زوی به له تانه وروسته یتیم پاتې شي . ستا ټول مال به ستا په خپلوانو باندې که هغه ستا دوستان وي او که دشمنان تقسیم شي.

ستا خیلخانه به ټوله خواره او غریبه شي . بیابه ته ارمان کوې چې کاش زه هم مجاهد وای اولوی برې به مې ترلاسه کړې وای خو تاته به په خوب کې وویل شي:

تاچې کومه نیکي او بدي په دنیا کې کوله دهغوی له کولو نه خلاص شوې او لدینه وروسته نور هیڅ نشې کولې . په دې وخت کې به ستا غم نور هم زیات شي اوله خپل عمل سره به یواځې پاتې شې.

ای مسلمانه ! ته دبښونکي او غالب الله هغه قول واوره چې ته په کومه دوکه کې پرې وتی یې له هغه نه دوتو لپاره یې بیان کړیدې او فرمایلي یې دي:

﴿ يَاأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ﴾ [لقمان٣٣] .

ای خلکو! له خپل رب نه وډارشئ اوله هغې ورځې نه وویرېږئ چې هیڅ پلار دخپل زوی په بدل کې څه نشي ورکولې اونه به زوی دخپل پلار په ځای دڅه بدلې ورکوونکې وي . اوپوه شئ چې دالله وعده حقه ده نو باید چې ددنیاژوند موونه غولوي . اونه مو باید هیڅ غولونکې دالله په باره کې وغولوي.

په دې خبره ځان پوه کړه چې که ستا زوی نیک او صالح وي نو ژربه الله پاک تاسو په جنت کې یوځای کړي او که بدبخت وي نو له اوسه نه دې درنه جداوي ځکه چې جنتیان له دوزخیانو او دوزخیان له جنتیانو سره نشي یو ځای کیداې او نه غوره خلک له بدو خلکو سره یو ځای کېدای شي.

کیداې شي چې الله تعالې تاته شهادت در نصیب کړي اوته دهغه شفاعت وکړې او ستا دنن ورځې جداینې به دهغه دخلاصون وسیله وګرځي . ته دهغه کار په لټه او شوق کی شه چې تاته لـه عذاب نه خلاصون درکوي . دقیامت په ورځ به یو سړې خپل ورور ، مور پلار ښځې او ځامنونه تښتي هرڅوک به پخپل غم کې اخته وي او دبل چا خیال به ورسره نه وي ، داډیر لوې او کافي بیان دې خودالله جل جلاله چې چاته خوښه شي هغه ته دنیکې لارې هدایت کوي .

ستا ددریم دلیل ابطال : که ته وایې چې زه له جهاد نه ځکه شاته شوې یم چې زه دخپلو ورونو ، خپلوانو ، دوستانو او ملګرو جدایي نشم زغملی نوستا داخبره باطله او دلیل دی دمنلو وړندی .

ته قیامت ورځ درپه یادکړه چې په ټولو خلکو باندې راځي .پدې ورځ به ټول دوستان یو دبل دښمنان وي مګر متقیان به پخپلو کې دوستان وي . که چېرې ستاسې دوستي ربښتیادالله درضا په خاطر وي نو هغه جل جلاله به په آخرت کې تاسې ټول په علیین کې راجمع او په جنت کې به مو داخل کړي او تل ترتله به هلته یو ځای اوسیږئ .او که ستاسې دوستي دالله درضا لپاره نه وي نو بیابه .زرترزره دوستي ورسره وشکوه . مخکې دهغه نه چې دقیامت په ورځ ددې باطلې دوستي له امله یو ځای سره حشر اوراټول کړې شي . هر سړې به دقیامت په ورځ له خپل محبوب سره وي ځکه چې هغوی دواړه پخپل مطلوب کې شریک وي . که چېرته هغه نیک او پرهیز ګار وي نو تاته به ګټه ورسوي او که بدبخته وي نو تاته به تاوان ورسوي .

په دې دنیا کې له خپلو خپلوانو او دوستانو څخه دخیر ښیګڼې طمعه کوې ، هغوی درسره جفا او بې وفائي کوي . په زړه کې درسره کینه ساتي . په مشکل وخت کې درنه تښتي او یواځې دې پریږدي . په دوی کې زیاتره ترهغه ستا دوستان وي ترڅو چې له تاسره مال او دولت وي.

که تـه کمزوری او غریب شې نو دوی به ستا دشمنان شي او تابه یواځې پریږدي ځکه چې هغوی دخوشالي پـه وخت کـې دوستان اوپـه مشکل وخت کې ستا دښمنان دي .دهغوی دوستي او ملګرتیا ستا ترمال او دولت پورې تړلې. که چېرته ستا مال ختم شي نو تاخفه کوي او درنه بیزاریږي .

که چېرته په دې خبره کې شک کوې نو دامتحان په وخت کې به هرڅه درته یقیني څرګندشي.
که چېرې ته کوم رېښتونی او وفادار ورور لرې. خو نن صبا چیرې دې. یا صفااو مخلص ملګری لرې. خو ګمان مې نه اخلې. (او هغوی ستاپه تللو خفه کيږي) نو صباته به په جنت کې داسې يئ لکه الله جل جلاله فرمايلي دي:

﴿وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ﴾[الحجر۴۷].

ددوی په زړونو کې چې کومه کینه ده هغه به راوباسو دوی به پخپلو کې ورونه ورونه وي او په تختونو باندې به يو بل ته مخامخ ناست وي.
بيانو تاته روانه ده چې ستا دغه دوستان ستادجهاد په لاره کې خندل وګرځي.
ځکه کيدی شي چې تاسې دواړه جداشئ او ته به له دوست نه هم محروم شې او دجهاد لوی ثواب او مرتبه به هم ستا له لاسه ووځي .بيا به پخپله په دی کار سخت پيښمانه يې مګر هيڅ ګټه به درته نه رسوي.
رسول الله ﷺ فرمايي:

((عن سهل بن سعد الساعدي ﷺ قال : ((جاءَ جبريل اِلَى النَّبِيِّ ﷺ فقل : يامحمد : ان الله يقول لك: عِشْ ماشئتَ فانك مَيِّتٌ ، واحبِبْ مَنْ شئتَ فانك مفارِقُهُ ، وَاعْمَلْ ماشئت فانكَ مَجْزِيٌّ به .... واعلمْ ان شرفَ المومن قيامُهُ باليل ، وعزُّهُ استغناؤُهُ عن الناس ١)) .

له سهل بن سعد الساعدي ﷺ نه روايت دې هغه وايي چې جبريل امين نبي کريم ﷺ ته راغې او ورته يې وويل : ای محمده ! الله تعالی تاته فرمايي : په دنيا کې چې څومره ژوند تيرول غواړې تيريی کړه . ته يوه نه يو ورځ مړکيدونکې يې . له چاسره

---

[1]- شعب الايمان للبيهقي : ۳/ ۳۷۳ . والمستدرك للحاكم : ٤/ ٣٢٥.

چې دوستي غواړې ورسره ویې کړه . یوه ورځ ته له هغه نه جدا کیدونکې یې، څنګه عمل چې کول غواړې هغه وکړه څکه چې دهغه جزا درکول کیږي به .
پوه شه چې دمومن شرف دادې چې دشپې تهجد لمونځونه وکړي اوعزت یې دادې چې له خلکو نه بې نیازه شي . په دغو لنډو کلمو کې چې دمرګ ، له دوستانو نه جدایي اودعملونو دجزا کومه یادونه شویده داستادنصیحت او انذار لپاره کافي دی او دا دعقل خاوندانو له پاره عبرت دی.

ستا دځلورم دلیل ابطال : که ته وایې چې زما دجهاد په وړاندی زما منصب ، زما اوچت شان او زما عزت خنډ جوړ شویدې نو ستا دادلیل باطل او کمزوي دی.
کاش تابه دې خبره غور کړی وای چې دامنصب له هغو خلکو نه ستا لاس ته رسیدلی دې چې ډیره مینه یې ورسره وه او تر پرونه پورې وربانديې خوشاله وو. اوله ډیروقدرت مینو خلکو نه ددی سورې لرې شوې تردې چې سورې یې ترتا ورسید.
داخبره په یادوساته چې لکه څرنګه دغه منصب له مخکنیوخلکو سره بې وفایې کړې همدغسې به له تاسره هم وفا ونکړي. اوله دی نه جدایي به ستا زړه غمګین او پریشان کړي . اوپداسې حال کې به ترې جداکیږي چې زړه به دې له حسد او کینې نه جوش کوي . اوسینه به دې له غمونه ډکه وي . منصب او مرتبه له تاسره دتل لپاره نشيَ پاتې کیدې او داستادنجات لاره نده بلکې تابه له ناکامي اوپریشاني سره مخامخ کوي . بیا به لاسونه مروړې خو هیڅ به درته په لاس نه درځي.
له دوزخ نه چې دمسلمانانو کوم آخري مؤحد ویستل کیږي اونورو جنتیانو وروسته جنت کې داخلیږي هغه ته به الله تعالي ددنیا دټولو پاچایانو دپاچاهي لس برابره په جنت کې ځای ورکوې نودهغو خلکو په باره کې ستا څه خیال دی چې هغوی انبیاء صدیقین ، شهدا اوصالحین دي،دهغوی مقام به څومره اوچت وي ؟.
مګر ډیر افسوس چې ته نن دهغه مقام لپاره مړکیږې چې تاهمیشه په ستړیا او اندېښنه کې اچوي اوانجام او راتلونکې یې هم ډیر بد دی . ستا ددښمنانو شمیر ورځ په ورځ زیاتیږي اودهغوی په زړونو کې ستا دښمني وده کوي . کله چې له تانه دامنصب واخستل شي نوستا دشمنان به په تا وخاندي ، ستانوکران او خدمتګاران

به درنه وتښتي . هغه خلک چې نن سبا ستاپښې ښکلول خپل عزت ګڼي بیابه ستا مخ ته هم ونه ګوري.

ته ددنیا دافنا کیدونکې څو ورځنې نعمت پریږده او دجنت تل پاتې نعمتونه او عزت ولټوه . دالله تعالی دغه ویناته غوږ کیږده چې فرمايي:

﴿ جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ۝ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ﴾ [الرعد۲۳-۲٤].

ژباړه : تل پاتې جنتونه وي چې دوی . ددوی نیک عمله پلرونو دژوند جوړې او بچیان به یې ورننوځي او ملائکې به هم له هرې دروازې پرې ورننوځي . او ورته به وايي چې دصبر په بدل کې ،، ته تل پاتې سلامتیا ده هو! داله هرڅه نه غوره کوردی.

په الله قسم دادالله تعالی داسې فرمان دې چې سترګې ورباندې یخیږي . او زړه ورباندې خوشالیږي. اودی ته ورته آیتونه باندې عمل کول واجب دی .

ستا دپنځم دلیل ابطال : که ته دا دلیل وړاندې کوې چې زما دجهادپه وړاندې زما ښکلی محل ، په هغه کې زما خوشالي زما خادمان ، زما ډل ډول نعمتونه اودانور دنیاوي عزت څنګه جوړیږي نو ستا دادلیل هم بالکل غلط او دمنلو وړ نه دی.

ته چې دخپل کوم محل په باره کې خبرې کوې اوته یې له جهاد نه منع کړې یې هغه دکانو خاورو ، خښتو، اوسپنو، لرګیو او لوټونه جوړ شویدی . که هره ورځ یې صفایې ونشي نو ګنده کیږي که پکې برق او رڼا ونه لګولی شي نو هغه توره تیاره شي ، که دمرمت خیال یې ونه ساتې شي نو غورځیږي . که هرڅومره خیال بې وساتل شي بیا هم یوه نه یو ورځ غورځیږي اودخاور ډېران به ترې جوړیږي اوسیدونکې به یې فناشي اوله دې ځایې نه به کوچ کولې شي. شکل به یې هم ختم شي او نوم به یې هم له خلکو هیرشي او دهرڅه نښې نښانې به ختمې شي.

ای دوکه شوې انسانه ! خپل دغه ژرفناکیدونکی محل له داسې تل پاتې محلونو سره بدل کړه چې ډیر اوچت او ښکلی دی، رڼا یې نه ختمیدونکې او تیزه ده ، لاندې ترینه ویالې بهیږي ، په خواکې دمیوو ونې دي او همیشه پکې خوشالي ده.

دجنت دمحلونو یوه خښته به دسرو زرو اوبله به دسپینو زرو وي ، په دې کې به سړي ته هیڅ قسم ستوماني او پریشاني نه محسوسیږي . دهغه کاڼي لولؤ ، مرجان او جواهرات دي ، خاوره یې دمشکوده، ویالې یې دشیدو او شاتو دي او دکوثر نهرونه پکې بهیږي . پدې ماڼیو کې به یوه ماڼۍ دملغلرو وي . دا ماڼۍ به پورته اویا میله اوږده وي یابه شنو زمروتو اویابه له سرو یاقوتو نه جوړې شوي وي .مومنانو لپاره به دمحلونو په هره زاویه او کونج کې حورې او خدمتګاران ولاړ وي او دوی به په خپلو کې یوله بل سره دلرې والي له کبله له یوبل سره نهویني . ددغو محلونو د فرش لاندی طرف به له وریښمونه وي نوظاهر طرف به یې څومره ښکلې وي . ددوه بسترو په منځ کې به دځلوینښتو کلو په فاصله کې اوچتوالې وي . په هغه باندې به نه خوب راځي او نه پرکالې بلکې په دغو توشکو باندې به یو بل ته مخامخ تکیه وهلې ناست وي اوله یوبل سره به خبرې اترې کوي.

په دغو محلونو کې به داوسیدونکو لپاره خوراک هروخت کې په دسترخوان تیار پروت وي اوهیڅ کله به نه ختمیږي ، میوې به هروخت موجودې وي او څوک به دې له خوراک نه منع کولی نه شي او هر ډول میوې ته دی چې زړه کیږي خورې به یې ، دمرغانو غوښه به ورکول کیږي څښاک به یې رحیق مختوم وي . یعنې داسې څښاک چې مهر به یې دمشکو وي. ددغو شیانو په لاس ته راوړلو کې دې مسابقه کوونکي مسابقه وکړي په دغو محلونو کې اوسیدونکې جنتیانوته به دتقاضا ضرورت نه وي ، نه به لاړې توکوي اونه ګرنګ.دهغوی خوراک به دخولو په شکل بهر وځي خوله به یې دمشکویه شان خوشبویه وي. او رنګ به یې دملغلرو پشان وي اوپه وتلو به یې ګیډې بېرته خپل حالت ته راځي . یعنې په خولو سره به دهغوی خوراک څښاک هضم شي.دهغه ځای خادمان به همیشه پاتې کیدونکې هلکان وي چې الله تعالی دهغوی بیان پخپل کلام کې داسې کړیدې:

﴿ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنثُورًا ○. وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا○. عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُندُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا○. إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُم مَّشْكُورًا﴾ [الإنسان١٩-٢٢].

هغه هميشني هلكان به پرې ګرځيږي چې ويې ګوري نو ګمان به وکړي چې ګويا شيندلې شوې ملغلري دي . او چې په هر لورې ګورې نوپه نعمتونو او لويه پاچاهۍ به دی سترګې نښلي ، دشنو نريو او دشنو پيړو وريښمينو کالي به يې په تن او دسپينو زرو بنګړي به ورته په لاس کړی شوي وي ، او رب به يې په پاک څښاک خړوبه وي . بيشکه چې داستاسې دنيکو کړنو بدل او هڅې مومنل شويدي.

داماچې دکومو نعمتونو يادونه وکړه داهغه نعمتونه دي چې يادونه يې په قرآن او حديث کې شويده . کنی په جنت کې داسې نعمتونه هم شته چې نه سترګو ليدلي دي ، نه غوږونو دهغوی نومونه آوريدلي دي اونه هم دهغه خيال دچا په زړه کې تير شوی دی.

که ته دا پوښتنه وکړې چې جنتيان به څومره موده په جنت کې له دغو نعمتونونه ګټه اخلي ؟ نو ددې خواب دادې چې دوی به د تل لپاره په جنت کې اوسيږي د تل لپاره به ژوندي وي او کله به هم ورته مرګ نه راځي . هميشه به ځوانان وي بوډاکيږي به نه ، تل لپاره به روغ رمټ وي اوناروغي به په سترګو نه ويني هروخت به خوشال وي خفګان به نه ورباندی راځي . دنعمتونو دزوال له غم نه به په امن کې وي .

﴿دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ [يونس١٠] .

په جنت کې به ددوی يواځينې غږ همداوي چې : ای الله ! پاکي يواځې ستا ده.
اويوبل ته به يې ښه راغلاست دسلام کلمه وي . اودټولو په پای کې به وايي چې : دټولو ستاينو وړ يواځې هغه الله دې چې دټول عالم رب دی.

پخپله غور او فکر وکړئ چې تاسوته دجنت دغه لويه پاچاهي. او تل پاتې نعمتونه پکار دي اوکه ددنيا ژرفناه کيدونکی محل ؟ او په دې خبره هم غور وکړه چې که چېرته ستادشهادت په وجه ددنيا محل درنه پاتې شي نوپه آخرت کې ددې پرځای څومره اوچته نعمت او مرتبه درکول کيږي؟ .دباخبر الله پشان تاته بل څوک خبر نشي درکولې.

ستا دشپږم دليل ابطال: که ته وای چې زه له جهاد نه ځکه شاته کيږم چې د عملونو داصلاح په خاطر اوږد عمر ترلاسه کړم ستا داخبره بالکل غلطه او مردوده ده . ته په دوکه کې پرې وتې يې په الله قسم د اجل کومه نيته چې مقرره شوی ده هغه ذره برابر نه وروسته کيږي . ته دالله تعالي دغه آيت شريف ته وګوره چې فرمايي:

﴿ يَـاأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَـرُورُ ۝. إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُـمْ عَـدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴾ [فاطر٥-٦].

ژباړه :ای خلکو! بيشکه دالله تعالې وعده حقه ده پس ددنيا ژوند دی تاسې په دوکه کې وانه چوې اودوکه دې نکړي تاسو لره په الله باندې دوکه کوونکې.

ستادغه خبره درټل شوې شيطان يو جال دی اوداولياؤ او صالحو خلکو لاره نه ده.

ايا درسول الله ﷺ اصحاب او تابعين له تانه زيات دعبادت او دالله تعالی دقرب غوښتونکې نه وو ؟

که چېرته هغوی هم له جهاد نه دځان د ايستلو لپاره بهانې لټولې وای نو هغوی به هم دالله په لاره کې دومره سختيانې او کړاوونه نه وو زغملي ، له کفارو سره به يې جهاد نه و کړی او نه به يې وطنونو نه اوښارونه فتح کړي وو.

ای په فتنه کې پروت انسانه ! ايا ستا غوږوته دالله داقول ندې رسيدلې:

﴿انفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ [التوبة٤١].

اوخې سپک او درانه اودالله په لاره کې په مال اوځان جهاد وکړی داستاسو لپاره بهتر دی که پوهیږئ.

که الله تعالې تاته پوهه درکړې وي نو بیا دالله تعالی په دې فرمان باندې فکر او غور وکړه چې فرمايي :

﴿وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا﴾النساء٩٥.

او الله تعالې مجاهدینو ته په ناستو کسانو باندې لوی اجر ورکړېدی.

له ابي هريره ﷺ نه روايت دې چې رسول الله عليه وسلم وفرمايل:

(اِنَّ قيامَ الرَّجُلِ فِي الصَّفِّ فِي سبيل الله ، افضل مِنْ عبادته في اهله سبعين عاماً)١.

دالله په لاره کې دجهاد لپاره دجنګ په صف کې دریدل پخپل کور کې له اویاکاله عبادت نه افضل او غوره دی .

ای دوکه شوي انسانه! په دې خبره ځان پوه کړه چې دمجاهد خوب دټول عمر له تهجد لمونځ او روژې نه زیات غوره دی.

فرض کړه نن چې ته په کومو اعمالو کې لګیایې ایا ستا دایقین شته چې ستا داټول اعمال به دالله په درګاه کې قبلیږي ؟ ایا ستا په وړاندې دقیامت منظر نه ښکاري ؟

په الله قسم ! تاته هیڅ معلومات نشته چې ستادغه عملونه به تاته نجات درکړي اوکه دهلاکت کندې ته به دې وغورځوي.ستاپه مخ کې خو دقیامت وحشتناک ورځ ده .

تاسې چې په سینه کې څه پټوئ او څه ښکاره کوئ بیشکه الله تعالی په هغو ټولو پوهیږي . که چېرته تاسي مړشئ یاووژل شئ نو هـمدی الله ته به راغونډیږئ.

---

١ _ اخرجه البيهقي في السنن الكبرى ٩/ ١٦٠ ١٦١ . والترمذي : ٣/ ١٠١ _ ١٠٢ الحاكم ٢/ ٦٨ واسناده حسن.

ستا د اووم دلیل ابطال : که چېرته ته داوایې چې زه دخپلې ښځې جدایي نشم زغملې او زه دهغې دښایست اوجمال مقروض یم . دهغې په قرب او وصال کې مې زړه خوشالیږي . نو ستا داوینا غلطه او باطله ده.

فرض کړه چې ستا ښځه لـه ټولو ښځو نه ښکلې ده او پدې زمانه کې دهغې پشان بله ښایسته ښځه نشته ؛ نو لږ غوندې پدې هم فکر وکړه چې ایا دالومړې دمني یو ګنده څاڅکي نه وه ؟.

ایا په آخر کې به ترینه یو بوي ناک لاش نه جوړیږي ؟ ایا هغه په ګېډه کې ګندګي نه ساتي ؟ ایا دهغې دحیض په وجه ته ترینه نه جداکیږې ؟ ایا دهغې بدیانې دهغې لـه نیکیو نه ډیرې نه دي ؟ که په سترګو کې رانجه پورې نه کړي نو سترګې به یې بدې ښکاره شي اوچوخاړې کوي، که ډول او سینګار ونکړي نو عیبونه به یې برالاشي . که خپل سرګومنځ نکړې نـو ویښتان به یې ګډوډ او ببر شي . که ویښتان غوړنکړي نو بدرنګه او وچ به شي او سپږې به پکې پیداشي که صفائي یې ونکړي نو ګنده بوې به ترینه لاړشي . زیاتره وخت ناجوړه وي او ډېر زیات تنګول کوي.

کله یې چې عمر ډیر شي نو دیو کار هم نه وي ، او چې بوډۍ شي نو کمزورې شي ؛ که ټول عمر ورسره احسان وکړي نو دغصې په وخت کې هرڅه یې لـه یاده ووځي.

دښځودناشکري په باره کې درسول الله ﷺ مبارک ارشاد دی:

(لَوْاَحْسَنْتَ اَلی اِحْدَا هُنَّ الدَّهْرَ، ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ قَالَتْ مَارأیتُ منك خیراً قطُّ)[1]

که ته لـه ښځې سره ټول عمر نیکي وکړې او بیا درنه لږ غوندې څه تکلیف ووینې نو وایي چې ما لـه تانه چېرته هم خیر او ښیګڼه نده لیدلې.

ته همیشه دهغې دجدایي او سرکشي په ویره کې یې اولـه دې ویریږې چې راسره جفاونکړې دهغې مینه تاپه ډول ډول مصیبتونو او پریشانیو کې آچوي دهغې لپاره تـه لوږه تنده ، یخني ګرمي ، او ستړیا هرڅه په ځان راوړي . دخپل معمولي خواهش

---

[1] - اخرجه البخاري برقم : ۲۹ _ مسلم برقم ۹۰۷

په خاطر تاهلاکت ته غورځوي ، ترهغه درسره مینه کوي ترڅو پورې چې حاجت او اړتیایې پوره کوې که پوره یې نه کړې نو مخ درنه آړوي اوله بل چاسره لاره نیسي ، په تا ملامتي آچوي او اختلاف درسره کوي دحال په ژبه دادر ته وایې اګرکه صراحتا نه درته وایي چې که له ماسره وصال غواړې نوبرما خرچه کوه اوکه ته زما ضرورت نشې پوره کولی نو طلاق راته راکړه بلکه خبره داده چې ته به له هغې نه په هغه صورت کې ګټه اوچته کړې چې دهغې کوډ والې وزغمې .اوکه دوامداره ملګرتیا یې غواړې نو په ځان به سختي اوتکلیف راولې .

څومره دتعجب خبره ده چې دیوې داسې ښځې محبت تا دهغه چاله مینې نه آړوي چې هغوې له نور نه پیدا او دمحلاتو په سیورو کې له غلمانو او حورو سره یو ځای لویې شوې دي په الله قسم چې دشهید وینه لانه وي وچه شوې چې هغه خپلې دغټو غټو سترګو واله حورې وینې اوخوندترې اخلي. هغوی ډیرې ښایسته او ښکلې وي اودیاقوتو پشان ښایسته پاکې او حیاناکې پیغلې وي چې دانسان او پیري لاس وربانديې نه وی لګیدلې خبري یې پستې ،، قدونه یې ښه برابر او ویښتان یې تک تور وي ، دسترګو بانه یې ښایسته او شکل یې دګلونو پشان ښایسته وي .جوړښت یې حیرانوونکې ، عادت یې ډیر په زړه پورې سترګې به یې تکې تورې وي پوهه به یې ډیره وي خبرې به یې خوږې وي . دښائسته اخلاقو خاونده به وي ،، جامې یې پرقیدونکې اوله ګاڼونه ډکې وي ،ډیرې مینه ناکې وي اوله تانه پرته بل چاته نه ګوري یواځې به له تاسره محبت کوي او ستا هره غوښتنه به پوره کوي.

که چېرته دهغې یو نوک دنیا ته داښکاره شي نو دځوارلسمې شپې سپوږمۍ به دهغې په وړاندې توره شي ؛ که چېرته خپل بنګړي دشپې په وخت کې دنیا ته وښایي نو تیاره به یې په رڼا بدله کړي . که چېرته خپل ځان دنیا ته ښکاره کړي نو ټوله دنیا به له خوشبویې نه ډکه کړي .او که په مالګین اوتریخ سمندر کې لاړې توکړي نو دټول سمندر اوبه به خوندورې او خوږې وګرځي کله چې هغې ته په ځیرځیر وکتل شي نو دښکلا اسرار به یې نور هم زیات ځرګندیږي چې ورسره کیني او مجلس ورسره وکړي نو حسن به یې نور هم درته ځرګندیږي .

دجنت دحورو ددغه ښکلا او حسن له اوريدونه وروسته کوم عقلمند داسې کار کولی شي چې دالله په لاره کې جهاد پرېږدي .او آرام پخپل کورکې کينې.
داکيښناستل به ده ته څنګه زيباوي حال داچې په جنت کې دحورو پشان نور هم خورا زيات نعمتونه دي .

اې انسانه ! په دې خبره ځان پوه کړه چې ددنيا له دې ښځې نه دې جدايي ضروري او يقيني ده که دابنځه صالحه وي انشاء الله تاسې به بيا په جنت کې سره يوځای کيږئ . هلته به ستا دابنځه له حورو نه هم زياته ښايسته وي خوددې لپاره يوځل فراق او جدايي ته اړتيا ده چې هغه مرګ دې اوداښائيست به يې دومره زيات وي چې دالله جل جلاله نه سوادبل چاعلم ورته نه رسيږي اخلاق به يې ښايسته شي جوړښت به يې ښه برابر شي سترګي به يې غټې اوتکې تورې شي ښائست به يې څو چنده زيات شي لنډه داچې هره نوعه او هرډول خوبيانې به پکې راشي نور او پرقيدابه يې زياته شي دتاپه سترګه کې به يې عزت او مرتبه لوړه شي اوپه حورعينو باندې به په ښائست او انوارو کې دومره زياتې شي لکه په دې دنيا کې چې حورې ورباندې زياتې دي . په دنيا کې چې دهغې کوم عادتونه ستاخوښ نه وو هغه به ټول ختم شوي وي پاک لمنه پيغله اوله حيض او نفاس نه به پاکه وي ، ټول کوږوالی او نقصانونه به يې ختم شوي وي .
که چېرې تاند په دی دنيا کې دجهاد په خاطر خپله ښځه پريښوده او ترې نه جلا شوې نو الله تعالی به ددې عوض ډير ژردرکړي . که چېرته جنتي وي نو په آخرت کې به ضرور له تاسره يو ځای کيږي.

اې مسلمانه وروره ! تا دی ددغه دنيا ښايست دوکه نکړي . په حقيقت کې دادنيا داوسيدو اودمال دجمع کولو او دګپ شپ لګولو ځای نه دی.
که ته نن په دې دنيا کې که نن خاندی نوصباته به پکې ژاړې ، ددې دخوشاليو ترشا غمونه دي . دنياچې کله تروتازه شي وچ کالې او قحط سالې پرې راځي که څوک يې وګڼي اوراجمع يې کړې ترې نه تيت پرک کيږي او غريب يې پريږدي چې له چاسره نه وي دهغه شي مرتبه کموي . چې له چاسره وي هغه نا ارامه او ستړې وي . چې له چاسره زياته شي هغه تباه کوي . که څوک يې ابادوي داترې نه ورانيږي که چاته يې

حقیقت معلوم شي نوبیا ترې تښتي که په خپل ښائست کې درته راڅرګنده شي نوزړه درنه وړي کله چې درته په بله شي نوکندې ته ورغوځوي که خپلې متحفې درته را ډيرې کړي . نو کړاوونه هم درته راډير کړي که دوصال سخادر سره وکړې نو ژربيا درنه جداکيږي ديته نژدې له خداى نه لري ، اوددې عاشق دخداى له دربار نه رټل شوې دغمونو تکليفونو . فکرونو جدايي ، ستړتيا بدبختي . او مشقتونو کوردې ددى ډير په حقيقت کې لږ دې ، عزتمند يې ذليل دې ، غني يې فقير دې ، لوى شى يې په حقيقت کې وړوکې دې . له افتونو نه ډکه ده د پښيمانتيا ونه مالا مال ده ، په وعدويې باور نشي کيدې وفادسره پکې نشته . اونه خپل لوزونه پوره کوي مينه کوونکي ورسره هر وخت ستړې عاشق يې سخت غمژن اوباور کوونکي ورباندې رسوا کيږي ، خپل عيبونه يې پټ کړي په خپلو مصيبتونو يې پرده اچولې پخپلو زرغونو چاته دوکه ورکوي په خپلو رشوتونو له چاسره ټګي کوي خپل جالونه يې خواره کړي دي لومې يې هم ايښې دي . خپل کونه شې يې ښائسته کړيدې خپل توره يې راباسلې ده . خپل خواره شيان يې راوړاندې کړي دي اوپه خپلو بديو يې پردې اچولي دي اودا اوازنه کوي چې اې خلکو له ماسره وصال وکړئ له ماسره وصال وکړئ نو څوک چې يې دوصال قصد وکړي هغه به ددې په لومو کې راګير شي هلته به ددې بد حال ورته واضح شي چې کله دوى په سخت عذاب کې راګير شي اودناپوهي له وجهې نه به دې ددنيا بنديوان شي دې چې په ځان پوهيږي نو ددنيا ټول چل ول به يې داسې را ايسار کړې وې چې هيڅ به نه ويني پدې وخت کې به دې دپښيمانۍ لاسونه مروړي او خوله به پرې لګوي داوښکو پرخاى به له سترګونه ويني اوبهوي خو هيڅ فائده به ورنکړي اودڅه شي په طلب کې چې دى و هغه به يې هلاکت ته وغورځوي دې به دتيښتې کوښښ کوي خو تيښته به ورته ممکنه نه وي .

اى انسانه ! له مړکيدونه مخکې مخکې دغفلت له خوب نه بيدار شه او خپل ځان له بندي کيدونه وړاندې وړاندې ددى له بندي خانې نه وساته.

دنيکبختي او سعادت په لور ګامونه اوچت کړه کيدې شي الله تعالى دشهادت فضيلت درته په نصيب کړي .او ددې ثواب په لاس ته راوړلو کې دى هيڅ يو سبب ستاد پښو زنځير نشي جوړيدلې.

هوښيـار سړي هغـه دي چې پـه جهـاد كې برخه واخلي او لوی اجر ترلاسه كړي. كوم سړي چې دسستي او تنبلي پـه وجـه دالله پـه لاره كې لـه جهاد نه محروم شو نو بيا به ارمان كوي خو هيڅ گټه به يې نه وي . كله چې شهيدان دجنت په اوچتو اوچتو ماڼيو كې ووينې نـو دافسوس لاسونه به مروړي او وايي به كاش مونږ هم جهادكړي وای او دالله په لاره كې شهيدان شوي وای.

﴿ والله يقـول الحـق وهو يهدي السبيل ﴾ [الاحزاب ٤]. الله حقه خبره كوي او نيغه لاره ښايي.

﴿ وحسبناالله ونعـم الوكيـل ﴾. الله مـونږ تـه كافي دی او ډير ښه كار جوړونكې دی.

د ویـــم بـــاب

دجهاد او دالله جل جلاله په لاره کې دمجاهدینودفضیلت پـه باره کې

الله تعالی فرمایي: ﴿ لَـا يَسْتَوِي الْقَـاعِدُونَ مِـنْ الْمُؤْمِـنِينَ غَيْرُ أُوْلِي الضَّرَرِ وَالْمُجَـاهِدُونَ فِـي سَـبِيلِ الـلَّهِ بِـأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِـأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِـهِمْ عَـلَى الْقَـاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ الـلَّهُ الْمُجَـاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ٥. دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴾ . [النساء ۹۵- ۹۶].

کـوم مومـنان چې (پـه جسماني لحاظ سره) معذورنه وي او پـه کور کې ناست وي لـه هغـو مومـانو سره نشـي برابريدلې چې پخپل سر اومال سره جهاد کوي . الله تعالى په سر او مـال سره جهـاد کوونکو تـه پـه کور کې لـه ناستو خلکو نـه ډيره غـټـه درجه ورکړيده کـه څـه هم لـه هريو سره يې دجنت وعده کړيده . خو الله تعالى مجاهدینو ته پـه ناستو خلکو باندې دډيرلوى اجر پـه ذريعه فضيلت ورکړيدی . دهغوی لپاره دالله لـه طرف نـه لوی لـوی مرتبې دي . بخښنه ده او رحمت دی . او الله تعالى بخښونکې او مهربان دی.

الله تعالى فرمايي :

﴿ فَـلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴾ [النساء۷٤].

نـو دالله پـه لیـارکې دی هغـه کسان جهاد وکړي چې ددنيا ژوند پـه اخرت خرڅوي . او څوک چې دالله پـه لیـار کې جهـاد وکړي او شهيد يابريمن شي نومونږ بـه ډير ژر هغه تـه لوی اجر ورکړو.

الله تعالی فرمايي :

﴿ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِندَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴾ ۝. يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُم بِرَحْمَةٍ مِّنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَّهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ ۝. خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِندَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴾ [التوبة ۲۰_ ۲۲.] .

کومو کسانو چې ايمان راوړې هجرت يې کړې او پخپلو مالونو او سرونو سره يې دالله په لیار کې جهاد کړې دالله په وړاندې يې مرتبه ډيره لويه ده. او همدغه خلک بريمن دي هغوی ته خپل رب دمهرباني خوښی او هغو جنتونوزيرې ورکوي چې دهغوی لپاره پکې تل پاتې نعمتونه دي تل پرتله به هملته وي . بې شکه چې له الله سره تيار اجر خورا لوی دی.

﴿ إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُم بِهِ وَذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ [التوبة۱۱۱].

بې شکه الله پاک له مومنانو نه دهغوی ځانونه او مالونه اخستي دي . په بدل کې به يې جنت ورکوي هغوی دالله په لاره کې جنګيږي ، نور وژني او دوی هم وژل کيږي. داهمغه ربښتيني او پخه وعده ده چې په تورات ، انجيل او قران کريم کې ياده شويده او ايا په وعده پوره کولو کې له الله نه بل څوک پورته شته ؟ نوای مومنانو! پرخپله معامله خوښ اوسئ همدالويه کاميابي ده.

الله تعالی فرمايي : .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ﴾ [محمد۷].

ای مومنانو! کـه تاسې دالله دين ملاتړ وکړئ هغه به ستاسې ملاتړ وکړي او پښې به مو کلکې کړي.

الله تعالی فرمايي:

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴾ [الحجرات١٥].

حقيقي مومنان هغه کسان دي چې په الله اورسول يې ايمان راوړی بياهيڅ شک يې نه دی کړی او دالله په لياره کې يې خپل مال او سرسره جهاد کړې پس همدغه رښتيني خلک دي.

الله تعالی فرمايي :

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ۝. تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ۝. يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝. وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرْ الْمُؤْمِنِينَ ۝. يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنصَارُ اللَّهِ فَآمَنَتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ ﴾[الصف١٠- ١٤].

ژباړه : ای مومنانو! آيا داسې تجارت دروښايم چې تاسې لـه دردناک عذاب څخه وژغوري په الله او رسول يې پوخ ايمان راوړئ . په مال اوسر دالله په لاره کې جهاد وکړي کـه پوهيږئ نو دادرتـه غوره ده الله پاک بـه ستاسې گناهونه وبخښي او هغو

باغونو ته به مو داخل کړي چه لاندې له ونو او ماڼیو به يې ویالې بهیږي او په تل پاتې باغونو کې به ډیرّه غوره او ښه کورونه درکړي همدغه ډیر لوی بری دی او هغه بل څیز چه تاسې يي ډیر خوښوئ دالله کومک او نژدی بری دی . ای پیغمبره! دی مومنانوته زیری ورکړه . ای مومنانو! دالله لښکر شئ لکه چه عیسي بن مریم خپلو ملګرو ته وویل : دالله په لور بلنه کې به زما لښکر څوک وي ؟ نژدی ملګرو يې وویل : مونږ دالله لښکر یو بیا دبني اسرائیلو یوې ډلې ایمان راوړ اوبله يې کافره شوه . مونږ له مومنانو سره دهغوی ګدښمن په خلاف لاس وکړ نو پرې برلاسي شول .
دجهاد دفضیلت په باره کې ګڼ آیتونه راغلي او دجهاد فضیلت نشي منحصر کیدلې خوله هغوی نه یو څو مهم يې لاندې بیانوو.

***

فـصل

په د ې باره کې چې جهاد له غورو اعمالو څخه دی

روی البخاري ومسلمٌ عن عبدالله بن مسعود ﷺ قالَ سالتُ رسولَ الله ﷺ ايُّ الاعمالِ افضلُ ؟ قال : الصَّلاة على وقتها . قلت ثم اى ؟ قال برُّ الوالدينِ . قلت ثم اى ؟ قال الجهادُ في سبيل الله [1]

بخاري او مسلم له عبدالله بن مسعود نه روایت نقل کړیدې چې ماله رسول الله ﷺ نه پوښتنه وکړچې کوم یو عمل غوره دی ؟
هغه ﷺ وفرمایل : پخپل وخت دلمونځ کول. ماووېل بیاکوم یو عمل غوره دی ؟
هغه ﷺ وفرمایل : له مور او پلار سره ښېګڼه کول.ماووېل بیاکوم یو ؟ هغه ﷺ وفرمایل : دالله په لاره کې جهاد کول .

[1] اخرجه البخاري برقم : ۲۷۸۲. ومسلم برقم : ۸۵

وروى البيهقي والدارمي عن ابي قتادة الانصاري رضى الله عنه قل : خطبَ رسولُ الله صلى الله عليه وسلم فَذكر الجهادَ ، فلم يُفَضِّلْ عليه شيئاً إلَّا الصَّلَاةَ المكتُوبة .[١]

بيهقي او دارميَ له ابي قتادة ﷺ څخه روايت کړی دی هغه وايي :
رسول الله صلى په يوه خطبه کې دجهاد يادونه وکړه او له فرض لمونځ نه علاوه بل هيڅ څيز ته يې په دی باندې فضيلت ورنکړ .

وكان عبدالله بن عمر رضى الله عنهمايرى ان الجهادَ في سبيلِ الله افضل الاعملِ بعد الصلاة .[٢]

عبدالله بن عمر ﷺ په نزد له فرضي لمونځ نه وروسته في سبيل الله جهاد غوره عمل دی .

***

فصل

له ايمان نه وروسته جهاد له غوره اعمالو څخه دی

روى البخاري ومسلم عن ابي هريره ﷺ قل سُئِلَ رسولُ الله ﷺ ايُّ العمل افضل ؟ قل ايمانٌ بالله ورسوله

قيل: ثم ماذا؟

قل : الجهاد في سبيل الله

قيل : ثم ماذا ؟

---

[١]- اخرجه البيهقي في السنن الكبرى برقم ٤٨/٩ والدارمي : ٢٠٧/٢ والحديث صحيح.

[٢]_ اخرجه البيهقي في السنن الكبرى : ٤٨/٩

قالَ : حَجٌّ مبرورٌ.[١]

بخاري او مسلم لـه ابي هريره ﷺ نه روايت کړی دی چې لـه رسول الله ﷺ نه پوښتنه وشوه چې کوم يوعمل غوره دی ؟ هغه ﷺ وفرمايل:
په الله اودهغـه په رسول باندې ايمان . وويل شو بيا کوم يوعمل غوره دی ؟ هغه ﷺ وفرمايل: دالله په لاره کې جهاد . وويل شو بيا کوم يو ؟ هغه ﷺ وفرمايل مبرور حج

مناسب دادی چې داحديث پـه هغـه چاباندې حمـل کـړی شـي چـې دچامور او پلارژوندي نـه وي چې نيکي اوښيگڼه ورسره وکړي . يامور او پلار خوښ وي خو هغوی دواړو دجهاد لپاره اجازه ورکړې وي يادی پر هغه جهاد باندې حمل کړی شي چې هغه فرض عين وي ځکه چې دا دمور او پلار لـه خدمت نه مهم او مقدم دی.

وروی البخاري ومسلم عن ابي ذر الغفاري رضیالله عنه قال : سالتُ رسولَ الله ﷺ : ایُّ العمل افضل ؟

قال ايمانٌ بالله وجهادٌ في سبيله .

قُلتُ : فایُّ الرِّقاب افضل ؟

قال : انفَسُها عند اهلها واغلاها ثمناً.[٢]

بخاري او مسلم لـه ابي ذر الغفاري ﷺ نه روايت کړيدې هغه وايي : ماله محمد ﷺ نه پوښنه وکړه چې کوم يو عمـل غوره دی ؟ هغـه ﷺ وفرمايل : په الله ايمان اودهغه په لاره کې جهاد کول ، ماوويل دکوم يو غلام آزادول بهتر دی ؟ هغه ﷺ وويل : دهغه غلام چې دمالک خوښ وي او قيمت يې زيات وي.

---

[١]_ اخرجه البخاري برقم : ٢٦ ومسلم : ٨٣

[٢]_ اخرجه البخاري برقم : ٢٥١٨ ومسلم برقم : ٨٤

وروى المسلم عن ابي قتادة الانصاري رضي الله عنه: ان رسول الله ﷺ قام خطيباً فذكر أَنَّ الجهاد في سبيل الله والايمان بالله افضلُ الاعمال فقام رجلٌ فقال: يارسولَ الله! ارأيتَ ان قتلتُ في سبيل اللهِ اتُكَفَّرُ عَنِّي خطاياىَ كلها؟ فقالَ رسول الله صلى الله عليه وسلم نعم، ان قُتِلْتَ في سبيل الله وانتَ صابرٌ محتسبٌ مقبلٌ غير مدبرٍ. ثم قال رسول الله ﷺ كيف قلتَ؟ قال: ارأيتَ ان قتلتُ في سبيل الله اتكفرُ عَنِّي خطاياى؟

فقالَ رسول الله ﷺ: نعم، وانت صابر محتسب، مقبلٌ غير مدبر. الا الدَّينَ! فانَّ جبريلَ قالَ: لِي ذالك.[1]

مسلم له ابي قتادة الانصاري رضي الله عنه څخه روايت کړی دی چې نبي کريم ﷺ خطبې ته ودريد. او ويې ويل: بيشکه دالله په لاره کې جهاد اوپه الله باندې ايمان له ټولو عملونو څخه دی پس يوسړی ودريد او ويې ويل: يا رسول الله! ماته خبر راکړه چې که چيرته زه په جهاد کې ووژلې شم نو ايا زما ټول ګناهونه بخښل کيږي؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل هو. که چېرته ته دالله په لاره کې ووژل شي او ته صبر کوونکې يې، دثواب اميد وار يې مخامخ جنګ کوونکې يې او دشمن ته شاه اړوونکې نه يې.

رسول الله ﷺ له هغه نه يو ځل بيا پوښتنه وکړه چې تاسې څه ويلي وو؟
هغه ورته وويل: تاسې ماپوه کړئ چې که چېرته زه دالله په لاره کې ووژل شم؟ ايا زما ګناهونه بخښل کيږي؟ نبي کريم ﷺ وفرمايل هو. په دی شرط چې ته صابر او دثواب اميدوار يې. له دشمن سره مخامخ جنګيدونکې يې او شاه دی ورته نه وي اړولې. خو داخبره په يادلره چې دبل چا قرض درته نه بخښل کيږي. ځکه چې جبريل امين ماته داخبره کړيده.

---

[1] اخرجه مسلم برقم: ١٨٨٥.

فصل

دمسجد حرام له جوړولو نه جهاد زیات غوره د ی

روی المسلم عن النعمان بن بشير ﷺ قال : كنتُ عند منبر رسول الله ﷺ : فقال رجل : ما أُبالي اَنْ لا اعملَ عملاً بعد الاسلامِ الّا اَنْ اسقى الحاج!

وقال الأخر:لا ابالي ان لا اعملَ عملاً بعد الاسلامِ الا ان اعمر المسجدَ الحرام !

.وقالَ اخر: لا الجهاد في سبيل الله افضل مِمًا قلتم !

فزجرهم عمر بن الخطاب ﷺ ، وقال : لا ترفعوا اصواتكم عند منبر رسول الله ﷺ وهو يوم الجمعة ولكن اذا صليت دخلتُ فاستفتيتُهُ فيما اختلفتم فيه .))

حضرت نعمان بن بشیر ﷺ فرمايي : چې زه دمحمد ﷺ دمنبر په څنګ کی ناست وم

یو سړي پاڅید او ويې ویل : زه خوورو سته له مسلمانیدو نه بیا له ټولو کارونو ښه غوره کار حاجیانوته اوبه ورکول ګڼم . یو بل سړي وويل: زه خوله ټولو عملونو ښه ښه او غوره عمل دمسجد حرام ابادول ګڼم.

یو بل سړي وويل نه ستاسې خبره سمه نه ده بلکې دالله په لار کې جهاد له ټولو نه غوره عمل دی.

حضرت عمر ﷺ هغوی وښندل او ورته یې وویل نن دجمعې ورځ ده تاسې دنبي کریم ﷺ دمنبر په خواکې شورمه کوئ . کله چې دجمعې لمونځ ولوستل شي نو زه به له نبي کريم ﷺ نه ستاسې داختلاف په باره کې پوښتنه وکړم.

بیا الله تعالې دهغوی په باره کې دا آیت شریف نازل کړ.

﴿ أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴾ (التوبة۱۹) [۱]

ایا تاسې په حاجیانو باندې اوبه څښول اودمسجد حرام اباد ساتل دهغه چا دکارونو سره برابروئ چې په الله تعالې او آخرت باندې ایمان لري اوداالله په لاره کې جهاد کوي .دالله په نزد خو دوی برابرنه دي او الله ظالمانو ته دسمې لارې پوهه نه ورکوي.

[۱] ـ اخرجه مسلم برقم : ۱۸/ ۷۹.

فـصل

على الاطلاق جهاد له ټولو عملونو خخه غوره عمل دى

روى احمد والبيهقي عن عمرو بن عبسةَ السُلمّى ﷺ قل :

((جاء رَجلٌ الى رسولِ الله ﷺ فقال : ما الاسلام؟

قل ﷺ: ان يُسلمَ قلبُك لله ، وان يَسلَمَ المسلمون من لسانك ويدك !

قل : فأىُّ الاسلام افضل ؟

قل ﷺ : الايمان .

قل : وما الايمان ؟

قل ﷺ : ان تُؤمنَ بالله وملائكته وكتبه ورسُله ، وتؤمن بالبعث بعد الموت !

قل : فأىُّ الايمان افضل ؟

قل ﷺ : الهجرة !

قل : وما الهجرة ؟

قل ﷺ : ان تهجر السوء !

قال : فأى الهجرة افضل ؟

قال ﷺ : الجهاد .

قال : وما الجهاد؟

قال ﷺ : ان تقاتل الكفار اذا لقيتهم .

قال : فای الجهاد افضل ؟

قال ﷺ : من عقر جوادهُ واریق دمُه [1])).

احمد او بیهقي لـه عمرو بن عبسه السلمي رضي الله عنه څخه روایت کوي چې هغه وویل : محمد ﷺ ته یو سړی راغې او عرض یې وکړ چې اسلام څه شی دی ؟محمد ﷺ ورته وفرمایل : اسلام دادی چې ستا زړه الله ته تسلیم شي ، او بل داچې مسلمانان ستا له ژبې او لاسونو څخه سالم پاتې شي .

هغه وویل : کوم یو اسلام افضل دی ؟ هغه ﷺ وفرمایل : ایمان ، هغه وویل : ایمان څه شي دی ؟ هغه ﷺ وفرمایل : ایمان دادی چې ته په الله ، دهغه جل جلاله په ملائکو ، کتابونو ، ټولو رسولانو اوله مرګ نه وروسته په ژوندون باندې ایمان راوړې . هغه وویل کوم یو ایمان غوره دی ؟ هغه ﷺ وویل هجرت . هغه وویل هجرت څه ته وایي ؟ محمد ﷺ ورته وفرمایل : چې ته بدکارونه پرېږدې . هغه وویل کوم یو هجرت بهتر دی ؟ هغه ﷺ ورته وفرمایل جهاد .

هغه وویل : جهاد څه شې دی ؟ محمد ﷺ ورته وویل : چې ته کله دکفارو له لښکرو سره مخامخ شې نو ورسره قتال وکړې . هغه وویل : کوم یو جهاد بهتر دی ؟

محمد ﷺ وفرمایل : دچاداس پښې چې غوڅې شي اوپخپله دده هم وینه تویې کړې شي.

الله تعالې دی په تارحم وکړي وګوره چې نبي کریم ﷺ جهاد څنګه داسلام دخلاصې خلاصه ګرځولې ده . او دا علی الاطلاق له ټولو اعمالو نه غوره دی.

وروی البخاري عن عائشة رضی الله عنها قالت : یا رسول الله : نری الجهاد افضل الاعمال ، افلانجاهد؟

[1] ـ مسن احمد : ٤/ ١١٤ . شعب الایمان للبیهقي : ١/ ٩ والحدیث صحیح .

قل ﷺ : لكُنَّ افضل الجهاد ، حج مبرور)) [1]

بخاري لـه عائشې ﷺ نه روايت کړی دی هغه وايي چې مارسول الله ﷺ ته وويل : يـارسول الله ! مـونږ جهاد په ټولـو اعمالو کې ښه او غوره ګڼو ، ايامونږ جهاد ونکړو. ؟

هغه ﷺ وفرمايل : ليکن ستاسو لپاره بهترين جهاد مبرور حج دی.

((وروى ابن ملجه وابن خزيمه عن عائشة رضى الله عنها قالت : قلت

يارسول الله! هل على النساء من جهاد ؟

قل عليهن جهادٌ لا قتالَ فيه ، الحج والعمرة)) . [2]

ابن ماجه او ابن خزيمه لـه عائشه رضی‌الله عنها څخه روايت کړی دی: هغه ـ الله عنها وايي : ما وويل : ای دالله رسوله ! ايا پرښځو باندې جهاد شته ؟ هغه ﷺ وفرمايل هو ! پرښځو باندې داسې جهاد شته چې قتال پکې نشته يعنې حج او عمره .

ابن عساکر لـه مفضل بن فضاله نه روايت کوي چې زما پلار وايي:
څه خلکو لـه امير المؤمنين عبدالملک بن مروان سره دليدنې لپاره اجازه وغوښتله هغه پدې وخت ډير سخت ناروغ و . هغوی چې ورته ورغلل نو ده ورته وويل : تاسې په داسې وخت کې زما خواته راغلي ياست چې زه دآخرت په طرف روان يم اوله دنيا نه مخ آړوم ، ماخپل ټول عملونه په ياد کړل اوپه ټولو کې مې هغه عمل غوره ومونډ چې مادالله په لاره کې جهاد کړی و په کوم وخت کې چې لـه ماسره زما داحکومت او اقتدار نه وي نوتاسې خلک زمونږ دحکمرانانو په دغو خبيثو دروازو باندې لـه چکر وهلو نه ډډه وکړئ. [3]

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۱۹۱۵

[2] ـ اخرجه ابن خذيمه برقم : ۳۸۷٤ وابن ماجه : ۲/ ۹٦۸ واسناده صحيح .

[3] ـ الكامل في التاريخ لابن الاثير : ٤/ ٥٢٠.

دلته عبدالملک بن مروان خلک دپاچایانو له قرب نه منع کړل.

عبدالملک بن مروان له امارت نه وړاندې له تابعي علماوو څخه وو او روم ته دجهاد لپاره يې په سمندر کې سفر کړی دی.

خطیب بغدادي پخپل کتاب تاریخ بغداد کې دمحمد بن الفضیل بن عیاض روایت نقل کړیدی چې ما عبدالله بن المبارک په خوب کې ولید او پوښتنه مې ترینه وکړه چې تاکوم یو عمل ښه اوغوره ومونډ؟

هغه راته وویل همغه عمل چې زه پکې مشغول وم. ماورته وویل دسرحدونو حفاظت او جهاد ؟ هغه وویل هو.

ماورته وویل الله له تاسره څه وکړ ؟ هغه وویل الله تعالی ماته دومره زیاته بخښنه وکړه. چې له هغې نه وروسته نوره بخښنه نشته.[1]

یو ځل دامام احمد بن حنبل رحمه الله علیه په وړاندې دجهاد یادونه وشوه نو هغه رحمه الله ډیر وژړل او ویې ویل چې هیڅ یو نیکي له دې نه مخوره نه ده. اوله دشمن سره دمخامخ کیدو سره بل هیڅ شی نشي برابریدلی.

پخپله قتال ته مخامخ کیدل له ټولونه غوره عمل دی. کوم خلک چې له دشمن سره مقابله کوي او مخامخ ورسره جنګ کوي همغه داسلام او مسلمانانواودهغوی دحریمونو دفاع کوي. له دې نه ورسته به کوم عمل غوره وي ؟ حال داچې نور خلک ښه په امن کې ناست وي او مجاهدین دویرې په حالت کې شپې ورځې تیروي اودالله په لاره کې خپل ژوند قربانوي ؟[2]

---

[1]ــ تاریخ بغداد للخطیب البغدادي : ١٦٨/١.

[2]ــ المغني لابن قدامة ٣٤٨/٨ ــ ٣٤٩.

فصل

الله تعالى ته جهاد له ټولونه محبوب عمل دی

((روى الترمذي والبيهقي والحاكم عن عبدالله بن سلام ﷺ قل : قعدنا نفر من اصحاب رسول الله ﷺ فقلنا: لونعلم اى الاعمال احب الى الله عملناه .))

فانزل الله عز وجل:

﴿سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السموات وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝. (يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ۝. كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ۝. (إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنيَانٌ مَرْصُوصٌ۝. [الصف:١- ٤] .

فقراها علينا رسول الله صلى الله عليه وسلم .[١]

ترمذي ، بيهقي او حاكم لـه عبدالله بن سلام ﷺ نه روايت كوي چې هغه وويل :

مونږ درسول الله ﷺ څو اصحاب په يو ځاى كې ناست وو . مونږ وويل: كه چېرې مونږ پوه شو چې كوم يو عمل الله تعالې ته محبوب دى نو همغه به وكړو . نو الله تعالې دغه آيت شريف نازل كړ.

ترجمه : الله تـه تسبيح وايي ټول هغه چې په اسمانونو او زمكه كې دي او هغه غالب او دحكمت څښتن دى . اى مومنانو ! هغه څه ولې وايئ چې كوئ يې نه ، دالله په نزد ډيره لويه ګناه ده هغه څه چې وايئ اوكوئ يې نه . بيشكه الله تعالې هغه خلك

---

[١]_ اخرجه الترمذي : ٥/ ٨٥ والبيهقي في السنن الكبرى ٩/ ١٥٩_ ١٦٠ والحاكم : ٢/ ٦٩. والحديث صحيح .

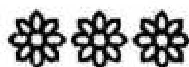
خوښوي چې دالله په لاره کې قتال کوي دمحکم بنياد پشان . او حضرت محمد ﷺ دغه آيت مونږ ته ولوست

او بيهقي له عبدالله بن سلام نه يو بل روايت داسې نقل کړى دى.

درسول الله ﷺ له اصحابو نه څو تنو وويل : که مونږ رسول الله ﷺ ته خپل يو استازي ليږلى واى چې له هغه ﷺ نه دهغو اعمالو پوښتنه کړې واى چې دالله ډير خوښ دي . له مونږ نه هيڅوک دهغه ﷺ خواته ورنغې .او مونږ داغوښتل چې په دى باره کې له هغه ﷺ نه پوښتنه وکړو

بيا محمد ﷺ دغه کسان يويو راوغوښتل ترديې چې ټول سره راجمع شول او دهغوى په باره کې سبح لله مافي السموات سوره نازل شو.

ابن سلام وايي چې رسول الله ﷺ داټول مونږ ته ولوست .[1]

فصل

دالله په نزد مجاهد له ټولو خلکو نه غوره دى

قال الله تعالى:﴿ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا۝ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ (النساء :۹۵- ۹۶).

الله تعالى په سر او مال سره جهاد کوونکو ته په کورکې دناستو خلکو په نسبت ډيره غټه درجه ورکړى ده . که څه هم له هريو سره يې دجنت وعده کړى ده خو الله تعالى مجاهدينو ته په ناستو خلکو باندې دډيرلوى اجر په ذريعه فضيلت ورکړى

[1] ـ البيهقي في السنن الكبرى : ۹/ ۵۹ والحديث صحيح .

دی . هغوی لپاره دالله لـه لوری نه لویی لویی مرتبې دي ، بخښنه او رحمت دی او الله تعالې بخښونکې او مهربان دی.

((وروى البخاري ومسلم عن ابي سعيد الخدري ﷺ قال : ((اتى رجلٌ رسولَ اللهِ صلى الله عليه وسلم ، فقال : اى النَّاس افضل ؟

قال : مومن يجاهد بنفسه وماله في سبيل الله.

قال: ثم من ؟

قـال : رجـلٌ معـتزل في شِـعْبٍ من الشِّعاب يعبدُ رَبَّه ، ويدعُ النَّاس من شره .)).[1]

بخاري او مسلم لـه ابي سعيد الخدري ﷺ نه روايت کوي چې يو سړی رسول الله ﷺ ته راغې او پوښتنه يې وکړه چې کوم خلک غوره دي ؟ محمد ﷺ وفرمايل : هغه مؤمن چې دالله په لاره کې پخپل ځان او مال سره جها د کوي . هغه وويل بيا څوک ؟ محمد ﷺ وفرمايل : هغه سړی چې دغرونو په يوه ناوه کی ځان ته اوسيږي او دخپل رب عبادت کوي او خلکو ته شرنه رسوي.

(په عربي کې شعب ددوه غرونو ترمنځ پراخي ناوې يادرې ته ويل کيږي)

امام نووي رحمه الله عليه وايي چې په حديث کې مطلق شعب مراد ندی بلکې لـه دی‌نه انفراد او اعتزال يعنې گوښه والې مراد دې . اگر چې پخپل کور کې وي . اوپه حديث کې يې دشعب يادونه ځکه کړی ده چې داغالباً لـه خلکو نه خالي وي.

(شرح النووي على صحيح مسلم :١٣/ ٣٤.

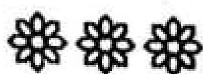
محمد ﷺ پـه صراحت سره ويلي دي چې جهاد لـه گوشه نيشی نه غوره دی او په دی باندې دالله تعالې داقول دلالت کوي:

---

[1] ــ اخرجه البخاري برقم : ٢٧٨٦ ومسلم برقم ١٨٨٨

﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُوْلِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ﴾ . [النساء : ۹۵] .

بی لـه عذره ناست مومنان لـه هغو مجاهدینو سره برابر نـه دي چـه دالله پـه لیار کې پخپلو مالونو او ځانونو سره جهاد کوي .

فصل

له جهاد سره هیڅ شې نشي برابریدلې

((عن ابي هريرة ﷺ قال : يارسولَ الله ! مايعدلُ الجهادَ في سبيل الله :

قال ﷺ .

فاعادوا عليه مرتين او ثلاثاً ، كل ذالك يقول : لاتستطيعُونَه.

ثم قال : مثل المجاهد في سبيل الله كمثل الصائم القائم القانت بايات الله ، لاَيَفْتُرُ من صلاةٍ ولا صيام حتى يرجعَ المجاهدُ في سبيل الله .[1]))

لـه ابي هریره ﷺ نه روایت دي چې ما محمد صلی‌الله علیه وسلم ته وویل : ای دالله رسوله ! له في سبیل الله جهاد سره څه شې برابریدلې شي ؟ هغه ﷺ وفرمایل : تاسې دهغه توان نلرئ.

دوه درې کرته مو داپوښتنه تکرار کړه ؛ خو هریو ځل یې همدا یې وویل چې طاقت یې نـه لـرئ ؟.بیـا یـې وفـرمایل : دالله پـه لاره کـې دمجـاهد مـثال دهغـه روژه دار ،اودهغـه لمونځ ګذار چې مسلسـل پـه قیام کې ولاړ دالله جل جلاله دآیتونو تلاوت

---

[1] ــ اخرجه مسلم برقم : ۱۸۷۸

کوي پښان دی چې نه لـه روژې نه ستړی کیږي اونه لـه لمانځه نه تردې چې دالله دلارې مجاهد بېرته راشي.

((عن ابي هريرة ﷺ انّ رجلا قل : يارسول الله !

دلني على عمل يعدل الجهادَ ؟

قـل لا اجـدُ هُ : ثـم قـال : هـل تستطيعُ اذا خرج المجاهد ان تدخل مسجدكَ

فتقومَ ولا تفتر وتصوم ولا تفطر .؟

قل الرجل : ومن يستطع ذلك [1] ؟.))

بخاري .لـه ابي هريـره ﷺ څخـه روايت کړيدی چې يوسړي وويل : ای دالله رسوله ! ماتـه داسې يـو کـار وښايه چې لـه جهاد سره برابر وي . محمد ﷺ وفرمايل : زه داسې کـار نـه وينم چې له جهـاد سره برابر وي . بيا يي وفرمايل : ايا ته ددې وس لرې چې کلـه مجاهد جهادتـه ولاړشي لـه همغـه وخت نه خپل مسجد ته ننوځي او مسلسل په لمونځ ودريږي او ستړي نشي . او روژې ونيسي مگر ماتې يې نکړي ؟ سړي ورته وويل يا رسول الله ددی طاقت او توان څوک لرلی شي.

اصحابو پښان خلکو ددې طاقت او توان درلود چې داسې يو عمل ترسره کړي چې لـه جهاد سره برابر ثواب ولري . ددې سره سره چې اصحابان دلوې همت خاوندان وو نفسونه يې پاک وو. لـه ديني شهامت نه ډک وو هريوه کمال ته به يې منډه وهله، لـه رسول الله ﷺ سره دصحبت په وجه يې اجرونه ډير وو په اوچتو اوچتو جهادونو کې شريک شوي وو اوپه جهاد کې يې اوچتو مرتبو ته ځالونه رسولي وو .، که هغوی لـه جهاد سره برابر کوم عمل ندی موندلی نو مونږ غوندې خلکو زړونـه بـه څنگه لږ غوندې عملونو سره سکون ترلاسه کړي اوڅنگه بـه پـه غير لـه زيار باسلو زمونږ سترگې يخې شي سره لـه دې چې زمونږ پـه عملونو کې درياو احتمال زيات ده داخلاص نشتوالی پکې دې . اوپه زړونو کې مو ډول ډول سوچونه او دسيسې پرتې

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم: ۲۷۸۵.

دي . . اى الله ! زمونږ زړونه لـه دغه غفلت نه بيدار کړه . او جهاد لپاره توفيق راپه نصيب کړه . څکه دهر خير غوښتنه يواځې لـه تاکيږي . او دګناهونو دپريښودلو اونيکيو دکولو توفيق ورکوونکې يواځې ته يې .

((اخرج ابـن عسـاكر عن ابي الغادية المزني قل : سمعت عثمان بن عفان ﷺ وهـو يخطـب عـلى المنبر ويقول : يـا اهـلَ المديـنةِ : الا تـاخذون بحظّكم ونصيبكم مـن الجهـاد في سـبيل الله ؟ الا تـرون اخوانكم من اهل الشام ، واخوانكـم مـن اهـل مصر ، واخوانكم من اهل العراق ،ووالله ليومٌ يعمله احدكـم وهـو يجاهد في سبيل الله خيرٌ مـن الف يوم يعمله في بيته صائما لايفطر، وقائما لايفتر.....)).

ابن عساكر لـه ابي الغاديه المزني څخه روايت کوي هغه وايي چې: لـه عثمان بن عفان ﷺ څخه مې واوريدل ، هغه په منبر باندې په خطبه کې ويل : اى دمدينې خلکو! ايا جهاد في سبيل الله کې خپل حصه او برخه نه آخلئ؛ ايا تاسې دشام او دعراق او مصراوسيدونکو ورونو ته نه ګورئ؟

په الله قسم له تاسو نه چې څوک دالله په لاره کې يوه ورځ جهاد کوي لـه هغو زرو ورځونه بهتر دی چې پخپل کور کې پرله پسې روژې نيسي اونـه يې ماتوي او مسلسل په لمانځه ولاړ وي او نه ستړي کيږي.

فصــل

جهاد په ګوښه کې له ناستې اوپه مسلسل عبادت کې له مشغوليدو نه غوره دی

له دی نه مخکې دبخاري او مسلم په حواله دابي سعيد الخدري ﷺ حديث تير شو په هغه کې رسول الله ﷺ ددې خبرې وضاحت کړی دی چې په ټولو خلکو کې غوره انسان دالله په لاره کې جهادکونکی دی او بيا لـه دی نه وروسته هغه سړی غوره دی چې دالله دعبادت لـه پاره يې خپل ځان ګوښه کړی وي .

((عـن ابـي هريـرة ﷺ ، قـال مَرَّ رجلٌ من اصحاب رسول الله صلى‌الله عليه وسلم بِشِعْبٍ ، فيهِ عُيَيْنَةٌ من ماءٍ عُذبةٍ ، فقال : لو اعتزلت النَّاس فاقمت في هذا الشعبِ ! ولن افعلُ حتى استأذن رسول الله ﷺ .

فذكـر ذلكَ لِرَسُول الله ﷺ . فقال لـه : ((لاَتفعل فَاِنَّ مقامَ . احدِكُم في سبيل اللهِ افضـلُ مِـنْ صـلاتِهِ في بيتِهِ سبعين عامـاً. الا تُحِـبُّونَ ان يغفـرالله لكم ويدخِـلكُمْ الجـنة ؟ اغـزوا في سـبيل الله ، مـن قاتَلَ في سبيل اللهِ فُواقَ ناقةَ ، وجبتْ لَـهُ الجنَّةَ))[1]

له ابي هريره ﷺ نه روايت دې . هغه وايي چې دنبي کريم ﷺ لـه اصحابو نه يو اصحابي لـه يوې ښکلې درې نه تير شو چې په هغې کې دخوږو اوبو چينې وې . هغه ووېل که چېرته زه لـه خلکو نه ګوښه کيدل وغواړم نو په دی دره کې بـه اوسم او داکار به هرګز ونکړم ترڅو پورې چې لـه رسول الله ﷺ نه اجازه ونه غواړم.

---

[1]_ اخرجه الترمذي : ۱۳/ ۱۰۱ _ ۱۰۲ . والبيهقي : ۹/ ۱٦۰ _ ۱٦۱. والحاكم ۲ / ٦۲ والحديث حسنن.

هغه محمد ﷺ ته داخبره وکړه . هغه ﷺ ورته وفرمایل : داسې مکوه ځکه چې دالله په لاره کې ستاسې دهریولږ غوندې دریدل دهغه اویاکلو دهغولمونځونو نه غوره دی چې پخپل کور کې یې کوی . ایا ته دانه خوښوې چې الله ستالپاره بخښنه وکړي اوپه جنت کې دی داخل کړي ؟

دالله په لاره کې غزا کوئ چاچې دالله په لاره کې داوښې دلوشلو ترمنځ دوقفي په اندازه هم جهاد وکړ نو هغه لپاره جنت واجب وګرځید.

په حدیث شریف کې چې دفواق ناقة کوم لفظ راغلې دې ددی مطلب دادی چې کله اوښه ولوشلې شي نو لږ وخت لپاره لوشل یې بندوي او خپل بچې ورته خوشی کوي ترڅو اوښه هغه پې بېرته راښکته کړي چې پخپله سینه کې یې راټول کړې وي او بېرته یې ولوشي دالږ غوندې وخت وي . په دی حدیث کې دالفظ ددی لپاره استعمال شوی دی چې خلک جهاد ته ترغیب کړي او ویې هڅوي.

داحدیث شریف ددې خبرې صراحت کوي چې جهاد او غزا دعبادت لپاره له ګوښه کیدونه ډیر افضل دې.

دادغور او فکر خای دی چې یو اصحابي چې په حقیقت کې دخپل خلوت او عبادت حق اداکولې شو اوروزي یې هم بالکل حلاله وه مګر بیا هم رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه ته دعبادت له پاره دګوښه کیدو اجازه ورنکړه بلکې دجهاد کولو تاکید او حکم یې ورته وکړ نو زمونږ غوندې خلکو ته دجهاد پریښودل څنګه رواکیدې شي ؟

حال داچې زمونږ عملونه هم کمزوري او دباور وړ نه دي او زمونږ ګناهونه هم ډیر زیات دي چې نجات ترینه ممکن نه دې . زمونږ اندامونه همیشه په ګناه کې اخته او نفسونو مو هغه څه کوي چې الله ترې منع کړي یو په خورا کونو کې مودحرامو شاني دی او داسې سوچونه مو په ذهنونو کې دي چې خدای جل جلاله پرې خبر دی او زړونه مو له اخلاص نه خالي دي. اوپه داسې مصیبتونو کې راګیر یو چې بې له تکلیف نه خلاصیدل ترې مشکل دی .

په یاد وساتئ چې په مونږ کې هغه سړی بهتر دی چې الله تعالی ورته دجهاد کولو توفیق ورکړي او لاره ورته آسانه کړي . هغه سړی بدبخت او شقي دی چې دمرګ له ویرې

اوله دنیا سره دمینې په وجه جهاد پریږدي اوپه تاوان کې غورځیږي.ای الله ته مونږ ته جهاد کول آسان کړې او موږ ورته اماده کړې او ته مو دهغو خلکو له جملې څخه وګرځوې چې دکوم کار اراده وکړي نو کوي یې او نیکو افعالو او اقوالو توفیق ورته تا ورکړې وي بیشکه ته نژدې او دعاقبلوونکې یې.

امام عبدالله بن مبارک دجهاد او غزا ډیر زیات حریص اوشوقي و.خلک به یې دجهاد لپاره هڅول او هغه څوک به یې بدګاڼه چې دعبادت لپاره به ناست وو اوله جهاد کولو نه به یې ډډه کوله.

محمد بن ابن ابراهیم بن ابي سکینه وایي چې : مونږ په طرسوس کې دعبدالله بن مبارک سره یو ځای دسرحدونو حفاظت کاوو . ماحج ته دتللو اراده وکړه او فضیل بن عیاض دکعبې په څنګ کې په مسجد حرام کې معتکف و.

ابن المبارک ابن عیاض ته په یو خط کې ولیکل.

یاعابدالحرمین لوابصرتنا لعلمت انک في العبادة تلعب

من کان یخضب خیله بد موعه فنحو رنا بدمائناتتخضب

اوکان یتعب خیله في باطل فخیو لنا یوم الصبیحة تتعب

ریح العبیر لکم ، ونحن عبیرنا رهج السنابك والغبار الاطیب

ولقد اتانا من مقال نبینا قول صحیح صادق لایکذب

لایستوي وغبار خیل الله في انف امریء ودخان نار تلهب

هذا کتاب ینطق بیننا لیس الشهید بمیت لایکذب

قال : ولما لقيت الفضيل بن عياض عند العكبة ناولته رسالة ابن المبارك له،فلما قراها ذرفت عيناه بالدمع ، وقال : صدق ابو عبد الرحمن ونصحني .

ای په حرمینو کې عبادت کوونکیه ! که چېرته مونږ ووینې نو ته به پوه شې چې له عبادت سره لوبې کوی.

څوک چې خپل اننګې پخپلو اوښکو سره لمده وي نو زمونږ مری، زمونږ په وینو باندې سرې دي.

که دهغوی اسونه په عبثو کارونو کې ستړي کیږي . نو زمونږ اسونه دیرغل په ورځ ستړي کیږي.

دعنبر خوشبوی دی تاسی، ته مبارک وي . زمونږ خوشبوی خو داسونو له پښونه الوتونکې خاوره اودالله دد ږې ،اکه دوړه ده.

یقیناً مونږ ته دخپل نبي داسې فرمان راغلی دی چې بیشکه صحیح دی او دروغ پکې نشته چې دیو سړي په پوزه کې دالله دلارې خاور، او ددوزخ لوګې دواړه نشي یوځای کیدی . دالله داکتاب زمونږ په منځ کې اعلان کوي چې شهید مړنه دی . او داخبره رښتیا ده محمد بن ابراهیم وایي چې کله ما په مکه کې فضیل بن عیاض ولید نو دابن مبارک خط مې ورته ورکړ . هغه چې داخط ولوست نوله سترګونه یې اوښکې روانې شوې او ویې ویل چې ابو عبدالرحمن رښتیا ویلي دي او ماته یې نصیحت کړی دی.[1]

[1] ــ سیر اعلام النبلاء للذهبي : ۸/ ٤١.

فــصل

مجا هد له ټولو خلکونه غوره اوپه الله ګران د ي

((روى الترمذي والنسائي والحاكم ابن حبان عن ابن عباس ﷺ ان رسول الله ﷺ خـرج عـليهم وهـم جلوس في مجلس:فقال : الا اخبركم بخير الناس منزلاً؟

قلنا: بلى يارسول الله.

قل : رجل اخذ برأس فرسه في سبيل الله ، حتى يموت او يقتل.

الا اُخبركُم بالذ ي يليه ؟

قلنا: بلى يارسول الله.

قـل : إمرؤمعـتزل في شِـعبٍ ، يقيـمٌ الصلاةَ ، ويوتي الزكلة ، ويعتزلُ شرور النَّاس .[1])).

ترمذي ، نسائي،حاكم او ابن حبان لـه ابن عباس ﷺ عنهما نه روايت نقل کړی دی چې رسول الله ﷺ پرمونږ باندی راغی او مونږ ناست وو.

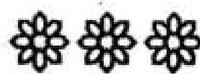
هغه صلى الله عـليه وسلم وفرمايل : ايا زه تاسو ته دهغو خلکو خبر درنکړم چې په مرتبه کې له نورو خلکو نه غوره دي ؟

مونږ وويل ولې نه يارسول الله.! هغه ﷺ وفرمايل : هغه سړی چې ترمرګه پورې يې دالله پـه لاره کـې دخپـل اس واګـې پـه لاس کـې نيولـې وي او جهـاد کـوي .بيـا يـې

---

[1] ـ الترمذي : ٣/ ١٠٢. والنسائي : ٥/ ٨٣ والحاكم : ٢/ ٦٧ وموارد الظمآن . ص : ٣٨٤ والحديث حسن.

وفرمایل : ایا تاسې لـه هغـه چانه خبر نه کړم چې مجاهد ته نژدې دی ؟ مونږ وویل : ولې نـه یارسول الله ! هغـه ﷺ وفرمایل : هغه سړی چې په یوه دره کې ځانله دګوښې په حالت کې لمونځونه اداکوي . زکات ورکوي او دخلکوله شرونونه خپل ځان ساتي .لـه دی نه مخکې چې دابي سعید الخدري کوم حدیث تیر شو هغه هم دغه حدیث ته ورته معنی لري.

فـصـل

دمجاهد خوب دنوروخلکو د ټولې شپې د تهجد او دورځې له روژې نه بهتر دی

((قالَ ابو هريرةَ ﷺ : اَيَسْتَطِيْعُ احدُكُمْ ان يقومَ فلا يفتر ، ويصُوم فلايفطر ماكان حيا ؟

قيـل : ومن يطيق ذالك يا ابا هريرةَ ؟

قـال : والـذي نفسي بيده اِنَّ نومَ المجاهد في سبيل الله افضل منه [1])) .

حضرت ابو هریره ﷺ فرمایي : ایا لـه تاسو نه څوک ددې توان لري چې ټول عمر په لمانځه کې بوخت وي او ستړي نشي ، مسلسلې روژې ونیسي او ناغه پکې ونکړي؟ خلکو ځواب ورکړ چې ای ابو هریره! ددی لاڅوک توان لرلې شي .

[1] الجهاد لابن المبارك : ١/ ٩٥

حضرت ابو هريره ﷺ وفرمايل : قسم دی په هغه ذات چې زما ځان دهغه په لاس کې دی بيشکه دالله په لاره کې دمجاهد خوب لـه دی نه غوره دی.
کله چې دالله پـه نـزد دمجاهد خوب دومره لويه درجه او عزت لري نو ددښمن په مقابل کې قتال بـه څومره لويـه درجه ولري . کلـه چې دهغوی دغافل دامرتبه ده نو دهغوی دعـامل بـه څومـره لويـه مرتبه وي ؟ او کلـه چې دهغـوی دخـوب کوونکي دامرتبه ده نـو دهغـوی دتهجد کوونکي به څومره لويه مرتبه وي ؟ کله چې دهغوی د بوټانو دتسمودومره قيمت دی نـو دهغـوی دغټو عملونو بـه څومـره ډير ثواب وي ؟
داټول دالله تعالې ښکاره فضل دی او دی لپاره زيارکښو خلکو ته ملاتړل او پانځې رابيدوهل پکار دي او کوم خلک چې لـه دی نه محروم دي هغوی ته ژړا پکارده او څوک چې لـه جهاد نـه علاوه خپل ژوند پـه بل څه کې ضائع کوي هغوی ته په دی باندې خفګان پکار دي . ای الله مونږ ته زمونږ دنجات اسباب او لارې وښايې . اوپه هغـه باندې تلل راتـه آساني کـړې ، درحمت او خصوصي فضل پـه سترګه مونږته اوګورې . زمونږ عمـر يقيناً پـه بې مقصده او بې فايدوکارونه کې تيرشوې دی خو ته په هرڅه قادر يې زمونږ امداد او نصرت وکړې .

((روی النسـايي وابـن المـبارك عن ابي هريرة رضی اله عنه قل:((سمعتُ رسول الله ﷺ يقول : إنَّ مثلَ المجاهِدِ في سبيل الله – واللهُ اعلمُ بمن يُجاهدُ في سبيله – كمثل القائم الصائم الخاشع الراكع السَّاجد .)) [١]

ژباړه :نسائي او ابن المبارک لـه ابي هريره ﷺ نـه روايت کوي . هغـه وايـي : مالـه رسول الله ﷺ نـه واوريـدل چې ويل يې : بيشکه دالله په لاره کې دمجاهد مثال: _ الله هغه څوک ښه پيژني چې دهغه په لاره کې جهاد کوي (يعنې نيت يې خالص دالله جل جلا لـه رضـاوي) _ دهغـه چـا پـه شـان دې چـې ټـول عمـر لمونـځ کوونـکی روژه نيوونکی، لـه الله نه ويريدونکې ، رکوع کوونکی او سجده کوونکې وي.

[١]_ اخرجه النسائي : ٦/ ١٨ لابن المبارك في الجهاد ١: ١٦٥ والحديث صحيح :

((روى احمد عن النعمان بن بشير الانصاري رضى الله عنهما قل : قل رسول الله صلى اله عليه وسلم مثلُ المجاهِدِ في سبيل الله كمثل الصَّائمِ نهاره ، القائِم ليله حتى يرجعَ متى يرجع .[١])).

ژباړه :احمد له نعمان بن بشير انصاري ﷺ نه روايت كوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : دالله په لاره كې دجهاد كوونكې مجاهد مثال دهغه چا په شان دى چې ټوله ورځ روژه نيسي او ټوله شپه دتهجد لمونځ اداكوي ترڅو پورې چې بېرته نه وي راغلي اودا نده معلوم چې كله به راځي.

فصل

الله تعالې مجاهد ته په جنت كې سل د رجې زياتې وركوي

قال الله تعالې :

﴿فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا۝ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ (النساء : ٩٥_ ٩٦.)

الله پاک هغه كسان چې په خپلو مالونو او ځانو سره جهاد كوي پرهغو چې ناست دي په درجه كې لوړ كړي دي . الله پاک له ټولو سره دښې جزا وعده كړې ده . او

[١]_ اخرجه احمد في المسند : ٤/ ٢٧٢ واسناده حسن لغيره

مجاهدین یې په ناستو خلکو په لوی اجر سره لوړ کړي دي دالله له لوري ورته درجې او مرتبې دي بښنه او رحمت دې . او الله پاک ښه بښونکي اوډیر مهربان دی .

له حضرت ابو هریره ﷺ روایت دی چې محمد ﷺ وفرمایل:

((مَـنْ امَـنَ بِاللهِ وَرَسُولِهِ واقام الصَّلاةَ وآتى الزكاة وَصَامَ رَمَضانَ كَانَ حقًّـا عَـلَى الله اَنْ يُدْخِـلَهُ الْجَنَّةَ ، هَاجَرَ فِيْ سَبِيلَ اللهِ اَوجَلَسَ فِي اَرْضِهِ الَّتِيْ وُلِدَفيها

قالواْ : يارسول الله : افلانبىءُ الناس بذالك ؟

قـال : ان في الجـنة مائـةَ درجـة ، اعدها اللهُ للمجاهدين في سبيله ، مابين الدرجتين ، كما بين السماء والارض ، فاذا سالتم الله فاسألوه الفردوس ، فانـه وسـط الجـنة واعـلى الجـنة ، ومنه تفجَّرُ انهارُ الجنة ، وفوقه عرش الرحمن [1])).

ژباړه : چاچې په الله او دهغه په رسول ایمان راوړ، لمونځ یې قائم کړ ، زکات یې ورکړ . او دروژې دمیاشتې روژې یې ونیولې . نو په الله باندې لازم دي چې هغه جنت ته بوځي . اګر که دالله په لاره کې هجرت یې کړی وي یایې نه وي کړې او پخپل هغه وطن کې ناست وي چې هلته زیږدلی وي .

خلکو وویل : یارسول الله ! ایا مونږ خلک له دی نه خبر نه کړو ؟ محمد صلی علیه وسلم وفرمایل : بیشکه په جنت کې سل درجې دي . الله پاک داهغو مجاهدینو لپاره تیارې کړې دي چې دالله په لاره کې جهاد کوي . دهرې یوې درجې په منځ کې دآسمان او زمکې ترمنځ فاصلې هومره فاصله ده . کله چې تاسې له الله نه سوال کوئ نو دفردوس سوال ترې نه کوئ ځکه چې دادجنت په منځ او اوچت ځای کې دی . له همدې ځای نه دجنت ویالې بهیږي او له پاسه یې درحمن عرش دی .

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۷۹۰

((وروی مسلم عن ابي سعيد الخدري ﷺ ان رسول الله ﷺ قل : من رضى بالله ربًا وبا لاسلام ديناً ، وبمحمدٍ رسولاً ، وجبت له الجنة.

فعجب لها ابو سعيد ، فقال : اَعِدْهَا عَلَيَّ يارسول الله !.

فاعَا دها عليه ، ثم قال : ((واُخرى يرفعُ الله بها للعبد مائة درجة ، مابين كل درجتين كما بين السماء والارض.

قل : وما هى يارسول الله ؟

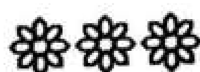
قل : الجهاد في سبيل الله)).[1]

مسلم لـه ابي سعيد الخدري ﷺ نه روايت كوي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : څوک چې په الله باندې درب په توګه اوپه اسلام باندې ددين په توګه اوپه محمد ﷺ باندې درسول په توګه رضاشو دهغه لپاره جنت واجب وګرځيد.

په ابو سعيد ﷺ باندې داخبره ډير ښه ولګيده اوويې ويل چې يارسول الله ! داخبره ماته يو ځل بيا تکرارکړئ.

نو محمد ﷺ ورته بيا تکراره کړه . بيا يې وفرمايل:

يو عمل داسې دى چې دهغه په کولو سره الله تعالى دبنده سل درجې اوچتوي چې دهريوې درجې ترمنځ دآسمان او زمکې هومره فاصله ده . هغه وويل : يارسول الله ! هغه کوم کار دى ؟ محمد ﷺ ورته وفرمايل : دالله په لاره کې جهاد کول .

[1]ـ اخرجه مسلم برقم ۱۸۸٤

فصل

د دې امت سياحت جهاد دی

الله تعالي دهغو مومنانو صفت بيان کړېدی چې خپل ځانونه او مالونه يې په الله باندې خرڅ کړيدي .

﴿التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ﴾ . [التوبه ١١٢]

الله ته رجوع کوونکې ، عبادت کوونکې ، حمد کوونکې سياحت کوونکی ، رکوع کوونکې او سجده کوونکې . دلته له سياحت نه مراد جهاد دی . (السائحون) يعنې جهاد کوونکې .

((عن ابي أُمامة الباهلي ﷺ : ان رجلاً استأذن رسول الله ﷺ في السياحة . فقل ان سياحة امتي الجهاد في سبيل الله .[١])).

له ابي امامه الباهلي نه روايت دی چې يو سړي له محمد ﷺ نه دسياحت اجازه وغوښتله. نو محمد ﷺ ورته وفرمايل چې زما دأُمت سياحت دالله په لاره کې جهاد دی.

داخبره دې ښکاره وي چې سياحت په زمکه کې دګرځيدو راګرځيدو حالاتو ته دعبرت په سترګه کتلو اوله بدو خلکو نه دتيښتې لاره خپلولو ته ويل کيږي .

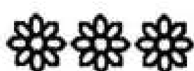
رسول الله ﷺ جهاد ته ځکه سياحت ويلي دي چې په دی کې له وجودنه تيښته او دالله په لور دالله تعالي پر وعدو يقين کولو سره ورتلل دي.

ځرنګه چې الله دمومنانو ځانونه دجنت په بدل کې آخستې دی نوېدې وجه هغه خپل ځان ته دانصاف په نظر ګوري او دده آخستونکي الله تعالي ته دځان دحواله کولو

---

[١] ـ احرجه ابو داود : ٣/ ١٢ والبيهقي في السنن الكبرى : ٩/ ١٦١ . والحاكم : ٢/ ٧٣.. والحيث صحيح.

لپاره ددنیا دپریښودو نیت کوي . لږ غوندي غور وکړئ چې دهغو دوه کسانو ترمنځ څومره فرق دی چې یو دخپل نفس دخوشالولو په خاطر سیل او سیاحت کوي او بل کس دخپل ځان دقربانولو لپاره ګرځي یقنیاً چې همدغه کس رښتونې سیاح دې او داهمغه کامیاب سوداګر دې چې لویه ګټه اوستره بریا ترلاسه کوي.

فصل

دالله تعالى په لاره کې جهاد داسلام لوړه څوکه ده

((عن معاذ بن جبل ﷺ : قال : كُنَّا مَعَ رسول الله ﷺ في غزوة تبوك ، فقال : ان شئت انبأتُكَ برأس الامرِ وعمودِهِ وذروةِ سنامِهِ ؟

قلت : اجل یارسول الله ! قال : اما رأس الامر فالاسلام ، واما عموده فالصَّلاة ، وأما ذروة سنامه فالجهاد)) .[1]

له معاذ بن جبل ﷺ نه روایت دی چې مونږ دتبوک په غزا کې له محمد ﷺ سره وو هغه ﷺ وفرمایل : که چېرته ته غواړې نو زه به تاته ددین سر ، بنسټ ، ستنه او اوچتوالې بیان کړم . ماوویل یارسول الله ! ضروریې بیان کړئ.

هغه ﷺ وفرمایل : دکار سر او بنیاد اسلام دې ، ستنه یې لمونځ او اوچته څوکه یې جهاد دی .

بیشکه چې اسلام ددین سر او بنیاد دی ځکه چې دیو مسلمان عمل ترهغه وخته پورې دالله په دربار کې نه قبلیږي ترڅو پورې چې اسلام ورسره نه وي او کله چې سر یې نه وي نو اعمال دهغه جسد پشان ګرځي چې سریې نه وي اودابیا داسې وي لکه

---

[1] ـ ترمذي ٤/ ١٢٤ ـ ١٢٥ واحمده/ ٢٣٦ حاكم / ٧٦ والحديث صحيح بطرقه الكثيرة .

تش کالبوت چې روح پکې نه وي . هـ دا وجه ده چې دقیامت په ورځ داسې اعمال دخور وورګرد په شان وي او هیڅ ګټه نه لري.

لمونځ ته څکه دخیمې لـه ستنې سره مشابهت ورکول شوی دی چې په ټوله خیمه کې لومړی دخیمې ستنه ودرول کیږي بالکل همداسې دقیامت پـه ورځ لومړې دلمونځ حساب او کتاب کولې شي . کله چې ستنه ولاړه وي نو خیمه به هم ولاړه وي که نه نو په زمکه به غورځیږي همداسې دلمونځ حال هم دې ، که چیرې لمونځ قائم وساتل شي نـو دین بـه ورباندې قـائم وي . کـه نـه نـو ختم بـه شي . همدغـه راز خیمـه هله د ګرمي او یخني مخـه نیولې شي چې ستنه یې ولاړه وي همدغسې دیـو مسلمان اسلام هله رښتونې کیږي چې لمونځ کوي او داسلام لـه کبله دهغـه وینه محفوظه پاتې کیږي.

محمد ﷺ جهاد داوښ لـه قب (کو) سره مشابه کړی دی څکه چې کو په اوښ کې لـه ټولو نه اوچت ځای دی او داوښ یوځای هم لـه هغه سره نشي برابریدلې .

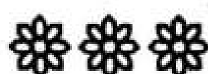
همدغه حال دجهاد هم دی او داسلام یو عمل هم دجهاد برابر نه دی بلکې جهاد لـه ټولو نـه اوچت او غوره عمل دی . لکه چې رسول الله ﷺ دیو سوال (چې لـه جهاد سره څه شي برابر دی ؟)په ځواب کې وفرمایل چې زه د جهاد په برابر یو عمل هم نه وینم .

دلته یو احتمال داهم دې چې په دی حدیث کې محمد ﷺ داسلام تشبیه لـه اوښ سره ورکړې ده لکه څنګه چې انسان په اوښ باندې سوریږي او منزل ته یې رسوي همدغه شان مومن داسلام په ذریعه جنت ته رسیږي.

رسول الله ﷺ په اسلام باندې نطق کول داوښ لـه سر سره مشابه وګرځوله . څرنګه چې داوښ سر ته کتل اولاس وروړل آسان کار دې همدغه راز دشهادت کلمه ویل هم ټولو تـه آسانه ده . بیـا یې جهاد تـه داوښ لـه قُب سره تشبیه ورکړه څکه چې قب ته هغه سړې رسیدلی شي چې په خلکو کې زیات لوړ او یا مالدار وي . جهاد ته هم صرف هغه ایماندار خلک رسیدلې شي چې په مومنانو کې افضل وي.

دغـه شان ددې احتمال هم کیدی شي چې محمد ﷺ جهاد ته داوښ لـه قب سره څکه تشبیه ورکړې وي چې کوم سړې داوښ پـه قب بـاندې وخیژي نو پوره اوښ دهغه په

ولجه او قبضه کې راشي .همدغسې کوم سړې چې جهاد کوي نو هغه داسلام دټولو اعمالو فضیلت ترلاسه کوي ځکه چې دمجاهد خوب ، سفر ، مال خرچول ستړیا ، ویره ، تنده اولوږه ټول لـه اجر نـه ډک دی ، بلکې دهغه هر یو حرکت داجر او ثواب ذریعه ده .

فـصـل

له وتلو نه تر راستنیدو یاشهید کیدو پورې مجاهد دالله جل جلاله په ضمانت کې وي . او پدې جریان کې هغه سره دالله جل جلاله نصرت مل وي اوالله جل جلاله هدایت ورته کوي .

الله تعالی فرمایي:

﴿ وَالَّذِيـنَ جَـاهَدُوا فِيـنَا لَنَهْدِيَـنَّهُمْ سُـبُلَنَا وَإِنَّ الـلَّهَ لَمَـعَ الْمُحْسِـنِينَ﴾ (العنکبوت۶۹)

او هغه کسان چې زما په لاره کې جهاد کوي خامخا به هغوی ته خپلې لارې وښایم او بیشکه الله تعالې له نیکو کارانو سره دی.

سفیان بن عیینه ﷺ وایي:

اِذَا رَئَيْـتَ النَّاسَ قَدْ اَخْتَلَفُوا فعليك بالمجاهدين واهل الثغور فان الله يقول . ((لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا))

کله چې خلک وګوري چې ګډوډ شوي اوپه ګناهونو کې اخته دي نوته لـه مجاهدینو او دسرحدونو لــه ساتونکو سره مـلګری شه ، ځکـه چې الله تعـالې ددوی په هکلـه فرمایي : زه به دوی ته خامخا خپلې لارې وښایم.

((عَنْ ابـي هريـرةَ ﷺ قـل : قلَ رَسُول الله ﷺ : تكفَّل اللهُ لِمَنْ جَاهَدَ فِي سَبِيْلِهِ ، لَـا يُخْـرِجُهُ مِنْ بَيْتِهَ إِلَّا الجهادُ فِي سبيله وتصديقٌ بكلماتِهِ ان يُدخله الجنّة ، او يردّهُ الى مسكنه بما نل مِنْ اَجرٍ او غنيمةٍ)) [1]

له ابي هريره ﷺ څخه روايت دې چې رسول الله ﷺ وفرمايل :

الله پاک دهغـه مجاهد کفالت کړی دی چې دهغـه جل جلاله په لاره کې جهاد ته تللي وي او صرف دالله په لاره کې دجهاد لپاره لـه کور نه وتلی دی ، اودالله تعـالې دکلمو تصديق کوونکې وي . الله تعـالی هغـه تـه ددې خبرې ضمانت ورکوي چې يابـه يې په جنت کې داخلوي اويابه خپل کورته له اجر او دغنيمت له مال سره واپس ګرځوي.

((عـن ابي هريرةَ ﷺ قل : سمعت رسول الله ﷺ يقول انتد بَ اللهُ لمن يخرُج فِي سبيلهِ ، لايُخرجُهُ إِلَّا الايمانُ بي ، والجهادُ فِي سبيلي ، انه عَلَيَّ ضامن حتى أُدخِلَهُ الجنة ، بايِّهماكان ، اما بقتلٍ او بوفاةٍ ، او اردَّه الى مسكنه الذ ي خرج منه ،نل مانل ، من اجرٍ او غنيمةٍ))[2] .

له ابي هريـره ﷺ نـه روايت دی هغه وايي چې ماله رسول الله ﷺ نه واوريدل چې ويل يې : الله تعالې هغه څوک قبلوي چې دهغه جل جلاله په لاره کې ووځي، نه وباسي لـه کور نـه هغـه مګر ايمـان په ماباندې او زما په لاره کې جهاد . زه دهغه ضامن يم يابه يې په جنت کې داخلوم لـه دواړو نه هريو سره چې وي يادهغه په قتل کيدو ياپه وفات کيدو . ياېې بېرته خپـل هغه کورته واپس راولم چې ترينه وتلې دی په اجر او غنيمت سره .

---

[1]- اخرجه البخاري برقم : ۳۶۲۳ ومسلم برقم : ۱۸۷۶.

[2]_ اخرجه النسائي : ٦/ ١٦ والحديث صحيح

امام نووي ددی حدیث په شرح او وضاحت کې ویلي دي چې د "تکفَّل الله" معنې داده چې الله تعالې ددغه مجاهد لپاره جنت واجب کړی دی پخپل فضل او کرم سره [۱] ځینې شک کوونکي دنبي کریم ﷺ قول :من اجر او غنیمة . باندې شک کوي چې اجر له غنیمت سره نشي یو ځای کیدلی او چاچې غنیمت ترلاسه کړ نوله اجر نه محروم پاتې شو . خبره داسې نده بلکې ددې معنې داده چې که غنیمت یې ترلاسه کړ نو هغه په کامل اجر سره واپس کوي او یایې په اجر او غنیمت دواړو سره واپس کوي. یعنې هم اجرورکوي او هم غنیمت.

رسول الله ﷺ په یوبل حدیث کې خبر ورکړیدی چې اجراو غنیمت دواړه سره یو ځای کیدای شي .

((عـن عبدالله بن عمرو بن العاص رضی الله عنهما ان رسول الله ﷺ قال: مامن غَازِيَةٍ او سريةٍ يسلمُوْنَ او يَغْنَمُوْنَ اِلا تعجَّلُوا ثُلُثَيْ اجرهم .[۲]))

له عبدالله بن عمرو بن العاص رضی الله عنهما څخه روایت دې چې رسول الله ﷺ وفرمایل:

کوم مجاهدین چې له غزا یاسر یې نه روغ رمټ اوپه غنیمت سره واپس شول نو هغوی دخپل اجر په دریو کې دوه حصې په دنیا کې آخلي. په دې حدیث کې او دواو په ماناسره دې یعنې روغ رمټ راستانه شي او غنیمت هم ترلاسه کړي همداشان په مخکیني حدیث (نـل مـن اجـر او غنـيمة) کې هم او، دواو معنې ورکوي . یعنې پداسې حال کې به یې راستانه کړم چې اجر او غنیمت دواړه به یې ترلاسه کړي وي .

((عـن عـبدالله بـن عمـر رضی الله عنهما عن النبيِّ ﷺ فيما يحكيه عن ربه عـزوجل انـه قـال : ايمـا عـبد مـن عـبادي خـرج مجـاهداً في سبيلي ، وابتغاء

[۱] ــ شرح النووي على صحيح مسلم ۱۳/ ۲۰

[۲] ــ اخرجه مسلم برقم : ۱۹۱٦

مرضـاتي ، ضـمنتُ لـهُ ان ارجعـتُهُ اَنْ أُرْجِعَـهُ بما اصا بَ من اجرٍ او غنيمةٍ وان قَبضتُهُ غفرت لـهُ [1])).

عبدالله بن عمر ﷺ لـه نبي كـريم ﷺ څخه روايت كوي چې هغه ﷺ لـه خپل رب نه حكايت كوي هغه جل جلاله فرمايلي دي : زما له بندګانو څخه چې هريو بنده زما په لاره كې دجهـاد لپاره ووت او زما درضا لته يې وكړه نو زه دهغه ددې خبرې ضمانت كوم چې كه زه هغـه واپس كـوم نولـه اجر او غـنيمت سره بـه يې واپس كوم اوكه يې مړكوم نو بخښنه به ورته كوم.

((عـن معاذ بن جبل ﷺ عن رسول الله ﷺ قل : من جاهدفي سبيل الله كان ضـامنًا عـلى الله ، ومـن عاد مريضا كان ضامنا على اللهِ ومن غدا الى المسجد او راح كـان ضامنا على الله ، ومن دخل على امام يُعَزِّرُهُ كان ضامنا على الله ، ومن جلس في بيته لم يغتبْ انساناً كان ضامنا على الله [2])).

له معـاذ بن جبل ﷺ نه روايت دى هغه وايي چې محمد ﷺ وفرمايل : څوك چې دالله په لاره كې جهـاد كـوي دهغـه ضـامن الله دى ، او څوک چې دنـاروغ پوښتـنه وكـړي دهغـه ضـامن الله دى ، او څوک چې سهاريا ماښام مسجد ته لاړشي دهغه ضامن الله دى ، څوک چې دمسلمانانو دپاچا دملاتړ لپاره لاړشي دهغه ضامن الله دى او څوک چې پخپل كور كې كيناست او دچا غيبت يې ونكړ دهغـه ضامن الله دى . (يعني جنت ته به يې وړي .

[1] ـ اخرجه النسائي في المجتبى ٦/ ١٨ وسند صحيح.

[2] ـ اخرجه ابن خزيمه في صحيحه : ٢/ ٣٧٦ وابن حبان ص : ٢٨٤ . والحاكم : ١/ ٢١٢ وسند صحيح.

((عـن ابـي هريـرة رضى الله عليه عن النبي ﷺ قل: ثـلاثةٌ حقٌ على الله عونُهـم المجاهدُ في سبيل الله ، والمكـاتَبُ الَّذِي يريدُ الاداء، والنَّاكحُ الَّذِي يريد العفاف [1])).

له ابي هريره ﷺ نه روايت دې هغه وايي چې نبي كريم ﷺ وفرمايل :
په الله باندې ددريـو كسانو كومـك كول حق دى . دالله دلارې مجاهد ، هغه مكاتب چې دبَدل كتابت اداكول غواړي اوهغـه نكاح كوونكې چې دپاك ژوند تيرولو اراده لري.
كوم حديث چې په دى دلالت كوي چې الله تعالې دمجاهد لپاره دهغه په ژوند كې او دهغـه لـه مرګ نه وروسته دخير ضمانت كړيدي د زبيربن عـوام ﷺ كيسـه ده چې بخاري په باب بركة الغازي في ماله حيًا وميتًا ،كې نقل كړيدې:

((عن عبدالله بن الزبير ﷺ قل : لما وقف الزبير يوم الجمل دعاني ، فقمت الى جنبه .

فقـل : يابُـنَـىَّ لا يُقـتلْ اليـوم الا ظـالم او مظلومٌ ، واني لا اراني الا ساقتل اليوم مظلوماً ، وإنَّ من اكبر همى دينى . افتر ى ديننا يُبقِيْ من مالنا شيئا؟

وقـل : يـابني : بِـعْ مالنا ، واقض دِيني ، فان فضل من مالنا شيءٌ بعد قضاءِ الدَّينِ ، فَثُلُثُهُ لِولدكِ.

فجعل يوصيني بدينهِ ، ويقول : يابني : ان عجزت عن شيء منهُ فاستعنِ عليه مولاىَ ! فوالله مادريتُ ما اراد . حتى قلت له : يا ابت: من مولاك ؟

---

[1] ـ الترمذي : ۳/ ۱۰۳ وابن حبان ص : ۳۹۸ والحاكم : ۲/ ۲۱۷ وسند حسن

قل : الله!!

فوالله ماوقعت في كربة من دينه الا قلت : يامولى الزبير اقضِ عنه دينه فيقضيهِ الله !

فقُتلَ الزبير ، ولم يدعْ ديناراً ولا درهما ، الا ارضينَ منها الغابة ، واحد عشردارا بالمدينة ، ودارين بالبصرةِ ، وداراً بالكوفة ، وداراً بمصر .
وانما كان دَينه الذي عليه اَنَّ الرجل كان ياتيه بالمال فيستودِعُهُ اياه.

فيقول له الزبير: لا . ولكنه سلف ، فاني اخشى عليه الضياع.

وما ولِيَ امارةً قط ، ولا جبايةَ خراج ولا شيئاً ، الا ان يكون في غزوةٍ مع النبي ﷺ ، او مع ابي بكر وعمر وعثمان.

قل عبدالله بن الزبير : فحسبتُ ماعليه من الدَّينِ فوجدته الفى الف ومائتي ألف!! فلقي حكيم بن حزام عبدالله بن الزبير ، فقل : يا ابن اخي كم علي اخي الزبير من الدَّين ؟

فكتمه عبدالله ، وقل : مائةُ الف.

فقل حكيم : والله ما ارى اموالك تَسَعُ لِهذه ! قل عبدالله : افرأيتك اذاكان الدين الفي الف ومائتي الف!

قل حكيم : ما اراكم تطيقون هذا . فان عجزتم عن شيء منه فاستعينوا بي.

وكان الزبير اشترى الغابة بسبعين ومائةِ الف!

فباعها عبدالله بالفٍ الفٍ وستمائة الف . ثم قام فقل : من كان له على الزبير حق فليوافنا بالغابة!

ولما فرغ ابن الزبير من قضاء دين ابيه قل له اخوته : اقسم بيننا ميراثنا!قل : لاوالله لااقسم بينكم حتى انادي با لموسم اربع سنين : الا من كان له على الزبير دينٌ فلياتنا فلنقضه .

فجعل كل سنة ينادي با لموسم . فلما مضى اربع سنين قسم بينهم.

وكان للزبير اربع نسوة ، ورفع الثلث وصية . فاصاب كل امراة الف الف ومائتا الف .فجميع مال الزبير خمسون الف الف ومائتا الف[1]!!)).

ژباړه :له عبدالله بن زبير ﷺ نه روایت دي هغه وايي : کله چې دجمل په ورځ زما پلار په میدان کې ودرید نو زه یې خپل حواته ، اوغوښتلم زه لاړم او دهغه په څنګ کې ودریدم . هغه راته وویل : ای زویه ! نن ورځ به یا ظالم وژل کیږي یامظلوم ، نن ماته داسې معلومیږي چې زه به نن ورځ مظلوم وژل کېږم . زما لوی غم اوفکر پرما باندې دقرض په باره کې دی ایا ته پوهیږې چې زمونږ مال به له قرض نه زیات شي او څه به ترینه پاتې شي ؟ ای زویه ! زمامال خرج کړه او زما قرض اداکړه له قرض اداکولو نه وروسته که څه پاتې شي نو دهغه دریمه حصه به ستا دماشومانو لپاره وي.

حضرت عبدالله بن زبير ﷺ فرمايي چې زما پلار ماته دقرضې داداکولو تاکيدوکړ او ويې ويل چې اى زويه ! كه دقرض په اداكولو كې پاتې راغلې نو زماله مولې نه مرسته وغواړه حضرت عبدالله بن زبير فرمايي چې په خداى قسم چې زه په دى نه پوهېدم چې له مولې نه دهغه مراد څوک و ؟ تردې چې ماپوښتنه وکړو پلارجانه ستا مولى څوک دى . ويې فرمايل زما مولې الله تعالې دى . ابن زبير په الله قسم خوري

---

[1] اخرجه البخاري برقم : ۳۶۲۹.

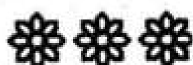
چې کله به دهغه دقرض په باره کې ماته څه پریشاني محسوس شو نو مابه دعا کوله چې ای دزبیر مولې! دزبیر قرض اداکړه . الله تعالې به ضرورپوره کولو یو صورت پیداکاو.

کله چې حضرت زبیر شهید شو نو له هغه څخه نه درهم پاتې شوي وو اونه دینار . البته زمکې یې پریښي وې چې په هغه کې دغابی زمکه هم وه . یولس کورونه یې په مدینه کې ، دوه بصرة کې ، یو کوفه کې اویو په مصر کې درلود.

حضرت عبدالله فرمایي چې په حضرت زبیر باندې داقرضه دهغه فضول خرچي په وجه نه وه بلکې ددې وجه داوه چې کوم سړی به له هغه ﷺ سره څه مال امانت کیښود نو حضرت زبیر به ورته فرمایل : دا امانت نه بلکې زما په غاړه ستاسې قرض دی چې دضائع کیدو په وخت کې به زه دهغه تاوان درکوم . ابن زبیر فرمایي چې زما پلار نه خوپه حکومت کې څه وظیفه آخستې وه اونه خراجي زمکه ګانه کړې وه اونه یې دخراج راټولولو کار چېرته کړې و اونه یې بله د امدن لاره درلوده . مګر داچې هغه ﷺ به له محمد ﷺ ، حضرت ابو بکر ﷺ، حضرت عمر ﷺ او حضرت عثمان ﷺ سره یو ځای په جهاد کې برخه آخسته . حضرت عبدالله فرمایي چې مادقرض حساب ولګاو نو ٢٢ لکه روپۍ جوړې شوې.

په دې وخت له عبدالله بن زبیر سره دحضرت حکیم بن حزام ﷺ ملاقات وشو او ویې ویل چې ای وراره زما په ورور باندې څومره قرض دی؟ حضرت عبدالله بن زبیر ﷺ فرمایي چې مادقرض صحیح اندازه پته کړه . او ورته مې وویل چې یو لک روپۍ قرض ورباندې دي . حضرت حزام ﷺ وفرمایل : په الله قسم زماپه فکر خو ستاسې ټول جائداد هم ورته نه پوره کیږي . ماورته وویل که پدې وخت ټول قرض ٢٢ لکه وای نو بیادې څه خیال کاو ؟ هغه راته وویل زما په فکر تاسې ددې داداکولو وس نلرئ حضرت زبیر ﷺ دغابې زه که یو لک او یا زره روپۍ آخستې وه خو حضرت عبدالله هغه په شپاړلس لکه روپۍ خرڅه کړه . اوټولوته اعلان وکړ چې په حضرت زبیر باندې دچا قرض وي هغه دې غابي زمکې ته راشي او خپل قرض دی وغواړي . کله چې حضرت عبدالله ټول قرضونه خلاص کړل نو دحضرت زبیر نورو زامنو وویل چې زمونږ دپلار نه پاتې مال په مونږ وویشه . حضرت عبدالله وویل په الله قسم چې

ترهغې پورې زه میراث نه تقسیموم ترڅو چې دحج په موسم کې څلور کاله اعلان ونه کړم چې دچاپه حضرت زبیر باندې قرض وي دهغه دآخستلو لپاره دې راشي.
حضرت عبدالله به هر کال دحج په موسم کې اعلان کاو . دڅلورو کلونو له پوره کیدونه وروسته پاتې مال تقسیم کړ. راوي وايي چې دحضرت زبیر ﷺ څلور ښځې وې دقرض له اداکولو نه وروسته دمال دریمه حصه دهغه وصیت دپوره کولو لپاره ویستل شوه.
او بیا دمال اتمه حصه دهغه په څلورو ښځو باندې وویشل شو او هریوې ښځې ته دولس دولس لکه روپۍ ورسیدلی . یعنې ددې ټوله متروکه مال پنځوس میلونه اودوه لکه روپۍ وه .

فصل

الله تعالې مجاهد نه ضائع کوي او پخپل لطف او رحمت سره یي پالنه کوي

((عن جابر بن عبدالله رضیالله عنهما قل : بَعَثَنَا رسُولُ الله ﷺ وامَّرَعلینا ابا عبیلة ، نتلقّى عِيراً لقريش ، وزوّدَنا جراباً مِن تَمرٍلَم يجد لنا غيره. فكان ابو عبيلة يُعطينا تمرةً تمرة.

فقلبت : كيف كنتم تصنعون بها؟

قال : كنا نَمُصُّهَا كما يَمُصُّ الصبي،ثُمَّ نشرِبُ عليها من الماءِ ، فتكفينَا يومنَا الى الليلِ .. وكنا نضرب بِعِصِيِّنا الخبط – وهُو ورق الشجر – ثم نبُلُّهُ بالماء فناكُلُهُ.

فانطلقْنا على ساحل البحر ، فَرُفِعَ لنا على ساحِلِ البحر كهيئةِ الكثيبِ الضخم ! فاتيناهُ ، فاذا هُوَ دابةٌ تدعى العنبر.

فقال ابو عبيلة : انهاميتةٌ.

ثم قال ابو عبيلة : لابل نحن رُسُلِ رسول الله ﷺ ، وفي سبيل الله ، وقد اضطررتم ، فكلوا .

فاقمنَا عليها شهراً ، ونَحنُ ثلاثمائة ، حتى سَمِنَّا . ولقد رأيتنا ونحن نغترِفُ الدُّهنَ مِنْ وقبِ عينِهِ – من تجويفِ العين – بالقُلال – وهى الجرار – ، ونقتطع منه القدر – هو القطعة الكبيرة – كالثور..!

ولقد اخذمِنَّا ابو عبيلة ثلاثة عشر رجُلا فاقعدهم في وقبِ عينِهِ ! واخذ ضلعًا مِن اضلاعِهِ ، فاقامَهَا ، ثُمَّ رَحَّلَ اعظَمِ بعيرٌ معنا ، فمرَّ من تحتها !! وتزوَّدْنَا من لحمِهِ وشائق – هيَ قطع اللحمِ المجفًف-

فلما قدمنا المدينة اتينا رسول الله ﷺ فذكرنا ذالك له ، فقال : هُوَ رزق اخرجه الله اليكم ، فهل معكم من لحمه شيء فتطعمونا ؟

فأرسلنا الى رسول الله ﷺ منه فاكله !)) [1]

[1] اخرجه مسلم برقم : ١٩٣٥.

ژباړه :حضرت جابر بن عبدالله ﷺ فرمايي چې نبي کريم ﷺ پرمونږ باندې حضرت ابو عبيده بن جراح ﷺ امير مقرر کړ او دقريشو له يوې قافلې سره يې جنګ اودهغې دلوټ کولو لپاره وليږلو.

مونږ ته يې دتوښې لپاره دخرما يوه خلته راکړه . له هغوی سره له دی نه علاوه بل څه نه وو چې مونږ ته يې راکړې وای . حضرت ابو عبيده ﷺ به مونږ ته صرف يوه يوه خرماراکوله . راوي وايې : هغه ته ماوويل چې تاسې به دی يوه کجوره څه کول ؟ حضرت جابر ﷺ وويــل : مونږ هغه دماشومانو په شان چوپله او اوبه مو ورسره څښلې دابه زمونږ دپوره يوې ورځې خوراک و.مونږ به خپلو امساګانو له ونو نه پاڼې څنډلې هغه به مو په اوبو کې خيشتولې او بيا به مو خوړلې . آن تردې چې مونږ دسمندر غاړې ته ورنږدې شوو . ناڅاپه يې دیوې غونډۍ په شان عنبر نومې کب غاړې ته وغورځاو حضرت ابو عبيده ﷺ وفرمايل چې دامردار دی . بيا يې وفرمايل چې نه مونږ خو درسول الله ﷺ له طرفه نه دالله جل جلاله په لاره کې ليږل شوي يوېدې وخت مونږ په إضطراري حالت کې يو نوله همدې کبله دماهۍ غوښه وخورئ . حضرت جابر ﷺ وايي چې مونږ درې سوه کسانو تريوې مياشتې پورې دهغه ماهي غوښه وخوړله او مونږورباندې ښه چاغ او تازه شوو . مونږ به دماهي له سترګونه دتيلو ګوډې ډکولې اولــه غوښې نه به مو دغوايي هومره ټکړه غوڅوله . حضرت ابو عبيده ﷺ لــه مونږنه ديارلس کسان يې يوځای دکب په سترګه کې کيښنول او دهغه له پښتۍ نه يې يوه پښتۍ ودروله ، بيا لــه ټولو نه لوړ اوښ باندې کجاوه کيښودله اوهغه يې دهغې پښتۍ لاندې تير کړ نوپه اسانۍ سره تيرشو.

مونږ دماهي غوښه ايشوله اوله ځان سره به مو سنبالوله . بيا کله چې مدينې ته راغلو نومونږ نبي ﷺ ته داټوله کيسه وکړه هغه ﷺ وفرمايل :داهغه رزق دی چې الله تعالې خاص تاسو ته ليږلې و . ايا لـه تاسو سره دهغه څه غوښه پاتې ده چې پرمايې وخوروئ ؟ مونږ ورتـه غوښـه ورکړه او هغه ﷺ وخوړله. بخاري داحديث په لنډو ټکو داسې روايت کړيدی .

((عن جابر رضى الله عنهما : قال : بعث رسول الله ﷺ بعثاً قِبلَ السَّاحلِ ، وَأَمَّرَ عليهم اباعبيدة بن الجراح وهم ثلاثمائة.

فخرجنا ، ولما كُنَّا ببعض الطريق فني الزَّاد . فأَمَرَ ابو عبيدة بازوادِ الجيش فجُمع ، فكانَ مزوَدَيْ تمر ، فكان يقوتُنا كلَّ يوم قليلٌ قليلٌ حتى فني ، فلم يكن يصيبنُا إلَّا تمرةٌ تمرة!

فقلت : ماتغني عنكم تمرة ؟

فقال : لقد وجَدْنا فَقْدها حين فنيت . ثُمَّ انتهيْنا إلى البحرِ ، فإذا حوتٌ مثلُ الظَّربِ ، فأكلَ منها القومُ ثماني عشرةَ ليلةً . ثم أمَرَ أبو عبيدةَ بضلعَينِ من أضلاعه فنُصِبا ، ثم أمَرَ براحلة فرُحِلَتْ ، ثم مرَّتْ تحتَهما فلم تُصبهُمَا)).[1]

ژباړه :له جابر بن عبدالله ﷺ نه روايت دي هغه وايي چې رسول الله عليه وسلم يوه ډله دساحل په طرف وليږله او پر هغه يې ابوعبيده ابن الجراح ﷺ امير مقرر کړ . دغه خلک ټول درې سوه کسان وو .

مونږ په لاره کې وو چې زمونږ توښه خلاصه شوه . ابو عبيده امر وکړ چې دلښکر ټوله توښه دې راجمع کړې شي زمونږ توښه کجوره وه مونږ به له هغې نه لږه لږه خوړله مونږ ته له يوې کجورې نه زياته نه رسيدله خو هغه هم خلاصه شوه .

ماورته وويل يوه يوه کجوره تاسو ته څنګه بس کيده ؟ په يوې يوې کجورې به ستاسې څنګه ګوذاره کيده ؟

هغه وويل :مونږ ته ددې يوې قدر هلته راغې چې کله دا يوه هم ختم شوه.

بيا بحر ته ورسيدلو هلته مو ديو غونډۍ هومره لوى ماهى وليدله مونږ له هغه نه اتلس ورځې غوښه وخوړله . بيا ابو عبيده دهغه ددوه پښتو دراوړلو امر وکړ هغه يې

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ٤٣٦١ .

ودرولې بيا يې په اوښ باندې كجاوه كېښودله اودهغه لاندې نه تير كړ هغه ښتى دومره اوچتې وي چې بياهم اوښ ورته نشو رسيدلې.
په دى حديث كې دهغو خلكو لپاره دليل دى چې وايي مضطر سړي لپاره جائز دي چې لـه مردار نه په مړه ګېډه وخوري او توښه ترينه واخلي.
ځكه چې اصحابو كرامو رضى الله عنهم دمردار كب غوښه په دى وجه (ګمان) خوړلې وه چې داضطراري حالت په وجه ورته مباح ده . اودومره يې ترينه وخوړله چې ښه تر او تازه شول او ځان لپاره يې ترينه توښه واخستله .دا هغه مجاهد اصحاب وو چې دالله په لاره كې دجهاد لپاره وتلي وو . الله پاک هغوى نه ضائع كړل او نه يې سپک كړل بلكې پخپل لطف او مهرباني سره دهغوى پالنه وكړه اضطراري حالت اولوږه يې ترينه لرې كړه او دكب غوښه يې ورته روزي كړه.
دالله له طرف نه دمجاهدينو اكرام داهم دى چې كله هغوى دعا كوي الله يې قبلوي ، او په خارقة العادات (عادت څيروونكو) كرامتونو سره دهغوى اعزاز او اكرام او مرسته كوي . ځكه چې الله دهغوى لپاره ضامن دى.

((عن ابي هريرة ﷺ عن رسول الله ﷺ قال : وَفْدُالله ثلاثةٌ الغازي ، والحاج والمعتمر . ان دعوه اجابهم وان استغفروه غفرلهم [1])).

لـه ابـي هريره ﷺ نه روايت دې هغه وايي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : درې كسان دالله تعالى ميلمانه او زيارت كوونكې دي غازي ، حاجي او عمره كوونكې . كه هغوى دعاكوي نو الله يې قبلوي اوكه ترينه بخښنه غواړي نو ورته بخښنه كوي.

((عن عقبة بن عامر ﷺ ، عن النبي ﷺ قال : ثلاثة تُستَبحا بُ دعوتهم : الوالد والمسافر والمظلوم [2])).

له عقبه بن عامر ﷺ نه روايت دى هغه وايي چې نبي كريم ﷺ فرمايلي دي :

---

[1]ــ سنن النسائي ٥/ ١١٣ والسنن ابن ملجه : ٢/ ٩٦٦ والحديث صحيح.

[2]ــ مجمع الزوائد للبهقي : ١٠/ ١٥ والحديث حسن.

درې کسان داسې دي چې دهغوی دعاګانې قبلیږي . پلار مسافر او مظلوم.

((عن ابي هريرة ﷺ ان رسول الله ﷺ قال: ثلاث دعواتٍ مستجاباتٍ لا شكَّ فيهن : دعوة الوالد، ودعوة المظلوم ودعوة المسافر[1])).

له ابي هريره ﷺ نه روایت دې چې رسول الله ﷺ وفرمایل : پدې کې هیڅ شک نشته چې درې دعاګانې مستجابې دي ، دپلار ، مظلوم او دمسافر دعاء.

کله چې الله تعالی دمسافر دعا قبلوي یواځې ددې وجې نه چې هغه مسافر دی نو دمجاهد دعا به څنګه نه قبلوي حال داچې دمجاهد سفر دټولو خلکو له سفر نه زیات عزتمن او په سفر کې یې ډیر لوی اجر دی.

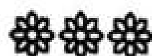
ابن ابي الدنيا پخپل کتاب مجابي الدعوه کې له عبدالرحمان بن زيد بن اسلم نه روایت کړیدی چې هغه وایي : یو قوم دجهاد لپاره لاړ اوله هغوی سره محمد بن المنکدر ملګری و.

په لاره روان وو چې یو سړي وویل : تازه پنیرته مې اشتها کیږي.

محمد بن منکدر وویل : له الله نه طعام وغواړئ هغه به تاسې ته طعام درکړي څکه هغه په هرڅه باندې قادر دی . خلکو دعاوکړه لږوخت نه وتیر شوې چې یوه خلته یې وموندله اوپه هغه کې تازه پنیروو . څینو کسانو وویل کاش شات هم وای.

محمد بن المنکدر وویل : هغه ذات چې تاسو ته تازه پنیر درکولې شي نو هغه په دې قادر دی چې شات هم درکړي . پس تاسې له الله نه وغواړئ نو هغه به درکړي .

خلکو دعا وکړه لږ غوندې چې مخکې لاړل نوپه لاره کې یې له دشاتو ډک لوښې وموندلو. پنیراوشات یې ترې نه وخواړه او دغزا په سفرروان شول.[2]

---

[1]_ سنن ابي داود : ۲/ ۱۷۸ وسنن الترمذي ۳/ ۲۱۰ وسنن ابن ماجه : ۲/ ۱۲۷۰ والحديث حسنن .

[2]_ كتاب مجابي الدعوة لابن ابي الدنيا : ۷۱ _ ۷۲.

فـصـل

دجهاد او مجاهدينو مختلف فضائل

((روى النسائي وابن حبا ن والحاكم عن فضالة بن عبيد ﷺ قل :

سمعتُ رسول الله ﷺ يقول : انا زعيمٌ لِمَنْ آمَنَ وَأَسْلَمَ وَهاجَرَ ببَيتٍ في ربضِ الجنة ، وبيتٍ في وسط الجنة ، وانا زعيمٌ لمن آمن بي واسلم وجاهدَ في سبيل الله ببيت في ربض الجنة وببيتٍ في وسط الجنة ، وببيتٍ في اعلى غُرف الجنة .

فمن فعل ذلك لم يدع للخير مطلباً ، ولامن الشَّرِّ مهربا ، يموتُ حيثُ شاء اللهُ ان يموت [1])).

نسائي ، ابن حبان او حاكم له فضاله بن عبيد ﷺ روايت كوي . هغه وايي چې ماله رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې ويل يې :

كوم سړي چې ايمان او اسلام راوړ او هجرت يې وكړ نو زه دهغه لپاره ددې خبرې ذمه واريم چې زه به هغه ته يو كور دجنت په اطرافو كې وركړم او يو كور دجنت په منځ كې .

او چاچې ايمان راوړ او اسلام يې راوړ او جهاديې وكړ نو زه ددې خبرې ذمه داريم چې زه به هغه ته يو كور دجنت په اطرافو كې يو كور دجنت په منځ كې او يو كور دجنت په اوچت خاى كې وركړم . هرچاچې داكارونه وكړل هغه ټولې ښيګڼې ترلاسه كړې اوله هر قسم شرنه محفوظ پاتې شو . اوس چې دهغه هرځاى خوښ وي همغلته دى مړشي . (يعني ددّى كاميابي يقيني ده .)

---

[1] ـ سنن النسائي : ٦/ ٢١ وموارد الظمان ص : ٣٨٢ والمستدرك للحاكم : ٢/ ٧١ ، والحديث صحيح .

دزعيم معنې ده كفيل . اود ((ربض الجنة)) معنې ده دجنت لانديني حصه .

((روى مسلم عن ابي بكر بن ابى موسى الاشعري : قال سمعت ابي . _ وهو بحضرة العدو_ يقول: قال رسول الله ﷺ: " إنَّ ابوابَ الجنة تحتَ ظلال السيوف "

فقام رجل رث الهيئة ، فقال : يا اباموسى : انت سمعت رسول الله يقول هذا .

قال : نعم

فرجع الى اصحابه ، فقال : اقرأ عليكم السلام : ثُمَّ كسر جفنُ سيفه،فالقاه ، ثُمَّ مشى به الى العدو ، فضرب به حتى قُتِلَ [1])).

مسلم له ابي بكر بن ابى موسى الاشعري څخه روايت كوي . هغه وايي :

ماله خپل پلار نه واوريدل چې هغه دښمانو ته مخامخ ولاړ و او.ويل يې : رسول الله ﷺ فرمايلي دي:

دجنت دروازې دتورو ترسيوري لاندى دي.

يو سړى چې لـه شكل نه پريشان ښكاريده ګډوډپراګنده شكل وو ودريد او ويې ويل اى ابو موسى ! تاله محمد ﷺ نه پخپله واوريدل چې داخبره يې كوله ؟. هغه وويل هو.

هغه خپلو ملګروته لاړ او الوداعي (دخداى پاماني) سلام يې ورباندې واچاوو: بيايې دتورې پوښ مات كړ اولرې يې وغورځاو او بيا ددشمن په طرف لاړ او ترهغه جنګيده اودتورې ګوزارونه يې كول تردې چې شهيد شو .

عبدالله بن المبارک " په كتاب الجهاد كې له عمران بن الجوني " څخه روايت كړى چې مخكينۍ واقعه داصفهان دفتحې دزمانې ده كله چې مجاهدينو په اصفهان كې

---

[1] _اخرجه مسلم برقم : ۱۹۰۲ .

جهاد کاوو نو ابو موسى اشعري ﷺ ودريد او خلکوته يې دجهاد او قتال ترغيب ورکړاوجهادته يې هڅول .[1]

او دمحمد ﷺ قول : ان ابواب الجنة تحت ظلال السيوف ، معنې داده چې څوک دالله په لاره کې دالله پردښمنانوتوره اوچته کړي ياکافر پرهغه توره اوچته کړي . نوپه دغو دوه حالتونو کې هغه دتورې دسيورې لاندې راځي . نو ګويا په دې وخت کې دی د جنت دروازوته رسيږي څکه کيداى شي پدې وخت کې شهيد شي نو فى الحال فورا به جنت ته ننوځي او يا فوراً مړنشي خو وروسته پخپله بستره کې مړشي نو وروسته به په جنت کې داخل شي داخبره معلومه ده چې څوک دالله په لاره کې قتال وکړي دهغه لپاره جنت واجب شو نو ګويا حقيقتاً جنت دتورو ترسيورولاندې دی .

((روى البخاري ومسلم عن عبدالله بن ابى اوفى ان رسول الله ﷺ قل: واعلموا ان الجنة تحت ظلال السيوف[2])).

بخاري او مسلم له عبدالله بن ابي اوفى ﷺ نه روايت کوي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي :

پوه شئ چې جنت دتورې ترسيورې لاندې دی.

((روى احمد وابو عوانه والحاكم عن عبدالله بن عمرو رضى الله عنهما قل : قل لى رسولُ الله ﷺ "اتعلم اول زمرةٍ تدخل الجنة من امتي ؟ " قلت الله ورسوله اعلم قل : المهاجرون ، ياتون يوم القيامة الى باب الجنة ، ويستفتحون.

فتقول لهم الخزنة : او قد حوسبتم ؟

---

[1]ـ الجهاد لابن المبارك : ۲ / ۱۸۸

[2]ـ اخرجه البخاري برقم : ۸۱۸، ومسلم برقم : ۱۷٤۲.

قالوا : با ی شيء نُحا سَب ، وانما كانت اسيافُنا على عواتِقِنا في سبيل الله ؟ فيفتح لهم با ب الجنة ، فيقيلون فيها اربعين عاماً قبل ان يدخلها الناس ..[1]))

احمد ، ابو عوانه او حاكم لـه عبدالله بن عمرو ﷺ څخه روايت كوي هغه وايي چې ماته رسول الله ﷺ وفرمايل : ايا تـه پوهيږې چې پـه جنت كې لومړى دله خلک به څوک زماله امت نه داخليږي ؟ ماوويل الله او رسول ښه پوهيږي.

هغه ﷺ وفرمايل : هغه مهاجرين دي دقيامت په ورځ به دجنت دروازې ته راځي. او خلاصول به يې و غـواړي دجنت ساتونكې ورتـه وايي ايا لـه تاسې سره حساب شويدې ؟ هغوی وايې دكوم يو څيز حساب لـه مونږ سره كيږي ؟. بيشكه زمونږ توري زمونږ په اوږو باندې دالله په لاره كې دجهاد لپاره ځوړندې دي . بياد هغوی لپاره دجنت دروازه خلاصولې شي اوېدې كې لـه دی نه مخكې چې خلک ورته داخل شي څلوېښت كاله آرام كوي.

((روى الترمـذي عـن ابـي هريرة ﷺ قال قال رسول الله ﷺ : الاتحبون ان يغفر الله لكم ويد خلكم الجنة ؟ قالوا بلى .قال فاغزوا[2])).

ترمذي لـه ابي هريره ﷺ نـه روايت كـوي هغه وايـي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : ايا تاسې دانه خوښوئ چې الله ستاسې لپاره بخښنه وكړي او تاسې په جنت كې داخل كړي ؟ هغوی وويل ولې نه خوښوو يې . محمد ﷺ وفرمايل : بيا نو غزا وكړئ

((روى احمد والحاكم عن عبادة بن الصامت ﷺ : عن رسول الله ﷺ قال : "جاهد وا في سبيل الله فـا ن الجهـاد في سـبيل الله بـاب من ابواب الجنة ، ينجي الله به من الهم والغم "[3])).

---

[1]ـ مسند احمد ٢/ ١٦٨ ومسند ابي عوانة : ٥/ ٩٤ والمستدرك للحاكم : ٢/ ٧٠ والحديث صحيح

[2]ـ (سنن ترمذي : ٣/ ١٠٢ والحديث حسن)

[3]ـ مسند احمد ٥/ ٣٦٤ والمستدرك للحاكم : ٢/ ٧٥ والحديث صحيح .

احمد او حاکم له عباده بن صامت ﷺ او هغه له رسول الله ﷺ نه روایت کوي چې هغه ﷺ وفرمايل:
دالله په لاره کې جهاد وکړئ ځکه چې جهاد في سبيل الله دجنت له دروازو نه يوه دروازه ده الله په دې باندی له غم اوخفګان نه نجات ورکوي.

((روى البيهقي واحمد وابن المبارك عن ابي قتا ده الانصاري قا ل كا ن عمرو بن الجموح_ شيخ من الانصار _ اعرج . فلما خرج النبي ﷺ الى بدر، قل عمرو لبنيه اخرجوني .

فذكروا للنبىﷺ عرجه ، فأذِ نَ لـه في الاقامة وعد م الخروج .

ولما كا ن يوم أُحُدٍ خرج الناس ، فقا ل لبنيه اخرجو ني .

فقالوا: قد رخَّص واذ نَ لكَ رسول الله صلى الله عليه وسلم !

فقـل لهم : هيهات ، منعتُمُوني الجنة ببد رٍ، وتمنعونيها باحد ؟ فَخَرج الى احد . ولمـا الـتقى الـناس في الميـدان ، قـل : يارسـولَ الله : ارأيـت ان قتـلت اطأُ بِعَرَجَتِي هذ ه الجنة ؟

قل ﷺ : نعم.

قـا ل : فوالـذ ي بعـثك بـالحق لاطـأ نَّ بها في الجنة اليومَ ان شاء الله! وقال عمرو لغلام له يقا ل له : سَليم : ارجعُ إلى أهلك!

فقا ل غلا مُه : وما عليك أن أُصيبَ اليومَ خيراً معك ؟

قل له : فتقد م اذن!

فتقدم العبد ، فقاتل حتى قتلَ ، ثم تقدم هُو ، فقاتل حتى قتل ايضاً ، رضى الله عنهما[1])).

بيهقي احمد او ابن المبارک له ابي قتاده انصاري څخه روايت کوي هغه وايي چې عمرو بن الجموع دانصارو يو ګوډ شيخ سپين ګيرې و . کله چې نبي کريم صلى الله عيه وسلم بدرته لاړ نو عمرو خپلو زامنو ته وويل : ماهم جهاد ته بوځئ . هغوى محمد ﷺ ته راغلل او ورته يې وويل : زمونږ پلار ګوډ دى هغه ﷺ هغه ته په کور کې داوسيدو او جهاد ته دنه تللو اجازه ورکړه..

کله چې داحد دجنګ په ورځ خلک جهاد لپاره ووتل نو هغه خپلو زامنو ته وويل چې ماهم جهاد ته بوځئ !!. هغوى ورته وويل محمد ﷺ تاته رخصت درکړى دى او په کور کې يې داوسيدو اجازه در کړيده .

هغه وويل له مانه لرې شئ افسوس چې تاسې زه دبدر په ورځ له جنت نه منع کړم او اوس مې داحدپه ورځ له جنت نه مې منع کوئ . بيا داحد جنګ ته لاړ . کله چې خلک ميدان ته راغلل اوجنګ ګرم شو. هغه وويل اى دالله رسوله ! تاسې ماته واياست چې ايا زه په دى ګوډه پښه جنت ته تللې شم ؟ هغه ﷺ وفرمايل هو.

هغه وويل : قسم په هغه ذات چې ته يې په حقه ليږلې يې زه به نن ورځ خامخا پدې ګوډه پښه په جنت کې ګرځم انشاء الله تعالى.

عمرو ابن الجموح (له ده سره راغلې) خپل غلام سليم ته وويل. بېرته خپل اهل وعيال ته لاړ شه.

غلام ورته وويل : ستابه څه وشي که ماته هم نن له تاسره خير (شهادت) ورسيږي . نو تاته څه تاوان دى ؟ هغه ﷺ ورته وويل بيانو مخکې شه.

غلام ور وړاندې شو او له کفارو سره ترهغه وجنګيد چې شهيد کړې شو . بيا عمرو بن جموح وړاندې شو هغه هم تر هغه جنګ وکړ چې شهيد شو رضى الله عنهما.

---

[1] ـ مسند احمد ۵ ٢٩٩ باسناد حسن .

((وروى ابـو داود والترمـذي والنسائي وابن ماجه عن معاذ بن جبل ﷺ انـه سمـع رسـول الله ﷺ يقـول " مـن قـاتل في سبيل الله فواق ناقة وَجَبَتْ لـه الجنة " [١])).

ابو داود ، ترمذي ، نسائي او ابن ماجه لـه معاذبن جبل ﷺ نه روايت كوي چې هغه لـه رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې فرمايل يې:
چاچې دالله پـه لاره كې داوښې دلوشلو ترمنځ دوقفې هومره وخت جهاد وكړ هغه لپاره جنت واجب شو.

عـن انـس بـن مـالك ﷺ قال انطلق رسول الله ﷺ واصحابه الى بدرٍ حتى سَبقوا المشركين اليه وجاء المشركون...

وقل رسول الله ﷺ : ((قوموا إلى جنةٍ عرضها السموات والارض.

فقال عميرُ بن الحُمام : يارسول الله : جنةٌ عرضها السموات والارض ؟

فقال ﷺ : نعم!

فقال عمير : بخٍ ، بخٍ!

فقال ﷺ : وما يحملك على قولك : بخ ، بخ ؟

قال : لا والله يارسول الله إِلَّا رجاء ان اكون من اهلها .

قال ﷺ : فانك من اهلها!

---

[١] ـ سنن ابي داود : ٣/ ٤٦ . وسنن الترمذي : ٣/ ١٠٣. والمجتبي للنسائي : ٦/ ٢٥ ـ ٢٦ وابن ماجه : ٢٧٩٢ والحديث صحيح .

فاخرج تمرات من قَرَنِهِ ، فجعل ياكل منهن ، ثم قال : ان أنا حييتُ حتى آكُلَ تمراتي هذه انها لحياةٌ طويلة ! فرمى بما كا ن معه من التمر، ثم قاتلهم حتى قُتل . ﷺ .)) [١]

له انس بن مالک ﷺ څخه روايت دي هغه وايي چې رسول الله ﷺ او دهغه اصحاب بدر ته لاړل آن چې لـه مشركانو نه مخكې هلته ورسيدل كله چې مشركان هم ورسيدل نو رسول الله ﷺ وفرمايل : جنت ته ودريږئ اوپه بيړه ورشئ چې پراخوالى ئې دآسمان او زمكې ترمنځ دپراخوالي هومره دى.

عمير بن حمام ﷺ وويل : اى دالله رسوله ! داسې جنت چې پراخوالې دآسمان او زمكې ترمنځ دپراخوالي په برابر دى ؟

هغه صلى الله عليه وسلم وفرمايل هو! عمير ﷺ وويل بخ بخ (واه واه) محمد ﷺ ورته وويل بخ بخ دې په څه خبره وكړه ؟ هغه وويل يا رسول الله ﷺ پدې اميد مې بخ بخ وكړه چې زه به ددې وړ شم .محمد ﷺ ورته وفرمايل : ته ددې وړ يې . هغه له خپلې ګوتې نه كجورې وويستلې او په خوراک يې شروع وكړه. بيا يې وويل : زه به ددغو كجورو ترخوړلو پورې ژوندې يم داخو زيات عمر دى . پس څومره كجوره چې ورسره وې هغه يې وغورځولې اوله مشركينو سره يې قتال ته ودانګل ترهغه يې قتال وكړ چې شهيد كړې شو ﷺ

((وروى النسائي واحمد والبيهقي عن سَبُرَةَ بن الفَاكِهَ ﷺ قال سمعت رسول الله ﷺ يقول((ان الشيطا ن قعدَ لابنَ آ د م بطريق الإسلام ، فقال : تُسْلِمُ وتذ رُ دِينك ودين آبائك ؟ فعصاه ، فأ سلم ، فغفرالله له.

ثم قعد له بطريق الهجرة ، فقال : تهاجرُ ، وتذ ر دارَك وأ ر ضَك وسماءَ ك ؟ فعصا هُ فهاجر.

---

[١]_ اخرجه مسلم . برقم : ١٩٠١ .

فقعد لـه بطريق الجهاد ، فقال : تجاهدُ وهو جهدُ النفس والمال ، فتقاتلُ فتقتل ، فتُنكحُ المرأةُ ويُقسم المالُ ؟ فعصاهُ فجاهد.

فقال رسول الله ﷺ : فمن فعل ذلك ، فمات ، كان حقاً على الله ان يُدخله الجنة ! وان غرقَ كان حقاً على الله أنْ يدخلَه الجنة . او وَقَصَتْه دابته كان حقاً على الله ان يدخله الجنة[1])).

ژباړه :نسائي ، احمد او بيهقي لـه سبره بن الفاكه ﷺ نه روايت کړی دی هغه وايي چې ماله رسول الله نه آوريدلي دي چې ويل يې:

شيطان ابن آدم ته داسلام په لاره کې کيناست او ورته يې وويل ايا ته اسلام راوړې ؟ خپل اوپلار دين پريږدې ؟ هغه دشيطان خبره ونه منله او اسلام يې راوړ نو الله هغه لپاره بخښنه وکړه.

بيا دهجرت په لاره کې ورته کيښناست او ورته يې وويل : ايا ته هجرت کوې او خپل کور زمکه او سامان خوشې کوې . ابن آدم دهغه خبره ونه منله او هجرت يې وکړ ،

بيا دجهاد په لاره کې ورته کيښناست او ورته يې وويل اياته په ځان او مال سره جهاد کوې ؟ ته بـه خلک ووژنې او هغوی به تاووژني ستا ښځه به بل چاته واده کړی شي او مال به دې تقسيم کړې شي . مګر بني آدم دهغه خبره ونه منله او جهاديې وکړ.

رسول الله ﷺ وفرمايل : څوک چې داسې کار وکړي او مړشي په الله باندې دهغه حق دی چې په جنت کې يې داخل کړي . اګر چې په اوبو کې ډوب شي څوپه الله باندې دهغه حق دې چې په جنت کې يې داخل کړي ياله ښاروي نه وغورځيږي او مړشي نو پرالله تعالې باندی دهغه حق دی چې په جنت کې يې داخل کړي.

((روى البزار عن محمد بن حبيب المصري ﷺ ، عن النبي ﷺ قال :لا تَنقطِعُ الهجرةُ ماقُوتل الكفار.[1]))

---

[1]- مسند احمد ٣/ ٤٨٣ . والمتجتي للنسائي : ٦/ ٢١ _ ٢٢ وشعب الايمان للبيهقي : ٢/ ٩٥ والحديث صحيح .

بزار لـه محمـد بـن حـبيب المصـري ﷺ نـه روايت كـوي هغـه وايـي چې محمـد ﷺ وفرمايل : ترخو پورې چې لـه كفارو سره جنگ روان وي هجرت نه بنديږي . داحديث پدې خبره دلالت كـوي چې جهـاد واجب دى او هجرت واجب نه دې . او ددې مطلب دادى چې هرڅوک ايمـان راوړي اوله كفـارو سره جهـاد وكړي هغـه په ثواب كې لـه مهاجرينو سره شريک دى . اګر چې له خپل وطن نه هجرت ونه كړي.

((وَخَـرَّجَ ابـن ابـي شيبه في المصنف عن عمر بن الخطا ب ﷺ ، قا ل : لولا ان أُسير في سبيل الله ، او اضـع جـبيني عـلى التراب لله ، او اجالس قوماً يلتقطون طَيِّبَ الكلام ، كما يلتقطُ طَيِّبُ التمر ، لا حببتُ ان اكون لحقت بالله [٢])).

ابن ابي شيبه پخپـل مصنف كې لـه عمر بن الخطاب نه روايت كړى دى چې هغه ﷺ وويـل كـه چېرته دانـه واى چې زه دالله په لاره كې ووځم يا خپل وچولي الله ته پرزمكه كيږدم ياداسې قوم سره كيښنم چې ښې خبرې داسې خوښوي لكه چې ښه خرما چاڼ كولې شي نو ماداخوښول.

چې له الله سره ملاقي شم . (يعني مړشم.)

((وَخَـرَّجَ ابـن ابـي شيبة عن خالد بن الوليد ﷺ ، قال : ماليلةٌ تهدى اليَّ فيهـا عـروس أنـا لهـا محبٌ ، او أُبشَّرَ فيها بغلام ، احبُّ أليَّ من ليلةٍ شديدةِ البرد ، كثيرةِ الجليد ، في سرية ، اصبح فيها العدو . فعليكم بالجهاد[٣])).

ابن ابي شيبه لـه خـالد بـن وليـد ﷺ نـه روايت كوي چې هغه وويل .هغه شپه چې په هغې كې ماتـه زمـا محبوبه نـاوې راكړى شي . ياپـه هغـې كـې ماتـه دزوى زيـرې واورولې شي . ماته دهغې سختې يخنۍ اوباراني شپې (چې لـه ډيرې يخنۍ نه اوبه

---

[١] ـ كشف الاستار عن زوائد البزار : ٢/ ٣٠٤ ورجاله ثقات ؟.

[٢] ـ المصنف لابنا بي شيبة ٥/ ٣٦٧

[٣] ـ المصنف لابن ابي شيبة ٥/ ٣٦٧ ٣٦٨ .

پکې په واوره بدلیږي) نه زیاته محبوبه نه ده چې دهغې سباته په دښمن دحملې انتظار کوم . ای خلکو! پخپل ځان جهاد لازم وګرځوئ.
همدغه راز خالد بن ولید وایي چې زه ډیر ځله په جهاد کې دمشغولیدو او مصروفیدو له کبله دقران کریم ډیرله تلاوت نه پاتې شوې یم .[1]

[1]ـ مجمع الزوائد للهيثمي : ۹/ ۳۵۰.

دريــم بـــاب

جها د له حج نه زيات فضيلت لري

دابي هريره ﷺ صحيح حديث وړاندې تير شو چې لـه رسول الله صلى الله ﷺ نه پوښتنه وشوه چې کوم يو عمل غوره دى ؟ هغه ﷺ وفرمايل په الله او دهغه په رسول باندې ايمان ، وويل شو بيا کوم يو عمل غوره دى ؟ محمد ﷺ وفرمايل : دالله په لاره کې جهاد . وويل شو بيا کوم يو عمل غوره دى ؟ هغه ﷺ وفرمايل قبول شوى حج [1]

((وقـال عـبدالله بـن عمر رضى الله عنهما . لسفرة في سبيل الله افضل من خمين حجة [2])).

عـبدالله بـن عمـر رضـى الله عـنهما وايي چې دالله پـه لاره کې يو سفر لـه پنځو سو حجونو نه بهتر دى .

((وقـال عمـر بن الخطاب ﷺ : عليكم بالحج ، فانه عمل صالح امرالله به ، والجهاد افضل منه [3])).

عمر بن الخطاب ﷺ ويلي دي چې پرتاسو باندې حج لازم دى ځکه چې دابنه عمل دى او الله تعالى ددى دکولو امر کړيدې خو جهاد له دى نه زيات بهتردى .

وقـال عـبدالرحمن بـن غـنم الاشـعري ﷺ حجـة قـبل غزوة خير من عشر غزوات ، وغزوة بعد حجة خير من ثمانين حجة . [4]

---

[1]ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٥١٨ ومسلم برقم : ٨٤

[2]ـ المصنف لابن ابي شيبة ٥/ ٣٠٤ .

[3]ـ المرجع السابق : ٥/ ٣٦٠ – ٣٦١.

[4]ـ الجهادلابن المبارك : ٢/ ١٨٧.

عبدالرحمن بن غنم الاشعري ﷺ فرمايلي دي چې له غزا نه مخکې حج کول له لسو غزاگانو نه غوره دی اوله حج نه وروسته غزاکول له اتيا حجونونه غوره دی .

((وقال انس بن مالك ﷺ : غَزْوَةٌ في سبيل الله افضل من عشرحجج لمن قد حَجَّ[١])).

انس بن مالک ﷺ وايي : چې چا فرضي حج کړی وي دهغه لپاره دالله په لاره کې يو غزا له لسو حجونو نه زيات بهتره ده .

((وقال ضرار بن عمرو : طالت اقامتي ببلد الجها د ، فاشتقت الحج وارد ت ان اجاور ا لبيت الحرام ، فتجهزت الى الحج ، ثم اتيت اودع اخواني .

فاتيت اسحا ق بن ابي فروة لاودعه . فقال : واين تريد يا ضرار ؟ .

قلت : اريد الحج .

قال : ومانقص رأيك عن الجهاد ؟

قلت : لا. الاانه طالت اقامتي ببلد الجهاد ، وقد احببت الحج ، واردت ان اجاور بيت الله الحرام.

فقال لي : ياضرار بن عمرو : لاتنظر فيما تحبّ ، ولكن انظر فيما يحبُّ الله !

ياضرار بن عمرو : أما علمت انَّ رسول الله ﷺ لم يحجّ البيت الاّ مرةً واحدة ، ولكنه لم يزل غازياً مجاهداً حتى لحق بالله !ياضرار بن عمرو : إنك ان حججت فإنما لك أجر حجّتك وعمرتك ، ولكنك اذا كنت مرابطا او

[١]- المصنف لابن ابي شيبه ٥/ ٣٠٣.

مجاهداً ، وحجَّ البيت الحرام مائة ألف ومائة ألف ، كان لك مثل اجر حجتهم وعمرتهم ، وكان لك من الاجربعلد كلِّ مؤمن ومؤمنة ، منذ خُلِقَ آدمُ الى ان ينفخ في الصور ! لأنَّ من نصر آخر المؤمنين ، كان له كاجر من نصر اولهم وآخرهم ، وكا ن له من الاجر بعلد كلِّ مشركٍ ومشركة من أن خلق الله آدم إلى ان يُنفخَ في الصور ، لأن من جاهد آخر المشركين كا ن كمن جاهد أوَّلهم وآخرهم . وكا ن من الأجر بعلد كلِّ حرفٍ انزله الله ، في التوراة والانجيل والزبور والقرآن ، لانه يجاهد لئلا يُطفأ نورالله!!

ياضرار بن عمرو: اما علمت انه ليس من احدٍ اقرب الى درجة النبوة من درجة العلماء والمجاهدين .

فقلت : كيف ذلك يرحمك الله ؟

فقال : لانَّ العلماء قاموا بما جاءت به الانبياء من تثبيت امر الله فى عبا ده وبلاده ، ويدُلّون الناس على الله .

ولانَّ المجاهدين قاموا بما جاءت به الانبياء عن الرب من توحيد الله ، كي لأيُطفا نوره ، ولان تكون كلمة الله هي العليا ، وكلمة الذين كفروا السفلى!

قال ضرار بن عمرو : فتركت ماكنت فيه من قصد الحج ، واقمتُ ببلد الجهاد .))

ژباړه : ضرار بن عمرو ﷺ وايي چې په جهاد کې زما وخت ډير تېر شو ناځاپي مې حج ته شوق پيداشو . ومې غوښتل چې بيت الله شريف ته لاړشم او په خواکې يې واوسيږم .

دحج لپاره مى سامان وتړلو او بيا خپلو وروڼو(ملګرو) ته ددخداى پاماني لپاره راغلم لومړې اسحاق بن ابي فروه ته راغلم چې خداى پاماني ورسره وکړم ، هغه راته وويل : اى ضراره ! چېرته دې اراده کړيده ؟ ماورته وويل دحج اراده مې کړيده، هغه راته وويل : له جهادنه دې جذبه په څه شي سړه شويده ؟

ماورته وويل نه داسې نه ده . بلکې په جهاد کې مې ډير وخت تير کړ اوس مې له حج سره ډيره مينه پيداشويده او غواړم چې دبيت الله په څنګ کې واوسم.

هغه راته وويل اى ضراره ! ته چې څه خوښوې هغه ته مه ګوره بلکې دى ته و ګوره چې الله څه خوښوي ؟

اى ضرار بن عمرو ! ايا تاته نه دي معلوم چې محمد ﷺ له يوځل نه زيات حج ندى کړى . ليکن دژوند ترآخري سلګى پورې په جهاد کې بوخت و.

اى ضرار ابن عمرو! که حج وکړې نو ستالپاره يواځې دحج او عمرې اجر دى . لېکن که چېرته ته دسرحدونو محافظ يامجاهد يې نو تاته دهغو لکونو خلکو دحج او عمرې ثوابونه رسيږي چې (په امن) حج او عمره اداکوي . او تاته به دحضرت آدم عليه السلام له زمانې نه نيولې ترقيامت پورې دپيداکيدونکومسلمانو سړو اوښځو په اندازه ثواب درکول کيږي ځکه چې هرچاچې دوروسته پيداکيدونکو مسلمانانو مرسته وکړه نو هغه ته دلومړنيو او وروستنيو دټولو مسلمانانو دمدد ثواب رسيږي .

تاته به ددنيا له لومړې ورځې نه ترقيامته پورې دپيداکيدونکو مشرکانو په شمير هم ثواب رسيږي ځکه چې چاله وروستنيو مشرکانوسره جهاد وکړ نو هغه ته دلومړنيو او وروستنيو په تعدادسره هم ثواب رسيږي .او تاته به دتورات ، انجيل زبور او قران‌کريم ديويو حرف په حساب سره نيکي درکول کيږي ځکه چې ته دالله تعالې دنور (رڼا) حفاظت کوونکې يې او دې مقصد لپاره جهاد کوې چې دالله تعالې نُور څوک مړنه کړي.

اى ضرار بن عمرو ! ايا تاته معلومه نه ده چې له علماو او مجاهدينونه زياته دهيچا مرتبه نبوت ته نژدى نه ده ؟ ضرار بن عمرو وايي : ماتپوس وکړ چې اى اسحاقه ! ددې څه وجه ده ؟ هغه راته وويل : علماء ځوله دې کبله نژدې دي چې دوى دالله تعالې هغه احکام چې انبياو راوړى دى دالله پرزمکه دالله په بندګانو باندې نافذوي

او خلکو ته ددين لاره ښيي . او مجاهدين لدی کبله نژدي دي چې دوی دتوحيد هغه عقيده چې پيغمبرانو لـه الله نه راوړيده ختميدوته نه پريږدي.
اوالله تعالې دين دسرلوړي کولو اودکفردختمولو لپاره جهاد کوي.
حضرت ضرار رحمه الله عليه فرمايي چې ماددې اثرناک بيان لـه آوريدونه وروسته دحج اراده پريښوده اوپه محاذونوکې په ټينګوقدمونو سره اوسيدم . (حضرت ضرار همغلته په جهاد کې لـه خپل حقيقي خالق سره يوځای شو).

څلورم باب
جهاد ته دخلکو درابللو فضیلت

قال تعالى : ﴿ وَحَرِّضْ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكُفَّ بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنكِيلًا﴾ [النساء٨٤].

او مسلمانان دجنګ په لور وهڅوه کیدای شي چې الله پاک دکافرانو جنګ بند کړي دالله پاک زور ترټولو زیات او الله پاک سخت سزا ورکوونکی دی.

وقال تعالى :

﴿ يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضْ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنْ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴾ [الأنفال٦٥].

ای نبي ! مومنان جنګ ته وهڅوه که ستاسي شل صبر کوونکې وي نو پردوه سوو به برلاسې شي

اوکه ستاسو سل تنه وی نو په زرو کافرانو به برلاسې شي ځکه چې کافران ناپوه قوم دی.

وقال تعالى :

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ (تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ (الصف : ١٠_١١)

ای مومنانو! ایا یو داسې تجارت در وښایم چې تاسې لـه دردنـاک عـذاب څخـه وژغوري . پـه الله اورسـول یې پوخ ایمـان راوړئ ، پـه مـال او سـر دالله پـه لاره کـې جهادوکړئ که پوهیږئ نو دا درته غوره ده.
هغه آیتونه چې الله تعالی دهغو په ذریعه خپل بندګان جهاد ته هڅولي دي او دهغه داجر او ثواب په طرف یې رابللي دي ډیر زیات دي.
جهاد تـه دتیزولو او ترغیب ورکولـو الهي دستور لـه مخکـې نه را روان دی . دقران کریم هغه آیتونه چې دجهاد دتحریض لپاره راغلي دي له هیچانه پټ نه دي . همدغه راز دنبي کریم ﷺ سنت او احادیث هم لـه دی نه ډک دی . نبي کریم ﷺ اصحابو کرام رضی الله عـنهم ، تابعینو ، تبع تابعینو صالحو سلفو، او علماوخلکو ته ښه په زور او شور سره دجهاد ترغیب ورکړیدی .
علی ابن طالب ﷺ فرمایلي دي چې څوک خپل ورور دجهاد لپاره وهڅوي نو هغه لپاره هم دهغـه دثواب هومره اجر دی .دعلی ﷺ ددی قول لپاره دمحمد صلی الله عیه وسلم داحدیث شریف دلیل دی:
((روی مسلم عن ابي مسعود الانصاري ﷺ عن رسول الله ﷺ قال : " من دل علی خیر فله مثل اجرِ فاعله" .[1])).
مسلم لـه ابي مسعود الانصاري ﷺ نه روایت کوي هغه وایي چې حضرت محمد ﷺ فرمایلي دي :
څوک چې دخېر ښیګڼې لاره چاته وښایي نو هغه ته هم دهغه دکونکي دثواب هومره ثواب ورکول کیږي .
خنساء بنت عمرو په نوم یوه شاعره وه هغې به خپل زامن جهاد لپاره هڅول. پدې وخت دقادسیه جنګ شروع شو . دهغې څلور زامن وو هغوی ټول یې دجهاد لپاره وهڅول او چمتویې کړل. دجنت رغبت یې په زړونو کې واچول او دشهادت

[1]ـ اخرجه مسلم برقم : ۱۸۹۳

لپاره يې تيار کړل . او پرې ورتيز يې کړل هغوی ټولو په جهادونوکې ګډون وکړو او
څلور واړه شهيدان شول.
جهاد ته دهڅولو يوه په زړه پورې کيسه داسلام مورخ حافظ ذهبي له ابي المظفر
سبط ابن الجوزي نه حکايت کړيدی چې په کال ۶۰۷ وم هجري کې ددمشق په
مسجد کې ناست و او خلک به يې دتاتاريانو په خلاف جهاد ته هڅول ځکه چه
هغوی پرزمکه فساد شروع کړی و.
ابن جوزي وايې کوموخلکو چی زما په درس کې ګډون کړی و دهغوی شمار تقريبا
ديرش زره پوری و ددمشق زمکې له دې نه مخکې ددومره خکو راټوليدل او دومره
لويه غونډه نه وو کتلې او دوی به هره ورځ ددمشق مسجد ته راتلل. په دې کې ډيرو
خلکو توبې وويستلې او جهاد ته راغب شول . ډيرو ښځو خپل زلفي قينچې کړې او
مجاهدينو ته يې هديه کړې ترڅو دمجاهدينو داسونو لپاره واګي جوړې کړي.او
دښځو له دغو ويښتانو څخه دمجاهدينو داسونو لپاره درې سوه واګي جوړې کړی.
خلک له دمشق نه دجهاد لپاره راووتل . دجنوب له طرف نه د(کسوه) په لور يې
حرکت وکړ او ډير هغه خلک ورسره پدې ځای کې يو ځای شول چې جهاد ته اماده
وو . او دکسوه زملکا او نوروځايونو مجاهدينوهم شرکت په دې ځای کې زرګونه
مجاهدين دجولان په طرف وخوځيدل دجولن د(افيق) نومې غره نه يوه سخته لاره د(
اردن) ژورې زمکې ته کوزه شوې وه مجاهدين دغې زمکې ته راښکته شول اوله
هغه ځای نه يې دنابلس په لور مخه کړه ، په نابلس کې يې لوی غونډه وکړه او
دنابلس له پاچاسره کيښناستل هغه ورته تود هرکلې ووايه بيا دنابلس په جامع
مسجد کې کېناستلو او خلک مو دجهاد لپاره هڅول.
دنابلس له ښار نه زرګونو مجاهدينو په هغو ښارونو باندې حمله وکړه چې "فرنج" (
فرنګيانو)قوم نيولې و ، له هغوی نه يې ډير کسان ووژل اوډير يې ژوندي ونيول او
بخپله بيرته روغ رمټ راوګرځيدل.
له موثرو جهادي قصونه يوه قصه " دام ابراهيم الهاشميه" قصه ده چې ابو جعفر
احمد بن جعفر په خپل کتاب " تنبيه ذوی الاقدار علی مسالک الابرار" کې بيان
کړيده . دهغې بيان دلته په لنډه توګه وړاندې کوو. ددې کيسې راوي امام غښتلې
او ناستو عالم او مجاهد عبدالواحد ابن زيد (البصری دی)

وايي چې په بصره کې څه عبادت ګذارې ښځې وې له هغوی نه ديوې نوم اُم ابراهيم الهاشميه وه په دغو ورځو کې دشمنانو دمسلمانانو په يوه سرحد حمله وکړه ددغې حملې دمخنيوي لپاره دمجاهدينو ضرورت و يو عالم عبدالواحد بن زيد بصري رحمه الله عليه دخلکو په زړونو کې دجهاد دشوق دپيداکولو لپاره يې له بيلا بيلو هځوونکو شيانو نه يوه برخه راواخستله په دې اړه يې آيتونه احاديث وړاندې کړل. دحور عين قصه بيان کړه.

دحورو صفات يې بيان کړل او بيا يې دهغوی په اړه څو شعرونه وويل: هغه پيغلې دي، په نازو نخرو کې لوی شويدي او په ښکلې طريقې سره يې دحور عين په اوصافو کې آيتونه او احاديث تيرکړل. مسلمانان يې جهاد او شهادت ته ترغيب کړل.

"ام ابراهيم الهاشميه" دلته حاضره وه دحور العين صفتونه يې چې واوريدل نو ابن زيد ته راغله او ورته يې وويل: زما زوی ابراهيم واده نه کړی دبصرې ډير غټ غټ دمالدارخلک غوارې چې هغه ته خپلې لور ګانې واده کړي. ليکن تاچې نن دکوم حورعين صفت وکړ هغه زما ډيره خوښه شوه غواړم چې هغه خپل زوی ته واده کړم.

"ام ابراهيم" يوه نيکه او مالداره ښځه وه هغې" عبدالواحد بن زيد " ته "دحورعين" لس زره ديناره مهر ورکړه ترڅو ابراهيم له ځان سره جهادته بوځي او که الله وغواړي نو شهادت يې په نصيب شي اوله دغې حورعين سره بې واده وشي. او دقيامت په ورځ دخپل مور او پلار لپاره شفاعت وکړي، شيخ عبدالواحد وويل: ای ام ابراهيم! که تا خپل زوی جهاد ته وليږه نو هغه به هم کامياب شي او ته اودهغه پلار به هم کامياب شئ. بيا دغې ښځې خپل زوی ته په زوره آواز وکړ ای زويه! دهغه زوی چې دا آواز واوريد نو دزرګونوخلکو له منځ نه يوځوان نيغ پاځيد ويې ويل: ای مورې! زه حاضر يم. مور يې ورته وويل ای زويه! ايا ته له دغې جنتی (حورعين) سره پدې شرط واده کولو لپاره تيار يې چې ته به ځان دالله په لاره کې قربانوې او ګناهونو ته به نه واپس کيږې. هغه ځوان وويل: ای مورې په الله قسم چې زه دا په خوشالي سره قبلوم. مورې چې دهغه خبرې واوريدلې نو ويې ويل:

اې الله: ته ګواه اوسه چې مادخپل زوی واده له دغې حورعين سره پدې شرط کړيده چې زما زوی به خپل سرستا په لاره کې قربانوي او ګناهونوته به بيانه راګرځي. ای

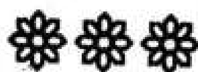
ارحم الراحمین ذاته ! زماله طرف نه داپخپل دربار کې قبول او منظور کړه . له دی نه وروسته یې شیخ عبدلواحد ته لس زره اشرفۍ ورکړې او ورته یې وویل چې دادهغې حورعین مهر دی . پدې باندې تاسې ځان اونورو مجاهدینو لپاره دجهاد سامان واخلئ.بیا هغه واپس شوه او خپل زوی لپاره یې یو ښه اعلی آس واخست او ډیره ښه وسله یې ورته ورکړه . بیا شیخ عبدالواحد لښکر راواخست او روان شو ابراهیم هم په منډه راغې او ورسره یو ځای شو . دقران کریم قاریانو ددې شاوخوا دا آیتونه ولوستل.

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ ﴾

[التوبة :۱۱۱].

بېشکه الله تعالی لـه مومنانو نه دهغوی ځان او مال دجنت په عوض کې آخستی دی. داښځه هم دلښکر درخصتولو لپاره راووتله دواپس کیدو په وخت یې خپل زوی ته یو کفن او خوشبوی ورکړه او ورته یې وویل : چې دجنګ په وخت کې داکفن واغونده اوداخوشبویې په ځان ولګوه او هیڅ قسم سستې مه کوه .بیا یې خپلې سینې ته رانژدی کړ او په تندي یې ښکل کړ . ورته یې وویل : ګرانه زویه! زما دادعا ده چې الله تعالې مونږ دقیامت لـه ورځ نه مخکې یو ځای نکړي. مجاهدین له کفارو سره دجنګیدو لپاره وړاندې شول امام عبدالواحد دمجاهدینو په لومړې لیکه کې و هغه رحمه الله وایي چې کله مونږ دجنګ محاذ ته ورسیدو او باقاعده دجنګ آواز وشو نو څه خلک دجنګ لپاره مخکې ووتل په هغوی کې ابراهیم له ټولو نه مخکې روان و. هغه لـه کفارو نه ډیر خلک ووژل بیا پخپله هم ددښمنانو دلاسه شهید شو . کله چې مونږ بصرې ته واپس راتلو خلک زمونږ استقبال ته راوتلي و ما خپلو ملګرو ته وویل چې دابراهیم مور دخپل زوی لـه شهادت نه مه خبروئ هسې نه چې دغم په وجه خپل ثواب لـه لاسه ورکړي . کلـه چې مونږ بصرې تـه ورسیدلو نـو خلک بـه مونږ تـه دملاقات لپاره راتلل پـه هغـو کـې دابراهیم مـور هـم وه دهغـې چـې پـرما سترګي ولګیدلې نـو راتـه یې وویـل: ای ابو عبیده ! کـه الله تعالې زما هدیه قبوله کړې وي چې زه وړاندې خوشالي ښکاره کړم نو ماته مبارکي راکړئ او کـه بېرته یې راته واپس کړې وي نو لـه ماسره دې غمخواري وکړې شي . ماورته وویل : په الله قسم

چې الله تعالې ستا هدیه پخپل دربار کې قبوله کړیده ، ستا زوی حقیقي ژوند ترلاسه کړیدی او لـه شهیدانو سره یو ځای په جنت کې خوراک څښاک کوي . هغې چې زما داخبره واوریدله نو فوراً دشکر داداکولو لپاره په سجده پریوته اوویې ویل : یا الله ستاډیر ډیر شکر دی چې نا امیده دی نه کړم او زما قرباني دی قبول کړ . لدینه پس بیرته کورتـه لاړه.سباته هغه زما مسجد تـه راغلـه او لـه سلام آچولو نه وروسته یې وویـل: ای ابو عبیده ! مبارک دې شه . ماپه خوب کې خپل زوی ابراهیم په یو ښکلي باغ په شین محل کې ولید . شنه چپنه یې اغوستي وه هغه دملغلرو په پالنګ باندې ناست و پـه سر یې قیمتي تاج وو او ماته یې وویل موری مبارک دی شه . تا چې کوم مهر ورکړې و هغه قبول او دناوې رخصتي وشوه. (یعنې زه ورسره یو ځای شوم)[1]

[1]_ انظر قصة " ام ابراهم الهاشمية " في الاصل ۱: ۲۱۵_۲۱۸

پنځـم بــاب
په جهاد کې د مخکې کیدو او چټکتیا کولو فضیلت

قال الله تعالی: ﴿ سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾ [الحدید: ۲۱].

دخپل رب دبښنې او هغه جنت ته یو لـه بل نه وړاندې شئ چې ارتوالې یې دآسمان او زمکې دارت والې په اندازه دی.

﴿ وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ [التوبة۱۰۰] .

لـه هغو مهاجرینو او انصارو چې دنیکیو په لومړی والي کې ترهر چاوړاندې شوي او لـه هغـو نیکانو چې په غوره توګه په هغوی پسې تللي دي الله پاک خوښ ، او دوی له الله نـه خوښ دي . او هغـه جنتونه یې ورتـه تیـارکړي دي چې لانـدی بـه ترې ویـالې بهیږي . دوی به همیش پکې وي . همدا لویه کامیابي ده.

﴿ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ (أُوْلَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ۝ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴾ [الواقعة : ۱۰-۱۲].

او لومړني لومړنـي دي.او همدوی الله تـه نژدی کړي شـوي دي.لـه نعمتونوپه ډکـو جنتونو کې به اوسیږي.

عـثمان بـن ابي سوده وایي ددغه آیت په باره کې مونږ ته داخبر رارسیدلې دی چې لـه (والسبقون السبقون) نـه هغـه څوک مراد دي چې دالله په لاره کې جهاد او لمونځ ته لـه ټولونـه مخکې روان وي.عـثمان دتابعینو لـه امامانو څخه و اوپه هغوی کی دغزا او جهـاد امـام و ، چاترې نـه پوښتنه وکړه ایا سږ کال به هم غزا کوې ؟ هغه وویل دیو لک سرو زرو دینارو په عوض کې هم جهاد نه پرېږدم .

شپږم باب

دالله په لاره کې دسهار او بیگاه دتیرولو فضیلت

قال الله تعالى :

﴿ وَلَا يُنفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ [التوبة١٢١].

اودالله په لاره کوچنۍ ورکړه وکړي یالویه او چې په هره کنده وریورته شي نودهغوی له پاره لیکلې شي ، ترڅو الله پاک دهغوی دښو کړنو ښه بدله ورکړي.

روى البخاري ومسلم عن انس بن مالك ﷺ ان رسول الله ﷺ قال : لَغدوةٌ في سبيل الله ، او روحَةٌ خيرٌ من الدنيا وما فيها ولَقا بَ قوسِ احدِ كم من الجنة او موضع قيد سوطه خيرٌ من الدنيا ومافيها ولو ان امرأة من اهل الجنة اطلعت الى اهل الارض لاضاءَ تْ مابينهما ولملأته ريحاً ، ولَنَصِيفها على رأسها خيرٌ من الدنيا وما فيها.[1]

بخاري او مسلم له انس بن مالک ﷺ نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : دالله په لاره کې یوسهار یا یو ماښام وتل له دنیا او په دنیاکې چې څه دي بهتر دی او په جنت کې ستاسې دکمان ، لیندی هومره ځای یادخپل قمچینې دایښودلو هومره ځای له دنیا او په دنیاکې چې څه دي له ټولونه غوره دي . که چېرته یوه جنتي ښځه دزمکې خلکو ته خپل ځان ښکاره کړي نو ټوله زمکه به روښانه اوله خوشبوۍ نه ډکه کړي . اودهغې لوپټه له دنیا او ددنیا له ټولو څیزونو څخه بهتره ده د((الغدوة)) معنی ده جهاد ته یوځل تلل.

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٧٩٦ ومسلم برقم : ١٨٨٠

د ((والروحة)) معنی ده (لـه جهاد نـه) يـو خـل راتـلل (واپـس كـيدل). نووي په شرح مسلم کې ويلي دي : " الغدوة "معنى ده لـه سهار نه ترزواله پورې جهاد ته تلل اود ((والروحة)) معنی ده له زوال نه تردورځې تر اخيري پورې تلل.

دحديث معنې ده کوم مجاهد چې يو سهار او بيګاه جهاد ته ورځي هغه ته دومره لوی اجر په نصيب کيږي چې له دنيا او مافيها څخه غوره وي.

ددی حديث لـه ظاهر نـه همدا معلوميږي چې دالوی ثواب مجاهد ته دهر سهار او بيګاه په حساب سره ورکول کيږي هرچېرې چې وي . يواځې ترهغې ورځې پورې خاص ندې چې هغه پکې له خپل کورنه ووزي .

يعنې ديو سهار اويو بيګاه ثواب ددنياله ټولو نعمتونو څخه ښه دی.که يو انسان دټولې دنيا مالک شي . او پکې عيش او عزت پيل کړي نو لـه دی نه ديو سهار يايو بيګاه ثواب زيات دی ځکه چې ددنيا ټول نعمتونه زائـليدونکې دي اودآخرت نعمتونه هميشه وي او نه ضائع کيږي .[1]

((وروى البخاري عن ابي هريرة ﷺ : قال قال رسول الله ﷺ "لروحةٌ في سبيل الله او غدوة ، خير مما تطلع عليه الشمس وتغربُ ، لقاب قوس في الجنة خير مما تطلع عليه الشمس وتغرب[2])).

بخاري او مسلم لـه ابي هريره ﷺ نه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل :

دالله په لاره کې يو ماښام يا يو سهار تيرول لـه هغه څخه نه غوره دی چې وربانـدې لمر خيژي او ډوبيږي . اوپه جنت کې دليندی ديو کمان هومره ځای غوره دی لـه هغه څه نه چې لمر وربانـدې خيژي او ډوبيږي.

---

[1]_ شرح النووي على صحيح مسلم : ١٣/ ٢٦_ ٢٧

[2]_ اخرجه البخاري برقم : ٢٧٩٣ .

((وروى مسلم عن ابي هريرة ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ ((تضمَّنَ اللهُ لمن خرج في سبيله ، لايُخْرِجُهُ الا جهادٌ في سبيلي ، وايمان بى ، وتصديقٌ برسلي ، فهو عليَّ ضامِنٌ ان أُدخِلَهُ الجنة ، او أُرجعه الى مسكنه الذي خرجَ منه ، نائلاً مانالَ من أجرٍ او غنيمة.

والَّذِي نفسُ محمدٍ بيدِهِ . مامن كَلِمٍ يُكْلَمُ في سبيل الله ألاَّ جاء يومَ القيامة كهيئته يَوْمَ كُلِمَ ، لونُه لونُ الدم ، وريحُه ريحُ المسكِ. والذي نفسُ محمدٍ بيده، لولا ان اشقَّ على المسلمين ،ماقعدتُ خلافَ سريةٍ تغزو في سبيل الله أبداً ، ولكن لا أجدُ سَعَةً فاحملُهم ، ولا يجدونَ سَعَةً ، ويشقُّ عليهم ان يتخلَّفوا عني.

والذي نفسُ محمد بيده لَوَدَدْتُ ان اغزُو في سبيل الله فأُقْتل ، ثم اغزو فأُقتل ، ثم اغزو فاقتل......)) [1] .

مسلم له حضرت ابو هريره ﷺ نه روايت کوي چې محمد ﷺ وفرمايل :
الله تعالى فرمايي : زما په لاره کې چې څوک پرما دايمان لرلو او زما پر رسولانو باندې تصديق لرلو سره جهاد ته ووځي زه دهغه لپاره ددې ضامن يم چې يابه يې په جنت کې داخلوم او يابه يې دغنيمت مال او اجر سره کورته واپس کوم.
نبي کريم ﷺ وفرمايل: قسم دې په هغه ذات چې دهغه په لاس کې دمحمد ﷺ ساه ده ، کوم سړي چې دالله په لاره کې زخمي شو نو هغه به دقيامت په ورځ په زخمي حالت کې حاضريږي . دويني رنګ به يې دويني په شان او خوشبوي به يې دمشکو وي . قسم دى په هغه الله چې زما روح دهغه په لاس کې دى که چېرته په مسلمانانو باندې مشکل نه تماميداي نو زه به له يوې سريې نه هم وروسته نه وم پاتې شوى ،

---

[1] _ اخرجه مسلم برقم : ١٨٧٦ .

خو زه دغريبو مسلمانانو لپاره سورلى نشم پيداکولې او هغوى پخپله هم ددې طاقت نلري . او هغوى لپاره له مانه وروسته پاتې کيدل گران تماميږي . قسم دى په هغه ذات چې دهغه په قبضه کې دمحمد صلى الله عليه وسلم ساه ده ، زه غواړم چې دالله په لاره کې جهاد وکړم او شهيد شم .
بيا غزاوکړم او شهيد شم ، بيا غزاوکړم او شهيد شم.

((روى البزار عن سعد بن ابيَ وقاص ﷺ ، اَنَّ رجلا جا ء الى الصلاةِ والنبي ﷺ يصلِّي بنا.

فلما انتهى الى الصفّ قا ل . "اللهمّ آتني افضلَ ماتُؤتي عبادَك الصالحين!

فلما قضى النبيُّ ﷺ الصلاة قا ل : مَنِ المتكلمُ آنفاً ؟قال الرجل : انا.قال صلى الله عليه وسلم : إذَ نْ يُعْقَرُ جَوادُك ، وتستشْهد في سبيلِ الله ....))[1]

بزار لـه سعد بن ابي وقاص ﷺ روايت کوي چې يو سړي لمونځ ته راغې او نبي کريم ﷺ مونږ ته دلمونځ امامت راکاو.
کله چې صف ته نژدى شو نو ويې ويل : اى الله ماته هغه بهتراو افضل شې راکړه چې خپلو صالحو بندگانو تـه ئى ورکوې . کله چې نبي کريم ﷺ لـه لمونځ نه خلاص شو نو ويې فرمايل : اوس لگ وړاندې چا خبرې وکړى ؟ هغه وويل يارسول الله زه ، رسول الله ﷺ وفرمايل : نوستا اس بـه زخمي کيږي اوتـه بـه دالله پـه لاره کې شهيد کيږي .

((وروى ابن عساكر عن عبدالله بن محيريز الجمحيّ . انـه خرج بعثٌ لـلجهاد من دمشق لغزو الروم . وهو بعث الطائفة ، فاكتتب في البعث ابوه محيريزالجمحى ـ وهو صحابي ـ فمرض مرضاً شديداً

فقا ل لابنه عبدالله : يابني : احملني ، فسر بي الى ارض الروم.

---

[1] - كشف الاستار ٢/ ٢٨١ ورجاله ثقات .

((قال عبدالله : فحملته . فلم ازل اسيربه ، وهو يقول : يابني اسرع بي السير !

قلت : يا ابت انك مريض!

قال : يابني اسرع بي السير ، فاني احبُّ ان يكون اجلي بارض الروم .

فما زلت اسيربه ، حتى ما ت بارض حمص!))

ابن عساكر له " عبدالله بن محيريز الجمحي " نه روايت كوي چې هغه له دمشق نه دمجاهدينو يو ګروپ غزا لپاره روم ته وليږلو . دغه ګروپ "دبعث الصائفه" په نوم يادېده . په هغه ګروپ كې زماپلار ابو محيريز الجمحى خپل نوم وليكه هغه يو اصحابي و ، بيا ډير سخت ناروغ شو هغه خپل زوى ته وويل : اى زويه ! ما باركړه او دروم زمكې ته مې بوزه.

عبدالله وايي چې ما هغه باركړ په لاره كې به يې بيا بيا همداويل چې زويه! ژر ژر مې ورسوه . مابه ورته ويل اى پلاره! ته خو ناروغ يې . هغه به راته ويل او زويه !ما ژر ژر بو ځه ځكه چې زه داخوښوم چې زه په روم كې مړشم مونږ هغه روان كړى و تردې چې په حمص كې مړشو.

((وروى الذهبي عن حصين بن جند ب : غزا جيش المسلمين القسطنطينية زمن معاوية وقد اتيث مصر بعد رجوع الجيش من هنا ك.

فلخبر ني بعض من كانوا في الجيش انهم لما كانوا محاصرين للروم في القسطنطينية احتضر ابو ايوب الانصاري ﷺ ، فقال لمن حوله : اذا متّ ، فضعوني على الخيل ، ثم سيروا بي ، حتى تلقوا العدو ، عند أقرب نقطة من جيش العدو ، وهناك احفروا لي قبراً ثم ادفنوني ، ثم سووا قبري كي لايعرفه أحد.))

ذهبي لـه حصين بن جندب نه روايت كوي چې دمعاويه ﷺ په زمانه كې دمسلمانانو لښکر په قسطنطينيه كې غزا وكړه. كله چې لدې ځای نه لښکر واپس شو نو زه مصر ته راغلم . اوپه لښکر كې موجودو ځينو كسانو ماته وويل چې كله په قسطنطينيه كې دوی روميان (صليبيان) محاصره كړي وو نو پدې وخت كې ابو ايوب الانصاري حاضر كړی شو. هغه ﷺ خپل شاخوا خلكو ته وويل : كله چې زه مړشم نو ماپه اس باندې واچوئ او بيامې ترهغه ددشمن په طرف روان كړئ چې تاسې له دشمن سره نږدې په نږدې مخامخ شئ بيا همغلته زما لپاره قبر وباسئ او پكې دفن مې كړئ بيامې قبرهوار كړئ ترڅو څوك يې ونه پيژني.

((وروى ابـن عسـاكر عـن سـعيد بـن عـبدالعزيز قـال : كـان ابـو مسلم الخولانـي مـع المجاهدين بـارض الـروم ، في خلافـة معاويـة ﷺ ، وكان قائد الجيش بسربن ارطاة ﷺ .

فمـرض ابـو مسـلم الخولاني واحتضر ، فقال لبسر بن ارطاة قبل ان يموت : اذا انـا مـت ، فأمّـرني عـلى مـن ما ت معك من المسلمين ، واعقد لي لواء عـليهم ، واجعـل قـبري اقصـى القـبور الى العدوّ ، فإني أرجو أن أجيء يوم القيامة بلوائهم...))

ابن عسـاكر لـه سعيد بن عبدالعزيز څخه روايت كوي چې هغه وايي : دمعاويه رضى الله دخلافت په زمانه كې ابو مسلم الخولاني په روم كې لـه مجاهدينو سره يو ځای و . يدې وخت دلښکر مشر بسر بن ارطات ﷺ و.

ابو مسـلم الخولانـي نـاروغ شـو . هغـه بسر بن ارطا ت ته وويل : كله چې زه مړشم نو مـادهغو مسلمانانو مړو امير مقرر كړئ چې لـه تاسره مړه شوي دي . او يو بيرغ زما په لاس كې راكړئ.

زمـا قـبر ددشمن خواتـه نږدې وباسئ . اميد لـرم چې زه به دقيامت په ورځ په داسې حالت كې راشم چې دشهيدانو بيرغ زماپه لاس كې وي.

اووم بـــا ب
دالله په لاره کې د ګرد اوپه هغه کې دتللو فضیلت

((روى الـبخاري عـن عبدالرحمان بن جبير ﷺ قال :سمعت رسول الله ﷺ : يقول : من اغبَرَّتْ قدما ه في سبيل الله ، حرمه الله على النَّار.[1])).

بخاري لـه عـبدالرحمان بـن جـبير ﷺ نـه روايـت کـوي چې مالـه رسـول الله ﷺ نـه آوريدلـي دي چې وبل يي : دالله په لاره کې چې دچاپښې ګردجنې شي الله هغه په اور باندې حراموي .

((وروى الترمذي والنسائي والحاكم عن ابي هريرة ﷺ : قال : قال رسول الله ﷺ : "لايـلج النارَ رجلٌ بكى من خشية الله حتى يعودَ اللبنُ في الضَّرْعِ ، ولا يجتمع غبارٌ في سبيل الله ودخان جهنم في منخري مسلم ابداً")) [2].

لـه ابـي هريـره ﷺ نـه تـرمذي نسـاني او حـاكم روايـت کـړى دى چې رسـول الله ﷺ وفـرمايل : نـه داخليږي اور تـه هغـه سړى چې دالله لـه ويرې نه ئې ژړلي وي ترڅو چې لوشـل شـوې شـېدې غلانځې تـه نـه وي واپـس شـوې. او نـه هيڅ کله جمع کيږي دالله دلارې دوړه اودجهنم لوګي ديو مسلمان دپوزې په تينکي کې .

((وروى مسلم عن ابي هريرة ﷺ عن النبي صلى الله عليه وسلم : قال لا يجتمعان في الـنار اجـتماعا يضـرُّ احدهمـا الآخر : مسلمٌ قتل كافراً ثم سدَّد

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ٩٠٧.

[2] ـ سنن النسائي : ٦/ ١٢ وسنن الترمذي ٣/ ٩٣. والمستدرك للحاكم ٤/ ٢٦٠.

المسلمُ وقارب ، ولا يجتمعان في جوف عبدٍ : غبارفي سبيل الله ودخان جهنم ولا يجتمعان في قلبِ عبدٍ الايمان والشحّ)).[1]

مسلم له ابي هريره ﷺ نه روايت کړی دی هغه وايي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي نه جمع کيږي په اورکې دوه شيان چې پخپلو کې يو بل ته ضرر رسوي يو هغه مسلمان چې کافر يې وژلی وي بيادغه مسلمان له اختلاف نه ځان وساتي او دمسلمانانو ترمنځ يو والې راولي .

اونه جمع کيږي ديو بنده په ګيډه کې دالله دلارې دوړه او دجهنم لوګي.

نه جمع کيږي ديو بنده په زړه کې ايمان او بخل .

روايت دی چې يوچا عبدالله بن مبارک په خوب کې وليد او پوښتنه يې ترينه وکړه چې الله تعالي له تاسره څه وکړ؟ هغه وويل زه يې وبخښلم . ورته يې وويل دهغه علم په وجه چې تاپه خلکو کې خور کړې و ؟هغه وويل نه بلکې دهغه دوړې له کبله چې دالله په لاره کې زماپوزې او مرۍ ته ننوتلې وې .

((وروى ابن حبان وابن المبارك والبيهقي عن ابي المصبّح المقرائي قال :

بينما نحن نسير بارض الروم في طائفةٍ من المجاهدين، عليها مالك بن عبدالله الخثعمي ، اذ مرمالكٌ بالصحابي جابر بن عبدالله رضي الله عنهما ، وهو يمشي على قدميه ،

يقود بغلاً له.فقل له مالك : يا اباعبدالله : اركب بغلك . فقا، حملك الله . فقال له جابر : اصلح دابتي واستغني عن قومي . ولقد سمعتُ رسول الله ﷺ يقول :

(من اغبرّتْ قدماه في سبيل الله ، حرّمه الله على النار!)

---

[1]ـ اخرجه مسلم برقم ١٨٩١. والنسائي : ١٢٦/

فاعجب مالك الخثعميُ بجواب جابر ، وتابع سيره .

واراد الامير مالك ان يسمع المجاهدون كلام جابر ليقتدوا به ، فلما ابتعد عن جابر ، وصار بحيث يسمع من حوله صوته ، نادى مالكٌ بأعلى صوته : يا أبا عبدالله : اركب بغلك فقد حملك الله !

وعرف جابر مايريد ه الامير ، فردَّ عليه قائلاً : أُصلحُ دابتي ، واستغني عن قومي ، وقد سمعت رسول الله ﷺ يقول : ((من اغبرَّت قدما هُ في سبيل الله ، حرَّمَهُ اللهُ على النار

فلما سمع المجاهدون كلام جابر ، نزلوا عن دوابهم ، فما رئىَ يومُ اكثرَ ماشين من ذالك اليوم! [1])).

ژباړه : ابن حبان ، ابن المبارک او بيهقي له ابي المصبح المقرائي نه روايت کوي هغه وايي چې مونږ په روم کې له مجاهدينو سره روان وو زمونږ قاند مالک بن عبدالله الحثعمي ﷺ و ، دلښکر امير مالک ﷺ چې ديو اصحابي جابرابن عبدالله له خوانه تير شو نو گوري چې هغه پخپلو پښو روان دی او خپل قچر ته آرام ورکوي .

مالک ﷺ هغه ته وويل : ای ابا عبدالله ! پخپل قچر باندې سورشه الله دا ستادسورلی لپاره پيداکړی دی . جابر ورته وويل : زه خپل قچر ته استراحت ورکوم اوله خپل قوم نه مستغني اوبې پروايم . ماله رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې ويل يي : دچادواړه پښې چې دالله په لاره کې گرد جنې شي الله هغه په اور باندې حراموي.

مالک الحثعمي دجابر په دی ځواب باندې حيران شو اوپه هغه پسې روان شو.(يعنې امير هم له سورلي راکوز شو اوپخپلو پښو روان شو)

---

[1] ـ السنن الكبرى للبيهقي : ٩/ ١٦٢ والجهاد لابن المبارك: ١/ ٧٧ ـ ٨٧ . وموارد الظمآن : ٣٨٢ والحديث صحيح .

دلښکر امیر مالک ﷺ غوښتل چې مجاهدین دجابر ﷺ خبره واوري او وریسې اقتداء وکړي . کله چې لـه جابر نـه لرې شو او داسې حالت کې شو چې ګرد چاپیره خلکو دجابررضی الله عنه آواز آوریدلې شو نو مالک په اوچت آواز سره غږ وکړ: ای ابا عبدالله ! پخپل قچر باندې سورشه بیشکه الله تعالې هغه ستا دسوریدو لپاره پیداکړی دی .

جابر پوه شو چې امیر څه اراده لري . هغه ورته په ځواب کې وویل : زه خپل قچر ته استراحت ورکوم اوله خپل قوم نه بې پروایم . ماله رسول الله ﷺ نه آوریدلي دي چې فرمایل یي : دچادواړه پښې چې دالله په لاره کې ګردجنې شي الله تعالی هغه په اور باندې حراموي . کله چې مجاهدینو دجابر داخبرې واوریدلې نو ټول له خپلو خپلو اسونو اوسورلیو څخه راکوز شول . پس ددغې ورځې پشان یوه ورځ هم داسې نه ولیدل شوې چې دومره ډیر خلک په پښو روان شوی وي .

جابر بن عبدالله ﷺ به چې کله جهاد ته تللو نو په خپلو پښو به تللو ترڅویې دالله په لاره کې پښې ګردجنې شي اولوی اجر ترلاسه کړي .

له همدې کبله علماودالله په لاره کې جهاد کوونکي مجاهدینو لپاره دامکروه ګڼلې ده چې خپل پوزه او خوله ددوړې له داخلیدونه بندوي.

او دایې دروژه دار سړي لپاره لـه زوال نه وروسته دمسواک په کراهت باندې قیاس کړی ده څکه چې مسواک دروژه دار دخولې هغه بوی ختموي چې الله ته له مشکو نه زیات خوښ وي . همدغسې دجهاد په وخت کې لـه دوړو نه دخولې او پوزې پټول هم مکروه ګڼل شویدی څکه لکه څنګه چې په خاورو کې دمجاهد دپښو ګردجنې کیدل هغـه دجهنم پـراور حراموي همدغسې دحلـق او پـوزې دوړه هم پـه جهنم کـې دمجاهد دننوتلو دتحریم سبب ګرځي .

((روی الحاکم عن عبدالله بن مسعود ﷺ قال : ((کنا یوم بدر ، کلُّ ثلاثةِ علی بعیر ، وکان رسولُ الله ﷺ وعلیٌّ بن ابي طالب وابو لبابة الانصاري رضی الله عنهما علی بعیر . فإ ذا جاء دورُ الرسول ﷺ لیمشي قالا : نحن

نمشي عنك يارسول الله . فيقولُ لهما: ماأنتما بأقوى مني ! وما أنا بأغنى عن الأجرِ منكما !!))[١].

حاكم لـه عبدالله بن مسعود ﷺ نه روايت كوي هغه وايي چې مونږ ته دبدر په ورځ درې كسانو لپاره يو اوښ و، او محمد ﷺ ، علي ﷺ بن ابي طالب اوابو لبابه الانصاري رضى الله عنه ته يو اوښ رسيدلې وه . كله به چې درسول الله ﷺ دپياده تللو نوبت راغې نو هغوى دواړوبه ورته ويل مونږ به ستاپرځاى په پښولاړشو او تاسې په اوښ باندې سورشئ. رسول الله ﷺ هغو دواړو ته وويل : تاسې دواړه له مانه زيات قوي نه ياست او نه زه له تاسو دواړو نه له اجر نه غني اوبې پروا يم.

[١]ـ المستدرك للحاكم ٢/ ٩١ ، والحديث حسن.

اتم بـــاب

له زمكنى غزانه دسمندري غزا غوره والى

((روى البخاري ومسلم عن انس بن مالك ﷺ ان رسول الله ﷺ كان يدخل على ام حرام بنتِ ملحان ، فَتطعِمُه ، وكانت امُّ حرام تحتَ عبادةَ بن الصامت.فدخل عليها رسول الله ﷺ يوماً ، فأطعَمَتْهُ ، ثم جلستْ تُفلّى رأسه ، فنامَ رسولُ الله صلى الله عليه وسلم . ثم استيقظ وهو يضحك .

قالت أمُّ حرام : مايُضحكُكَ يارسول الله ؟

قال : ناسٌ من أمتي عُرضوا على ، غزاةً في سبيل الله ، يركبون ثبجَ هذا البحر مُلوكاً على الأسِرَّة ، او مثل الملوك على الأسِرَّة .

فقالت : ادع اللهَ يارسول الله ان يجعلني منهم !

فدعا لها . ثم وضع رأسه فنام . ثم استيقظ وهو يضحك ، فقالت : مايضحكُك يارسول الله ؟

قال : ناس من أُمتي عُرضوا عليَّ غُزاة في سبيل الله . كما قال في الأولى .

فقالت : يارسول الله : ادعُ الله أنْ يجعلَني منهم .

قال : انتِ من الأولين !

فركبت أمُّ حرامِ البحر في زمن معاوية ، فصُرِعت عن دابتها حين خرجَتْ من البحر فهلكت .))[1]

---

[1]ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٧٨٨ ومسلم (١٩١٢)

بخاري او مسلم لـه انس بن مالک ﷺ نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ به ام حرام بنت ملحان کره تګ او راتګ کاو او هغې به رسول الله ﷺ ته ډوډۍ ورکوله . ام حرام دعباده بن الصامت میرمنه وه ، یوه ورځ حضرت محمد ﷺ ورکره تشریف یو وړ او هغې ورته ډوډۍ ورکړه ، بیا دمحمد ﷺ سرمبارک پاکولوته کېښناستله رسول الله ﷺ ویده شو . بیا څه وخت وروسته بیدارشو اوپه خوله کې یې مسکاوه ام حرام ورته وویل : یارسول الله! څه خبرې په مسکا کړې ؟ محمد ﷺ وفرمایل: زماله اُمت نه څه خلک ماته پیش کړې شول چې دالله په لاره کې یې غزاکوله اوپه کشتي کې داسې ناست وو لکه چې پاچایان پخپلو تختونو باندې ناست وي .

هغې ورته وویل یارسول الله ! الله تعالی ته دادعاوکړه چې ماله هغوی نه وګرځوي . رسول الله ﷺ دعاوکړه . لږ شیبه وروسته محمد ﷺ بیا ویده شو او لږ وخت وروسته بېرته په داسې حال کې بیدار شو چې په شونډو کې مسکاوه . هغې ورته وویل یارسول الله ! څه شی دی خندوي ؟ هغه ﷺ وفرمایل : زما له امت نه څه خلک دالله په لاره کې دغزا په حالت کې زماپه وړاندې پیش کړې شول . لکه چې مخکې یې فرمایلي وو. هغې ورته وویل یارسول الله ! زمالپاره دعاوکړئ چې ماهم په هغوی کې حساب کړي .

رسول الله ﷺ ورته وفرمایل ته په لومړیو خلکو کې حساب شوې .

دمعاویه ﷺ په زمانه کې ام حرام کشتی ته وختله . کله چې لـه کشتی نه کوزیده نو لـه خپلې سورلۍ نه وغورځیدله او مړه شوه . دځینو علماو په نزد ام حرام بنت ملحان دانس بن مالک ﷺ خالـه وه .[1]

نووي په شرح مسلم کې ویلي دي چې علماو په دې خبره اتفاق کړی دی چې ام حرام دمحمد ﷺ لـه محرماتو څخه وه . نو ځکه محمد ﷺ هغې کره تشریف وړلو او هغې به ورته ډوډۍ مخې ته ایښوده سر به یې ورته پاکاوو او هغې کره به ویده کیدو،

---

[1]ـ شرح النووي على صحيح مسلم : ۱۳/ ۵۸.

ځکه چې هغه درسول الله ﷺ لـه محرماتو نـه وه . دځينو علماو داخيال دی چې دادمحمد ﷺ رضاعي خاله وه .

((وروی البخاري عن ام حرام بنت ملحان رضي الله عنهاقالت : سمعت رسول الله ﷺ يقول : اول جبيش من امتي يغزون البحر قد اوجبوا .

قلتُ : يارسولَ الله ﷺ : انا منهم ؟

قل : انتِ منهم .

ثم قال ﷺ اول جيشٍ من امتي يغزون مدينة قيصرمغفور لهم .

قلت انامنهم يارسول الله ؟

قال : لا انت من الاولين)) .[1]

بخاري لـه ام حرام بنت ملحان رضی الله عنها نه روايت کړی دی هغه وايي چې مالـه رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې فرمايل يي : زما دامت دلومړني لښکر لپاره چې په سمندر کې به جهاد کوي جنت واجب شو . ماورته وويل : يارسول الله ﷺ ! زه به هم دهغوی لـه جملې څخه يم ؟ هغه ﷺ وفرمايل : هوته دهغوی لـه جملې څخه يې . بيايې وفرمايل : زما دامت لومړي لښکر به دقيصر په ښار کې جهاد کوي . ددوی ټول ګناهونه به بخښل کيږي . ماورته وويل : زه به هم دهغوی لــه جملــې څخه يم ؟ هغه ﷺ وفرمايل نه ته لـه لومړنی ډلې څخه يې .

په سمندر کې لـه ټولو نه لومړي جهاد حضرت معاويه ابن سفيان رضي الله عنه وکړ داهغه وخت و چې دعثمان رضي الله عنه په زمانـه کې دشام والي و . کله چې دمسلمانانو کشتۍ دقبرص دغزا لپاره روانيدلې نو عباده بن الصامت او دهغه ښځه ام حرام هم دجهاد لپاره ووتل . کله چې مسلمانانو دقبرص جزيره ونيوله نو ام حرام ته دهغه سوارلۍ

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۹۲٤.

راوستلې شو چې ورباندې کيني خو هغه له سورلۍ نه وغورځيده څټ يې مات او مړه شوه او هم هلته په قبرص کې دفن کړې شوه . رضی الله عنها

دسليمان بن عبدالملک دخلافت په زمانه کې مجاهدينو دروم مرکز (پايتخت) قسطنطنيه دنيولو لپاره سمندري او زمکنۍ حمله وکړه . د مجاهدينودسوارليو او کشتيو شمير زروته رسيده او دزمکنۍ مجاهدينو تعدا له يرلک نه زيات و .

دلښکر امير مسلمه بن عبدالملک و . مسلمانانو قسطنطيه ترديرشو مياشتو پورې دسمندر او زمکې لـه دواړو طرفونونه په ګيره کې ونيولـه اومسلمانان ډير زيات په تکليف شول لوږه تنده او سترتيا ورته ورسيده. بيا کلـه چې عمر بن عبدالعزيز دخلافت چارې په لاس کې ونيولې نو سمندري او زمکنۍ لښکروته ئې دبېرته راتلو حکم ورکړ . [1]

جي المعافري وايي چې مونږ لـه عبدالله بن عمرو بن العاص رضی الله عنهما سره دسکندريه منارې تـه نژدې ناست وو . نـو دمجاهدينو وړې او لويې کشتۍ دغزا لپاره رواني شوې .

عبدالله بن عمرو رضی الله عنه مسلمه بن مخلد تـه وويـل : ددغـو مجاهدينو ګناهونه بـه چېرته وې ؟ (يعنې ګناه يې ختميږي .) مسلمه ورته وويل ګناهونه به يې پخپلو اوږو وي.

عبدالله بن عمرو رضی الله عنه وويل : نـه هرګز نـه پـه هغـه الله قسم چې زما روح دهغه په لاس کې دی خپل ګناهونه يې شاته پريښي دي . (يعنې ګناهونه نلري).

او عبدالله بن عمرو رضی الله عنهما وويل ماته سمندري جهاد لـه قبول شوی قنطار (سل رطله ياډير زيات مال) سرو زرو نه هم زيات خوښ دی خيثمه وايي چې دشام په طرابلس کې لـه مونږ سره دعاصم په نوم يو سړی و چې په سمندر کې ډير زيات جهادونه کړي وو . کله چې هغه مړشو نو ماهغه په خوب وليد او پوښتنه مې ترينه وکړه چې الله تعالی لـه تاسره څه وکړه ؟ هغه راته وويل : الله تعالی پرما باندې په دی خاطر ډير زيات رحم وکړ چې ماپه سمندر کې ډيرجهاد کړی و . قاضي ابو بکر بن العربي ويلي دي چې هرڅوک چې په الله باندې دايقين پخول غواړي چې دهرڅه

[1] ـ (تاريخ الامم والملوك للطبري : ۵/ ۲۹۱ـ ۲۹۳).

فاعل يواځې يو الله دې او مادي اسباب ټول ضعيف دي او توکل پخول غواړي نو هغه دې سمندري جهاد ته ووځي.

او ابن قدامه په مغني کې ويلي دي چې سمندري جهادله زمکنې جهاد نه ډير غوره دې ځکه چې سمندري جهاد له زمکنې جهاد نه زيات خطر لري او مجاهد لپاره دوه خطرې وي يوددشمن خطره او بل ډوبيدو خطره ، همدغه راز مجاهد ته په يواځې ځان داممکن نه وي چې تېښته وکړي.

په سمندري کشتي کې دجهاد او حج لپاره سفر کول په هغه صورت کې جائز دی چې کله دسلامتيا غلبه پکې ډيره وي خوکله چې سمندر طغياني وي او خطرناکي څپې (موجونه) وهي نو بيا په داسې حالات کې سفر کول ناروا دی.

((روى احمد وسعيد بن منصور عن ابي عمران الجوني قال :كنا بفارس ، وعلينا امير ، هو زهير بن عبدالله ،فابصر انساناً فوق بيتٍ او إجَّارا ليس حوله شيئ !

فقال لي سمعتَ في هذا شيئاً ؟

قلت : لا.

قال حَدَّثنى رجلٌ اَنَّ رسول الله ﷺ قال " من بات فوق إجّار ، اوفوق بيت ليس حوله شيئ ، يدفع رِجله ، فقد برئت منه الذمة ومن ركب البحر بعد مايرتجُّ فقد برئت منه الذمة.)) [1]

احمد او سعيد بن منصور له ابي عمران الجوبي نه روايت کوي هغه وايي چې مونږ په فارس کې وو او زمونږ امير زهيربن عبدالله و . هغه دکور په چت باندې يو سړی وليد چې شاخوا پنائي يې نه درلود.

[1]_ مسند احمد : ٥/ ٧٩ وسنن سعيد بن منصور : ٢/ ٣/ ١٦٢ والحديث صحيح متصل والا تضر جهالة الصحابي ، وله شواهد تشهدله .

ماته یې وویل : ایا تاپه دی باره کې څه اوریدلي دي ؟

ماوویل : نه .هغه وویل ماته یو سړي حدیث بیان کړی دی چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي : څوک چې دکور لـه پاسه په داسې چت باندې ویده شي چې شاخوایي دیوالونه نه وي ترڅوله غورځیدو نه یې وساتي دهغه څه ذمه واري نشته . او څوک چې دسمندر لـه طغیاني کیدونه وروسته په کشتۍ کې سپورشي نو دهغه هم څه مسئولیت نشته .

اجار: دکور سطحې ته ویل کیږي او دارتجاج البحر معنی ده کله چې په دریاب کې طغیاني پیداشي. او څپې یې یوپربل په لګیدو شي.

فصل

دمجاهدینو دتکبیر په فضیلت کې

((روى البخاري ومسلم عن انس بن مالك ﷺ قال صَبَّحَ رسول الله ﷺ خيبر بُكرة ، وقد خرجوا بالمساحي!فلما نظروا إلى رسو ل الله ﷺ جاء وايسعون الى الحصن ،وقالوا : محمدٌ والخميسُ ! فرفع رسول الله ﷺ رأسه ، ثم قال : الله اكبر ، الله اكبر ، الله اكبر ! خَربَتْ خيبر.إنا اذا نزلنا بساحةِ قوم فساء صباحُ المنذ رين .)) [1]

بخاري او مسلم له انس بن مالک ﷺ نه روایت کوي هغه وایي چې رسول الله ﷺ په خیبر کې وختي سهار وکړ(یعنې سهار وختي یې خیبر ته ځان رسولې و) او دخیبر

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ٣٦٤٧ ومسلم برقم : ١٣٦٥

اوسیدونکي دخپلو کولنګ او بیلچوسره دخپلوزمکو په طرف روان وو. کله چې هغوی رسول الله ﷺ ولید نو خپلو خپلو قلاګانو ته په منډه شول او ویي ویل: په الله قسم محمد او پنځه ګوني لښکر دی.

رسول الله ﷺ خپل سرپورته کړ او دالله اکبر، الله اکبر، الله اکبر ناره یې پورته کړه او ویې ویل چې خیبر وران شو. کله چې مونږ ددشمن ساحی ته داخل شوو نو دویرول شویو خلکو سبا ډیر بد وي.

دغه صحیح حدیث په جنګ کې دالله اکبر دناري وهلو لپاره یو اصل دی. او ائمه و دتکبیر په استحباب تصریح کړیدی." اشهب بن عبدالعزیز " ویلي دي چې ماله مالک رحمه الله نه په تکبیر کې د آواز داوچتولو په اړه پوښتنه وکړه چې ایا په ساحل کې دڅو کیدارۍ په وخت ددښمنانو په وړاندی یاددښمن په غیر موجودګی کې په زور سره الله اکبر ویل مکروه دی اوکه نه؟

مالک رحمه الله راته وویل ددشمن په وړاندې دالله اکبر ویل څه باک نه لري بلکې ښه دی، همدغه راز په ساحل کې هم الله اکبر په زوره ویل ښه کار دې که څه هم دښمن حاضر نه وي. خوپه هغه صورت کې ښه ندې چې نوروته تکلیف رسیږي او یا مسلمانانو ته تشویش پیداکیږي. لیث رحمه الله ویلي دي چې مجاهدینو له پخوانه په جنګونو کې تکبیرونه ویلي دي ترڅو پیره داران وربانديې غښتلي او قوي کړي. اوپه دی کار باندې هیڅا بد نه دي ویلي.

نهم باب

دالله په لاره کې د نفقې فضیلت

قال تعالى :

﴿ مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴾ [البقرة۲٤٥].

هغه څوک دی چې الله پاک ته قرض حسنه ورکړي . بیا الله پاک دده داقرض څو چنده زیات کړي . دپراخي او تنګ لاسي راوستل دالله کار دی او تاسې بېرته یوازې هغه ته وروستل کېږئ .

وقال تعالى :

﴿ مَثَلُ الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝ ﴾ [البقرة۲٦۱]

مثال دهغو کسانو چې خپل مالونه دالله په لاره کې لګوي دیوې دانې په شان دی چې اووه وږي تري رازر غون اوپه هر وږي کې سل دانې وي ، اودالله پاک چې چاته خوښه شي نور یې هم ورډیره وي او الله پاک دپراخ رحمت څښتن او په هرڅه پود دی.

((روی الترمذي والنسايي والحاكم عن خريم بن فاتك الاسدي ﷺ قال قال رسول الله ﷺ : " من انفق نفقةً في سبيل الله كُتِبَتْ بِسَبْعِمائةِ ضعف ")) [1].

ترمذي نسائي او حاکم له خريم بن فاتک الاسدي رضي الله عنه څخه روايت کوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : څوک چې دالله په لاره کې نفقه وکړي د هغه لپاره اووه سو چنده زيات ثواب ليکل کيږي .

---

[1] ـ سنن الترمذي : ۳ : ۹۰ وسنن النسائي : ٦/ ٤٩ ومستدرك الحاكم : ۲/ ۸۷ والحديث صحيح .

((وروى مسلمٌ عن ابي مسعودالانصاري ﷺ قال : جاء رجلٌ بناقة مخطومة ، فقال : هذه في سبيل الله.

فقال رسول الله ﷺ :" لك بها يوم القيمة سبعمائة ناقة كلها مخطومة")).[1]

مسلم له ابي مسعود الانصاري ﷺ څخه روايت کړی دی چې يو سړي مهار کړې او ښه راوسته او ويې ويل چې داد الله په لاره کې صدقه ده .

رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : دقيامت په ورځ به دده په عوض کې ستاپاره اووه سوه مهارشوي اوښې وي .(يعني داووه سوه اوښو ثواب به درکول کيږي)

((وروى البخاري ومسلم عن ابي هريره ﷺ . ان رسول الله ﷺ قال : "من انفق زوجين في سيل الله ، نُودى في الجنة : ياعَبدالله هذا خيرٌ فتعالَ ! فمن كان من اهلِ الصلاة دُعى من باب الصَّلاة ، وَمَنْ كان مِنْ اهل الجهاد دعى من بابِ الجهاد ، ومن كان من اهل الصدقة دعى من اهل الصدقة ، ومن كان من اهلِ الصيام دعى من باب الرَّيان. قال ابو بكر الصديق : بابى انته وامي يارسول الله . فما على من يُدعى من تلك الابواب كلِّها من ضرورة فهل يُدعى احد من تلك الابواب كلها ؟

قل رسول الله صلى الله عليه وسلم : نعم . وارجوان تكون منهم .))[2]

بخاري او مسلم له ابي هريره ﷺ نه روايت کړی دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل : چاچې دالله په لاره کې يوه جوړه (لکه دوه ديناره دوه درهمه دوه اوښې وغيره) ورکړه نوپه جنت کې آواز کيږي . اى عبدالله ! داډير ښه دی دلته راشه! او څوک چې له لمونځ ګذارانو څخه وي هغه دلمونځ له دروازې نه غوښتل کيږي او څوک چې

---

[1] ـ اخرجه مسلم برقم

[2] ـ اخرجه البخاري برقم : ۱۸۹۷ ومسلم برقم : ۱۰۲۷

دالله په لاره کې جهاد کوونکې وي هغه دجهاد له دروازې نه غوښتل کیږي ، څوک چې دالله په لاره کې صدقه ورکوونکې وي هغه دصدقې له دروازې نه غوښتل کیږي . او څوک چې له روژه نیوونکو څخه وي هغه دریان له دروازې نه غوښتل کیږي .

ابو بکر صدیق ﷺ وویل یا رسول الله ! زما مور او پلار درنه قربان شه ددغو ټولو دروازو نه درابللو څه ضرورت دی له دغو ټولودروازو نه چې څوک راوبلل شي هغه ته هیڅ قسم ضرر او تاوان نشته .

داسې څوک شته چې له ټولو دروازو څخه راوغوښتل شي ؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل : هو امیدلرم چې ته به دهغوی له جملې څخه یې .

((وروی مسلم من ابي هريره ﷺ . انه سمع رسول الله ﷺ يقول .

" ن انفـق زوجين في سبيل الله ، دعاهُ خزنةُ الجنة ، كلُّ خَزَنةٍ باب يقولون اى فُلْ : هلُمَّ ! فقال ابو بكر : يارسول الله : ذلك الذي لاتوى عليه !

فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : إني لارجوان تكون منهم "))[1].

مسلم له ابي هريره ﷺ نه روایت کوي چې ماله رسول الله ﷺ نه آوریدلي دي چې ویل یې : چاچې دالله په لاره کې دځه شي یوه جوړه ورکړه نو دجنت ساتونکې هغه ته آواز کوي . دهرې دروازې پیره دار آواز کوي ای فلانکیه دلته راشه ابو بکر ﷺ وویل : یارسول الله ! داهغه څوک دي چې هیڅ تاوان یې ندې کړ ؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل : ای ابو بکر! زه امید لرم چې ته به دهغوې له جملې څخه یې .

((وروى النسايي والحاكم عن صعصعة بن معاوية عم الاحنف بن قيس رضى الله عنهما قال : ذهبت الى ابي ذرٍّ الغفاري ﷺ ، فلم اجده في منزله . فاستقبلني يقودُ بعيراً ، او يسوق في عنقه قربةَ ماء،قد استقاها لاهله

---

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ١٠٢٧ .

فقلت : انت ابو ذ ر؟

قا ل : كذالك يقول اهله !

قلت : حدّثني حديثاً سمعـته من رسول الله ﷺ ، لعل الله ان ينفعني به !

قال : سمعتُ رسول الله ﷺ يقول: ((من انفق من مالهِ زوجين في سبيل الله ، ابتد رَتْهُ حجبة الجنة .))

قلت : ما المرادُ بالزوجين من ماله ؟

قا ل : فرسان من خيله ، او بعيران من إبله))[1] .

نسائي او حاكم داحنف بن قيس لـه تره صعصعه بن معاويه نه روايت كوي : هغه وايي چې زه ابو ذر غفاري ﷺ خواتـه لاړم خو هغه مې په كور كې پيدانه كړ. هغه په لاره كې زما مخې تـه پـه داسې حالت كې راغى چې اوبه يې روان كړې و او په غاړه كې يې داوبـو مشـک (ژى) و چې خپل كورته يې روان كړى و . ماورته وويل ته ابو ذر يې؟ هغه راتـه وويـل : دهغـه كورنى ورتـه همدا نوم آخلي ما ورتـه وويل ماته يو داسې حديث ووايه چې تاله رسول الله ﷺ نه آوريدلي وي . كېدى شي الله پاک دهغه پـه ذريعـه مونږ تـه فـائده ورسوي .هغـه ﷺ وويـل : ماله رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې فرمايل يې :

څوک چې دالله پـه لاره كـې جوړه مـال وركړي هغـه تـه دجنت دوه نګران پرښتې رامنډه وهي ماوويل :

دمال له جوړې نـه څـه مـراد دى ؟ وى فـرمايل لـه خپلو اسونو څخـه دوه اسونـه ياله خپلو اوښانو څخه دوه اوښان .

---

[1]ــ اخرجه النسائي في المجتبى : ٦/ ٤٨ والحاكم في المستدرك : ٢/ ٨٦ واسناده صحيح

((روى مسلم عن ثوبان ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ " افضل دينار ينفقه الرجل : دينارٌ ينفقهُ على عياله ، ودينارٌ ينفقه على دابته في سبيل الله ، وديناريَنفقه على اصحابه في سبيل الله)) [1].

مسلم له ثوبان ﷺ نه روايت كوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي بهترين دينار چې سړی يې خرچوي هغه دينا ـ دی چې پخپل عيال باندی يې خرچوي او بل هغه دينار دی چې پخپل هغه سورلۍ باندې خرچوي چې دالله دلارې لپاره يې ساتلي وي . اوبل هغه دينـار دی چـې دالله په لاره کې په خپلو ملګرو باندې مصرفوي .

زهري رحمه الله عليه وايي چې عبدالرحمان بن عوف ﷺ دبدر لـه مجاهدينو نه دهريو سړي لپاره اووه سوه دينارو دورکولو وصيت کړی و .په هغه وخت سل کسان ژوندي پاتې وو او ټولوخپله حصه واخستله او عثمان ﷺ هم خپله حصه يعنې ٧٠٠ ديناره واخستلې په دی وخت هغه ﷺ خليفه و . داځکه چې دابن عوف دامال مبارک او حلال و.بيشکه الله تعالې دنفقه کوونکي نفقه قبلوي اګرکه لږ وي . په چاچې نفقه کوي هغه ته روانه دې چې دانفاق کوونکې مال ته په کم نظر وګوري او دهغه نفقه او نيکي لږه وګڼي.نفقه کوونکي ته هم روانه دی چې خپله نفقه کمه وګڼي او په سپک نظر ورته وګوري.

((روى مسـلم عـن ابـي ذ ر الغفـاري ﷺ ، عـن رسول الله ﷺ قال : " لا تحقِرَنَّ من المعروف شيئا . ولو ان تلقى اخاك بوجه طلق "[2])).

مسلم له ابي ذر الغفاري ﷺ څخه روايت کوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي :

دنيکۍ يو شي ته هم هرګزپه سپک نظر مه ګورئ اګر چې دتاله خپل ورور سره په پراخه تنده ملاقات ولې نه وي . ددی حديث همدا مانا ده چې مسلمان دې يوه

---

[1]ـ اخرجه مسلم برقم : ٩٩٤ .

[2]ـ اخرجه مسلم برقم ٢٦٢٦

نیکي هم کمه نه ګڼي چې په نیکیو کې یوه نیکي اتفاق في سبیل الله دی . ځکه که داډیره کمه وي نو الله جل جلاله یې په خپل فضل سره ډیر ثواب ورکوي په دې شرط چې دورکونکي نیت خالص او صفاوي .

دمـــــجاهدینو امیر عقبه بن نافع الفهري به دالله په لاره کې هر قسم نفقه (چنده) قبلوله که هغه به لږه هم وه . که یوې ښځه به ورته دتار ورکوتې غوندې کلوله راوړله چې دادالله په لاره کې قبوله کړئ ، نو هغه ﷺ به دهغې دانفقې هم قبلوله او که یو سړي به ددینادریمه حصه دالله په لاره کې دنفقې لپاره ورکړه نو هغه به یې هم قبلوله . هغه ته چاوویل : الله تعالې ته له دغه لږ شي نه غني کړې یې ولې یې آخلي ؟هغه ورته وویل زه یې ترینه په دی خاطر آخلم چې الله تعالې هغه ته اجر ورکړي . او مونږ سره چې څه وي هغه هم په دی خاطر ورکوو چې الله پرهغه مونږ ته اجر راکړي هغه رحمه الله بالکل صحیح خبره کړیده . ځکه چې الله تعالې دیو مثقال او ذرې په برابر هم پر چازیاتې نه کوي . که چېرته څوک نیکي کوي نو هغه ته یې زیاتوي اوله خپل لوری نه ډیرلوی اجرورکوي .

دالله په لاره کي دنفقه کوونکو په کیسو کې دیوې ښځې کیسه ډیره زړه پورې ده چې دهغې خاوند او زامن دالله په لاره کې شیهدان شوي وو . خپل ټول مال یې دالله جل جلاله په لار کې خرچ کړي بلکې دالله په لاره کې یې خپل ویښتان هم داسونو لپاره دواګو جوړلو په خاطر هدیه کړي وو .

ددغې ښځې ټوله کیسه احمد ابن الجوزي الدمشقي پخپل کتاب " سوق العروس وانس النفوس " کې دابو قدامه شامي دخولې لیکلې ده . دکسې لنډیز څه داډول دی

په مدینه منوره کې دابو قدامه شامي په نوم یو مجاهد شخص و . الله جل جلاله دهغه په زړه کې درومیانو په خلاف دجهاد کولو جذبه او ولوله آچولې وه . هغه رحمه الله دروم په خلاف په ګڼو جنګونو کې ګډون هم کړیو . یو ځل هغه په نبوي مسجد "علی صاحبه الـف تحیة وسلام" کې ناست و او لـه خپلو ملګرو سره یې دخپلو خپـنو غزاګانو په اړه خبرې اترې کولې . دهغه ملګرو لـه هغه نه غوښتنه وکړه چې دجهاد یوه حیرانوونکې اوزړه پورې کیسه ورته بیان کړي . ابو قدامه وویل : یو

خل زه دفرات نهر ته نژدې درقه نوسې ښار ته داوښ آخستلو لپاره لاړم ترڅو پرهغه خپله وسله بار کړم . زه په رقه کې وم چې يوه ښځه ماته راغله او ماته يې وويل چې زه غواړمه خپل ويښتان دجهاد لپاره صدقه کړم هغې خپل ويښتان پرې کړي وو او په خاورو کې يې لړلي وو او خړ کړي يې وو . اوله مانه يې وغوښته چې زه دغه ويښتان ترينه واخلم ترڅو دمجاهدينو داسونو لپاره واګې جوړې کړی شي .

هغې وويل : زه يوه کونډه ښځه يم زما خاوند او زما اولادونه په جهاد کې شهيدان شويدي . زما په اولادو کې يواځې يو پنځلس کلن ځوان پاتې دی . عمر يې لږ دی خو هغه روژه نيونکې دشپې تهجد کوونکې ، دقران حافظ او جهاد لپاره په آس باندې دسوريدو او دغشو په ويشتو ښه ماهر او ډير ښکلې ځوان دی . هغه اوس له ښار نه لرې تللې دی کله چې هغه راشي نو ډير ژر به يې له تاسره جهاد ته واستوم هغه دالله لپاره هديه کوم او له الله نه دهغه دشهادت مرګ غواړم .

ابو قدامه وايي چې ما دهغه دراتلو انتظار وکړ خو هغه رانغې بياله خپلو ملګرو سره يو ځای له "رقه" نه دروم په طرف روان شوم اوځو ورځې مې سفر کړی و په لاره کې روان وو چې له شاطرف نه په اس باندې يو سوارہ سړي ماته آواز وکړ او له ماسره يې خبرې وکړې او ځان يې راته معرفې کړ چې زه دهغې ښځې زوی يم چې دالله په لاره کې يې خاوند او زامن شهيدان شويدي هغه اوس غواړې چې زه هم دهغوی په شان په شهادت ورسيږم . ماوغوښتل چې هغه دکم عمرې په وجه بېرته وليږم ليکن هلک اصرار وکړ چې زه به له تاسره يو ځای ځم . هغه وويل چې زه داس دزغلولو او غشي ويشتلو په فن کې پوره مهارت لرم . دقران حافظ او درسول الله ﷺ په سنتو عالم يم .اوس زه دا غواړم چې شهيد ابن الشهيد جوړ شم هغه وويل چې مور له ماسره خدای پاماني کړيده او هغې له مانه غوښتي دي چې دشهادت ترلاسه کولو لپاره کوشش وکړم له کفارو نه تيښته ونکړم او خپل شا ورته وانهړوم . خپل ځان الله ته هبه کړم . او دخپل پلار . وروڼو . ماما ګانو او نورو شهيدانو په څنګ کې ګاونډي شم .

زه دهغه دخبرو په آوريدو سره له هغه نه ډير متاثر شوم او له ځان سره مې ملګرې کړ .

کله چې دروم لښکر ته نږدې شوو نو دماښام وخت رانیږدی شو . مجاهدینو روژې نیولي وې . دغه ځوان هلک وړاندې شو او دهغوی دروژه ماتي لپاره یې ډوډۍ تیاره کړه په دی وخت هغه ویده شو ماچې هغه ته وکتل نو په شونډو یې خنداوه ما خپل ملګري راوغوښتل چې دهغه دغه خنداته وګوري . کله چې ځوان له خوب ته پاځیدونو ماترینه پوښتنه وکړه چې تاپه خوب کې ولې خندل ؟ هغه وویل چې مایو خوب لیدلې و او هغه زه خندولې یم . هغه ماته وویل : ماخپل ځان په یو شین باغ کې ولید دباغ په منځ کې دسرو زرو او سپینو زرو یو قصر و اوپه هغه باندې قیمتي پردې ځوړندې وې په ماڼۍ کې ښکلي جنکیانې وې چې مخونه یې دسپوږمۍ پشان ځلیدل . هغوی چې زه ولیدلم نو په خیر راغلاست یې راته وویل . ماچې له هغوی نه یوې ته لاس اوږدکړ نو راته یې وویل تلوار مه کوه ستامیرمن مرضیه ده او هغه په بنګلې کې دیننه ده . مادهغوی خبرې واوریدې چې یو بل ته یې ویل داد مرضیې خاوند دی او هغه په ماڼۍ کې ده زه پورته ماڼۍ ته وختلم هلته مې داسې جلۍ ولیدله چې حسن یې دلمر پشان و او سترګې یې بریخولې . هغې ماته په خیر راغلاست وویل او ماته یې خبر راکړ چې ته زمایې اوزه ستایم کله مې چې دهغې په طرف خپل لاسونه وغځول نو هغې راته وویل تلوار مه کوه او خوشاله اوسه چې زما او ستا ترمنځ وعده سبا دماسپښین دلمونځ په وخت کې ده . نو ځکه زه دخوشالي په وجه په خنداشوم .

سبا ته دروم لښکر ته ورسیدو . مخامخ سخت جنګ شروع شو رومي لښکرپه مجاهدینو باندې یرغل وکړ دغه ځوان دخپلو ملګرو سره یو ځای په ډیره زړه ورتیا او بهادري سره دهغوې کلکه مقابله وکړه او ډیر کسان یې ترینه ووژل .

جګړه اوږده شوه اوله دواړو خواوو کې کسان ووژل شول خو بالاخر جګړه دمسلمانانو په ګټه تمامه شوه او مسلمانان بریالي شول .

ابو قتاده وایي چې زه ددغه ننګیالي اس سوار ، او غشي ویشتونکي ځوان په لټه کې ووتلم ګورم چې هغه ډیر سخت ټپي دی له بدن نه یې وینې رواني دي او دوړې وریاندې پرتې دي . هغه چې ماته مخ راواړاو نو ماته یې وویل چې زما خوب رښتیا شو هغه حوره چې په خوب کې لیدلې وه هغه زما په سر ولاړه ده او زمادروح دوتو په انتظار کې ده . ځوان له مانه غوښتنه وکړه چې زما په وینو رنګ جامې راواخله او

مور تـه مې وښايه ترڅو هغې ته معلومه شي چې مادهغې وصيت نه دې ضائع کړی . بيا يې دشهات کلمه ولوسته . روح يې ورکه او دالله په لا ره کې دشهادت لويه رتبه ترلاسه کړه . پخپلو جامو کې همغلته خاوروته وسپارل شو . ابو قدامه وايي چې زه کله رقې نومې خاى ته بېرته راغلم او ددغه شهيد دمور دکور لـه مخ نه تيرشوم نو دشهيد په وړې خورمې نظر ولګيد چې پـه دروازه کې ولاړه وه هغې بـه لـه جهادنه راغليو خلکو نـه دخپـل ورور پـه باره کـې پوښتنه کوله ماله هغې نه اجازه وغوښتله چې لـه مورسره يې خبرې وکړم . مورئې دباندې راووتله کله چې زه يې وليدلم نوراته ويې ويـل : اى ابـو قدامـه ! تـه تعزيت کوونکی راغـلې يې اوکـه زيری ورکوونکې ؟ ماورتـه وويـل : ددغـو دواړو ترمـنځ څـه فرق دی ؟ هغې وويـل : کـه زما زوی لـه تاسره ژوندې راغلې وي نـو تـه تعزيت کوونکې يي او کـه زما زوی دالله پـه لاره کې شهيد شوی وي نـو تـه زيرې ورکوونکې يې ماورتـه وويل : خوشالـه شې الله تعالې ستا هديه قبولـه کـړه او ستازوی دالله پـه لاره کې دشهادت لويـه مرتبه ترلاسـه کـړه . هغه ډيره خوشاله شوه او ويې ويل : الحمد لله الذي جعله ذخيرة لي يوم القيامة. ثنا او صفت هغه ذات لپاره دې چې هغه يې دقيامت په ورځ زما لپاره ذخيره وګرځاو . [1]

---

[1]_ انظر قصة ابي قدامة مع المرأة المتصدقة الصابرة مفسلة في الاصل : ۱: ۲۸۵_ ۲۹۰

لسم باب

د الله په لاره کې دبخل کوونکو خلکولپاره وعیدونه

قال تعالى :﴿ وَأَنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ [البقرة١٩٥]

او خرچه وکړئ دالله په لاره کې او خپل ځانونه پخپله دهلاکت کندې ته مه غورځوئ اوښیګڼه وکړئ بیشکه الله نیکو کاران خوښوي .

حذیفه بن الیمان ﷺ وایي : ((ولا تلقوا باید یکم الی التهلکة)) یعنې دالله په لاره کې دخرچې په نه کولو سره :

او ابن ابي حاتم وایي : همدغه راز دحذیفه دتفسیر په شان له ابن عباس، عکرمه، حسن ، مجاهد ، عطاء ، سعید بن جبیر، ابي صالح ، ضحاک ، سُدی، مقاتل بن حیان او قتاده نه هم روایتونه شویدي .

او قرطبي پخپل تفسیر کې ویلي دي : چې حذیفه بن یمان ، ابن عباس ، عطاء، عکرمه ،مجاهد او جمهورو علماو ویلي دي چې : ((ولا تلقوا باید یکم الی التهلکة)) معنې داده چې دالله په لاره کې نفقه او خرچ کول پریږدي او له فقر او غربت نه وویریږي .[1]

---

[1] تفسیر القرطبي : ۲ / ۳۶۲.

او الله تعالى فرمايلي دي : ﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ٥ يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَكْنِزُونَ ﴾ [التوبة ٣٤- ٣٥].

ژباړه :اى مومنانو! په رښتيا چې ډير عالمان او راهبان دخلکو مالونه په ناروا خوري او دالله له لیارې نه خلک منع کوي .

اى محمده ! هغوخلکو ته چې سره او سپين زر راټولوي او دالله په لیارکې يې نه مصرفوي دردناک عذاب اعلان کړه . په هغه ورځ چې په مالونوبه يې ددوزخ اور بنه گرم او بیا به پرې دهغوی تندي ، اړخونه اوشاګانې داغل کيږي . او ورته ويل کيږي به چې داهمغه مال دی چې تاسې دخپلو ځانونو له پاره راټول کړي وو.

وقال تعالى :

﴿ هَاأَنتُمْ هَؤُلَاءِ تُدْعَوْنَ لِتُنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنكُمْ مَنْ يَبْخَلُ وَمَنْ يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَنْ نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ ٥ ﴾ [محمد٣٨].

هو ! تاسې همدغه خلک يې چې درځخه غوښتنه کيږي چې خپل مالونه دالله په لاره کې ولګوئ خو ستاسې ځينې خلک بخيلي کوي او هرڅوک چې بخيلي وکړي نويه حقيقت کې پرخان بخيلي کوي . الله غني او بې پروا دى او تاسې مسکينان او محتاج يئ . او که چيرته تاسې مخ واړولو نو ستاسې پرځای به بيا يو بل قوم راولي او هغه به ستاسې په شان نه وي.

وقال تعالى :

﴿ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السموات وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُولَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ [الحديد١٠].

اوپرتاسي څه دي چې دالله په ليار کې مال نه لګوئ . اسمانونه او زمکه يواځې همغه ته پاتې دي. ستاسې هغه خلک چې دمکې لـه فتحې يې وړاندې مال لګولي او جنګيدلي دي له هغه سره يو انډول نه دي چې وروسته يې مال لګولي او جنګيدلي دي . دهمدغو خلکو درجه له هغو نه خورا لوړه ده چې له فتحې نه وروسته يې مال لګولي او جنګيدلي دي . الله پاک لـه هرې ډلې سره نيکه وعده کړې . او الله پاک ستاسې له کړنو ښه خبر دی .

قرطبي وايي : ددی آيت معنې داده چې کوم يو شې تاسې دالله په لاره کې لـه نفقې نه منع کوي حال داچې تاسې مړکيږئ او مالونه خپل شاته پريږدئ او همدا الله ته واپس ګرځي.

دلته په دی آيت کې هغو خلکو لپاره توبيخ بيان شويدی چې دالله په لاره کې مال نـه خرچوي ځکه چې دزمکې او آسمانونو ټول ميراث الله تـه دی لکه چې ميراث خپل حقدار ته راګرځي . همدغسې دامال هم ټول الله ته واپس کيږي .[١]

((روى احمـد عن عبدالله بن الصامت الغفاري : قال : كنت مع ابي ذ ر الغفـاري ﷺ ، فخرج عطا ؤه ، ومعه جاريةٌ لـه.فجعلت تقضي حوائجه ، ففضل معها سبعة دراهم ، فأمرها ان تشتري بها فلوساً.

فقلت لـه : لو أخَّرْته للحاجة تنوبك ، او للضيف ينزل بك !

---

[١]ــ نفسير القرطبي : ٢/ ٣٦٢.

قال : ان خليلي ﷺ عهد اليَّ ان ((ايّما ذهب او فضة اوكىَ عليه ، فهو جمرٌ عــلى صاحبه ، حتى يفرِّقَهُ في سبيل الله عزوجل .)) [1]

احمد له عبدالله بن الصامت الغفاري ﷺ څخه روايت كوي هغه وايي چې زه له ابو ذر الغفاري سره وم . هغه ته څه مال راغې له هغه سره خپله وينځه هم وه هغې به دغه مال په ضرورياتو كې خرڅ كــاو . تردى چې له هغې سره اووه روپۍ پاتې شوې . حضرت ابــو ذر ﷺ هغــې تــه حكـم وركـړه چــې پــه دى بــاندې "سـكې تفسيرغواړي" واخله . حضرت عباده ﷺ وايي چې ماورته وويل:

دا اووه روپۍ ځانته بچت كړئ كيدى شي تاتـه څه ضرورت پيښ شي . يادرته كوم ميلمه راشي . حضرت ابو ذر ﷺ وفرمايل : زمـا دوست محمد ﷺ ماتـه وصيت كړيدى چې كوم سره زر او سپين زر دساتلو لپاره په غوټه كې وساتلې شي هغه دخپل مالك لپاره ترهغه وختـه پورې سكروټه وي ترڅو چې يې د الله په لاره كې خرج كړې نه وي.

((عن ابي امامة الباهلي ﷺ عن رسول الله ﷺ.قال:"من لم يغز او يجهزغازيا او يخلف غازيا في اهله بخيراصابه الله بقارعة قبل يوم القيامة".. [2]))

لـه ابـي امامـه البـاهـلي ﷺ څخـه روايـت دى چـې رسـول الله ﷺ فرمـايـلي دي : چاچې نـه پخپلـه غـزاو كـړه اونـه يـې غـازي مجهز كـړ اونـه يـي دغـازي دكورنۍ خدمت وكـړ الله تعـالي دقيـامت لـه راتللو نـه مخكې هغه په سخت مصيبت كې اخته كوي..

((وروى ابو داود والترمذي والحاكم عن اسلم بن يزيد التجيبي . ـابو عمـران ـ قــال :غـزونا مــن المديـنة ، نريدالقسـطنطينية ، وعلى الجماعة

[1] ـ مسند احمد : ۵/ ۱۵٦ ، وسنده حسن

[2] ـ ـ سنن ابي داود : ۳/ ۲۲

عبدالرحمن بن خالد بن الوليد ، والروم ملصِقو ظهور هم بحائط المدينة .

فحمل رجل على العدو .

فقال الناس : مه ، مه.لا إله إلا الله . يلقي بيده إلى التهلكة ! فقال ابو ايوب الانصاري ﷺ : انما نزلت هذه الآية فينا معشر الأنصار : لما نصر الله نبيه ﷺ ، واظهر الاسلام ، قلنا : هلمَّ نقيم في اموالنا ونصلحها . فانزل الله قوله : (وانفِقُوْا في سبيل الله وَلَا تلقوا بايد يكم الى التهلكةِ)

فالالقاء بايدينا الى الهلكة ، ان نقيم في اموالنا ونصلحها ، وندع الجهاد.

قال ابو عمران : فلم يزل ابو ايوب يجاهد في سبيل الله عز وجل ، حتى دفن بالقسطنطينية)) [1].

ابو داود ، ترمذي او حاكم له اسلم بن يزيد التجيبي . ابو عمران نه روايت كوي هغه وايي چې مونږ دمدينې منورې نه په قسطنطينيه باندې دغزا لپاره روان شوواودلښكر مشر عبدالرحمان بن خالد بن الوليد و.

يو مجاهد په دشمن باندې حمله وكړه . خلكو دنا ، نا ، لا اله الا الله چيغه شروع كړه . ابو ايوب الانصاري ﷺ وويل : بيشكه دا آيت خو زمونږ دانصاروپه باره كې نازل شويدى . كله چې الله تعالي له خپل نبي سره مرسته وكړه او اسلام ته يې برې وركړه نو مونږ وويل : راځئ چې نور دخپل مالونو دسنبالولو لپاره خپلو

---

[1]ـ سنن ابي داود : ٣/ ٢٧ . وسنن الترمذي : ٤/ ٢٨٠ ومستدرك الحاكم : ٢ ٢٧٥ ، والحديث صحيح .

خپلو کورونوته واپس لاړشو . نو الله تعالی : وَاَنْفِقُوْا فِي سبيل الله وَلَا تلقوا بايد يكم الى التهلكةِ ايت نازل کړ.[1]

مونږ لپاره پخپلو لاسو دهلاکت کندې ته ځان آچول دادي چي دمالونو دګټلو لپاره جهاد پريږدو او خپلو کورو کې کيښنو ا بو عمران وايي چې ابو ايوب انصاري ترهغه وخته پورې په جهاد کې مشغول و ترڅو چې مړشوې نه و . په اخېرکې په قسطنطنيه کې وفات شو او همغلته خاوروته وسپارل شو.

((وروى البيهقي في سنن الكبرى عن ابن عباس ﷺ عنهما في قوله تعالى. (وانفقوا في سبيل الله) لا يقولن احدكم : لا اجد شيأً انفقه ، فان لَم يجد الا مشقصا فليجهز به في سبيل الله ، ولا تلقوا بايديكم الى التهلكة ِ)).بيهقي په سنن كبرى کې له ابن عباس ﷺ عنهمانه دالله تعالی قول: ((وانفقوا في سبيل الله))

په باره کې روايت کړی دی چې ددی مطلب دادی:

له ستاسو نه دی هيڅوک دانه وايي چې دالله په لاره کې دخرچ کولو لپاره له ماسره څه نشته . بلکې که له تاسو سره دغشي " پيکان دغشي اوسپنه"هم وي نو همغّه دی دالله په لاره کې دجهاد لپاره مجاهد ته ورکړي اوپه جهاد کې دخرچ نه کولو له کبله دې دخپل ځان په هلاکت کې نه غورځوي.

[1] ـ السنن الكبرى للبيهقي ٩/ ٤٥

فصل

دالله په لاره کې نفقه کول بهترین طاعت اونیکي دی

په جهاد کې پخپل ځان ، پخپل آس او نورو مجاهدینو باندې مال لګول یاپه مال سره وسله او جهادي ضرورت لپاره سامان آخستل . دمجاهدینو او دهغوی دکورنیو خدمت کول هغه اوچته صدقه ده چې دالله تعالی ته دنژدې کیدولپاره لویه ذریعه ده.

شیطان چې څومره زور په جهاد کې دنفقې په نه کولو باندې آچوي دومره زور په بل شی کې په نفقې کولو باندی نه آچوي . ځکه چې شیطان ددی له عظیم اجر ، اوچتودرجو او د بخل له غټې ګناه نه ښه خبر دې.

په دی کار کې له شیطان سره دانسان بخل ، دمال دنه لګولو عادت ، او ددی له له شمیرنه وتلې ثواب نه ناخبري اوناپوهي هم ډېر لوی کومک کوي.

خصوصاً په دی زمانه کې چې دجهاد نښې نښانې په ختمیدو دي اوله خلکو نه جهاد له یاده وتلي دی . زمونږ په ښارونو(دمشق) او نورو ځایونو کې خواوس جهاد له سره پاتې شوی نه دې اوپه نورو ښارونو کې هم اوس حقیقي جهاد ډېر لږ ترسترګو کیږي . همدا وجه ده چې نن دلعنتي دښمن په مقابل کې شیطان مسلمانان له غربت نه ویروي او دبې حیایي په کارونو کې یې لګوي نو پدې وخت کې چې دلیعن شیطان په مقابل کې دقوي اوبرلاسی خدای جل جلاله مرسته او تائید درسره نه وي نو نفقه کول ناشوني کاردی . دالله تعالي مبارک ارشاد دی :

﴿ وَمَا أَنفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾[سبأ ۳۹].

دالله په لار کې هرڅه ولګوئ نو همغه یې بهرته بدل درکوي . الله ترهرچا ښه روزي ورکوونکې دی.

خینې وخت انسان جهاد ته په وتلو کې خو پرشیطان باندې غالب شي او دهغه په خبرو نه راګرځي . مګر دالله په لاره کې دمال په لګولو کې دشیطان په دوکه کې راشي خکه چې شیطان دهغه په زړه کې دا وسوسه آچوي چې که ته پخپله هم جهاد ته لاړې او مال دې هم خرچ کړ نو له جهاد نه راتلو نه وروسته به خلکو ته محتاج شي . دجهاد په وخت کې ته زخمي کیدې هم شي او ناروغیدې هم . که ته پخپله جهاد ته تلل غواړې لاړشه خو مال له خان سره مه وړه . دشیطان وسوسه دانسان په زړه ډیر زیات اثر کوي خامخا هغه څوک ددې وسوسې داغیزې لاندې راخي دچا په زړه کې چې دواپس راتلو غلاوي نو هغه ددنیا په مینه کې غرق وي اوله شهید کیدونه ویره محسوسوي . که چېرته دهغه په زړه کې دشهادت مرګ دحاصلولو شوق موجود وای نو له جهاد نه دبیا واپس کیدو خیال به یې په زړه کې نه راتلو. اونه به یې دوروستنیوحالاتوفکرکاوه زمونږ سلفو به دجهاد په شوق اوله الله تعالی سره دمینې په وجه دجهاد په میدان کې دتورو تیکي ماتولې ترڅو دهغوی له زړونو نه دواپس ګرځیدو اوژوندي پاتې کیدو خیال رانشي هغوی داکار په دی خاطر کاو چې هغوی دشهادت له خوند او اوچت اجر نه خبروو . اوله الله سره دملاقات مینه یې په زړه کې وه

دسلفو نه دیو شخص په باره کې روایت دی چې کله هغه دجهاد په میدان کې له دشمن سره دقتال لپاره مخامخ شو نو شیطان دهغه په زړه کی وسوسه آچول شروع کړ. لومړې یې ورته دهغه ښځه دهغې ښکلا اوله هغې سره دیو ځای اوسیدو وختونه په یاد کړل . بیا یې ورته آرام ژوند او مال ومتاع په یاد کړ نږدې و چې دهغه په زړه کې بزدلي او ددنیا مینه پیداشوی وای او دجهاد له میدان نه یې تېښته کړی وای . الله تعالی له هغه سره مرسته وکړه او هغه خپل نفس ته مخاطب شو او ورته یې وویل : ای نفسه ! که ته نن دجنګ له میدان نه وروسته شوې نو زما ښځه به پرما طلاقه وي . زما غلامان او وینځې به آزادې وي . زما ټول مال به دفقیرانو او مسکینانو لپاره خیرات وي . ای نفسه ! نه خونن دیته تیارېې چې دجنګ له میدان نه وتښتې او داسې ژوند خوښ کړې چې نه دې ښځه وي او نه مال. دهغه نفس ورته په خواب کې وویل که خبره همداسې

وي نو زه لـه جهاد نـه وروسته كيدو ته تيارنه يم . هغه خپل نفس ته وويل : ښه نوبيا مخكې شه او جهاد وكړه.

شيطان كله دانسان په زړه كي داوسوسه آچوي چې كه تا خپل ټول مال جهاد ته يووړ نو ستا لـه مړكيدونه وروسته بـه ستا ماشومان دنورو خلكو محتاج شي. لهذا خپل مال خپل اولادوته پريږده . اوله خان سره جهاد ته مه وړه . هغوى لپاره همدامصيبت بس دى چې ته ترينه ځې او هغوى يواځې پريږدې .

لـه مال نـه خوبي مه محروموه. دشيطان داوسوسه دهغو خلكو په زړه باندې ډير اثر كوي چې په الله تعالى باندې بشپړ يقين اوباور يې نه وي چې دټولو بندګانو دروزۍ ذمـه الله تعـالى آخستي ده . دچاپـه زړه كـې چـې دايقيـن وي چـې رزق وركوونكي يواځې يو الله دى او زه صرف خپلو ماشومانو ته دروزۍ رسولو يوه وسيله يم دخپل ځان او ښځې ته ديوې ذرې رزق په وركولو قادرنه يم . نو ولې په ژوند او مرګ دواړوكې دهغوى دررق غم وخورم ؟ نوبيايي په زړه باندې دشيطان هيڅ قسم وسوسه اثر نه كوي.

دحضرت حاتم اصم رحمه الله عليه واقعه ده چې هغه لـه سفر نـه وړاندې لـه خپلې ښځې نه پوښتنه وكړه چې ستا او ستادماشومانو لپاره به څومره خرڅه بس، كيږي چې بندوبست يې وكړم ؟ ښځې ورته وويل : اى حاتمه ! په خداى قسم چې مـا تـه كلـه هـم دخپـل رزق او روزي رازق نـه يـې ګڼلـې . زه خـو تاپخپلـه روزي خوړوونكې ګڼم ، ته چې هرطرف ته تلل غواړې ښه په شوق سره لاړشه.

سلفو بـه دالله پـه لاره كـې ډير زيات مـال وركـاوو او پـه دى كـې بـه لـه يو بل نه دزيات وركولو مسابقه كاو چې دالله پـه لاره كـې دمـال پـه خرڅولو كـې رانه بل څوک مخكې نشي لكه چې په حديث شريف كې راځي.

((روى الدارمي عـن عمـر بـن الخطـاب ﷺ قـل : امر نا رسول الله ﷺ ان نتصدقً في سبيل الله ، فوافق ذلك مالاً عندي .

فقلت في نفسي : اليوم أسبق ابابكر!

فجئت رسول الله ﷺ بنصف مالي . فقل لي رسول الله صلى الله عليه وسلم : ما ابقيت لاهلك ؟

قلت : ابقيتُ لهم مثلَهُ! فاتي ابو بكر الصديق بكل ماعنده . فقل له الرسول ﷺ : ما ابقيت لاهلك ؟

قل : ابقيتُ لهم الله ورسوله!!

فقلت : لا اسابقُك في شيء ابداً !!.))[١]

دارمي لـه عمر بن الخطاب ﷺ نه روايت کړيدي هغه وايي چې رسول الله ﷺ مونږ ته دالله په لا ره کې دصدقې ورکولو امر وکړ .پدی ورځ لـه ماسره ډیر مال وو زړه کې مې وویل چې

نن ورځ به لـه ابو بکر نه مخکې شم . مانبي کريم ﷺ ته خپل نیم مال راوړ . محمد ﷺ لـه مانه پوښتنه وکړه چې خپل کورنی ته دی څه پريښود؟ ماورته وويل هو نيم مال مې هغوی ته پريښی دی.

په دی مهال ابو بکر الصديق رضی الله عنه هم لـه خپل ټول مال سره راغی. رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : دکور خلکو ته دې څه پريښي دي او که نه ؟ هغه ﷺ وويل : الله او دهغه رسول می ورته پريښی دي.

ماوويل ای ابو بکره ! زه ټول عمر لـه تاسره په هيڅ شي کی مسابقه نشم کولی. همدغسې دام المؤمنين بنت الصديق عائشه صديقه رضی الله عنهاکيسه هم مشهوره ده.هغي ﷺ عنها ته حضرت معاويه ﷺ زيات مال وليږه عائشه ﷺ عنها هغه ټول دالله په لاره کې تقسيم کړ او يو درهم ورسره هم پاتې نه شو.

---

[١] سنن الدارمي : ١/ ٣٩١ _ ٣٩٢ وابو داود برقم : ١٦٨ والترمذي برقم: ٣٦٧٥

دهغې خدمتګارې ورته وويل : که چېرته څو درهمه دی پرېښې وای نو مونږ به وربانديې غوښه آخستې وه . عائشه صديقه ﷺ عنها ورته وويل : زماله ياده ووتل که چېرې تاماته په يادکړې وای نو مابه درته درکړې وو.[1]

((روى البخاري ومسلم عن ابي ذر الغفاري ﷺ قال : انتهيت الى رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو جالس في ظل الكعبة.

فلما رآني قال : هم الاخسرون ورب الكعبة

فجئت حتى جلست ، فلم اتقارَّ ان قمتُ ، فقلتُ : يارسول الله : فداك ابي وامي من هم ؟

قال: هم الاكثرون اموالاً ، الا من قال : هكذا وهكذا وهكذا . من بين يديه ومن خلفه وعن يمينه وعن شماله ، وقليل ماهم !))[2]

بخاري او مسلم له ابو ذر غفاري ﷺ نه روايت کړېدی هغه وايي چې رسول الله ﷺ دکعبې سورې ته ناست و او زه دهغوی ﷺ خواته لاړم هغه چې زه وليدلم نوويې فرمايل: دکعبې په رب قسم چې هغوی ډېر تاوانيان دي.

زه راغلم او يوې خواته کښيناستم لاناست نه وم چې بېرته ودريدلم او مې ويل چې يارسول الله ! له تانه زما مور او پلار قربان شي هغه خلک څوک دي ؟ هغه ﷺ وفرمايل : داهغه خلک دي چې ډېر مال لري پرته دهغو خلکو نه چې وړاندې وروسته ښي او کس طرف ته ښه خرچ کوي او داسې خلک ډېر لږ دي.

---

[1]ـ الحاكم في المستدرك : ١٣/٤.

[2]ـ اخرجه البخاري برقم : ٦٦٣٨ ومسلم برقم : ٩٩٠.

((وروى البزار عن ابي ذر الغفاري ﷺ ان النبي ﷺ قال: يا اباذ ر؟ ما أُحب ان لي اُحُداً ذهبًا وفضةً ، انفِقهُ في سبيلِ الله اموت يوم اموت ادع منه قيراطاً)) [1] .

بزار له ابي ذر الغفاري ﷺ نه روايت كوي چې نبي كريم ﷺ وفرمايل : اى اباذره! كه چېرته داحد غر زما لپاره سره زر او سپين زرشي نوزه به داټول دالله په لاره كې خرچ كړم اودانه خوښوم چې په كومه ورځ زه مړكيږم له ماسره دى يو قيراط پاتې وي.

دالله په لاره كې هغه شخص خپل مال نفقه كوي چې په الله تعالى باندې كلك توكل كوونكى وي او داسي بشپړ يقين يې وي چې له مانه وروسته زه كوم ذات دخپل اولاد متولي جوړوم هغه له ټولو نه ښه روزي وركوونكى اوښه متولي دی،

دعمربن عبدالعزيز په باره كې روايت دی چې كله هغه مرګ ته نژدی شو نو خپل ټول يولس زامن يې راوغوښتل . هغه حكم وكړ چې زما ښځې ته دې خپله برخه وركړې شي او پاتې مال دی پخپلو زامنو باندې وويشي.كله چې دتركې او ميراث دمال حساب وشو نو هريو زوی ته يې يويو دينار ورسيد.مسلمه بن عبدالملك وويل : اى امير المومنينه! دوی ته به يو يو دينار څه ګټه ورسوي كه دهغوی وكالت دی ماته سپارلې واى نو ښه به و.

عمر بن عبدالعزيز رحمة الله عليه ورته وفرمايل : زما زامن هم دنورو خلكو په شان دي كه نيكان وي نو الله تعالى دنيكانو متولي دی او كه نيكان نه وي نو زه له هغوی سره دالله په معصيت كې مرسته نشم كولې.

الله تعالى ددهغه صالح او لاد غنيان كړل . دهغه يو زوی سل اسونه دالله دلارې مجاهدينو ته وركړل چې ورباندې جهاد وكړي.

---

[1] ـ مجمع الزوائد للهيثمي : ١٠ / ٣٣٩ والحديث صحيح .

مقصد دا چې دچاچې دالله تعالې په وعده پوره ایمان وي او توکل يې پوخ وي اوبه دی يقين ولري چې دالله په لاره کې څومره مال مصرفوي دهغه بدله خامخا ورکوي نو که هغه خپل ټول مال هم دالله په لاره کې خرج کړي نو هيڅ مشکل ورته نه راپېښيږي .(يعنې هغه ته دخپل ټول مال صدقه کول هم روادي) لکه څرنګه چې ابو بکر الصديق رضی الله عنه خپل ټول مال دالله په لار ه کې ورکړ. داکار دالله په نزد داجر او ثواب په لحاظ ډير عظيم د ی. او دادهغه چاپه برخه کې راځي چې دلوی برخې خاوند وي. دکوم سړي توکل او يقين چې کمزوری وي هغه دې خپل ټول مال دالله په لاره کې نه ورکوي بلکې څه مال دې دخپل اهل او عيال لپاره پريږدي. اوبه دی باندې دمحمد ﷺ دالاندينې حديث واضح دلالت کوي:

((روی البخاري ومسلم في قصة توبة كعب بن مالك ﷺ . انه لماتاب الله عليه قال : " .... يارسول الله! انَّ من توبتي ان انخلعَ من مالي ، صدقة الى الله والى رسوله...

فقال رسول الله ﷺ امسك عليك بعض مالك فهو خير لك ." [۱]))

بخاري او مسلم دکعب بن مالک ﷺ دتوبې کيسه روايت کړيدی چې کله الله تعالې دهغه توبه قبوله کړه نو هغه ﷺ وويل : يارسول الله ! زماپه توبه کې يوه خبره داهم ده چې زه خپل ټول مال دالله اورسول په لاره کې صدقه کړم . محمد ﷺ ورته وفرمايل : څه مال له خپل ځان سره وساته داستالپاره ښه دی:

((وروی البخاري ومسلم عن سعد بن ابي وقاص ﷺ ان النبي ﷺ قال لـه " انـك إن تـذ رَ ورثـتك اغنياءَ خيرٌ من ان تذ رهم عالة يتكففون الناس ")) [۱] .

---

[۱] ـ اخرجه البخاري برقم : ٤٤١٩ ومسلم برقم : ٢٧٦٩

بخاري او مسلم لـه سعد بن ابي وقاص ﷺ څخه روایت کوي چې نبي کریم ﷺ (کعب بن مالک ته) وویل : که ته خپل ورثاء غنیان پریږدې نو دابه ستا لپاره لـه دی نه ښه وي چې هغوی محتاج پریږدې او لـه خلکو نه سوالونه کوي.

ددغـه پورتني حدیث مطلب هرګز داندې چې ګویادکعب بن مالک او سعد بن ابي وقـاص ﷺ عـنهما توکـل کـمزورې و او محمـد ﷺ څکـه هغـوی دټول مال لـه خیراتولو نه منع کړل ، مونږته داصحابو په باره کې داقسم فکر کول روا ندی.

بلکې محمد صلی اله علیه وسلم هغوی ته دټول مال دنه ورکولو حکم څکه کړی وه چې په راتلونکې وخت کې هغـه خـلک دهغـوی اقـتداء وکړي چې توکـل یـې کمزوری وي. دا لـه دی ویـرې نـه چې هسې نـه دقـوی توکـل لـروونکو اصـحابو اقتداء وکړي او بیـا وروسته پخپل مال باندې خفه وي چې ولې مو خپل ټول مال ورکړ او په دی ترتیب به اجریې کم شي.

درسول الله ﷺ اصحاب دستورو پـه شان دي په هریو اصحابي پسې چې اقـتداء وکړي هدایت ترلاسه کوي .

بیا دکوم مسلمان په زړه کې چې توکل او یقین کمزرې وي نو هغه دې دکعب بن مالک او سعد بن وقاص ﷺ عنهماپسې اقتدا وکړي او خپل څه مال دی صدقه کړي او څه مال دې خپل اهل وعیال ته پریږدي.

اودکوم مسلمان پـه زړه کې چې قوي توکل او محکم یقین وي نو هغه دی دابو بکر صدیق رضی الله عنه پسې اقتداء وکړي او څنګه یې چې خوښه وي خپل مال دې صدقه کړي ،که هغه خپل ټول مال صدقه کړي نو الله به ورته لوی اجر ورکړي . خو دالله پـه لاره کې دقـوت سره سره صدقه نـه کـول خپل څان پخپله دهلاکت کندې تـه غورځول دي . مسلمان سړي لپاره داسې کول جائز نه دي او نه په دی کې څه رخصت شتـه دی او الله بقول الحق وهویهدی السبیل . الله حقه وینا او دنیکې لیارې ښوونه کوي.

---

[1] ــ اخرجه البخاري برقم : ۱۲ ۹۵ . ومسلم برقم ۱۶۲۸.

يـولسم بـاب

مجاهدينو ته دسامان دبرابرولو او دهغوى ۀ كورنيو دخيال ساتلو فضيلت

((روى مسـلم عـن ابـي سعيد الخد ري ﷺ ان رسول الله ﷺ بعث الى بـني لحيـان مـن هذيل : فقال : "لينبعث من كل رجلين احدهما ، والاجر بينهما.")) [1]

مسـلم لـه ابي سعيد الخدري ﷺ نه روايت كوي چې نبي كريم صلى الله عليه وسلم دهزيل قبيلې شاخ بني لحيان پرضددجهاد كولو لپاره يې لښكرواستاو اودنورو قبيلو مجاهدينو ته يې داپيغام واستاو چې لـه هردوه سړيونه دى يو سړى جهاد ته ووځي او اجر به دواړو ته برابر وركول كيږي.

امام ابو بكر بن المنذر ويلي دي چې : په دى حديث كې دادليل ترلاسه كيږي چې كه د فرض كفايه په جهاد كې څه خلك جهاد ته لاړشي نودنورو خلكو غاړه خلاصيږي.

((وروى الـبخاري ومسـلم عن زيد بن خالد الجهني ﷺ ان رسول الله ﷺ قـال :مـن جهـز غازياً في سبيل الله فقد غزا، ومن خلف غازياً في اهله بخير فقد غزا .)) [2]

---

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ١٨٩٦.

[2] ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٨٤٣ . ومسلم برقم : ١٨٩٥ .

بخاري او مسلم له زيد بن خالد جهني رضی‌الله عنه نه روايت کړيدی چې رسول الله ﷺ وفرمايل :چاچې يو غازي ته دجهادساز اوسامان ورکړ نو بيشکه هغه غزا وکړه . او چې چاپه ښه ډول دغازي دکور خيال وساته نو هغه هم غزاوکړه .

((وروی الترمـذي وابن ماجة عن زيد بن خالد ﷺ قال: قال رسول الله ﷺ ((من فطَّرَ صائماً كان لـه مثلُ اجره ، لاينقص من اجره شيء ، ومن جهـز غازيـاً في سـبيل الله ، كـان لـه مثلُ اجره ، لاينقص من اجر الغازي شيء)) [1]

ترمذي او ابـن ماجـه لـه زيـد بـن خـالد ﷺ نـه روايـت كـوي چـه رسـول الله ﷺ فرمايلي دي . چـاچې روژه دارتـه روژه مـاتې وركـړ هغـه لپـاره دروژه دار دثـواب هومره اجر وركـول كيـږي او دهغـه (روژه دار) لـه اجر نـه څه نه كميږي او چاچې دالله په لاره كې كـوم غـازي تـه وسله برابره كړه هغـه تـه دهغـه داجر په برابر اجر وركول كيږي او دغازي په اجر كې هيڅ كمی نه راځي .

همدغسې طبراني له زيد بن ثابت ﷺ نه روايت كړيدی چه نبي ﷺ وفرمايل :

((مـن جهَّزَ غازياً في سبيل الله كما فله مثل اجره ، ومن خلف غازياً في اهله بخير وانفق على اهله فله مثل اجره)) [2]

چاچې دالله په لاره كې يو غازي مجهز كړ هغه لپاره دهمغه غازي دثواب هومره اجر دی او چاچه په نيكي او ښې طريقې دغازي دكورنۍ كفالت وكړ او خرچه يې ورباندې وكړه نـو هغـه تـه دغـازي داجرهومـره ثواب وركـول كيـږي كـوم سړي چې دجهاد لپـاره وسله او سامان برابر كړی وي او بيا هغه دناروغۍ يادبل كوم عذر لـه كبلـه لـه جهـاد نه پاتې شي نو هغه دې داسامان يو بل مجاهد ته وركړي ترڅو

[1]ـ سنن الترمذي : ٢/ ١٥١ وابن ماجه ١/ ٥٥٥. والحديث صحيح .

[2]ـ مجمع الزوائد للهيثمي : / ٢٣٤ ورجاله رجال الصحيح .

هغه ورباندې جهادوکړي.څکه چې نبي کريم صلىالله عليه وسلم فرمايلي دي : ((من جهزغازيا في سبيل الله فقد غزا)) چاچې دالله په لاره کې کوم مجاهد په وسلو سنبال کړ نو هغه غزا وکړه.

((وروى مسلم عن انس بن مالك ﷺ ان فتى من اسلم قا ل يارسول الله : انى اريد الغزو، وليس معى ما اتجهزبه!

فقال ﷺ :

اِيْتِ فلاناً ، فانه قد كان تجهز فمرض.

فأتاه فقال : ان رسول الله يقرئك السلام ، ويقول : اعطني الذي تجهزْتَ به!فقال لامرأته : يافلانة : اعطيه الَّذِي تجهزتُ به ، ولا تحبسي عنه شيئاً ! فوالله لا تحبسين منه شيئاً فيبارك لك فيه .[1]))

مسلم لـه انس بن مالک ﷺ نه روايت کړيدى چې داسلم قبيلې نه يوه ځوان رسول الله ﷺ تـه ووېـل : چې زه غزا ته تلل غواړم خوله ماسره دغزا لپاره سامان نشته . رسول الله ﷺ ورتـه وفـرمايل : فلانکي سړي تـه لاړشـه هغه دجهاد لپاره سامان برابر کړى و خو هغه ناروغ شو . هغه لاړ او ورتـه يې وويـل : رسول الله صلى الله عليه وسلم پرتا سلام ويلى دى او فرمايلي يي دي چې هغه سامان ماته راکړه چې تادجهاد لپاره برابر کړى و.هغه خپلې ښځې ته وويل : اى فلانکۍ! هغه سامان ورتـه ورکړه چې مادجهاد لپاره تيار کړى و . او يو شى هم ترينه مه ايساروه . په الله قسم چې که کوم يو شى دى ترې نه ايسار کړ نو الله به پکې ستا لپاره برکت وانه چوي.

---

[1]ــ اخرجه مسلم برقم : ١٨٩٤

((وروى مسلم عن بريدة بن الحصيب الاسلمي ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ : حُرْمَةُ نساءِ المجاهدين ، على القاعدين كحرمةِ امَّهاتهم ،. وما من رجل من القاعدين يخلف رجلاً من المجاهدين ، فيخونه فيهم ، الا وقف له يوم القيامة ، فيأخذُ من عمله ما شاء . فما ظنكم ؟))[1]

مسلم له بريده بن الحصيب الاسلمي ﷺ نه روايت كوي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : دمجاهدينو دښځو حرمت په كوركې ناستو خلكو باندې دخپلو مورګانودحرمت په شان دی. په كور كې له ناستو خلكو څخه كوم يو سړی چې دمجاهدينو دكور خلكو پالنه كوي او دهغوی په كور كې خيانت كوي دقيامت په ورځ به هغه مجاهدته درول كيږي او دهغه له عمل نه به چې كوم يو دمجاهد خوښ وي ترينه آخلي . ستاسې څه ګمان دی ؟ چې مجاهد به په دې ورځ دده نيكۍ په څومره شوق او رغبت سره اخلي يعنې هيڅ به ورته نه پريږدي.

لدی حديث نه داثابت شو چې دمجاهدله كورنۍ سره خيانت كول ډيره سخته ګناه ده او دمجاهدينو دښځو حرمت په ناستو خلكو باندې دخپلو مورګانودحرمت په شان مهم دی.

ابو عبدالله الحليمي ويلي دي : چې داپه دی وجه ده چې په كور كې ناست سړي باندې مجاهد ډير زيات حق لري . ځكه چې مجاهد دناست سړي نيابت كوي او دهغه له غاړې نه هغه جهاد ساقطوي چې ورباندې فرض و . او دخپل ځان په قربانولو سره دهغه ساتنه كوي . بيا هغه څنګه دهغه له اهل سره دخيانت سوچ كولی شي ؟ دمجاهد له كورنۍ سره دهغه خيانت په حقيقت كې له هغې ګناه نه ډير دی چې يو ګاونډي يې دبل ګاونډي له كورنۍ سره كوي .[2]

[1]ـ اخرجه مسلم برقم : ١٨٩٧ .

[2]ـ كتاب المنهاج في شعب الايمان للحليمي ٢/ ٤٧٥

دولسم باب

له مجاهدینو سره د مرستې ، د هغوی دخدمت او درخصتولو فضیلت

((روی احمد وابن ابي شیبه والحاکم ،عن سهل بن حنیف ﷺ ان رسول الله ﷺ قال:"من اعا ن مجاهداً في سبیل الله ، اوغازیا في عسرته او مکاتبا في رقبته ، اظله الله في ظله یوم لاظل الا ظله .[1]))

احمد ، ابن ابی شیبه او حاکم لـه سهل بن حنیف ﷺ نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : څوک چې دالله دلارې لـه مجاهد او غازي سره په سخت وخت کې کومک وکړي . یا لـه غلام سره دهغه آزادولو لپاره مرسته وکړي . الله تعالې به هغه ته ترخپل سیورې لاندې په هغه ورځ ځای ورکړي چې دالله لـه سیورې نه پرته بل سوری نه وي .

((وقال عبدالله ابن مسعود ﷺ لان اجهز سوطاً في سبیل الله احب من حجة بعد حجَّةِ الاسلام)).

عبدالله بن مسعود ﷺ ویلي دي چې که زه دالله په لاره کې یوه قمچینه مجاهدته ورکړم نو دازمالپاره لـه نفلي حج نه غوره دی .

---

[1]ـ مسند احمد : ۳/ ۴۸۷ والمصنف لابن ابي شیبة : ۵/ ۳۵۱ . والحاکم : ۲: ۸۹ واسناده حسن.

((وروى الترمذي عن ابي امامة الباهلي ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ .
"افضل الصدقات ظل فسطاطٍ في سبيل الله ، ومنحة خادمٍ في سبيل الله اوطروقةُ فحلٍ في سبيل الله.[١]))

ترمذي لـه ابي امامه الباهلي ﷺ روايت کوي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : لـه ټولو نـه غوره صدقه دالله پـه لاره کې دسيورې لپاره خيمه ورکول ، يا غلام (خادم) ورکول او ياهم دځوانې اوښې ورکول دي.

دحديث مطلب دادې چې خلکو ته لـه مجاهدوسره دمرستې ترغيب ورکول کيږي ترڅو هغوى دالله پـه لاره کې دسيورې لپاره خيمه ورکړي ياخادم ورکړي چې دمجاهدينو مدد او مرسته وکړي ياله دريو کلونو نه زيات عمر والا اوښه ورکړي چې مجاهدين وربانـدې سپاره شي او دادرې واړه شيان دالله پـه نـزد لـه غوره صدقاتو څخه دي.

((وروى ابو داود والحاكم عن جابر بن عبدالله ﷺ عنهما ، ان رسول الله ﷺ اراد ان يغزو، فقال : " يامعشر المهاجرين والانصار ان من اخوانكم قوما ليس لَهُمْ مالاولا عشيرةَ ، فليضُمَّ احدكم اليه الرجلين او الثلاثة " وما لاحدنا من ظهر يحملُه الا عُقْبَةٌ كعقبةِ احدِكم ، فضممتُ الى اثنين او ثلاثاً ، مالي الا عقبةٌ كعقبة احدهم من جملي .))[٢]

ابو داود او حاکم لـه جابر بن عبدالله ﷺ عنهما نه روايت کوي چې رسول الله صلى‌الله عليه وسلم جهاد تـه دتللو اراده وکړه او ويې فرمايل : اى مهاجرينو او انصارو! ستاسې لـه ورونو څخه څه کسان داسې دي چې له هغو سره نه مال شته اونه کورنۍ . لـه تاسو نه دى هر يو کس لـه هغوى نه دوه يادرې کسان لـه ځانه

---

[١]ـ سنن الترمذي : ٣/ ٩١ واسناده حسن .

[٢]ـ سنن ابي داود ٣/ ٤١ والمستدرك للحاكم : ٢/ ٩٠ والحديث صحيح .

سره په داسې طریقې سره یوځای کړي چې له هغوی نه دې هر یو کس ستاسې په اوښ کې داسې نوبت ولري لکه څنګه چې ستاسې نوبت وي حضرت جابر ﷺ فرمايي چې ماله ځان سره دوه یادرې کسان راواخستل چې زماپه اوښ باندې یې له ماسره یو برابر نوبت درلود. (یعنې په نوبت نوبت ورباندې سوریدلو.)

((وقـل معـاذ بـن جـبل ﷺ : لان اشيّع رفقةً في سـبيل الله ، فاصـلح لهـم احلاسـهم ، وارد عـليهم مـن دوابّهـم ، احـب الى مـن عشـر حجـج بعد حجة الاسلام.))

معاذ بن جبل ﷺ فرمايي چې دمجاهدينو درخصتولو لپاره څو ګامه تلل دهغوی داس دزين اودزين لاندې توټه سمول اودهغوی څاروي لـه وروستونه شړل ماته له فرض حج نه وروسته له لسو نفلي حجونو نه زيات خوښ دي.

((وقـال بـلال بـن سـعد : انـه رأى من رأى علمر بن عبد قيس ﷺ مجاهداً بارض الروم على بغلة ، يركبها عُقبة ، ويحمل المجاهدين عليها عقبة.

وكان علمرُ بن قيس اذا خرج للغزو ، يقفُ يتوسّمُ بالمجاهدين ،

فـلذا راى رفقـة توافقـه قـال لهم : ياهولاء : اني اريد ان اصحبكم للجهاد ، وان اجاهد معكم ، على ان تعطوني من انفسكم ثلاث خصال!

فيقولون : ماهي؟

فيقول : الاولى : ان اكون خادمكم ، لاينازعني احدٌ منكم الخدمة!

والثانية : ان اكون موذنا لكم ، لاينازعُني احدُمنكم الاذان!

والثالثة : ان انفق عليكم بقدر طاقتي.[1]))

---

[1]_ كتاب الجهاد لابن المبارك : ٢ ١٧٨ _ ١٧٩

بلال بن سعد وايي چې ماهغه څوک وليدل چې عامر بن قيس ﷺ هغه په روم کې په قچر باندې دجهاد په حالت کې ليدلې و. کله به هغه پخپله په قچر ې باندې سوريدو او کله به يې خپل ملګري په وار وار سره په قچرې باندې سوروِل. دهغه ﷺ داعادت و چې دجهاد په وخت کې به يې ځان ته پخپله ملګري پيداکول (انتخابول) او بيابه يې هغوی ته ويل چې زه په دريو شرطونوسره ستاسې ملګرتيا ته چمتويم لومړې داچې زه به ستاسې دټولو خدمت کوم او تاسې به په دې خدمت کې له ماسره مداخله نه کوئ.

بل داچې دلمونځ په وخت کې به زه آذان کوم او تاسې به زما په دې کار کې مداخله نه کوئ. دريم داچې زه به دخپل وس او توان په اندازه ستاسې دټولو خرچه کوم. که هغوی به دغه ټول شرائط ومنل نو له هغوی سره به ملګری شو او که به يې ونه منل نو بيا به نورو پسې ګرځيدوترڅو چې ځانته ملګري پيداکړي.

مصنف رحمه الله عليه وايي چې کله به زمونږ اسلاف جهاد ته روانېدل نوله هغوی نه به دهريوتن داکوشش و چې دخپلو ملګرو خدمت وکړي او خوشاله يې وساتي. څومره چې کيدی شي پر هغوی خرچه وکړي. که چابه دخرچې وس نه درلود نو بيا به يې هغوی ته په هرڅه کې له ځان نه زيات ګڼل. او هغو به داکار يواځې دالله تعالی دخوښې او له هغه نه ثواب دتر لاسه کولو په اميدکاو.

((عَنْ ابي الجهم بن حذيفة العدوي قال : انطلقتُ يوم اليرموك اطلب ابن عمّي ومعي شَنَّةٌ من ماءٍ

فقلت : ان كان به رمق سقيتُه من الماء ، ومسحُت به وجهه ، فإذا انا به يشهق،

فقلت له : اسقيك .

فأشار : اى نعم .

فاذا رجلٌ يقول : اه

فأشارَ ابنُ عمي ان انطلق اليه ، فإذا هو هشامُ بن العاص اخو عمرو بن العاص رضي الله عنهما .

فأتيتُه فقلت : اسقيك ؟

فسمع آخر يقول : آه .

فأشارَ هشام ان انطلقَ اليه. فجئتُه ، فإذا هو قلمات ! ثم رجعتُ الى هشام ، فاذا هو قلمات !! ثم اتيتُ ابن عمي، فاذا هو قلمات !!! .. رحمهم الله جمعياً [١]))

ابوجهم رضی الله عنه فرمايي چه زه ديرموک په غزوه کې دخپل تره زوی پسې گرځيدم اوله ماسره داوبو يولوښې (مشک / ژی) وه . ماويل که چېرته هغه ژوندی وي اوساه يې چليده نو زه به هغه ته اوبه ورکوم اودهغه مخ به وينځم .خو ما هغه په داسې حالت کې وليد چه زنکدن يې و او خبرې يې په تکليف سره کولې ما ورته وويل ايا اوبه دربادی وڅښم ؟ هغه وويل هو. ناڅاپه له يو بل سړي نه دآه او فرياد اواز راغې زما تره زوې ماته اشاره وکړه چه هغه ته اوبه ورنړه اجی وکتل نو هغه دعمرو ابن العاص وروړهشام بن العاص ﷺ و زه چه هغه ته نژدې ورغلم اوداوبو څښلو ست مې ورته وکړ په دې وخت ناڅاپي ديو بل سړي دآه اوفرياد آواز راغې هشام ﷺ ماته اشاره وکړه چه دهغه څنګ ته لاړشه . زه چه دهغه څنګ ته ورغلم نو هغه شهيد شوی و . زه بيرته دهشام خواته ورغلم نو ومې کتل هغه هم شهيد شوی و . بيا زه دخپل تره زوی خواته ورغلم گورم چه هغه هم شهيد شوې و . الله پاک په دريو واړو رحم کړی و . الله جل جلاله دې پرتاهم رحم وکړي پداسې وخت کې دهغوی دی ايثار ته اوګوره چې کوم شي ته يې په کوم وخت کې سخته اړتيا ده په هغه وخت کې په هغه سخاکوی . دوی په هغه وخت کې په اوبو باندې سخاوکړه چې په هغه وخت کې اوبو دوی ته دژوند حيثيت درلود . له همدې کبله هغوی دالله جل جلاله درضا او رحم وړ وګرځيدل .

[١]- المستدرك للحاكم : ٢/ ٩٨، واسناده حسن .

فصـــل

مجاهدینو ته دمخه بنه ویلو اوله هغوی سره دخو ګامه تللو فضیلت

((روی الحـاکم عـن عـبدالله بـن عباس ﷺ عنهما ان رسول الله صلی الله ﷺ جهـز جیشـا فمشـی معهـم الی بقیـع الغـرقد ، حـین وجههم ، ثم قال : انطلقوا علی اسم الله ، اللهم اعنهم.[1]))

حاکم لـه عبدالله بن عباس ﷺ عنهمانه روایت کړی دی چی رسول الله ﷺ یو لښکر تیار کړ او دبقیـع غر قد پورې ورسره ولاړ بیایې هغوی تـه وویل : دالله په نوم سره لاړشئ . ای زما پالونیکه ! ددوی مرسته وکړئ.

((وخـرَّجَ ابـن عسـاکر انَّ ابـا بکـر الصدیق ﷺ بعث جیوشاً الی الشام فخـرج یمشـی مـع یزید بن ابي سفیان _ وکان امیر ربعٍ من تلك الارباع _ ﷺ .

فقال یزید لأبي بکر : إمّا أن ترکب ، واما ان انزل !

فقـال لـه ابو بکر: ما انت بنازل ، وما انا براکب ، انی احتسبُ خُطایَ هذه في سبیل الله !))

ابن عسـاکر روایـت کـړیـدی چی ابـو بکـر الصـدیق ﷺ شـام تـه یـو لښکـر واستول . پخپله ابو بکر الصدیق لـه یزید ابن ابی سفیان سره (هغه په دغوځلورو لښکرو کې

[1] _ المستدرك للحاکم : ۲/ ۹۸ واسناد حسن

ديوه لښکر اميرو) پياده روان و ، يزيد ابو بکر ﷺ ته وويل چې يا به تاسې هم سپرېږئ او يا به زه کوزېږم . ابو بکر ﷺ ورته وفرمايل : نه به ته راښکته کيږې او نه به زه سورېږم زه غواړم چې زماداقدمونه دالله په لاره کې حساب شي.

((روى البيهقي عن مجاهد قال : خرجت الى الغزو فَشَيَّعنا عبدالله بن عمر ﷺ عنهما ، فلما أراد فراقنا قال : إنه ليس معي ما أُعْطيكُماه ، ولكني سمعت رسول الله ﷺ يقول : " إن الله اذاستُودع شيئاً حفظه" وانا استودع الله دينكما وامانتكما وخواتيم اعمالكما))[1]

بيهقي لـه مجاهد نه روايت کوي چې زه جهاد لپاره ووتلم نو حضرت عبدالله بن عمر ﷺ عنهما زمونږ . درخصتولو لپاره راسره ووت. کله چې هغه لـه مونږ نه جداکيدو نوويې فرمايل: لـه ما سره څه نشته چې تاسوته يې درکړم خو مارسول الله ﷺ نه اوريدلي دي چې فرمايل يي : کوم شی چې الله ته وسپارل شي الله تعالې دهغه حفاظت کوي نو زه ستاسې دين ، ستاسې دحفاظت ور څيزونه او ستاسې داعمالو خاتمه الله ته سپارم .

((وقال ابو هريره ﷺ : إن الرجل ليقول لصاحبه : انطلق بنا نشيّع فلاناً الغازي ساعة . فيقول الله: طوبي للقائل والمقول له .))

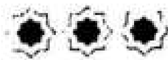
ابو هريره ﷺ فرمايلي دي چې کله يو سړې خپل ملګري ته وايې راځه چې دفلانکي غازي درخصتولولپاره يوساعت ورشو نو الله تعالې فرمايي دويونکي او اوريدونکي لپاره زيرې دی . لکه څنګه غازي رخصتول هغه ته دمخه ښه ويل او له هغه سره څوګامه تلل دثواب کاردی همداشان دهغه دراستنيدو پرمهال هغه ته مخې ته ورتلل هغه ته ښه راغلاست ويل هم له ثواب نه خالي نه دی .

---

[1]ـ السنن الکبرى للبيهقي : ٩/ ١٧٣، والحديث صحيح .

((روى البخاري عن السائب بن يزيد ﷺ : قال ذهبنا نتلقي رسول الله صلى الله عليه وسلم مع الصبيان الى ثنية الوداع مقدمه عن غزوة تبوك.[1]))

بخاري له سائب بن يزيد ﷺ نه روايت كوي هغه وايي چې ماته داپه ياد دی چې كله نبي كريم ﷺ دتبوک له غزانه بيرته راغی نو زه هم دماشومانو سره دهغوی دبنه راغلاست لپاره تر ثنية الوداع پورې ورغلی وم.

[1] ـ اخرج البخاري برقم :٣٠٨٣.

دیارلسم باب

دجهاد په نیت داس ساتل اوپرهغه دخرچ کولو فضیلت

قال الله تعالی :

﴿ وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ﴾ [الأنفال٦٠]

او تاسې لـه خپلې بشپړې وسلې نه ډېر زيات توان اوزين کړي اسونه دکافرانو دمقابلې لپاره تيار کړئ ترڅو پرې دالله دښمنان ، خپل دښمنان اونور هغه دښمنان وډاروئ چې تاسو يې لانه پيژنئ. بلکې الله يې ښه پيژني ، او څه مو چې دالله په لـيار کې مصرف کړل نو بدله به يې ضرور درکړای شي او پرتاسې به هيڅ تيری نه کيږي .

وقال تعالی:

﴿وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا. فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا.فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا.فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا﴾ [العاديات : ١- ٥]

لوړه پرهغو اسونو چې په ځغليدلو سره په پرشهار ساه اخلي . او دسوم په وهلو داور سپرغې راپورته کوي . او سهارله ځرک سره پر دښمن يرغل کوي . او يو خړ ګرد پرې راپورته کوي . ددښمن په منځ کې ورننوځي .

ابن عباس ، مجاهد ، عکرمه قتاده او نور مفسرين وايي چې په عادياتو باندې چې کوم قسم يادشويدی دا په هغو اسونو باندی قسم دی چې مجاهدين ورباندی غزا ته ځي اوپردشمن يرغل کوي.

او کوم اسونه چې دجهاد لپاره ساتل کيږي دهغوی ډير لوی فضيلتونه دي .

لومړۍ . چاچې دجهاد په نيت اس وساته . دهغه مړيدل ، وړې کيدل ، په اوبو باندې مړيدل او تږې کيدل ، دهغه متيازې او خسنې او څومره چې خوراک څښاک کوي او ګرځي داټول دقيامت په ورځ دنيکۍ په تله کې حسابيږي .

((روى البخاري عن ابي هريرة ﷺ قال: قال رسول الله ﷺ : الخيل ثلاثة :هي لرجل وزر ، وهي لرجل ستر ، وهي لرجل اجر:

فأمَّا التي هي له وزر ، فرجلٌ ربطها رئاءً وفخراً ونِواءً لاهل السلام ، فهي له وزر واما التي هي له ستر ، فرجلٌ ربطها في سبيل الله ، ثم لم ينسَ حق الله في ظهورها ولا رقابها فهي له ستر .

واما التي هي له اجر ، فرجلٌ ربطها في سبيل الله لأهل الاسلام ، في مرج او روضة .. فما أكلت من ذلك المرج او الروضة من شيء ، الا كُتب له عددُ ما اكلتْ حسنا ت ، وكُتب له عددُ ارواثها وابو الها حسنا ت ، ولا تقطعُ طولها فاستننت شَرفاً او شرفين ، الا كُتب له عددُ آثارها وارواثها حسنات ، ولا مر بها صاحبهُا علي نهر فشربت منه ولايريدُ ان يسقيها ، الا كتب اللهُ له عد د ماشربت حسنا ت .[1]))

بخاري او مسلم له ابي هريره ﷺ نه روايت کوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : اسونه په درې ډوله دي يو هغه اس دی چې هغه دساتوونکي لپاره ګناه ده بل هغه اس چې خاوند لپاره پرده ده دريم هغه اس چې خاوند لپاره اجر دی .

کوم سړي لپاره چې ګناه ده نو داهغه سړی دی چې ځان ښودنې او مسلمانانو سره ددشمنۍ لپاره يې ساتلی وي او کوم سړي لپاره چې پرده ده نو داهغه سړی دی چې

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۳۷۱. ومسلم برقم : ۹۸۷.

دالله په لاره کې یې دجهاد لپاره یې ساتلې وي . خپل کارورباندی هم کوي اودالله حق هم دهغه په ملا او څټ باندی له یاده نه وباسي .

اوکوم اس چې دهغه لپاره اجر دی داهغه سړی دی چې اس یې دمسلمانانو لپاره دالله په لاره کې دجهاد په خاطر په یو څړ ځای او یا یوباغ کې تړلی وي نو دغه اس چې له دغه څړ ځای یاباغ نه څه وخوړل نو هغه لپاره داس دخوراک په برابر اجر اوثواب دی اوهغه لپاره دهغه دخشنو او متیازو په اندازه نیکی لیکل کیږي اوکه اس پړی وشلوي اوبه تیزئ سره یو دوه میله منډه ووهي . نو ددی آس خشنه او قدمونو په شمیر به ددغه سړي لپاره نیکی وي . اوکه چېرته په کوم نهر باندې تیر شو اولدینه یې اوبه وڅښلې مګر دخاوند اراده دانه وه چې اوبه ورته ورکړي نو دا اوبه به ددغه سړي لپاره نیکي وي .

((روی البخاري عن ابي هريرة ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ : " من احتبس فرساً في سبيل الله ، ايماناً به ، وتصديقاً بوعله ، فانَّ شبعه ، وريَّه ، وروثه ، وبولَه ، في ميزانه يوم القيامة " [1]))

بخاري اومسلم له ابي هريره ﷺ نه روایت کړیدی هغه وایي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي :

چاچې په الله تعالې باندی دایمان او دهغه جل جلاله په وعده باندی دتصديق لرلو په وجه دالله په لاره کې اس وساتلو نو دهغه مړیدل اوسیراب کیدل ،دهغه لډوان او متیازې ټول دقیامت په ورځ دنیکي په تله کې آچول کیږي .

دلغتونو معناګانې .

دنواءً معنې ده دمسلمانانو سره دښمني .

:داِسْتَنَّتْ معنې ده په قوت او سرعت سره ئې منډه وکړه .

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم: ۲۸۵۳

او دشرف معنې ده . شوط: شوط يوې اندازې ته وئيل کيږي يابه نورو الفاظو داچې سيل ته ويل کيږي ..

پورتنې حديث پدې دلالت کوي چې که چېرته يو اس پخپله نهر ته ورځي او اوبه څښي مګر دهغه دخاوند دا اراده نه وي چې نهر ته يې بوځي او اوبه ورباندې وڅښي خو الله تعالى هغه ته آس چې څومره اوبه څکلي او څومره ګياه يې خوړلې الله دهغه په اندازه اجر ورکوي، نو الله به هغه سړي ته څومره ثواب نه ورکوي ؟ چې هغه اس ته داوبو څکلو اوګياه ورکولو قصد کړې وي او پدې کار سره يې يواځې دالله جل جلاله رضا مقصد وي .

دويم : هرچاچې دالله په لاره کې دجهاد لپاره اس وساته دقيامت په ورځ به دهغه دخاوند او اور ترمنځ پرده وګرځي .

دريم : چاچې دالله په لاره کې اس وساتلو نو داد هغو خلکو له جملې څخه ګرځي چې خپل مالونه دشپې او ورځې په پټه او ښکاره دالله په لاره کې خرچوي او هغوی لپاره دالله په نزد لوی اجر دی .

څلورم : کوم سړی چې دالله په لاره کې ساتل شوي آس باندې خرچ کوي داد هغه چاپه شان دی چې خپل لاسونه يې دصدقې لپاره خلاص کړې وي او نه يې بنده وي .

((روى الحاكم والطبراني وابو عوانه عن ا بي كبشة الانماريُّ ﷺ، عن النبي ﷺ قال : الخير معقودٌ في نواصي الخيل واهلها مُعاتونَ عليها والمنفقُ عليها كالباسط يده بالصدقة[1])).

حاکم ، طبراني او ابو عوانه له ابي کبشه ا لانماري رضی الله عنه څخه روايت کوي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : خير داسونو په تندي پورې زوړند وي. او ددی له ساتوونکې سره دالله تعالى له طرف نه مرسته کولې شي اوپدوی باندی خرچ کوونکې خلک دهغه چاپه شان دي چې هروخت په پراخ مټ خيراتونه کوي.

---

[1]ـ مسند ابي عوانه : ۵/ ۱۹ والمستدرك للحاكم ۲/ ۹۱ .والحديث صحيح.

پنځم : الله تعالى داسونو له ساتونكو سره دمرستې وعده كړيده څكه چې هغوى په اسونو باندى خرڅې كوي او خدمت يې كوي .

((روى احمد عن جابر بن عبدالله ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ الخيل معقود في نواصيها الخير والنيل الى يوم القيمة ، واهلها معانون عليها ، فامسحوا بنوا صيها ، وادعوالها بالبركة[1]))

احمد له جابر بن عبدالله ﷺ څخه روايت كوي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : ترقيامته پورې به خير اوكاميابي داسونو په تندي پورې زوړند وي .

او دآس له ساتوونكو سره به دالله له طرف نه مرسته كولې شي . تاسې داسونو په تنده باندى لاسونه راكاږئ او هغوى لپاره دبركت دعا غواړئ .

شپږم : ددنيا او آخرت ګټه دقيامت تر ورځې پورې داسونو په وچوليو كې ده .

په دى حساب سره چې څېر داسونو په وجه ترلاسه كيږي نو عربو په اس باندى دخيرنوم كيښود .

((روى مسلم عن جرير بن عبدالله ﷺ البجلي رضىا لله عنه قا ل : رأيتُ رسول الله صلّىالله عليه وسلم يلوى ناصية فرسه باصبعه وهو يقول :

((الخيل معقود بنواصيها الخير الى يوم القيامة الاجرو الغنيمةُ)) .[2]

مسلم له جرير بن عبدالله بجلى رضى الله عنه څخه روايت كوي هغه وايي چې ما رسول الله ﷺ وليد چې په خپلو ګوتو سره يې داس تنده مو ړ له اوويل يې : ترقيامته پورې داس په وچولي كې څېر يعنې اجر او غنيمت اينبودل شويدي .

---

[1] _مسند احمد: ٣/ ٣٥٢ واسناده حسن

[2] _ اخرجه مسلم برقم :١٨٧٢

((وروی البخاري ومسلم عن عروة البارقي رضیالله عنه ان النبي ﷺ قال: ((الخيل معقودٌ في نواصيها الخير: الاجرو المغنم الى يوم القيامة.)) [1]

بخاري او مسلم لـه عروه بارقي رضی الله عنه نه روايت کړيدي چی نبي اکرم صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي . خير يعني اجر ، ثواب او غنيمت ، دقيامت تر ورځې پورې داسونو په وچوليو پورې تړلي دي .

((قال شبيب بن غرقدة ـ راوي الحديث عن عروة البارقي :ـ لقدرأيتُ في دار عروة ﷺ سبعين فرساً معلة للجهاد في سبيل الله.))

شبيب بن غرقده وايي چی ما دعروه په کور کې دالله په لاره کې دجهاد لپاره چمتو ولاړ (۷۰) اسونه ليدلي دي .

اودغه پورتنی حديث د اصحابو لـه يوې ډلې نه روايت شويدې او دحديث سنديې تر رسول الله ﷺ پورې رسولې دی . ددغو اصحابو له جملې څخه جرير البجلی عروه البارقي،عبدالله بن عمر ، علي بن ابي طالب ، عبدالله بن مسعود ،ابو ذر الغفاري ، عبدالله بن عمروبن العاص، ابو سعيد الخدري ، انس بن مالک ، براء بن عاذب ، ابو امامه الباهلي، مغيره بن شعبه،سوادة بن الربيع ، مسلمه بن نفيل ، عتبه بن عبد السلمي رضی الله عنهم دي .

اووم : له ښخونه وروسته حضرت محمد ﷺ ته محبوب شې اسونه وو .

((روی النسائي عن معقل بن يسار ﷺ قال : لم يكن شيئ احب الى رسول الله صلی الله عليه وسلم بعد النساء من الخيل . [2]))

نسائي لـه معقل بن يسار ﷺ نه روايت کوي هغه وايي چی رسول الله ﷺ تـه لـه ښخونه وروسته له اسونونه زيات بل څيز غوره نه و .

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۸۵۰ ومسلم برقم : ۱۸۷۳

[2] ـ المجتبى للنسائي : ٦/ ٢١٨ ، ورجاله ثقات

هر مسلمان لپاره سنت دی چی دنبي کريم ﷺ په اطاعت کې دجهاد لـه اسونوسره مينه وکړي برابره خبره ده چی ا سونه يې خپل وي يادبل چاوي.

اتم : اسونه الله تعالى ته دعاکوي چی دهغوی خاوندان ورسره مينه وکړي . او پدی باندی دی څوک حيرانتيا هم نه ښکاره کوي چی اس لاځنګه دعاکوي . ځکه چی اس الله تعـالى تـه پـه يـوه خصوصـي اوځـانګړي طريقې سره دعـاکوي . اس لـه نـورو حيوانـاتو څخه ځانګړي اومميز دی ، هغه زيات ادراک او فهم لري اوډير ژرتيزه منډه لکه عرب وائي فرس مهذب يعني سريع زده کوي.

((روی النسـائي واحمـد والحاكم عن ابي ذر الغفاري ﷺ قا ل : قال رسول الله ﷺ ((مـامن فـرس عـربي ، الا يؤذنُ لـه عند كلِّ سَحَرٍ ، بكلماتٍ يدعو بهـن: الـلهم خوَّلـتني من خوَّلْتني من بني آدم وجعلتني لـه ، اللهم فلجعلني احب ا هله وماله اليه.)) [1]

نسائي، احمد او حـاكم لـه ابي ذر الغفـاري رضی الله نه روايت کوي هغه وايي چی رسول الله ﷺ وفرمايل: هريو عربي اس ته سهار وختي ددعا ديو څو کلموويلو اجازه ورکـول کيـږي . ای الله! تـاچی زه کـوم انسـان تـه ببنـلی يم او زه دی ذهغـه مملـوک ګرځولې يم ای الله مادهغـه پـه زړه کې لـه خپـل اهل وعيـال اومال نه زيات ګران شي وګرځوه.

((وری ابن المبارك عن السد ي قال: خرج عمرو بن عتبة بن فرقد للجهاد فاشـتری فرسـا باربعة الاف دينار !. فلاموه وعنفوه لان ثمنه مرتفعٌ .فقال لهم : مامن خطوة يخطوها إلى عدو الا هي احبُّ اليَّ من اربعة آلاف !![2])).

---

[1]ـ سنن النسايي : ٦/ ٢٣٣. واحمد: ٥/ ١٧٠ والحاكم : ٢/ ٩٢ . والحديث صحيح.

[2]ـ الجها د لابن المبارك : ٢/ ١٣٤ـ ١٣٥.

ابن المبارک لـه سدي نـه روايت کوی هغـه وايي چي عمروبن عتبه رحمـه الله بن فرقد دجهاد پـه لاره کې ووت او يو اس يې پـه څلور زره ديناره واخست خلکو هغه داس دزيات قيمتـه آخستلو پـه وجـه سخت ملامت کړ هغـه وفـرمايل : ددی آس ددشمن په طرف اوچتيدونکي هرقدم ماته لـه څلور زره ديناره زيات غوره دی .

مصنف وايي چي حضرت عمرو بن عتبه ﷺ دکوفې اوسيدونکې و نومـوړی ډير زيات عـابد او زاهد انسـان و هغـه پـه مشرانو تابعينواو مجاهدينو کې شميرل کيدو اوپه يو جګړه کې شهيد شو .

کله بـه چي هغه رحمه الله جهاد ته روانيدو نو پرخپلو ملګرو به يې داشرط اېښودو چي ستاسي ټول خدمت به زه کوم .

لـه اعمش نـه روايت دی چي عمرو بن عتبه بن فـرقد وويل : ماله الله نه سوال وکړ چي زمالـه زړه نـه ددنيـا مينـه لـرې کـړی نـو زه يې زاهد کړم (يعنې لـه دنيانه يې زما زړه موړ کړ .) نو ماتـه ددی هيڅ پروا نشته او مـا سوال وکړ چي لمونځ لپاره قوت راکړي نو الله تعالی ماته دالوی نعمت په برخه کړه . ماله الله تعالی نه دشهادت مرګ هم غوښتې دی هيله من يم چي زما داسوال به هم قبليږي .عبدالرحمن يزيد وايي چي مونږ دجهاد لـه يو لښکر سره ووتلو لـه مونږ سره عمرو بن عتبه هم ووت . دهغه نوې سپينه چپنه وه، هغـه وويـل پـدې سـپينه چپنه بـاندی بـه سـره وينه څومره ښه ښکاره شي؟ کله چي جنګ شروع شو نو ددشمن لـه لورې يو کاڼی راغې او هغه يې زخمي کړ او وينه يې په چپنه باندی وغوړيدله او دشهادت اوچته مرتبه يې ترلاسه کړه.

نهم : چاچي دالله پـه لاره کې اس وساتلو هغـه تـه اجر ورکول کيږي ځکـه چي هغه دالله اودهغه درسول امر پرځای کړيدی .

الله تعالی پخپل کلام کې حکم کړيدی چي :

﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ﴾ [الانفال : ٦٠]

او تاسې تر خپلې بشپړې وسې ډير زيات توان اوزين کړي اسونه دکافرانو دمقابلې لپاره تيـار کړئ ، ترڅو پرې دالله دښمنان او خپل دښمنان ووېروئ . حضرت محمد

ﷺ امر کړيدی چی : ((ارتبطوا الخيل،وامسحوا بنواصيها واعجازها وقلدوها ولا تقلدوها الاوتار [1])).

تاسې اسونه ساتئ او دهغوی په ټنډه او شاباندی لاس راکاږي .هغه ته رسئ واچوئ خودتانت رسي نه (تان دکمان رسي ته ويل کيږي)

ويل شويدي چی دتانت رسی له آچولونه يې ځکه ممانعت يې کړيده چی په هغه سره دمری دخفه کيدو ويره وي . داهم ويل شويدي چی مشرکانو به له بدنظر نه دخوندي ساتلو لپاره دتانت رسی دهغوی په غاړو کې آچولې اوديته به يې دتعويذونو اعتبار ورکاو نو ځکه رسول الله ﷺ ددغه رسی داچولو نه ممانعت وکړ .

فصل

درسول الله ﷺ داسونو نومونه

لومړی : السَّکْب ددی اس په پښو او وچولي کې سپين والې و . سور او تور رنګ يې درلود . خوپه ښي خوا مخکنی پښه کې ئې سپين والې نه و .

داد حضرت محمد ﷺ له ټولونه لومړی اس و . دايې له يو باندہ چي نه په لس اوقيه سپينو زرو باندی اخستی و . په دی آس باندی له ټولونه مخکې داحد په غزا کې ګډون يې کړی و . ومعنی السکب کثيرالجری فانه يسکب الجری سکب. سکب ډيرې منډې وهونکې اس ته ويل کيږي ځکه سکب اصل کې بهولو ته ويل کيږي اودا اس منډه بهوي .

---

[1] ـ سنن ابي داود : ۳/ ۵۳، والمجتبى للنسائي : ۶/ ۲۱۸ والحديث حسنٌ

(۲) **المرتجز**: پدې باندې دانوم ځکه ایښودل شوي و چې دهغه ششنا دنظم دویلو په شان ښکلې و .

دریم : اللَّحیف (نغښتونکې) پدې باندې دانوم ځکه ایښودل شوې و چې لکۍ یې ډېره اوږده او ګڼه وه چې ددې په لکۍ به زمکه پټیده . دا اس رسول الله صلی الله علیه وسلم ته فروه بن عمرو الجذامي ورکړی و.

څلورم : اللزاز : (نښتونکې) دیته دانوم ځکه ایښودل شوې و چې هغه دخپل تیز رفتاري په وجه له خپل مطلوب سره نښتونکې و دا اس محمد ﷺ ته مقوقس پاچاهدیه کړی و .

پنځم : الظَّرِبْ : (غونډۍ ، وړوکې غر) دادېرقوي مزبوط اس و او چاویلی چې ددې وجهې نه ورته ظرب ویلې کیږي چې غټ او چاغ وو. حضرت محمد ﷺ ته فروه بن عمرو دډالۍ په توګه ورکړې و.

شپږم : الورد : (زیړ والي ته مائل سور) دا اس تمیم داري ﷺ محمد ﷺ ته دهدیه په توګه پیش کړی و . بیا محمد ﷺ حضرت عمر فاروق ﷺ ته ورکړې و . په دې باندې دانوم دهغه درنګ په وجه ایښودل شوې و .

اووم: سجه : (لامبو وهونکې) پرهغه دانوم دهغه دتیز مګر آرام رفتاري په وجه ایښودل شوې و.

دنبي کریم ﷺ پدې اووه اسونو باندې دټولو اتفاق دی او هغه ﷺ به زیاته سورلۍ په السکب باندې کوله .

او ددغو اووه اسونو نه پرته په نورو اسونو کې اختلاف دی.

په مختلفو روایانو کې په لاندې نومونو سره داسونو دنومونو یادونه شویده.

(۱) ذوالعقال . (۲) ذو اللَّمّة (۳) المرتجل. (۴) المراوح (۵) السرحان (۶) الیعسوب (۷) (والیعبوب) (۸) والمندوب (۹) والبحر(۱۰) والنجیب .

ددغه فصل دراوړلو فائده داده چې مجاهدين پخپلو اسونو باندې په نوم ايښودلو کې دمحمد ﷺ دسنتو پيروي وکړي.

درسول الله ﷺ يو قچر هم و چې دلدل يې نوم و. دبل قچر نوم فضه او دريم قچر نوم شهباء و دا قچر دايلي اويو بل قچر وو چې ددومة الجندل حکمران هديه کړی و.

څوارلسم باب

داسونو دخدمت اودهغوی دعزت کولو فضیلت

تمیم بن اوس الداري ﷺ دبیت المقدس امیر و .هغه کره روح بن زنباع تشریف ویوړ. هغه یې پداسې حال ولید چې دخپل اس لپاره اوربشې پاکولې شاوخوایې دهغه اهل اولاد او خدمتګاران او دهغه عزت یې کاو ناست وو. امیر داکار پخپله پدې خاطر کاو چې له خپل اس سره یې مینه وه.

داس دتندې ویښتان کمول مکروه دی ځکه چې په هغه کې خیر اوبرکت وي .

((روی البخاري ومسلم عن انس بن مالك ﷺ قال: قال رسول الله علیه وسلم البرکة في نواصی الخیل .))[1]

بخاري او مسلم له انس بن مالک رضی الله عنه نه روایت کوي هغه وایي چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي برکت داسونو په تندي کی دی .

((وروی الدارمي عن ابي قتادة ﷺ . ان رجلاً قال : یارسول الله اني اوید ان اشتري فرساً فایها اشتري ؟

فقال: ((اشْتَرِ اَدْهَمَ اَرْثَمَ مُحَجَّلَ مُطْلَقَ الیدِ الیمنی ، او مِنَ الكُمَیْتِ علی هذه الشِّیَةِ تغنمُ وتسلمُ[2])).

دارمي لــه ابي قتاده رضی الله عنه . نه روایت کوي چې یو سړي محمد ﷺ ته وویل : زه غواړم چې یو اس واخلم کوم یو یې واخلم ؟

---

[1]ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۸۵۱ ومسلم برقم :٤/ ۱۸۷.

[2]ـ اخرجه الدارمي في سننه : ۲/ ۲۱۲ والحدیث صحیح .

رسول الله ﷺ وفرمایل : داسې اس واخله چې هغه توروي او په برنۍ شونډه کې یې سپین والې وي ، مخکینې او وروستنې پښې یې سپینې وي خوپه ښي مخکینې پښه کې یې سپین والې نه وي او یا کمیت اس واخله یعنې هغه اس چې نه خالص سور وي اونه خالصه تور وي بلکې غیر اشقر او غیر اسود وي سوروالې یې تور والې ته نژدې وي اوښه ولري یعنې د مخکینۍ ښې په مطابق چې پورته بیان شویدی غنیمت به ترلاسه کړي او روغ رمټ به وي.

((وروى ابو داود والترمذي عن ابن عباس رضي الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: يُمْنُ الخيل في شُقْرها [1]))

ابو داود او ترمذي له ابن عباس رضي الله عنه نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي : برکت په سور رنګیو اسونو کې دی ..

((وروى مسلم عن ابي هريره رضي الله عنه قال كان رسول الله ﷺ يكره الشّكال من الخيل)).

مسلم له ابي هريره رضي الله عنه نه روایت کوي هغه وایي چې رسول الله ﷺ به په اسونو کې شکال نه خوښول . یعنې هغه اس یې نه خوښاو چې په وروستنې ښي پښه او مخکینې ګڅه پښه کې به یې سپین والې و یاپه وروستنې ګڅه پښه او مخکینې ښي پښه کې به یې سپین والې و .

[1] ـ سنن ابي داود : ۳/ ۴۸ وسنن الترمذي ۳/ ۱۲۰ والحديث صحيح.

پنځه لسم باب

دمجاهد او مرابط داعمالو ، لمونځونو او روژو فضیلت

((وروى البخاري ومسلم عن ابي سعيد الخد ري ﷺ ، قال :قال رسول الله ﷺ . ((ما من عبدٍ يصومُ يوماً في سبيل الله الا باعدالله بذالك اليوم وجههُ عن النار سبعين خريفا)) .[1]

بخاري او مسلم له ابي سعيد الخدري ﷺ نه روايت كوي هغه وايي چې رسول الله صلى‌الله عليه وسلم وفرمايل: كوم سړي چې دالله په لاره كې يوه ورځ روژه نيسي الله دهغې په وجه دهغه مخ له اور نه داوياكلونو دمسافي په برابر لرې كوي.

په سلفو كې به زياترو اشخاصو په جهاد كې روژې نيولې . دالله په لاره كې به يې قتال كاو خو روژه به يې نه ماتوله ، داكارېې دثواب اودالله درضا دترلاسه كولو په خاطر كاو .

مونږ دلته دبيلګې په توګه يو دوه مثالونه وړاندې كوو لومړې دجليل القدر صحابي عبدالله بن مخرمه ﷺ يادونه كوو .

((قال عبدالله بن عمر رضى الله عنهما: توافقتُ اناوعبدالله بن مخرمه وسالم مولى ابي خذيفه عام اليمامة . وكان الرعي على كل امرئ منايوماً . ولما كان يوم المعركة كان ا لرعي عليٍّ.

---

[1]ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٨٤٠ ، ومسلم برقم ١١٥٣.

فاقبلت الى الميدان ، فوجدت عبدالله بن مخرمة صريعاً، فوقفت عليه وبه رمق، وكان صائماً . فلما رآني قال : هل افطرَ الصائم ؟

قلت : لا.

قال: فاجعل لي في هذا المجن _ الاناء _ ماءً لعلي افطر عند مغيب الشمس!

ففعلت . ثم رجعت اليه فوجدته قد مات! [۱]))

عبدالله بن عمر ﷺ فرمايي چې : زه او عبدالله بن مخرمه او سالم مولى ابي خذيفه ديمامي په جنګ ... ملګري شوو اوله مونږ نه به هريو روزانه په وار وار چوکيداري کولو . دجنګ په ورځ د چوسۍ ... ی نوبت زما و .

زه دميدان په طرف ولاړم هلته مې عبدالله بن مخرمه په زخمي حالت ګې په ځمکه پروت وليد . دهغه څنګ ته ودريدلم ، ومې کتل چې ساه بې چليده . او روژه يې نيولې وه هغه چې زه وليدم نو راته يې وويل : ايا روژه دارانو روژه ماته کړيده؟ ماورته وويل نه.

هغه راته وويل : ماته زما پدې ډال کې داوبو يو لوښې کيده چې زه ورباندې دماښام په وخت روژه ماته کړم . ماورته اوبه کيښودلې . وروسته چې خواته يې ورغلم نو هغه وفات شوې و . [۲]

دويم دهغه مجاهد ځوان کيسه ده چې عيناء نامې نې حوره په نکاح سره غوښتې وه

ثابت البناني ويلي دي چې لـه ځوانانو نه يو ځوان په يوه زمانه کې جهاد وکړ .هغه خپل ځان شهادت ته پيش کړ او دشهادت آرزويي وکړ ليکن شهادت يې په نصيب نه

---

[۱]ـ المصنف لابن ابي شيبه : ٥/ ٣٦٦

[۲]ـ المصنف لابن ا بي شيبه : ٥/ ٣٦٦

شو .هغه له خپل ځان سره وویل : ما دشهادت مرګ راوغوښت خو په نصيب مې نه شو . کله چې خپل کورته لاړشم نو ډير ژربه واده وکړم کله چې دقيلولې وخت رانژدې شو نو دغه ځوان په خيمې کې قيلوله وکړه ترڅو يې جسم لږ غوندې په آرام شي . کله چې دماسپښين دلمونځ وخت رانژدې شو نو دهغه ملګرو هغه له خوب نه بيدار کړ ترڅولمونځ وکړي . کله چې هغه بېدار شو نوپه ژړايې پيل وکړ. ملګرې يې وويريدل چې پيريانې شوې اوکه څنګه؟

هغوی ته يې وويل چې پرما هيڅ چل نه دی شوې . بلکې زه پدې ژاړم چې ماته په خوب کې يو څوک راغې اوراته يې وويل خپل عينانومې ميرمنې ته لاړشه . زه ودريدم اوهغه له ځان سره يوه سپينه او صفا زمکې ته راوستلم او بيايې يوې داسې باغچې ته دننه کړم چې ماپخپل ټول ژوند کې داسې ښايسته باغچه نه وه ليدلې . هلته لس داسې جنکيانې مې وليدلې چې په ټول عمر کې مې دومره ښايسته بل څوک نه و ليدلې. ماهيله وکړه چې عيناء به په همدوی کې وي ماورته وويل ايا په تاسو کې عينا شته؟ هغوی وويل : هو هغه وړاندې ده اومونږ دهغې خدمتګارې يو . زه بياله خپل ملګري سره نور هم وړاندې لاړم هلته مې داسې باغچه وليده چې له مخکينی باغچې نه ډيره ښکلې او ښايسته وه . هلته شل جنکيانې ولاړې وې چې له لومړنيو لسو جنکيانو نه ډيرې ښکلې وې . زماپه زړه کې راغله چې شايد په دوی کې به زما عيناوي . ماله هغوی نه پوښتنه وکړه چې ايايه تاسو کې عيناشته؟

هغوی راته وويل مونږ خو دهغې خدمتګاراني يو هغه لدينه مخکې او سيږې داسې هغه دديرشو جنکيانو يادونه وکړه ، بيا يې وويل چې زه د سرو ياقوتو نه جوړ محل ته لاړم دغه محل خپلې شاوخوا سيمې پخپل رڼا سره ښکلې کړې وې .زما ملګري ماته وويل چې دغه محل ته لاړشه ، زه هغه محل ته لاړم ګورم چې يوه ښځه پکې ولاړه ده او مخ يې له ښايست نه دومره ځليده چې دمحل رڼا دهغه په وړاندې هيڅ و . زه دهغې په څنګ کې کيښناستم اوله يوبل سره مو خوږې خوږې خبرې وکړې څه وخت وروسته زما ملګري آواز وکړ چې راځه دواپس تللو وخت دی نژدې شويدې .زما زړه نه غوښتل چې راووزم نو څه مې کړهواى دملګري خبره مې نشوه ماتولې زه چې ودريدلم نو عينا زما دځادر پلو ونيوله او راته يې وويل چې نن روژه

له مونږ سره ماته کړئ ما دغه خوږ خوب لیدو چې زه تاسې له خوبه راویښ کړم اوماته معلومه شوه چې ماخوهسې تش خوب لیده نو ځکه مې دغم او افسوس په وجه وژړل داخبرې روانې وې چې له کفارو سره دجنګ اعلان وشو خلک په اسونو سپاره په جنګ کې شریک شول . کله چې ماښام شو اولمر پریوت او دروژه ماتې وخت راورسید نو په همدې وخت دغه ځوان له دشمن سره په سخت جنګ کې دشهادت اوچته مرتبه ترلاسه کړه .

دجهاد په وخت دمجاهد عبادت ته له اووه سوه چنده نه زیات ثواب ورکول کیږي برابره خبره ده چې دمجاهد دغه عبادت روژه وي یالمونځ. دقران کریم تلاوت وي یاذکر تسبیح او استغفار .

شپاړلسم باب

داسلامي سر حدونو دحفاظت فضیلت

قال الله تعالى : ﴿ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ ﴾ [التوبه :۵]

نو هر چیرته مو چی مشرکان مینده کول ویې وژنئ ویې نیسئ ، بندي او ایسار یې کړئ اوپه هرځای کې یې څارئ .

وقال تعالى: ﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ [آل عمران۲۰۰]

ای مومنانو صبر وکړئ او نورو ته هم دصبر توصیه وکړئ ، جهاد ته ځانونه تیار کړئ ، اوله الله څخه وډارشئ ترڅو برې موبه برخه شي .

ابن جریر طبري پخپل تفسیر کې له حسن بصري نه روایت کوي چی هغه د ((اصبروا وصابروا)) په اړه وایې :ددی معنې داده چی مسلمانانو ته ددی خبرې حکم ورکول شویدې چی له کفارو سره په جنګ کې له صبر او استقامت نه کار واخلي ترڅو کفار له خپل دین نه ستړې شي اوپری یې ږدي .

او محمد بن کعب القرظي ددغه آیت په باره کې فرمایي : زما او ستاسې ددشمن په مقابله کې مسلسل بهادري ښکاره کړئ ترڅو هغوی خپل دین د ستاسو دین لپاره پریږدي .

ازهري په تهذیب اللغة کې ویلي دي چی درابطوا په اړه دوه قوله دي .

لومړې داچی تاسې ددشمن دمقابلې لپاره جنګي سامان او اسونه تیار کړئ دویم داچی په صالحو اعمالو باندی همېشه والې او محافظت وکړئ .

((روى مسلم عن ابي هريره ﷺ ان رسول الله ﷺ قال :

الا ادلکم علی مایمحوالله به الخطایا ویرفع به الدرجات ؟

قالوا بلی : یارسول الله .

قال : اسباغُ الوضوء علی المکاره وکثرة الخطی الی المساجد ، وانتظار الصلاة بعد الصلاة فذلکم الربا ط .[1]))

مسلم لـه ابي هريره ﷺ نـه روايت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : ايا زه تاسو ته هغـه ځيـزونه وښـايم چې الله تعـالې دهغـه پـه وجـه ګـناهونه محـوه کـوي او درجـې اوچتوي؟

هغـوی وویـل هـو وښايه يارسول الله !هغه ﷺ ورته وفرمايل : په سختو وختونو کې (سخت وختونه لکـه يخـني ژمـې او ددردونـو او مريضـي حـالت)پـه پـوره او صـحيح طريقې سره اودس کول او مسجد تـه زيات ګامونه او چتول او ديو لمونځ پسې دبل لمونځ انتظار کول . همدارباط (يعنې داسلامي سرحدونو حفاظت دی) رسول الله صلی الله عليه وسلم دغه صالح عملونه لـه دشمن سره دجهاد لپاره داسونوله تيار ساتلو سره برابر ګرځولي دي .

قرطبي دمفسرابن عطيه نه نقل کړی دی چې صحيح خبره داده چې درباط معنې په جهاد کې کلک دربدل دي. په اصل کې دلغت په لحاظ درباط معنې ربط الخيل دې يعنې دجهاد لپاره داس ساتل . ليکن دالفظ دهر هغه چا لپاره استعماليدې شي چې هغـه دمسلمانانو پـه يـو محـاذ کـې دجهاد لپاره کلک ولاړوي . برابره خبره ده چې په اس باندی سوروي ياپياده وي.[2]

ابن قتيـبه وايـي چې المـرابطه دمفاعلـه پـه وزن دی . داپـه مشـارکت بـاندی دلالـت کـوي هغـه داسې چې مسلمانان هم دجهـاد لپـاره اسونه تيار کړي او مشرکان هم لـه مسلمانانو سره دجنګ لپـاره اسونه تيـار کـړي اوپـه محـاذونو کې واوسي اوهريو لـه

[1]ـ اخرجه مسلم برقم ۲۵۱.

[2]ـ تفسيرالقرطبي ٤/ ۳۲۳.

خپل دشمن سره دمقاتلې لپاره تیاروي . نو ځکه په سرحدونو کې اوسیدوته رباط ویل کیږي .

ابن رشد پخپل کتاب (المقدمات) کې لـه عبدالله بن عمر رضی الله عنهما نه روایت نقل کړی دی چی هغه فرمایلي دي :

الله تعالی جهاد دمشرکانو دوینې تویولو لپاره فرض کړیدی او دسروحدونو پیره داري یې دمسلمانانو دوینې دحفاظت لپاره فرض کړی ده زما په نزد دمسلمانانو دوینې حفاظت کول دمشرکانو دوینې له تویولونه غوره دی .[1]

یوه شئ چی دسرحدونو پیره داري کول دایمان لـه څانګو څخه یوه څانګه ده او دګناهونو دبخښنې له موجباتو څخه دی .

درباط دفضیلت په باره کې زیات احادیث راغلي دي چی یو څو یې په لاندی ډول دي :

لومړۍ دیوې ورځې لپاره دسرحدونو حفاظت کول ددنیا او مافیها څخه غوره دي .

((روی البخاري عن سهل بن سعد ﷺ ا ن النبي ﷺ قال ((رباط یومٍ في سبیل الله خیرٌ من الدنیا وماعلیها ، وموضع سوط احدکم من الجنة خیرٌ من الدنیا وما علیها))[2] .

بخاري لـه سهل بن سعد ﷺ نه روایت کوي چی نبي کریم ﷺ وفرمایل : دالله په لاره کې یوه ورځ دسرحدونو پیره کول له دنیا او په هغه کې چی څه دي له ټولو نه غوره دی اوپه جنت کې ستاسې دقمچینې دایښودلو په اندازه ځای له دنیا او په هغې کې چی څه دي له ټولونه افضل دی .

خینو ویلي دي چی ددی ظاهري معنې داده چی دغه کار لـه ټولې دنیا او په دنیا کې چی څومره څیزونه دي له ټولو نه بهتر دی .

---

[1] ـ المقدمات لابن رشد ١/ ٢٧٥.

[2] ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٨٩٢

او چاویلي دي چی ددی غوره والي معنې داده چی. که چېرته دیومسلمان وس ورسیږي چی د اټولـه دنیـا ترلاسه کړي اودالله پـه لاره کې نفقـه کړي ، داخو مستحیل او ناشونې کار دی . خو بیاهم لدینه د الله جل جلاله په لاره کې یوه ورځ دسرحدونو پیره بهتره او غوره ده .

زیاترو علماو دغه قول ته ترجیح ورکړیدی.

چاویلي دي چې دلته يې دښه وضاحت لپاره دمغیباتو تشبیه لـه محسوساتو سره ورکړیده ځکه ددنیا مال اودهغه خوندونه لـه محسوساتو څخه دي ، او دیوې ورځې دپیره داري ثواب لـه غیبو څخه دی خو بیا هم دامغیبات داله هغومحسوساتو څخه غوره دی . چې انسانان يې په دنیا کې احساسوي . دغه قول ته ابن دقیق العبد راجح ویلي دي .

دویم : یوه شپه یوه ورځ دسرحدونو پیره داري کول دیوې میاشتې روژو او تراویحو نه افضل دی اویوه میاشت پیره داري دټول عمر لـه روژونه غوره دی .

((روی مسلم عن سلمان الفارسي ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ

((رباط یومٍ ولیلةٍ خیرٌ من صیام شهر وقیامه ، وان مات فیه جری علیه عمله الذي کان یعمله واجري علیه رزقه وامن الفتان . [1]))

مسلم لـه سلمان الفارسي ﷺ نه روایت کړیدی هغه وايي چی رسول الله ﷺ فرمایلي دي : دسرحدونو یوه شپه یوه ورځ پیره داري کول دیوې میاشتې لـه روژو او تراویحونه افضل دی. کـه چېرته دپیره داري پـه حالت کې مړشي نو دهغـه عمل اجرورته ورکول کیږي چی پکې مشغول و هغه ته به لـه جنت نه رزق جاري کړې شي اوقبر لـه عذاب نه په محفوظ وساتل شي .

((روی الطبراني عن ابی الدرداء رضی الله عنه عن رسول الله صلی الله علیه وسلم قال : رباط شهر خیر من صیام دهر ومن مات مرابطافی سبیل

---

[1] اخرجه المسلم برقم : ۱۹۱۳.

الله امـن من الفزع الاكبر وغدى عليه وريح برزقه من الجنة ويجرى عليه اجر المرابط حتى يبعثه الله عزوجل)).

طبراني لـه ابودرداء رضى الله عنه نه روايت كړى دى چې ديوې مياشتې پيره او دسرحدونو ساتنه دټولې زمانې لـه روژو نه ډير غوره دى او څوك چې دالله جل جلاله په لاركې درباط په حالت كې مړشو هغه به دلوى ويرې ، وارخطايې (دحشر ورځ) نه به په امـن وي سهار او بيګاه بـه ورتـه لـه جنت نـه رزق وركول كيږي اودقيـامت تروزځې پورې به ورته دمرابط ثواب ليكل كيږي.

دريم: كله چې يـو سړى مړشي نو دهغه عمل قطع كيږي مګر دپيره وركوونكې اجر نه قطع كيږي ځكه چې هغه كله دپيره داري په حالت كې مړشي نو دهغه دپېره داري او نورو عملونو اجر ورته ترقيامته پورې جاري ساتل كيږي.

((وروى ابو داود والترمذي والحاكم عن فضالة بن عبيد ﷺ ان رسول الله ﷺ قـال : ((كل ميت يختمُ على عمله الا المرابطُ في سبيل الله فانه يُنمي لـه عمله الى يوم القيمة ويُؤمنُ من فتنة القبر))[1].

ابو داود ، ترمذي او حاكم لـه فضاله بن عبيد ﷺ نه روايت كړى دې چې نبي كريم ﷺ فرمايلي دي: دهر مړي عمل دهغه لـه مړكيدو سره سم ختميږي مګر دالله په لاره كې دسرحدونو دپيـره كوونكـې عمـل نـه ختميږي ځكـه چې دهغـه عمـل دقيـامت تروزځې پورې زياتولې شي . اودقبر لـه فتنې څخه محفوظ ساتلې شي.

له دې حديث نـه داثابت شو چې دسرحدونو پيره داري كول لـه هغو غوره اعمالو څخه دى چې ثواب يې له مرګ نه وروسته هم جاري پاتې كيږي.

رسول الله ﷺ ديـو څو هغو نورو عملونو هم خبر راكړى دى چې ثواب يې لـه مرګ نه وروسته پاتې كيږي.

---

[1] ـ سنن ابي داود : ٣/ ٢٠ والترمذي : ٣/ ٩٨ والحاكم :٢/ ١٤٤ والحديث صحيح

((روى مسلم عن ابي هريره ﷺ عن رسول الله ﷺ قال :

((اذامات الانسانُ انقطع عمله الا من ثلاثٍ : صد قةٍ جاريةٍ ، او علمٍ يُنتفع به ، اوولدٍ صالح يدعوله)).[1]

مسلم له ابي هريره ﷺ نه روايت کړيدی چی محمد ﷺ وفرمايل :

کله چی انسان مړشي نو دهغه دعمل لړی قطع کيږي مگر درې عملونه يې نه قطع کيږي جاري صدقه ، ياهغه علم چی گټه ترينه آخستل کيږي يانيک اولاد چی مور او پلار ته دعاکوي . بيشکه چی ددغو درې واړو شيانو اجر له مرګ نه پس هم جاري پاتې کيږي خو کله چی داختم شي نو اجر يې هم بندشي . ځکه چې کله بچې مړشي ، صدقه جاريه ختمه شي او علم پای ته ورسيږي نو ثواب يې په خپله قطع کيږي اما رباط فی سبيل الله له هغواعمالو څخه دي چې دقيامت تر ورځې پورې يې ثواب ليکل کيږي او همدادنمو(زياتوالي) معنا ده اوبله داچې دلته دثواب ليکل کوم سبب پورې موقوف نه دې ترڅو دهغه په قطع کيدو سره دثواب ليکل قطع شي بلکې داخودالله جل جلا له له خوا يونه پای ته رسيدونکې فضل دی دقيامت تر ورځې پورې ، او دی خبره کې څه شک نشته ځکه چې څومره نيک اعمال دي مسلمانان هغو ته هومره پورې نشي خوشي کيدای اوپه ډاډه زړه يې نشي ترسره کولای ترڅو هغوی ددښمن نه په امن کې نه وي اوترڅو چې دهغوی دين محفوظ نه وي او داسلام شعائر قائم نه وي . او ددښمن نه په امن کې کيدل .داسلام شعائر قائميدل او ددين ساتنه به غير له جهاد او دسرحداتو له حفاظت نه هسې تش خوب ليدل دي .

((وروى احمد عن ابى امامة رضى الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال اربعة تجري عليهم اجورهم بعد الموت : مرابط فى سبيل الله .

[1]ـ اخرجه مسلم برقم : ١٦٣١

ومن عمل عملاً اجرى له مثل ماعمل . ورجل تصدق بصدقة فلجرها له ماجرت ، ورجل ترك ولداصالحا فهويد عو له .)).

احمد له ابو امامه رضی الله عنه نه روايت کړې دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي . څلورو کسانو ته له مرګ نه وروسته هم اجر او ثواب ورکول کيږي .

(اول) مرابط فی سبيل الله (دوهم) څوک چې ديو نيک کار بنسټ کيږدي . بياله هغه نه وروسته چې هر څوک هغه کار کوي هغه ته يې اجر ورکول کيږي.

(دريم) بل هغه سړی چې صدقه وکړي ترڅو چې يې هغه صدقه باقي وي ده ته به يې اجر رسيږي .(څلورم) هغه سړې چې نيک اولاد تری پاتې شي او هغه ورته دعاګانې کوي .

عباده ابن الصامت ويلي دي . چې دهرسړي عمل دهغه په اخري سلګی پای ته رسيږي . او دروح له وتلو نه مخکې خپله مرتبه او ځای ګوري مګر مرابط فی سبيل الله داسې ندی . ځکه ترڅو پورې چې په هغه ځای کې رباط اوپيره وي . ترهغه مرابط ته اجر ور رسيږي . مرابط فی سبيل الله خپل ځای او مرتبه دځنکدن په وخت نه ويني ځکه دهغه دژوندون په ختميدو دهغه عمل نه ختميږي بلکې دهغه اجر ترقيامته پورې زياتيږي او څو چينده کيږي نو ځکه دهغه داجر او مرتبې پته پرته له الله تعالی بل چاته نشته . مرابط فی سبيل الله دمړينې په وخت دزيري او خوشالی شيان ګوري خپله مرتبه ګوري چې دقيامت ترورځې پورې په اوچتيدو روانه وي . مرابط چې درباط په حالت کې مړشي نو الله جل جلاله به يې دقيامت په ورځ پداسې حال کې راپاڅوي چې دفزع اکبر (لويې وارخطايي) نه به په امن وي .

((روی ابـن ملجـة عـن ابـي هريره رضی الله عنه عن رسول الله صلی الله عليه وسلم من مات مرابطا فی سبيل الله . الخ .))

ابن ماجه له ابو هريره رضی الله عنه نه روايت کړې دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي څوک چې دالله جل جلاله په لاره کې درباط په حالت کې

مړشو . هغه ته دنیک عمل هغه ثواب جاري کیږي چې ده کاو . او رزق هم ورته جاري کولې شي دقبر له فتنې (عذاب) نه به په امن وي . او دقیامت په ورځ به یې الله جل جلاله داسې راپاڅوي چې دفزع اکبر (لوی یې وارخطایې) نه به محفوظ اوپه امن وي .

پنځم : مرابط چې په رباط کې مړشي الله جل جلاله به یې دشهیدانو په ټولې کې راپاڅوي . .

((روی ابـن ماجـة وعـبدالرزاق عن ابي هريره رضى الله عنه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من مات مرابط مات شهيدا .)) الخ .

دابوهریره رضی الله عنه نه روایت دې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: څوک چې درباط په حالت کې مړشو هغه دشهادت مرتبه ترلاسه کړه . دقبر لـه فتنو څخه به ساتل کیږي . سهار او بېګاه به لـه جنت نه رزق ورکول کیږي او عملنا مه به یې جاري وي .

الله جل جلاله هغه مرابط چې درباط په حال کې مړشوې وي څکه شهید پاڅوي چې ده دشهادت غوښتنه کړې وه او په رښتونې زړه سره یې دې ته مخه کړې وه لیکن ده ته په تقدیر کې دانه ولیکل شوي چې دابه په دنیاکې دشهادت مرتبه ترلاسه کوي . لـه نیکو بندګانو سره دالله جل جلاله همداکړنلاره ده چې څوک کومې یوې نیکي ته په رښتینې زړه سره قصد وکړي زیات شوق او نـه ماتیدونکي اراده ولري خو الهی تقدیر یې ترمخې خنډ او حائل وګرځي نودقیامت پـه ورځ الله جل جلاله ددی عمل ثواب بـه پـه خپل فضل او کرم سره ورکوي . څکه چې نیت کې یې اخلاص ، اوپخپل قصد کې رښتینې و لـه همدې کبله څوک چې دجهاد لپاره ووځي اولاره کې ورته مرګ راشي نو هغـه شهید حسابیږي . او څوک چې دحج احرام وتړي خو دحج دمناسکو لـه اداء کولو نه مخکې مخکې مړشي ، دالله په نزد حاجي لیکل کیږي ، څوک چې دتهجد لمانځه داداء کولو لپاره دشپې دویښیدو اراده وکړي خو راویښ نه شي خوب ورباندې غلبه وکړي نو ده ته دتهجد ثواب ورکول کیږي او خوب په ده باندې دالله جل جلالـه له طرف نه صدقه ګرځي . څوک چې په جماعت سره دلمانځه

داداکولو لپاره مسجد ته روان شي چې کله هلته ورسیږي نو ګوري چې خلکو لمونځ کړې . الله جل جلاله دته په جمع سره دلمانځه داداء کوونکي پشان ثواب ورکوي .

مرابط هم همداشان دی ځکه ده رباط ددی لپاره کاو . چې شهادت یې په نصیب شي . خپل ځان یې دیته وړاندې کړې و . دشهادت حرص ورسره و ، خپل ځان یې ددې لپاره دالله په لارکې خرچ کړی و . لاکن په میدان کې شهید نه شو نو دا څه عجیبه خبره نه ده چې الله دی دشهیدانو په ټولی کې پاڅوي او دشهیدانو هومره اجر ورکړي .

شپږم . مرابط فی سبیل الله ته دهغو مسلمانانو هومره اجر ورکول کیږي چې داسلامي سرحدرادیخواوي او دی یې ساتنه کوي .

((روی الطبراني عن انس بن مالك رضی الله عنه قال سئل رسول الله صلی الله علیه وسلم عن اجر الرباط .))

طبراني له انس بن مالک رضی الله عنه نه روایت کړی دی هغه وایي چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم نه درباط داجر په منعلق پوښتنه وشوه ؟ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

چاچې یوه شپه دوروستنیو مسلمانانو پیره او څوکیداري وکړه . نوله ده نه وروسته چې څومره روژه دار او لمونځ ګذار راځي دهغو هومره اجر به ده ته هم ورکول کیږي .

ابراهیم یماني ویلي دي . چې کله زه له یمن نه راغلم نو سفیان الثوري ته ورغلم او ترینه مې وپوښتل . ماپه زړه کې داسنجولې وه چې زه به په " جده " کې کوزیږم . ټول کال به هلته څوکیداري کوم . په هره میاشت کې به عمره کوم . اوپه هرکال کې به حج کوم . او خپل کورته به هم نږدې وم . نو ایا داماته غوره دې اوکه زه شام ته لاړشم .؟

ماته یې په خواب کې وویل : ای یمني وروره! پخپل ځان باندې دشام ساحلونو ته تلل لازم وګرځوه . هرو مرو شام ته لاړشه . ځکه دبیت الله شریف حج لپاره هر کال په لکونو خلک راځي . تاته به دهغو ټولو دحجونو عمرو . او مناسکو هومره اجر درکول کیږي

عثمان بن ابي سودة . وايي چې مونږ له ابي هريره ﷺ سره ددرياب په ساحل کې (يافا) نومې ځاى کې پيره کوله اودا په فلسطين کې مشهور ښار دى.

ابو هريره ﷺ وفرمايل دلته ددغې شپې پيره ماته په بيت المقدس کې د ليلة القدر شپې نه هم زيات خوښ دى .

اووم : دالله په لاره کې دسرحدونو ديوې ورځې پيره دهغو زرو ورځو پيرې نه غوره ده چې په نورو ځايونوکې ترسره کړې شي .

((روى الترمذي والنسائي وابن ابي شيبة عن عثمان بن عفان ﷺ ان رسول الله ﷺ قال : ((رباطُ يومٍ في سبيل الله خيرٌ من اليوم فيما سواه من المنازل .)) [1]

ترمذي ، نسائي او ابن ابي شيبه له عثمان بن عفان ﷺ څخه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي : دالله په لاره کى د سرحدونو پيره کول د هغو زرو ورځوله پيرې نه غوره دى چې په نورو ځايونوکې تر سره کړې شي .

په دى حديث کې پدې خبره ښکاره دليل موجود دى چې دحفاظت په مقصد په سرحدونو کې يوه ورځ پيره کول په نورو ځايونو کې دزرو ورځو له پيره داري نه زيات ثواب لري اگر چې هغه مکه ، مدينه يابيت المقدس هم وي . همداوجه ده چې له مکې او مدينې نه اصحاب کرام او تابعين دجهاد لپاره وتلي دي اودلته اوسيدل اودحرمينو شريفينو گاونډيتوب يې پرېښي دي . دشام دسواحلو په طرف ورغلې دى او هلته ټول عمر يې دسرحدونو په حفاظت کې تير کړيدى. آن چې همغلته وفات ياشهيدان شويدي .کله چې حارث بن هشام ﷺ (دادابو جهل ورور او دفتح مکې په ورځ يې ايمان راوړى و) له مکې نه دجهاد لپاره دشام په لورې وخوځيد او دمکې

---

[1] _سننُ الترمذي: ۳/ ۱۰۸ وسنن النسائي۱: ٦/ ٤٠ ومصنف ابن ابي شيبه ٥/ ٢٢٨، والحديث حسن.

آخري سرته ورسيد نو لـه خلكونه دخداى په آماني داخستلو لپاره ودريد او هغوى ته يې وويل : اى خلكو! زه لـه تاسونه دډېر كولوياستاسې په ښار باندې بل ښار ته دترجيح وركولوپه خاطر نه ځم . له مونږ نه مخكې هم خلک دجهاد لپاره وتلي دي او الله تعالى پـدې سره اسلام راوستې دى ، پـدې كـې ډېر خـلک داخـل شـويدي، هجرتونه يې كړې اولـه رسول الله ﷺ سره يوځاى جهادونه يې كړيدي په الله قسم كه چېرته دمكې غرونه دسرو زرو واى او مونږ هغه ټول دالله په لاره كې خرچ كړي وايي نو بيا هم مونږ به دهغوى ديوې ورځې ثواب نه و ترلاسه كړې .

په الله قسم چې هغوى لـه مونږ نه مخكې لاړل كه مونږ په دنيا كې لـه هغوى نه وروسته پاتې شوو نومونږ ته كوشش پكار دى چې په آخرت كې له هغوى سره په اجر كې شريک شوو او زمونږ لپاره له جهاد او رباط او الله جل جلاله ته له ځان سپارلو علاوه بل څه نشته حارث شام ته ولاړ او همغلته يې جهاد او داسلامي سرحدونو پيره كوله آن چې همغلته شهيد اولـه الله سره ملاقي شو.

امـام ابـن تيميـه رحمـه الله پـدې خبره دعـلماو اجمـاع نقـل كړيـده چې دسرحدونو حفاظت كول په مكه ، مدينه اوبيت المقدس كې له اوسيدونه زيات بهتر دى .

لـه امـام احمـد بـن حنبل نـه پوښتنه وشوه چې تاسې پـه مكـه مدينـه كې اوسيـدل خوښوئ اوكه دسرحدونو حفاظت كول ؟ هغه ﷺ وويل : دسرحدونوحفاظت.

همدغـه رازامـام احمد بن حنبل داهم ويلي دي چې زمـا په نزد هيڅ يو صالح عمل دجهاد اودسرحدونو دحفاظت اوپيره داري سره برابر نه دى .

يو سړي لـه امـام مـالک رحمـه الله نـه پوښتنه وكړه چې تاسې په مدينه منوره كې زمااوسيدل خوښوئ اوكـه پـه اسكندريه كې ؟ هغه رحمه الله وويل په اسكندريه كې دسرحدونو حفاظت اوكړه. .

كـوم مجاهد چې په سرحدونو كې دمسلمانانو دحفاظت په خاطر يوه ورځ تيروي نو دهغـه دايـوه ورځ دنوروځـايونو لـه زرو ورځونـه بهـتره ده . همدغـه راز داسـلامي سرحدونو دساتندوى هريو عبادت دنورو ځايونو لـه عبادت نـه زر كرته افضل دى ځكـه چې دساتونكې هره ورځ لـه هغـو زرو ورځو نـه بهتره ده چې په هغه كې پيره نه

وي نو ځکه دمحافظ لمونځ دنورو له لمونځونو نه زيات دی . همدغه راز دهغه روژه ، ذکر ، نفقه ، دقران تلاوت او نور عملونه دي چې ترسره کوي يې .

((قال معاذ بن جبل ﷺ : كل حسنةٍ من حسنات المرابط تعدلُ جميع حسنات العابدين . وان الله ليختار خيار امة محمد ﷺ للرباط كما يختار شرار امة محمد ﷺ للسلطان !

معاذ بن جبل ﷺ فرمايي چې دسرحد دمحافظ هر يو نيک عمل دعابدانو له تولونکو اعمالوسره برابر دی .او الله تعالی دمحمد ﷺ له امت نه غوره سړي دسرحدونو دحفاظت او پيرې لپاره منتخب کوي لکه چې دمحمد ﷺ شرير امت دپاچاهی لپاره منتخبوي . په شام کې دسرحدونو يو محافظ وصيت وکړ چې سل دينار دی دالله په لاره کې ورکړی له عثمان ﷺ نه يې پوښتنه وکړه چې داچېرته مصرف کړي ؟

عثمان ﷺ ورته وويل چېرته اوسيږې ؟ هغه وويل په شام کې .

عثمان ﷺ ورته وويل داپخپل ځان . خپل اهل وعيال پخپل ګاونډي اوستا شاوخوا چې کوم محتاج وي پرهغوی مصرف کړئ .ځکه چې کله دشام اوسيدونکې په يودرهم دخپل عيال لپاره غوښه آخلي نو هغه ته به يو په اووه سوه ثواب رسيږي .

دشام زمکه دسرحدونو زمکه ده اودهغه ځای سرحدونه چې ساحل ته نژدې پراته دي غوره دي اوپه هغه کې پيره کول ډير لوی اجر اوثواب لري .محمد بن کعب په عسقلان کې دسرحدونو محافظ و . هغه به ويل چې په عسقلان کې خوراک څښاک اونکاح کول د نورو ځايونو له خوراک څښاک او نکاح نه افضل دی . هغه سيمې چې هلته دسرحدونو حفاظت کول دسرحدونو داهميت له کبله زيات غوره دي هغه اسکندريه ، دمياط ، عکا ، صيدا بيروت ، طرابلس ، طرسوس انطاکيه ، قزوين اندلس اونور ځايونه دي .

فصل

د رباط معنی او وخت یې

د الله دلارې مرابط(پیره دار) په ټولو خلکو کې غوره او جهاد رباط او(پیره داري) له غوره اعمالو څخه دی .

((روی مسلم عن ابی هریرة ﷺ ان رسول الله ﷺ قال : ((من خیرِ معاش الناسِ لهم: رجُلٌ ممسكٌ بعَنانِ فرسه فی سبیل الله، یطیرُ علی متنه، کلَّما سمع هیعة او فزعة طار علی متنه ، یبتغی القتلَ او الموتَ مظانَّه ... ورجل فی غُنَیْمَةٍ فی شَعَفَةٍ مِنْ هذه الشَّعَفَ،او بطن وادٍ من هذهِ الاودیة یقیم الصَّلاة ویوتی الزکاة ،ویعبدُ ربه، حتی یاتیه الیقین ، لیس من الناس الا في خیر)) .[1]

والمعاش هو العیشُ والحیاة.

قال النووي في شرح الحدیث:معنی :"من خیر معاش الناس "من خیر احوال عیش الناس .[2]))

مسلم له ابی هریره ﷺ نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمایل :

له ټولو خلکو نه د هغه سړي ژوند ښه دی چې د الله په لاره کې یې اس تیار ودرولې وي او کله چې دد ښمن له خوانه د خطر څه خبر اوري نو فوراً د حملې لپاره اوځي ددښمن د وژلو اویا دځپل ځان دشهیدولو لپاره کوشش کوي. بل دهغه سړي ژوند ښه دی چې چیرته دغره په سر کې له ګډو وزو سره اوسي یا ددغو درو په یوه دره کې

---

[1]ـ اخرجه مسلم ـ قم ۱۸۸۹

[2]ـ شرح النووي علی صحیح مسلم ۱۳/ ۳۵.

پروت وي. لمونځونه کوي ، دخپل مال زکات ورکوي او ترمرګه پورې دخپل رب په عبادت کې لګیاوي اوله خلکو سره یې اړیکې دخیر او ښیګڼې وي .

ابن المبارک له عبدالله بن الحارث څخه روایت کوي چې هغه ویلي دي :

هغه سړي ته خوشالي ده چې دالله په لاره کې دسهار په وخت پخپل اس باندې جهاد ته اوځي او ماښام خپله روژه د ډوډۍ په یوټکړه اوپه یخو اوبو سره ماتوي .

((وقال ابوهريرة ﷺ رباط ليلةٍ الى جانب البحر ، من وراء عورةِ المسلمين احبُّ الىَّ من اَنْ اوافق ليلة القدر فى احد المسجدين المسجد الحرام او مسجد رسول الله.ورباط ثلاثة ايام علل السنة وتمام الرباط اربعون ليلة [۱].))

ابوهریره ﷺ فرمایلی دي چې د دریاب په غاړه کې د مسلمانانو دښځو دحفاظت لپاره یوه شپه پیره کول زمان[۱] ه لدینه بهتر دی چی په مسجد حرام یاپه مسجد نبوي کې د لیلة القدر شپه وموم. او درې ورځې پیره له یو کال سره برابره ده پوره پیره داري څلویښت ورځې ده.

عطا رحمه الله علیه ویلي دي چې دپیرې ټول وخت څلوېښت ورځې دی.

((وقال يزيد بن ابى حبيب: جاء رجلٌ من الانصار الى عمر بن الخطاب ﷺ فقال له اين كنت؟

قال : فى الرباط !

قال : كم رابطتَ؟

قال : ثلاثين يوما .

قال :فهلاً اتممتها اربعين يوماً [۱]))

---

[۱]ــ مد ت عبدالرزاق : ۵/ ۲۸۱

يزيد بن ابی حبيب وايي چې لـه انصارو نه يوسړی عمر بن الخاطب ﷺ خواته راغې عمر ﷺ ورته وويـل ته چيرې وې؟ هغـه وويـل دسرحدونو پيره مې کوله. هغه ﷺ ورته وويـل : څو ورځې دی پيره وکړه ؟ هغـه وويـل ديرش ورځې. عمر ﷺ ورته وفرمايل : ولې دی څلوېښت ورځې نه پوره کولې.[1]

دعبدالله بن عمر يو زوې دېرش ورځې پيره وکړه کله چې واپس راغې نو پلارېې ورته وويـل: ز ه تاتـه قسـم درکـوم چې تاسې بيرته لاړشئ اولس ورځې نوره پيره وکړئ ترڅو څلويښت ورځې پوره شي.[2]

چاچې درې ورځې دسرحد پيره وکړه الله تعالى هغه ته لوی ثواب ورکوي.

((قال ابوهريرة ﷺ:اذا رابطت ثلاثة ايامٍ فَلْيَتعَبَّد المتعبدُوْنَ ماشاؤا .)) [3]

ابوهريره ﷺ فرمايلی دي: چې کله ته درې ورځې پيره وکړې نو عبادت کوونکې چې څومره عبادت کولې شي ودې کړي مگر بياهم په اجر کې لـه تاسره نه شي برابرېدلې.

ام الدرداء.

((وقـالت ام درداء رضی الله عنها : من رابط فی شيءٍ من سواحل المسلمين ثلاثة ايام اجزأت عنه رباط سنة .[4]))

ام درداء رضـی الله عـنها ويـلي دي: چـاچې دمسـلمانانو دسـاحلونو درې ورځې پيره وکړه هغه ته ديوکال دپيرې ثواب ورکول کېږي.

مطلوب رباط ديته ويلی شي چې يوسړې دسرحد يا محاذ باندې دجهاد يا دفاع په نيت يـاد اسلامي لښکـر دشمير زيـاتولو لپاره پيره وکړي. داسې سرحد چې هلتـه ددښمن دحملو امکانات وي. څکه چې په کوم يوځاې کې ددښمن ويره او خطره زياته

---

[1] ـ مصنف عبدالرزاق : ۵/ ۸۰

[2] ـ المصنف لابن ابي شيبة : ۵/ ۳۲۸

[3] ـ المرجع السابق : ۵/ ۳۲۷

[4] ـ مسند احمد : ٦/ ٣٦٢ ومجمع الزوائد : ۵/ ۲۸۹

وي هلته دپیرې کولو اجر هم زیات وي. برابره خبره ده کهٔ هغه ساحل دبحر وي یابل ځای .

امام مالک رحمه الله علیه دجذې دښار رباط ته ضعیف ویلي دي ځکه چې په دی باندې دښمنانو صرف یوځل یرغل کړېدی.

له مالک رحمه الله نه دهغو خلکو په اړه تپوس وشو چې په سرحدونو کې له خپل اهل او عیال سره اوسېږي؟ هغه رحمه الله ځواب ورکړ هغوی مرابط (پیره) کوونکې نه دي. بلکې رباط هغه څه ته وېل کېږي چې له خپل کورنه دسرحدونو دحفاظت په مقصد وتلې وي او هلته ددښمن دیرغل ویره وي.

خوصحیح خبره داده چې کوم خلک په سرحدونو کې اوسېږي او هغوی هلته دجهاد توقع یاد سرحدونو دساتلو جذبه په زړه کې لري اود تکلیف په وخت کې له هغه ځای نه نه ځي نودا خلک په مرابطینو (پیره دارانو کې) شمارل کېږي او درباط اجر ورته ورکولې شي اګرکه دهغه اهل او عیال هم ورسره وي.

ځکه چې اصحاب کرام اوتابعین همېشه په سرحدونو کې له خپلو ماشومانو سره یوځای دسرحدونو د حفاظت په نیت اوسېدلي دي.

کیدی شي مالک رحمه الله علیه داخبره دهغو خلکو په باره کې کړې وي چې همغلته په سرحدونو کې زېږېدلې او لوی شویدي او همغلته اوسېږي دهغوی په زړونو کې دپیرې نیت نه وي او صرف دخپلو کورنیو یاله هغه ځای سره دمینې په وجه اوسیږي . کوم سړی چې په سرحد کې یواځې په دی خاطر اوسېږي چې هلته دکور مشران یې اوسېږي هلته نوکري او کار بار یې وي نو هغه مرابط نه دی او نه ورته درباط ثواب ورکول کیږي زیاتره وخت داسې خلکو ته په هغه وخت کې درباط اجر ورکول کیږي چې نیت یې دجهاد وي او هغه په زړه کې عزم لري چې کله دښمن حمله وکړي له هغه سره به جنګیږي.

امام مالک رحمه الله فرمایي که څوک له خپل اهل او عیال سره د سرحدونو دحفاظت لپاره لاړشي نو څه باک پکې نشته .

« وعلق سحنون على ذلك بان يخرج باهله الى المواضع المامونة كثيرة الاهل كالاسكندرية وتونس »

يعنې سحنون دامام مالک له دی قول سره داقيد لګولې دی چې خپل اهل وعيال داسې ځايونوته بوځي چې هلته سوله او امن وي او هستيدونکي ډير ولري لکه اسکندريه او تونس.

او امام احمد بن حنبل رحمه الله به سرحدونو ته له اهل وعيال سره له ورتګ نه منع کاو.

دامام احمدبن حنبل رحمه الله دانهې دهغو سرحدونو په باره کې دی چې هلته امن او امان نه وي. ګويا هغه خپل اولاد او عيال مشرکانو ته دی لپاره وړي چې يا يې ووژني اويايې بنديان کړي.

اوه لسم بــاب

د مجاهد ينو د پيرې كولو فضائل

د الله تعالى فرمان دې : ﴿ وَلْيَأْخُذُوا خذرهم أَسْلِحَتَهُمْ ﴾ [النساء : ۱۰۲]

او دوى دى ونيسي احتياط او وسله خپل.

دالله تعالى ارشاد دې :

﴿ وَلَا يَطَئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴾[التوبة۱۲۰]

ترجمه : اونه پائمال كوي دوى څه خاى چې كافران پرى خفه كېږي ياله دښمن نه بدل واخلي نو په دې هريو كار باندې د دوى يو نيكي ليكلې شي. واقعي الله تعالى دنيكانو اجر نه ضائع كوي.

((روى البخاري عن ابى هريرة ﷺ عن النبى ﷺ قال : " تعسَ عبدُ الدينار وعبدُ الدِرهم ، وعبدُ الخميصة، إنْ أُعطِيَ رضى و ان لم يُعْطَ سخطَ تعسَ وانتكَسَ ، واذا شيك فلا انتقش ، طوبى لعبدٍ آخذ بعنانِ فرسه فى سبيل الله اشعثَ راسهُ ، مغبَّرةٍ قد ماهُ ، ان كان فى الحراسةِ كان فى الحراسة ، وإنْ كان فى الساقة كان فى الساقة ، ان استأذَنَ لم يُؤذنْ لـه وان شَفَعَ لم يُشفَّعَ.[۱]))

بخاري له ابى هريره رضى‌الله عنه روايت كړيدې چې نبى كريم ﷺ وفرمايل: هلاک دى شي د دينار او درهم بنده، هلاک دى شي د ګل دار څادر حريص. كه هغه ته څه وركړى شي نو خوشاله وي اوكه ورنكړى شي نو خفه وي هغه دى سر په تالاق

[۱] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۸۸۷

وغورځيږي (يعنی تباه دی شي) ا چی کله په ښنو کې اغزي لاړشي نوهغه دی راونه ووخي . او هغه بنده لپاره دجنت زېرې دی چې دالله په لاره کې يې داس جلب نيولې وي. دهغه دسر ويښتان ګډوډ اوپښې يې لـه دوړونه ډکې وي. که هغه د حفاظت په ټولی او ګروپ کې واخستلې شي نو په هغه کې وي اوکه د لښکر په آخره کې واخستلې شي نوډلښکر په اخره کې وي (يعنی هغه دجهاد په هر مېدان کې وظيفه په ښه توګه سرته رسوي).اوکه اجازه وغواړي نو اجازه ورته ورنکړی شي اوکه هغه سفارښت وکړي نو سفارښت يې قبول نکړی شي. (يعنی په ښکاره ورته څوک اهميت نه ورکوي خوله الله تعالی سره دهغه مرتبه ډېره اوچته ده.

عبدالله بن عمر رضی الله عنهما فرمايلی دي:

((لان ابيت حارساً خائفًا فی سبيل اللهِ عزَّوجل احبُّ الی من ان أتصلق بمائة راحلة .[1]))

که چيرته زه دالله په لاره کې دويرې په حالت کې پيره وکړم نو داماته دسلو سورلو له صدقه کولو نه غوره ده.

يوه شپه دالله په لاره کې پيره کول الله تعالی ته دنږدې کېدو لويه ذريعه او اوچت عبادت دی. اوداد رباط بهترينه نوعه ده .

څکه دهر هغه ځای ساتونکې ته چې هلته مسلمانان ددښمن لـه حملې نه ويرېږي مرابط وېل کېږي .

دپيره کوونکو لپاره زيات فضيلتونه دي چې يو څو يې په لاندې ډول دي .

لومړې :هغه سترګې چې دپيرې لپاره ويښې شوي وي هغه د جهنم اور نه سوځوي.

---

[1] ـ کتاب الجهاد لابن مبارك

((روى الترمذى عن عبدالله بن عباس رضى‌الله عنهما قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول:"عَيْنَا نِ لا تمسهُما النار،عينٌ بكت مِنْ خشيةِ الله،وعَيْنٌ باتتْ تحرس فى سبيل الله ". [1]))

ترمذى له عبدالله بن عباس رضى‌الله عنهما نه روايت کړېدې هغه وايي چې ماله رسول الله ﷺ نه اورېدلي دي چې فرمايل يي:

دوه سترګې داسې دي چې اور يې نه سوځوي، يوهغه سترګه چې دالله تعالى له وېرې نه ژړلې وي ، بله هغه سترګه چې دالله په لاره کې دسرحدونو دپيرې لپاره دشپې وېښه پاتې شوې وي.

((وروى النسائى واحمد والحاكم : عن ابى ريحانة الازدى رضى‌الله عنه قل: كنَّا مع رسول الله ﷺ فى غزوةٍ، فأتيناذات يومٍ على شرفٍ فبتناعليه ، فأصابنا بردٌ شديدٌ ، حتى رأيت من يحفر فى الأرض حفرةً يدخل فيها ، ويلقي عليه الحجفة _ يعنى التُّرس_

فلما رأى رسول الله ﷺ ذلك من الناس قال: من يحرسُنا الليلة ؟ وادعوا له بدعاءٍ يكون فيه فضل.

فقال رجلٌ من الأنصار: أنايا رسول الله !

قال : ادنُ .

فدنا. فقال : من أنت؟

فتسمَّى له الانصاري . ففتح رسول الله ﷺ بالدعاء فأكثرمنه .

---

[1]ـ سنن الترمذي ۳/ ۹٦ والحديث صحيح .

قل أبوريحانة: فلما سمعت ما دعا به رسول الله ﷺ قلت: أنا رجل آخر.

قال: أُدْنُ. فدنوتُ.

فقال : من أنت ؟

قلت: أبو ريحانة ، فدعا لي بدعاء هو دون مادعا للأنصاري.

ثم قال: حُرِّمتِ النارُ على عين دمعت اوبكت من خشية الله، وحرِّمت النار على عين سهرت فى سبيل الله)). [١]

نسائی ، احمد او حاکم لـه ابی ریحانه الازدی ﷺ څخه روایت کړیدی هغه وایي چې موږ لـه رسول الله ﷺ سره په یوه غزا کې وو.

یوه شپه موږ په یو اوچت ځای باندې دشپې تېرولو لپاره راغلو ، هلته زموږ ډېره یخني وشوه. ان تردی پورې ماولیدل چې څه خلکو په زمکه کې کندې وکنستلې اوپه کې ننوتل او خپل ډالونه یې دکندو مخې ته کینښودل. کله چې نبی کریم ﷺ د خلکو دا حالت ولید نو وی فرمایل : چې نن شپه به زموږ پهره څوک وکړي زه به هغه لپاره داسې دعاوکړم چې په هغې کې خصوصي فضیلت وي .

لـه انصارو نـه یوسړي وویـل : ای دالله رسوله! زه بـه پیره وکـړم. رسول الله ﷺ ورتـه وفرمایل : نژدې راشـه هغـه ورتـه نژدی شو. رسول الله ﷺ ترېنه پوښتنه وکړه ته څوک یې ؟ هغه خپل نوم ورته وښوده رسول الله ﷺ دهغه لپاره ډېرې دعاګانې وکړې. حضرت ابوریحانـه وایي چې کله مادرسول الله ﷺ دعاګانې واورېدلې نو مارسول الله ﷺ ته عرض وکړ چې زه هغه دویم کس یم چې پیره به کوم، رسول الله ﷺ وفرمایل : نژدې راشـه زه ورتـه نژدې ورغـلم. هغـه ﷺ رانـه پوښتـنه وکـړه چې تـه څـوک یـې؟ مـا وویـل ابوریحانه. رسول الله صلی علیه وسلم دلومړي انصاري په نسبت مالپاره لږه دعاوکړه.

[١]ـ سنن النسائي : ٦/ ١٥ ومسند احمد : ٤/ ١٣٤ ـ ١٣٥ ومستدرك الحاكم ٢/ ٨٣ والحديث رجاله ثقات .

بیارسول الله ﷺ وفرمایل : دجهنم اور په هغه سترګه حرام کړې شو چې دالله له وېرې نه وژاړي اوپه هغه سترګه هم دجهنم اور حرام کړی شو چې دالله په لاره کې دپهرې لپاره ویښه پاتې شي .

دویم : رسول الله ﷺ ګواهي کړیدی چې کوم سړي دالله په لاره کې پیره وکړي هغه جنتی دی.

((روى أبـو داود وأبـو عوانـة والـبيهقي والحـاكم: عـن سهل ابن الحنظلية رضیالله عنه أنهم ساروا مع رسول الله ﷺ يوم حنين ، فأطنبوا السير، حتى كان عشية ، فحضرت صلاةٌ عند رسول الله . ﷺ

فجـاء رجـلٌ فـارسٌ ، فقـال: يارسـول الله : أنـى انطـلقت بين أيديكم حتى طـلعت جبل كذا وكذا، فإذا أنا بهوازن على بكرة أبيهم ، بظُعُنِهِمْ ، ونَعمَهِمْ ، وشـائهم ، اجـتمعوا إلى حـنين! فتبسـم رسـول الله ﷺ وقـا ل : تـلك غـنيمةُ المسلمين غداً، إن شاء الله.

ثم قا ل : من يحرسُنا الليلة ؟

قا ل أنس بن ابى مرثد الغنوي: أنا يارسول الله.

قـا ل له : اركَبْ . فركب فرسًا له. وجاء إلى رسول الله ﷺ فقال لـه رسول الله ﷺ : استقبل هذا الشّعب ، حتى تكون فى اعلاه ، ولا نُغَرَّنَّ من قبلِك الليلة!

فـلما اصبحنا، خـرج رسولُ الله ﷺ إلى مصلاه ، فركع ركعتين ، ثم قل : هل احسستم فارسكم؟

قالوا: يا رسول الله : ما أحْسَسْنا هُ! فثوّبَ بالصلاة ، فجعل رسول الله ﷺ يصلي ، وهو يلتفتُ إلى الشعب ، حتى إذا قضى صلاته وسلم قال: أبشروا، فقد جاء فارسُكم.

فجعلنا ننظرُ إليه خلال الشّجر في الشعب ، فإذا هو قد جاء ، حتى وقف على رسول الله ﷺ .

فقال: إني انطلقتُ حتى كنت في أعلى هذا الشعب ، حيث أمرني رسول الله ﷺ ، فلما اصبحت اطّلعْتُ الشّعْبَيْن كليهما . فنظرتُ فلم ارا احد ..

فقال له رسول الله ﷺ : هل نزلت الليلة ؟

قل : لا إلا مصلّياً اوقاضي حاجةٍ.

فقال رسول الله ﷺ : قد اوجَبْتَ ، فلا عليك أن لا تعمل بعدها . [1]))

حضرت سهل بن ابوحنظليه رضى‌الله عنه فرمايي چې د حنين دغزوې په ورځ اصحابو كرامو لـه نبي كريم ﷺ سره او ږد مزل وكړ تردې چې شپه شوه كله چې دلمونځ وخت راغې نو پر آس يوسپور سړى راغې اوويې ويل :

اى دالله رسوله ! زه لـه تاسو نـه مخكې لاړم اود فلاني فلاني غرونو معاينه مې وكړه دهوازن دقبيلې ټول خلک د خپلو ښځو، څارويو او كنډكونو سره پـه حنين كې راغونډ شويدي. رسول الله ﷺ چې دهغـه داخبرې واورېدلې نوپـه مسكاشو او وى فرمايل: انشاء الله تعالى سباته بـه داټول مال عيال دمسلمانانو پـه لاسو كې غنيمت شي. بيارسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل : نن شپه به څوک زموږ پيره وكړي،

---

[1] ـ سنن ابي داود : ٣/ ٢٠ ـ ٢١ ومسند ابي عوانة : ٥/ ٨ والسنن البكرى للبيهقي ٩/ ٤٩ اسنا ده على شرط الصحيح .

حضرت انس بن ابی مرثد غنوي رضی‌الله عنه عرض وکړ چې ای د الله رسوله ! زه به ستاسې پېره وکړم. رسول الله ﷺ ورتــه وفـرمايل : سـور شـه هغـه ﷺ پـه اس سـور شـو اودرسول الله ﷺ پـه خدمت کې حاضر شو. رسـول الله ﷺ ورتـه وفـرمايل : ددووغرونو ترمينځ دلار پـه طرف لاړشـه، ترڅوستاله طرف نـه شپې پـه وخت پر موږ باندې دښمن حملـه ونکړی شي. کله چې سهار شو نو رسول الله ﷺ دلمانځه ځای ته تشريف راوړ او دوه رکعتـه لمونـځ يـې اداکـړ. بيـايې پوښتـنه وکـړه چـې اياتاسـې خپـل سپور (پيـره کوونکـې) لېدلـې دی؟ اصحابو کرامو عرض وکړ چې نه مو دی ليدلې. دلمونځ اقامت وويـل شـو او رسـول الله ﷺ دلمونـځ امـامت وکـړ. کلـه چـې لـه لمونـځ نـه فـارغ شـو نـو اصحابوته يې وفرمايل زيرې مې درباندی ستاسې پيره دار را روان دی. راوي وايي چې ددغې خبرې پـه آوريدلوسره موږ ټول دونو له منځ نه ددرې پـه طرف وکتل. ګورو چې حضرت انس بن مرثد ﷺ راښکاره شو اودنبی کريم ﷺ پـه څنګ کې ودريد او عرض يې وکړ. ما ستاسې دحکم پـه مطابق دواړه درې وڅارلې بره سر تـه ولاړم دسهار پـه وخت مادورې جاج واخست خو څوک مې پـه کې ونـه ليد، رسول الله ﷺ ترينه پوښتنه وکړه چې ايا تـه دشپې پـه وخت لـه اس لاندې راکوز شوی وې ؟ هغـه وويـل نـه، زه دلمونځ او قضای حاجت نـه علاوه لـه اس نـه لاندې نـه يم راکوزشوی رسـول الله ﷺ وفـرمايل: ستا لپاره جنت واجب شو اوس کـه لـه دې نه وروسته کوم عمل هم ونکړې نو ستا هيڅ نقصان نه کيږي.

دريم : دوېرې پـه ځای کې پېره کول دليلة القدر نه غوره دی.

((روى البيهقي والحاكم عن عبدالله بن عمر رضي‌الله عنهما: أنَّ النبى ﷺ قال : ألا أُنبئكم بليلةٌ افضلُ من ليلة القدر؟ حارسٌ حرس فی ارض خوف ، لعلّهُ أنْ لا يرجع إلى أهله)) [1]

---

[1]ـ السنن الكبرى للبيهقي : ٩: ١٤٩ . والمستدرك للحاكم ٢/ ٨٠ ـ ٨١ والحديث صحيح . على شرط البخاري .

له حضرت عبدالله بن عمر رضی‌الله عنهما نه روایت دی چې نبی کریم ﷺ وفرمایل : ایازه تاسو ته دقدر له شپې نه زیاته غوره شپه ونه ښایم؟ هغه پیره کوونکې چې دخطرې په ځای کې پیره وکړه او امکان و چې هغه کورته بیرته واپس نه شي نو دهغه داشپه دقدر له شپې نه غوره ده.

څلورم : دپیره کوونکي سري یوه شپه د زرو ورځو روژو اود شپوله قیام نه افضله ده .

((أخرج ابن عساكر عن أرطأة بن المنذر: أنَّ عمر بن الخطاب رضی‌الله عنه قال لجلسائه: أيُّ الناسِ اعظم اجراً ؟

فجعلوا يذكرون لـه الصوم والصلاة ، ويقولون: فلان ، وفلان ، بعد امير المؤمنين !

قال : ألا أُخبرُكم بأعظم الناس اجراً؟ ممن ذكرتم، ومن أمير المؤمنين؟

قالوا : بلى .

قال : رويجِلٌ بالشام ، آخِذٌ بلجام فرسه، يكلأ ويحرسُ من وراء

بيضةِ المسلمين ، لا يدرى: أسبُعٌ يفترسه ، أم هامةٌ تلدغه ؟ أم عدو يغشاه ؟

فهذا أعظم اجرا ممن ذكرتم ، ومن امير المؤمنين. !!...))

له ارطاة بن المنذر نه روایت دی چې عمر بن الخطاب رضی الله عنه خپلو ناستو ملګرو ته وویل : کوم خلک دلوی اجر خاوندان دي؟ هغوی دلمونځ او روژو یادونه وکړ او ویې ویل چې امیر المومنین له تولو نه دلوی اجر خاوند دی او بیاله هغه نه پس فلانکې فلانکي اشخاص دلوی اجرخاوندان دي. حضرت عمر رضی الله عنه ورته وفرمایل چې ما له تاسو نه داپوښتنه وکړه چې په خلکو کې داجر په لحاظ سره له هغو تولونه چې تاسو دهغوی یادونه وکړه او پخپله له امیر المومنین نه هم زیات کوم کس دی ؟ دایو ورکوتې شانته سړی دی چې دخپل اس جلب یې په لاس کې نیولې اوپه شام کې دمسلمانانو دسیمې پیره او ساتنه کوي . هغه ته دانه دی معلوم چې کوم ځناور به یې وداړي یاکوم زهرجن

شئ ځيزبه يې وچيچي اويا دښمن وربانديې يرغل وکړي . داسې له هغو تولو خلکو نه چې تاسې دهغوی یادونه وکړه اوله اميرالمؤمنين نه زيات داجر او ثواب خاوند دی.

((عـن جابـر بـن عبدالله رضیالله عنهما ، قال : ...نزّل رسول الله ﷺ منزلاً، فقال: من رجلٌ يكلؤْنا ليلتنا هذه؟

فانـتدبَ رجـلٌ من المهاجرين ورجلٌ من الأنصار. فقالا: نحنُ يارسول الله! قل: فكُونا بفم الشّعْبِ. وكانوا نزلوا إلى شِعب من الوادي .

فـلماخرج الـرجلان إلى فـم الشـعب ، قـال الأنصاريُّ للمهاجري: أیُّ الليل احبُّ إليك ان اكفيك اوله او اخره ؟

قال أكفنى أوّلَهُ .

فاضطجع المهاجریُّ فنام ، وقام الأنصاریُّ يصلي..

وأتـى رجـل مـن المشركين.. فلما رأى شخص الرجلُ عرف أنه ربيئةُ القوم ، فـرما ه بسهم فوضعه فيه ، فانتزعه ، وثَبَتَ قائمًا ، ثم رما ه بسهم آخر، فوضعه فيـه ، فـنزعه ، وثـبت قائمًـا ، ثـم رما ه بثالث فوضعه فيه ، فنزعه ،فوضعه ثم ركـع، ثـم أيقـظَ صـاحبه ، قائلاً: اجلس ، فقد أُتيتُ. فلما رآهُما المشرك عرف أنهم قد نذروا به وعلموا ، فهرب .

فلما رأى المهاجرى ما بالأنصاریَّ من الدماء ، قال : سبحا ن الله! ألا انبهْتَنِی أول مارماك ؟

قـال: كنتُ في سورةٍ أقرؤها ، فلم أُحِبُّ أنْ أقطعها ، حتى أُنْفذها ، فلما تابعَ الـرمى ركعـتُ فلاذنـتك وأيمُ الله لولا أنى خشيتُ أن أضيعُ ثغراً أمرني رسول الله ﷺ بحفظهِ ، لقطع نفسي قبل أن اقطعها أو أُنفذَهَا... [1]))

لـه حضرت جابر بن عبدالله رضی‌الله عنه نه روايت دی هغه وايي چې رسول الله ﷺ په يوځای کی پړاو واچولو او ويې فرمايل چې نن شپه به زموږ پيره څوک وکړي ؟ يوکس لـه مهاجرونه او يوکس لـه انصارو نـه خپـل ځانونه وړاندې کړل او ويې ويل : يارسول الله ﷺ ! مونږ بـه پيره وکړو ، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل :چې ددرې په برنۍ برخه کې بـه پيره کـوئ. څکـه چې لښکر د درې په لاندې حصه کې پړاو آچولی دی. کله چې دغه دواړه دپيرې ځـای تـه ورسيدل نـو انصاري اصحابي خپـل مهاجر ورور تـه وويـل. تـه دشپې پـه کومـه حصـه کې پهره کـول خوښوې؟ مهاجر ورتـه وويـل دشپې آخري حصه خوښوم. مهاجر ډډه واچوله او ويده شو او انصاري دلمانځه لپاره ودريد. له مشرکانو نـه يوسړی راغـې هغـه چې انصـاري اصـحابي يې وليـد نـو پـوه شو چـې دا دلښکـر دڅوکيداري لپـاره ودرول شـويدی. هغـه ورباندې دغشـي يوګذار وکړ او هغـه ولګيد هغه فوراً دلمونځ پـه حالت کې هغـه غشـي له بدن نه لرې کړ او خپل لمونځ يې جاري وساته. بيا يې بـل غشـي ورباندې ګذار کړ نو هغه يې هم له خپل بدن نه وويست اوپه خپـل لمونځ بـاندې قـائم پـاتې شـو. بياورپسـې دريـم غشـي ويوست هغه يې هم لـه خپل بدن نـه ويويست او پخپل لمونځ کې ولاړ پاتې شو. بيايې رکوع وکړ لدينه وروسته يې خپل ملګري ته وويل کيښنه زه راغلی يم.

کله چې مشرک دويم کس وليد نو وتښتيد اودافکر يې وکړ چې ګنې لښکر خبر شو. مهاجر صحابي چې انصاري اصحابي پـه وينو کې رنګ وليد نو ورته يې وويل تازه په لومړي غشـي سره ولـې ويښ نکړم؟ انصاري صحابي ورتـه وويل چې ماپه لمونځ کې دقرآن کريم يوسورت شروع کړی و مـا نـه غوښتل چې هغه رانه نيمګړی پاتې شي. خوچې کلـه پرلـه پسې غشـي راباندې وويشتلې شو نو مارکوع وکړه او ته مې هم بيدار

[1]ـ سنن ابي داود : ۱/ ۱۳۶ . والجهاد لابن المبارك : ۲/ ۱٦۸ـ ۱۷۰ واسناده حسن

کړې په الله قسم که چېرته د رسول الله ﷺ دحکم په تعمیل کې دلبنکر د ېېرې خیال مې
نه وای نو مړشوې به وم ځوسوره به مې په مینځ کې نه و پرېیښې.
او زما ساه به دسوره له ختمیدو نه وړاندې ختلې وای.

اتلسم با ب

دالله په لاره کې دجهاد په وخت دوېرې فضیلت

((عن عبدالله بن عمرو بن العاص رضی‌الله عنهما: قال : قال رسول الله ﷺ ((ما مِنْ غازيةٍ أو سرية ، تغزو في سبيل الله، فيسلمون ويصيبون ، إلاّ تعجّلوا ثلثَي اجرهم[1])).

ومامن غازية او سرية تُخْفِقُ ، وتُخَوَّفُ وتصابُ ، اِلاّ تمّ لهم أجرهم))

له حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې رسول الله ﷺ وفرمايل :

کومه غازيه اوسريه چې دالله تعالی په لاره کې دجهاد لپاره ووځي او روغ رمټ دغنيمت له مال سره واپس کورونو ته راشي نو هغوی به په دريوبرخو کې دوه برخې اجر په دنياکې ترلاسه کړي. اوکوم لښکر چې خالي لاس وېريدلې او زخمي واپس شي نو هغوی به خپل پوره اجر په اخرت کې ترلاسه کړي.

((عن ام مالك البهزيه رضی الله عنها،قالت: ذكر رسول الله ﷺ فتنةً فقرّبها ...

فقلت : يا رسول الله : من خيرُ النّاسِ فيها ؟

قال : "رجلٌ في ماشيةٍ يؤدّيْ حقها ، ويعبدُ ربهُ ، ورجلٌ اخذ ، برأس فرسه ، يخيفُ العدوَّ ويخيفونه." [1]))

---

[1]ـ اخرجه مسلم برقم : ۱۹۰٦

له حضرت ام مالک البهزیه رضی عنها ښځه روایت دی چې رسول الله ﷺ دیوې دفتنې یادونه وکړه او ډېره نژدې یې وګڼله. ما عرض وکړ چې ای دالله رسوله! دفتنې په دغه وخت به کوم خلک ډېر افضل وي ؟ رسول الله ﷺ ارشاد وفرمایل : هغه سړی چې دخپلو ګډو وزو په رمه کې وي ، دهغې زکات ورکوي اودخپل رب عبادت کوي. اوبل هغه سړي چې دخپل اس جلب یې نیولې وي اوهغه دښمنان ویروي او دښمنان هغه ویروي.

((و روی ابن ابی شیبه عن سلمان الفارسي رضی‌الله عنه: اذاکان الرجل فی سبیل الله ، فا رعدقلبه من الخوف ، تحتت خطایا ه کمَا یتحتُ عنقُ النحلة.))

ابن ابی شیبه له حضرت سلمان الفارسي رضی‌الله عنه نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : کله چې دالله په لاره کې د مسلمان زړه وویرېږي نودهغه ګناهونه داسې توېږي لکه دکجورې له وګې نه ب. ردي توېږي.

[1]_ اخرجه الترمذي : ۳/ ۳۲۰ والحدیث حسن

نورلسم باب

په جهاد کې دصف د جوړولو اوپه هغه کې د ودريد و فضيلت

قال الله تعالى: ﴿ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنيَانٌ مَرْصُوصٌ﴾ (الصف٤).

بيشکه الله تعالى هغه خلک خوښوي چې دهغه په لاره کې دتړلي صف په شکل کې جنګ کوي لکه چې دوی کلک کړای شوي ديوال وي .

مجاهد رحمه الله عليه وايي چې دا آيت شريف د انصارو ديوې ډلې چې عبدالله بن رواحه رضی‌الله عنه په کې هم و په باره کې نازل شويدې. دغوحضراتو په يو محفل کې ويلي وو چې که چيرته موږ ته هغه عمل معلوم شي چې دالله تعالى ډير زيات خوښ دی نوموږ به ترمرګه پورې همغه عمل کوو. بياکله چې دا آيت شريف نازل شو چې الله تعالى ته له ټولو نه زيات محبوب عمل جهاد دی، نوحضرت عبدالله بن رواحه رضی‌الله عنه وفرمايل : اوس به زه د ژوند تر اخرې سلګۍ پورې جهاد کوم. هغه ﷺ همداسې وکړ او له کفارو سره دجهاد په حالت کې شهيدشو.

((عن عبدالله بن سلام رضی‌الله عنه قال: قعدنا في نفرٍمنْ اصحب رسول الله ﷺ فقلنا: لَوْ نعلم اى الاعمال احبُّ الى الله عملناهُ فانزل قوله تعالى:

﴿ سَبَّحَ لِلَّهِ مَافِي السموات وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيم٥. يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُون٥.كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا

تَفْعَلُونَ○. إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنيَانٌ مَرْصُوصٌ﴾
[الصف۱-٤]فقرأها علينا رسول الله ﷺ.[۱]))

له حضرت عبدالله بن سلام رضی الله عنه نه روایت دې هغه وايي چې موږ د رسول الله ﷺ څو تنه اصحاب یوځای ناست وو. موږ پخپلو کې وویل که : دالله تعالی خوښ عمل موږ ته معلوم شي نوموږ به په هغه کې مشغول شو نو دا آیتونه نازل شول:
داسمانونو او ځمکې ټولو څیزونو دیو الله پاکي بیان کړی ، او الله په هرڅه برلاسې او دحکمت څښتن دی . ای مومنانو! هغه څه ولې وایې چې نه یې کوئ دالله په وړاندی داډیره دقهر او کینې خبره ده چې : هغه څهووایې چې کوئ یې نه . ځکه الله پاک یوازې هغه خلک خوښوي چې په لیار کې یې دتړلي صف په شکل جنګ کوي لکه چې دوی کلک کړای شوی دیوال وي .نورسول الله صلی الله علیه وسلم مونږ ته ولوستل .

((عَنْ سهل بن سعد الساعدي رضی‌الله عنه قال : قال رسول الله ﷺ : ساعتانِ تُفْتَحُ فيهِمَا ابوابُ السَّماءِ وقَلَّ ماتُردُّ على داعٍ دعوتُهُ عند حضور النداءِ ، والصف فى سبيل الله.[۲]))

له سهل بن سعد الساعدي رضی‌الله عنه نه روایت دې چې نبی کریم ﷺ وفرمایل : دوه ساعته داسې دي چې په هغه کې داسمان دروازې خلاصولې شي اود ډېرو لږو دعاکوونکو دعا ردکولې شي یود آذان په وخت کې اوبل دجهاد په صف کې.

عَنْ عمران بن حصين رضي الله عنه عن رسول الله ﷺ قال :" مقام الرجل فى الصَّفِّ افضل عندالله من عبادة الرجل ستين سنة." [۳]

[۱]ـ سنن الترمذي : ٥/ ٨٥ والسنن والكبرى للبيهقي : ٩/ ١٥٩ _ ١٦٠ والحديث صحيح .
[۲]ـ سنن ابي داود : ٣/ ٤٥ ، والحديث صحيح .
[۳]ـ المستدرك : ٢/ ٦٨ والحديث صحيح .

لـه حضرت عمران بن حصين رضی‌الله عنه نه روايت دی چې نبی کريم ﷺ وفرمايل : دجهاد په صف کې دیوسـړي ودریـدل دالله په نـزد دشپیتو کلو له عبادت نه افضل دی.

نوځکه عبدالله بن عمر رضی‌الله عنهما ويلي دي چې کـه چيرته زه دالله په لاره کې دښمن ته مخامخ ودريږم نه يې په توره ووهم اونه يې

په نیزه اونـه يې په غشو سره وولـم دالـه دی نـه غوره دې چې شپيته کاله لـه گناه نه پاک دالله تعالی عبادت وکړم .

مجاهد وايي : يزيد بن شجره رضی‌الله عـنه لـه هغوخلکو څخـه و چې دهغـه عمل دهغـه دخبرو تصديق کاو يعنې چې څه يې ويل هغه يې عملي کاو. هغه يوه ورځ مورږ ته خطاب وکړ او ويې فرمايل : ای خلکو! دالله تعالی هغـه نعمتونه درپـه ياد کړئ چې پرتاسو يې انعام کړيدې .

اوڅومـره ښـه دی چې پرتاسې دالله تعـالی هغـه نعمـتونه څرگنداو کتـلې شئ چـې پرتاسويې انعـام کـړيدې دشـنو(فصلونه باغونـه)، سرو (اسان اوښان)او زيړو(سره زر دنانير) له منځ نه اوپه سوارليو کې اوهغه چې په دی کې دي.

اوکله بـه چې مجـاهدين دقـتال لپـاره صفونه جوړول نو وبه يې ويل دآسمان ، جنت او دوزخ دروازې خلاصولې شي، حورعينې ښکلې کولې شي اوهغـه لـه پاسه نه گوري ، کله چې مجاهد دجنگ په وخت کې مخکې ځي نو هغه دعاکوي چی الله مرسته ورسره وکړي اوکلـه چې پـه جنگ کې شا اړوي نوترينه پرده کوي اودعا ورته کوي چې ای الله بخښنه ورتـه وکړې. نوای مسلمانانو! دښمن ته ښه سخت گوزار ورکړئ زما مور اوپلار دی له تاسو نـه قـربان شي. تاسې حورعيـن مـه رسـواکوئ. څکـه دشـهيد لـه لومړي څاڅکي وينې سره چې په زمکه کې ولويږي الله دهغه ټول گناهونه بخښي.

هغه به داهم ويل : ماته خبر راکړ شويدی چی تورې دجنت کنجياني دي.[1]

ابوسعيد الخدری رضی‌الله عـنه وايي چې الله تعـالی بـه دريو کسانو ته دقيامت په ورځ له خوشالي نـه وخـاندي يو هغـه سړی چې دشپې پاڅيږي اولمونځ کوي دويم هغه

[1] ـ مصنف عبدالرزاق ۵/ ۲۵۶ ـ ۲۵۸ و مصنف ابن ابی شيبه ۵/ ۲۹۲ـ ۲۹۳

قوم چې دلمونځ لپار صف برابروي دريم هغه مجاهدين چې له دښمن سره دقتال لپاره په صف کې ودريږي.[1]

حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما فرمايي چې ايازه تاسوته دقيامت په ورځ دالله تعالى په نزدله ټولو نه غوره مقام لرروونکي شهيدان ونه ښايم؟داهغه خلک دي چې په صف کې دښمن ته مخامخ ودريږي کله چې مقابله پيل شي نو ښي اوګڅ طرف ته نه ګوري خپل توري پخپلو اوږو ږدي او وايي: اى الله مانن ورځ خپل ځان تاته په اجورة مزدوري کې درکړيدې دهغه په بدل کې چې په تيرو ورځوکې مې کړيدى اوپه دى وخت ووژل شي.[2]

[1]ـ مصنف ابن ابى شيبه: ۵/ ۲۹۸.

[2]ـ الجهاد لابن المبارك: ۱/ ۷۰ـ ۷۱

شلم با ب

دالله تعالی په لاره کې دغشو ویشتلو فضیلت اوله زده کولو نه وروسته دهغوی دپریښودلو گناه

په دی خبره پوه شه چې دجهاد په نیت دغشو دویشتلو زدکړه. اوبل چاته ښودل رسول الله ﷺ ته خوښ وو اوخلک به یې دیته تیارول.

دغشو ویشتلو اوپه دښمن باندې دنورو ډول ډول وسلو د استعمالولو ډېر زیات فضیلتونه او ثوابونه بیان شویدي.

لومړې : الله جل جلاله ددین په لاره کې دجهاد لپاره د استعداد د ترلاسه کولو اوپردښمن باندې د غشو اود وسلو د استعمالولو د طریقې دزده کولو حکم کړېدی لکه چې فرمایي:

﴿ وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ ﴾ [الانفال :٦٠].

ددښمن د مقابلې لپاره موچې خومره له وسه پوره کېږي قوت برابرکړئ.

ځینې علماو ویلي دي چې دغشو او نورو وسلو د استعمالولو چل زده کول په هر مسلمان باندې واجب دی اوددی لپاره یې دغه پورتني آیت شریف دلیل نیولی دی. ځکه چې له قوت نه مراد رمی یعني دوسلو اوغشو استعمال دی.

((عن عقبه بن عامر رضی‌الله عنه قال سمعت رسول الله ﷺ یقول _ وهو علی المنبر _ "واعدوا لَهُمْ ماسْتطعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ الا اِنَّ القوَّةَ الرَّمیَ الا اِنَّ القوَّة الرمی الا ان القوة الرمی." [۱]))

له عقبه بن عامر رضی‌الله عنه نه روایت دی هغه وایي چې ماله رسول الله ﷺ نه واورید چې ویل یې اوپه ممبر ولاړوو. تاسې ددښمن په خلاف خومره چې موپه وس کې

---

[۱]_ اخرجه مسلم برقم : ۱۹۱۷.

وي قوت تيار کړئ خبردار قوت نه مراد ويشتل دي قوت نه مراد ويشتل دي قوت نه مراد ويشتل دي داخبره يې درې کرته وکړه.

دويم : الله تعالى په يوه غشي سره درى کسان جنت ته وړي .يو دغشي جوړونکي بل دغشي ويشتونکي دريم دغشي په لاس کې ورکوونکى .

((عن خالد بن زيد رضى الله عنه قال : كُنْت رجلاً راميًا ، فكانَ يَمُرُّ بي عقبة بن عامر، فيقول يا خالد اخرج بنا نرمى! فلما كان ذات يوم ابطأتُ عنه. فقال : ياخالد: تعال اخبرك ماقال رسول الله ﷺ. قال رسول الله ﷺ : " ان الله يُدخل بالسهم الواحد ثلاثة نفر الجنَّة ، صانعه يحتسبُ فى صَنْعَته الخير، والرامى به ومُنبله ارمُوا واركبوا وان ترموا احبُّ الىَّ من ان تركبوا ، وَلَيْسَ اللهو الاَّ فى ثلاثٍ تأديب الرجل فرسه وملاعبته اهله ورميه بقوسه ونبله وَمَنْ ترك الرمى بعد ما علمه فهى نعمة تركها.[1]))

له خالد بن زيد رضي الله عنه نه روايت دى هغه وايي چې زه نشان زن وم زماخواته به عقبه بن عامر رضى الله عنه راتلو او ويل به يې اى خالده! له ماسره دغشو ويشتلو لپاره لاړشه .يوه ورځ زه له تللونه پاتې شوم. هغه راته وويل : اى خالده! راشه زه تا درسول الله ﷺ له هغو خبرو نه خبروم چې ويلي يى دي . هغه ﷺ فرمايلى دي چې بيشکه الله تعالى په يوغشي سره درى کسان جنت ته ليږي. يو ددى جوړوونکې سړى چې دخير په نيت يې جوړ کړې وي. بل هغه سړې چې داپه دښمن باندې ولي او دريم هغه سړي چې په لاس کې ورته ورکوي.

تاسې غشي ولئ او په آسونو باندې سورلى کوئ اوستاسې غشي ويشتل ماته په اسونو باندې له سوريدو نه زيات خوښ دي. له دريو لوبونه پرته نورې لوبې نشته

[1]ـ سنن ابي داود ۵/ ۱۰۳ والمجتبي للنسائي : ۶/ ۲۸ ومستدرك الحاكم : ۲/ ۹۵ ومسند ابي عوانة : ۵/ ۱۰۳ والحديث صحيح .

لومړي خپل آس ته تربيت ورکول ده يم له خپلې ښځې سره توقې تقالي کول دريم دغشو ويشتل. اوچاچې د غشو دويشتلو دچل زده کولو نه وروسته دغشو ويشتلو کار پريښود هغه يو لوى نعمت پريښود .

روايت دى چې کله عقبه بن عامر رضى‌الله عنه مړشو نوله هغه سره له اوياونه زيات کمانونه موجود وو اوله هر کمان سره دغشو چانته غشي و. هغه وصيت کړى و چې زماله مرګ نه وروسته دى داټوله وسله په جهاد کې ورکړى شي.[1]

دريم : رسول الله ﷺ به پخپله له اصحابو کرامو سره يوځاى دغشو ويشتلو مشق کاو.

((روى البخارى عن سلمة بن الأكوع رضى‌الله عنه قال :مَرَّ النبى ﷺ على‌قومٍ ينتضلون ، فقال : ((ارموا بني إسماعيل ، فإنَّ أباكم كان رامياً، ارموا وأنا مع بنى فلان. فأمْسَكَ أحَدُ الفريقين بأيديهم فقال رسول الله ﷺ. مالكم لاترمون؟

قالوا: يارسول الله : كيف نرمى وأنت معهم ؟

قال : ارموا وأنا معكم كلكم)).[2]

ژباړه :له حضرت سلمه بن الاكوع رضى‌الله عنه نه روايت دى هغه وايي چې نبى کريم ﷺ په يوداسې ډله باندې تيرشو چې هغى دغشو ويشتلو مسابقه کوله. نبى کريم ﷺ ورته وفرمايل : اى داسماعيل زامنو! غشي ولئ ځکه چې ستاسې پلار به هم غشي ويشتل تاسې غشي ولئ زه له بنوفلان سره ملګرى يم (يعنى زه هم له يو ګروپ سره يوځاى په مقابله کې برخه آخلم) راوي وايي چې هغه بلې ډلې دغشو ويشتلو نه لاس واخست نبى کريم ﷺ ورته وفرمايل : تاسې غشي ولې نه ولئ هغوى عرض وکړ

---

[1]ـ شرح السنة للبغوي : ۱۰/ ۳۸۳

[2]ـ اخرجه ا لبخاري برقم : ۲۸۹۹

یارسول الله ﷺ ! ته چې لـه هغوی سره یې نوموړ به څنګه غشي وولو ؟ هغه ﷺ ورته وفرمایل غشي وولئ زه لـه تاسو ټولـو سره یم له دی حدیث نه ثابت شو چې غشو ویشتونکو ته هغه تعصب مستحب دی کوم چې په دوی کې دمقابلې غیرت پیداکړي چې زړونه یې مضبوط شي مینه یې ورسره زیاته شي خو پدی شرط چې په دی کی دا ښه نیت اوقصد موجود وي چې درسول الله ﷺ اقتداء شوی دی.

لیکن غشو ویشتونکو لپاره شیطاني تعصب چې هسې په هوا او نفس باندې ولاړوي او تربنه کینه او حسد پیداکیږي حرام دی ځکه چې لدینه ډېر زیات فسادونه پیداکېږي په غشو ویشتلو کې دجنګ نور سامانونه او وسلې هم شاملې دي لکه دتورې او نیزې چلول اوداسې نور. په اوسنی زمانه کې ټولې هغه وسلې شاملې دي چې دجنګ په مېدان کې استعمالیږي او کار ترېنه اخستل کېږي.

څلورم: دغشي یادنښې ویشتل مستحب کار دی.

((عَنْ عـبقة بـن عامـر رضی‌الله عنه : قال سمعتُ رسول الله ﷺ يقول : "سَتُفْتَحُ عليك ارضون ، ويكفيكم الله ، فلا يعجز احدُكم ان يلهو بأسهمه."[1]))

لـه عقبه بن عامر رضـی‌الله عنه نه روایت دی چې ماله رسول الله ﷺ نه واوریدل چې فرمایل یې : ډېر ژر به ډېرې علاقې ستاسې په لاسونو فتحه شي اوددښمنانو په مقابله کې به الله تعالی ستاسې له لوري کافي شي. خوبیاهم له تاسونه دې هیڅوک دغشو ویشتل نه پریږدي.

« وروی النسايي والـبيهقي عـن عطـاء بـن أبـی ربـاح قال : رأيتُ جابر بن عـبدالله وجابـر بـن عمـير الأنصـاری رضـی‌الله عـنهما يـرميان. فملَّ احدهما فجـلس!فقـال لــه الآخـر: كسلت ؟ سمعت رسول الله ﷺ يقول : ((كلُّ شئ

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ۱۹۱۸

ليس من ذكر الله عز وجل فهو لهوٌ أو سهوٌ، إلاَّ أربعُ خصالٍ : مشيُ الرجل بين الغرضين ، وتأديبه فرسه ، وملا عبتهُ أهلهُ، وتعليمُ السباحةِ)) ١

له عطا بن ابی رباح څخه روایت دی هغه وایي چې ماجابربن عبدالله او جابر بن عمیر الانصاري رضی الله عنهما ولیدل چې غشي یې ویشتلې له هغو دواړو نه یوستړی شو او کیناست له هغو دواړو نه یو تن بل ته وویل ته سست شوې ؟ ماله نبی کریم ﷺ نه آوریدلې دي چې فرمایل یې: هر هغه څه چې دالله په ذکر کې نه راځي هغه هسې بې کاره او چټي شي دی. خو څلور څیزونه بې کاره نه دي. لومړی دسړي هغه مزل او منډه چې ددوه نښو په منځ کې یې وهي دویم خپل اس ته تربیه ورکول دریم له خپلې ښځې سره توقي ټقالې اولوبې کول څلورم دلامبو زده کول.

نښه دیته ویل کیږي چې په لرې ځای کې یوهدف اینښودلې شي په هغه باندې کاغذ یابل څه شي سریشوي اوبیا غشي ویشتونکې هغه په دی مقصد یې ولي چې غشي وربا ندې لګیږي اوکه نه ؟

مستحب دادی چې دواړو خواوته نښې ودرولې شي او غشي بایدد دوه نښو له منځ نه وویشتل شي. ځکه چې دنبی کریم ﷺ اصحابو همداسې کاو عمربن الخطاب رضی‌الله عنه به دجهاد په میدانونو کی لښکر ته نصیحت کاو نښان بازي هروخت کوئ او داکار هر وخت جاري وساتئ. او هیڅ کله یې هم مه پریږدئ

((عن ابی عثما ن النَّهدی قال : أتانا كتاب عمر بن الخطاب ﷺ، ونحن مع عتبة بن فرقد رضی‌الله عنه نجاهد بأ ذربيجان ، ومما قال فيه: ((أما بعد فاتَّزروا وانتعلوا ، وارتَـدُوْا، والقُوا الخفا ف والسر اويلات ، وعليكم بلبا س أبيكم إسماعيل ، وأياكم والتنعم وزيَّ العجم ، وعليكم بالشمس فإنَّها حمام العرب

١- المجتبي للنسائي : ٦/ ٢٢٢ _ ٢٢٣ والسنن الكبرى للبيهقي : ١٠/ ١٤ والحديث صحيح .

، وتمعددوا، واخشَوْشِنوا ، واخْلَولِقُوْا ، وامشُوا حُفَاةً ، واقطعوا الركب ، وانزوا على الخيل نزواً، وارموا الأغْراض ، وامشوا بينهما .[۱]))

له ابی عثمان النهدی ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې موږ ته دعمربن الخطاب رضی‌الله عنه يو خط راغې او موږ له عتبه بن فرقد رضی‌الله عنه سره يوځای په اذربانيجان کې جهاد کاو. عمر رضی‌الله عنه پخپل خط کې ليکلي وو امابعد: تاسې لنگ ووهئ پنې واچوئ او څادر واغوندئ ، موزې اوپړنگونه وغورځوئ پرتاسې دخپل پلار اسماعيل لباس واجب دی. تاسې دعيش اوعشرت اود عجميانو فيشن پرېږدئ. تاسې پخپل ځان لمر لازم کړئ ځکه چې لمر دعربو حمام دی ساده گي خپله کړئ زيرې او زړې جامې واغوندئ ، پښې ابلې وگرځئ. اوپه سوروباندی مخکې کيږئ په اسونو باندې په ټوپ وخيژئ په غشو سره نښې وولئ اود د دوه نښو ترمنځ روان شئ.

پنځم : چاچې دالله په لاره کې يو غشی وويشت الله تعالی په جنت کې دهغه يوه درجه اوچتوي.

((عن عمروبن عبسة رضی‌الله عنه قال : حاصرنا مع رسول الله ﷺ الطائف ، فسمعته يقول : " من رمی بسهمٍ فی سبيل الله فله عِدلُ مُحَرَّرٍ، ومن بلغ بسهم فی سبيل الله فله درجة فی الجنة...... " قال عمرو بن عبسة فبلغت يومئذ ستة عشر سهما.[۲]))

له عمروبن عبسه نه روايت دی هغه وايې چې موږ له رسول الله ﷺ سره يوځای طائف محاصره کړ. مادرسول الله ﷺ آواز واوريد چې فرمايل يې: چاچې دالله په لاره کې يوغشې وويشت هغه ته ديو غلام د آزادولو هومره اجر دی اوچاچې خپل غشې تر دشمن پورې ورسولو نو دهغه لپاره په جنت کې يوه درجه وي .

---

[۱]ـ السنن الکبری للبيهقي : ۱۰/ ۱۴

[۲]ـ سنن النسائي : ٦/ ۷ ومستدرك الحاكم : ۲/ ۹۵ وموارد الظمآن ۳۹٦ ، والحديث صحيح .

عمرو بن عبسه وایي چې ماپه دی ورځ شپاړس غشي دشمن پورې ورسولې .

((وروى النسائي و ابـن حِبان عن كعب بن مرَّة رضى‌الله عنه قال : سمعت رسول الله ﷺ يقول : ((مَنْ بلغَ العدوَّ بسهمٍ رفع الله له درجة!

فقال لـه عبدالله بن النحام رضى‌الله عنه :وما الدرجةُ يارسول الله؟ قل: أما أنها ليست بعتبة أُمّك ! مابين الدرجتين مائةُ عام))[1]

له کعب بن مره ﷺ نه روایت دی هغه وایي چې ماله رسول الله ﷺ نه واورېدل چې فرمایل یې : څوک چې دشمن پورې یوغشي ورسوي الله تعالی دهغه یوه درجه اوچتوي. عبدالله بن النحام ﷺ وویل : یارسول الله درجه څه ده ؟

رسول الله ﷺ ورته وفرمایل داستادکور دپوړو په شان نه دی بلکې د دوه درجو ترمنځ به دسلو کالو فاصله وي. آن تردی چې که چیرته په دې غشي سره دښمن ته ونه رسیږي نو بیاهم الله تعالی هغه ته ثواب ورکوي او اجر یې څوچنده زیاتوي. لکه راتلونکې حدیث کې ددې بیان شوی دی .

((عن عمرو بن عبسة ﷺ قال : سمعت رسول الله ﷺ يقول:

" مَـنْ شـابَ شَيْبَةً فی الاسلام ، كَانَتْ له نوراً يوم القيامة ، وَمَنْ رمى بسهمٍ فـی سبيل الله فَبَلَغَ به العد و اولم يبلغ ، كان لـه كعتقِ رقبةٍ مؤمنة ، وكانتْ له فداء ه من النَّارِ.[2]))

له حضرت عمرو بن عبسه رضی‌الله عنه نه روایت دی هغه وایي چې نبی کریم ﷺ وفرمایل :

---

[1]ـ المجتبى للنسائي : ٦/ ٢٧ وموارد الظمآن ص : ٣٩٦ واسناده صحيح

[2]ـ المجتبیلنسایي ٦/ ٢٧ ـ٢٨. اسنادیې صحیح دي.

کوم سړی چې په اسلام کې بوډا شو نو دقیامت په ورځ به دهغه دغه بوډا والې هغه ته رڼا وګرځي، اوچاچې دالله په لاره کې یوغشې وویشت که هغه په دشمن باندې ولګید یاونه لګید نو هغه ته به دیو غلام د آزادولو هومره ثواب رسیږي اودابه هغه ته د دوزخ له اورنه فدیه وګرځي.

فصل

دغشو ویشتلو تمرین

((و روی ابراهیم بن یزید التیمی عن ابیه قال: رأیتُ خذیفه بن الیمان رضی‌الله عنه بالمدائن یشتدُّ بین الهدفینِ ، لیسَ علیه ازارٌ.[1]))

ابراهیم بن یزید التیمي له خپل پلار نه روایت کوي هغه وایي چې ماخذیفه بن الیمان رضی‌الله عنه ولید چې د دوه نښو ترمنځ ئي منډه وهله اولنګ یې په تن کې نه و

نښه دیته ویل کیږي چې له زمکې نه پورته دویشتلو لپاره ودرول شوې وي . مجاهد رحمه الله علیه وایي چې ماعبدالله بن عمر رضی‌الله عنهما ولید چې د دوه نښو ترمنځ منډه وهله او ویل یې چې څنګه به زه نښه وولم . څنګه به زه نښه وولم خذیفه او ابن عمر رضی الله عنهم به چې کله دغشو دویشتلو تمرین اومشق کاو نو منډې به یې وهلې او هسې مزل به یې کاو. خذیفه رضی‌الله عنه به له لنګ نه پرته منډې وهلې ترڅو درونډ نه وي اوچې وجودیې دستړتیا سره آموخته شي.[2]

دا روایتونه په دې خبره دلالت کوي چې اصحابو رضی‌الله عنه به دغشو ویشتلو ته زیات اهمیت ورکاو. هغوی خوداقتداستوری او داهتداء ډیوی وي اوددنیا او آخرت

---

[1] ــ سنن سعیدبن منصور : ۲/ ۳/ ۱۸٤

[2] ــ سنن سعیدبن منصور ۲ / ۳ / ۱۸۵

پاچاهان و کوم کارونه يې چې کړيدي په هغوی کې نيک هدايت دی اوکومې رايې ته چې هغوی ميلان کړيدې هغه صحيح رای ده.

الله تعالی چې دهغوی کومه ستاينه کړې ده هغه ستالپاره کافي دی:

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ﴾ [الفتح : ۲۹.]

محمد دالله رسول دی . او هغه کسان چې ورسره دي پرکفارو ډير سخت اوپه خپلو مينځونو کې ډير مهربان دي . ته به يې هميش رکوع او سجده کوونکې وينې چې دالله دمهربانيو او خوښيو دترلاسه کولو په هڅوکې به وي . په مخونو کې يې دسجدې نښې ښکاري .

تيرانداز اوغشي ويشتونکو ته پکار دي چې هغوی خپل عزت او لويي دنښانه بازي په وخت کې يوطرف ته کيږدي اوله خپلوملګرو سره دغشو په ويشتلو کې ساده ګي اختيار کړي او په دی کار کې دی هيڅ قسم شرم ونه کړي. پخپل دغه عمل دی دالله تعالی دقرب أو اجر هيله من ووسي ، دامشق دی لوی عبادت وګڼي او صرف لوبه اوفضول مقابله بازي يې ونه ګڼي. کله چې ورته توفيق په نصيب شي نو په دی دالله تعالی شکر اداکړي چې دهغه جل جلاله په زړه کې دنورو لوبو پرځای ددې مينه آچولې ده. دغشي ويشتلو په وخت کې له خپلو ملګرو سره ټوقې ټقالې او خندا کول څه بده خبره نده بلکې دايو مستحب کار دی ځکه چې په دی سره زيات همت اوچستي پيداکيږي اودغه عبادت سره يې مينه پيداکيږي خو خندا او خوشالي دی دومره زياته نکړي چې دمکروه حد ته ورسوي.

بلال بن سعد وايي چې ماداسې خلک ليدلي دي چې هغوی به د دوه هدفونو ترمنځ منډې وهلې او پخپلو کې به له يوبل سره خندلې. اوکله به چې شپه شوه نو هغوی به د راهبانو په شان دالله په عبادت کې بوخت شول.

حضرت بلال بن سعد پخپله هم په همدغو اوصافو متصف و او هغه د تابعینو لوی عالم او عابد شخص و.

ابوعبدالله الحلیمي وایي کوم شی چی درمی (دویشتلو) په اوچت مقام اوثواب دلالت کوي هغه دادی چی رسول الله ﷺ هیڅ چاته هم داسې نه دي ویلي چې زما مور او پلار دواړه دې له تانه ځارشي مګر هغه چاته یې ویلي چې نشان زن و لکه بخاري او مسلم دحضرت علي نه روایت کړ ی دی.

((عَنْ علی بن ابی طالب رضی‌الله عنه ان رسول الله ﷺ قال: لسعدبن ابی وقاص رضی‌الله عنه یوم احد اِرْمِ فداك أبی وامی.[1]))

له علي بن ابی طالب رضی‌الله عنه نه روایت دی چې رسول الله ﷺ داحد په ورځ سعدبن ابی وقاص رضی‌الله عنه ته دغزوه احد په ورځ وویل چې زمامور اوپلار دی له تانه قربان شي دغشو ګذارونه کوه.

ابوعبدالله الجوزجاني وایي موږ له حضرت ابراهیم بن ادهم رحمه الله سره په سمندرکې جهاد وکړ. په کومه شپه چې هغه مړشو هغه ته داسهال ناروغي ولګید اوپنځه ویشت ځلې اودس ماتې ته لاړ. هغه به هر ځل دلمونځ لپاره نوی اودس کاو با اودس تازه کلو.

کله چې پوه شو چې نور مړکیږم نو ویې ویل چې ماته کمان کې غشی واچوي او زما په لاس کې راکړئ. کمان یې چې په لاس کې ونیولو نو الله تعالی دهغه روح واخیست.

ابراهیم بن ادهم رحمه الله علیه داکار په دې امید وکړ چې الله تعالی هغه په داسې حالت کې پاڅوي چې کمان یې په لاس کې وي ځکه چې انسان په هغه حالت کې پاڅول کیږي په کوم حالت کې چې مړشوی وي.

امام مالک رحمه الله علیه ویلي دي چې په آسونو باندې دسوریدو زده کول اوبیا پرې مسابقه کول دنښان زنۍ دزده کړې او مسابقې نه غوره دی.

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۹۰۵ ومسلم برقم : ۲۴۱۱ .

مګرجمهور علماء وايي چې لـه اس سواري او مسابقې نه دغشو ويشتلوزده کړه او ورباندی مشق اوتمرين زيات غوره دی. دوی دمحمدﷺ په دی حديث دليل نيولې دی چې فرمايلی دي:

وَارْمُوْا وارْكَبُوْا وان ترمُوْا اَحبُّ اِلَيَّ من ان تركبوا.

تاسې غشي وولئ اوپه اسونو سورشئ خوماته دسوريدو پرځای دغشو ويشتل زيات محبوب اوغوره دي.

ځينو متاخرينو علماو ويلي دي چې اس سواري اوغشي ويشتل دواړه په مجموعي ډول ضروري دي. کله چې دشمن لرې وي نو دغشو ويشتل زيات ګټور وي خوله دښمن سره لاس په لاس جنګ کې اس سواري زيات غوره دی. له دواړو نه افضل هغه دی چې دښمن ته نقصان رسوي اولښکر ته ګټور وي اودا دخالاتو اواشخاصو په اختلاف سره مختلف کيږي.

درسول اللهﷺ پنځه کمان (ليندی) وې چې په دی سره يې غشي ويشتلې .

(۱)الروحاء (۲) الصفرا (۳) البيضاء (۴) والزوراء (۵) والكتوم.

اودرسول اللهﷺ د توبرې (شخولې) نوم کافور و چې غشي به يې په کې اينښودل.

فصل

د مسابقې، او دغشو د ويشتلو بيا ن

مسابقه : دټول مسلمان امت په دی خبره اجماع ده چې په اسونو او غشو سره مسابقه کول جائزدی. داسونو مسابقې ته رهان او دغشو مسابقې ته مناضله ويل کيږي.

دا سنت دې او ددې فاعل ته ثواب ورکول کيږي. خوپه دی شرط چې قصد او اراده يې دجهاد لپاره تياری او مهارت ترلاسه کول وي .

دمسابقې شرطونه:

لومړی: داچې دمسابقې معقود علیه (عوض دګټلو) به دقتال جهاد له سامانونو څخه وي لکه اسونه او اوښان نور خره وغیره.

دویم: داچې دمسابقې دشروع کولو ځای او آخري نقطه چې ترهغه ځای پورې به اسونه ځغلولی شي معلوم وي او مسابقه کوونکې دواړه برابر حرکت وکړي. که چیرته داځایونه نه وي معلوم کړی شوې نو بیا مسابقه روا نه ده.

دریم: داچې په مسابقه کې مخکې کیدونکې ته به پوره مال یا زیاتره مال ورکول کیږي.

څلورم شرط دادی چې عوض (مال) به له یوې خوا یابه دامام او امیر له خوا مقرر وي اوکه مال له دواړو خواو نه . نو ددی د جواز لپاره دا صورت دی چې یو دریم ګړی شخص به هم په مسابقه کې برخه اخلي نه که دغه دریم شخص مسابقه وګټله نو هغوی دواړو چې کوم مال ایښی وي هغه به ټول ترینه اخلي اوکه هغوی دواړو له دغه دریم نفرنه مخکې شول نو هغوی ته به هیڅ نه ورکول کیږي خپله خپله حصه به واپس بېرته اخلي اوکه په هغوی کې یوله بل نه مخکې شو نو خپله حصه به هم واخلي او دملګري حصه به هم ځانته کړي دغه دریم نفر ته داحادیثو په اصطلاح کې محلل ویل کیږي دده لپاره داشرط ده چې دده اس به ددې جوګه وي چې مسابقه وګټي او دا احتمال هم پکې وي چې ویې نه ګټي.

پنځم: داچې مخکې کېدل هریولپاره ممکن وي.

شپږم: اسونه یې له مخکې نه معلوم کړی وي چې په مسابقه کې به دا دا اسونه برخه اخلي.

اووم: په دی باندی به یې اتفاق کړی وي چه په دغو اسونو باندی به فلان فلان سوریږي.

اتم: اسونو لپاره دمسابقې دښودل شوي مسافې دطی کولو امکان وي یعنې چې نه اسونه ستړي شي اونه هلاک شي.

((روى البخاري ومسلم عن عبدالله بن عمر ﷺ قال : اجرى النبيُّ ﷺ ماضمر من الخيل من الخفياء الى ثنيه الوداع واجرى مالم يضمر من ثنية الوداع الى مسجد بني زريق .[1]))

بخاري او مسلم له عبدالله بن عمر ﷺ نه روايت كړيدى هغه وايي چه رسول الله ﷺ تربننګ (تمرين) شوي اسونه يې له حفيانه ترثنية الوداع پورې وزغلول او هغه اسونه چه تربننګ شوي نه وو هغه يې له ثنية الوداع نه مسجد بني زريق پورې يوميل وزغلول تضمير داسونو دى ته وايي چې له ڇاغيدو نه وروسته يو څه موده په اسونو خوراک کم کړې شي . او هروخت وربانديې ذين واچول شي ترڅو خولى شي او خوله بيرته وربانديې وچه شي . پديې کار سره داسونو غوښه کميږي اوپه منډې ښه برلاسي کيږي .

سفيان رحمه الله وايي چه له حفيانه تر ثنية الوداع پورې پنځه يا شپږ ميله لا. ٥ ده او له ثنيه نه تر مسجد بني زريق پورې يو ميل فاصله ده .

نهم : په مشروط مال باندې بايد پوه وي چه دومره مال دى .

لسم : له فاسد شرط نه دى ډډه وکړي .

دغشو په ويشتلو کې چې کومه مسابقه کيږي هغې ته مناضله ويل کيږي او دمناضلې شرطونه دادي:

لومړې شرط داده چې کچيرته مال له دواړو خواو نه و نو محلل به موجود وي دمحلل تفسير مخکې په رهان کې تيرشو .

دويم داچې مسابقه په يو جنس کې وي يعنې له دواړو خواو به غشي وي يابه نيزې وي که چېرته پکې فرق وي اوله يو جنس نه نه وي لکه يوې خوا غشې وي اوله بلې خوانيزه نو دا صحيح نه دى . دريم داچه هدف ته دغشي رسيدل ممکن وي نه ډير لرې وي اونه ډير نژدى چه لګيدل يې يقيني وي .

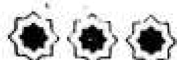
---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٢٨٦٨ . ومسلم برقم : ١٨٧٠

ځلورم داچې دواړه په مشروط مال باندې خبر وي په دې هم خبر وي چه په څومره مسافه کې به غشي ولي ، او په دې به هم خبر وي چې په دومره غشو کې دومره واري دهدف ويشتل اړين دي . او څوک به لومړې دغشي په ويشتلو پيل کوي؟

پنځم : دويشتونکو کسانو تعيين او معلومول چه دغه کسان به غشي ولي .

شپږم:دغشي دويشتو لپاره دځاى معلومول او دويشتونکو يو برابر ودريدل.

فصل

دهغه خلکو په اړه سخت وعيد چې لومړې غشی ويشتل زده کړي خوبيا ئې بېرته پرېږدي

دهغه چا په باره کې سخت وعيدونه راغلي چه دغشو ويشتل زده کړي او بيايې هير کړي.

((روى مسلم أنَّ فُقَيْمًا اللَّخْمِيَّ قال لعقبَةَ بنْ عامرٍ رضىالله عنه : تختلف بين هذينِ الغرضين وانتَ كبيرٌ يشقُّ عليك ؟

فقال عقبةُ بن عامر: لولا كلامٌ سمعته من رسول الله ﷺ لم أُعانه.

قال الحارث _ راوي الحديث _ لابن شماسة: وماذاك ؟

قل:هو قوله ﷺ :((مَنْ تعلَّمَ الرمى ثم تركه فليس منا.. أو قد عصى ..)) [1]

---

[1] ... اخرجه مسلم برقم : ۱۹۱۹

مسلم روایت کړیدی چې فُقَیْمًا اللُّخمیُّ عقبه بن عامر رضی‌الله عنه ته وویل چې ته د دوه هدفونو ترمنځ ګرځې اوحال داچې ته بوډایې اوپه دی کې درته ډېر غټ تکلیف دی. حضرت عقبه رضی‌الله عنه ورته وویل : که چېرته مادنبي کریم صلی‌الله علیه وسلم حدیث نه وای آورېدلی نومابه دومره تکلیف نه وویستلې.

دحدیث راوي حارث ابن شماسه ته وویل هغه څه دي ؟ هغه وویل دنبی کریم ﷺ داحدیث:

مَنْ تَعلَّمَ الرَّمْیَ ثُمَّ ترکه فلیس مِنّا... اوقدعصی.

چاچې دغشي ویشتلو مهارت زده کړ اوبیایې پرېښود هغه له موږ څخه نه دی اویایې وویل چې هغه ګناه وکړ.

دعلماو یوی ډلې ویلي دي چې څوک دغشي دویشتلو له مهارت نه وروسته هغه پرېږدي نو لویه ګناه یې وکړه ځکه چې معتمده قاعده داده چې دکوم کار په باره کې چې نبی کریم ﷺ فرمایلي وي چې چاداکار وکړ هغه له موږ نه نه دی اویاله مانه یې نافرماني کړیدی یا ددی په شان یې نور الفاظ استعمال کړي نو هغه کبیره ګناه وي .

داحدیث ابو عوانه په خپل مسند کې هم روایت کړې دی او ددی حدیث لپاره تردی عنوان لاندی یو مستقل باب یې تړلې دی داباب دغشو ویشتلو دهڅونې په بیان کې دی اوپه دی کې دغشو زده کړه پرمسلمانانو واجب دی اودلیل پدی باندی چې دغشو ویشتل یوه مباحه لوبه ده او هرڅوک چې دازده کړي اوبیا یې هیر کړي نو دهغه لپاره سخت عذاب دی .

نووي ددی حدیث په څېړنه کې ویلي دي چې دغشو دویشتلو هنر پرېښودل سخت مکروه دی. په هر تقدیر دغشو دویشتلو هنر پرې ښودل اوله یاده یستل که کبیره ګناه نه وي نو صغیره خو ضرور ده او په مسلسل پرې ښودلوسره کبیره ګناه ګرځي لهذا دی نه خان بیدارول پکار دي که چاهیر کړی وي باید چې ژر ترژره توبه وباسي او مسلسل پرېښودونه خان وساتي ترڅو په کبیره ګناه کې ښکیل نشي دهغوی تنبیه اوخبرول واجب دي چی ژر تر ژره توبه وباسي او مسلسل پرېښودلو نه خان وساتي .

يوويشتم باب

د مجاهدينو د تورو ، نيزو او نورو وسلو فضيلت

دالله تعالى مبارک ارشاد دې : ﴿ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ ﴾ [النساء:۱۰۲]

اودوی دی خپله وسله له ځان سره واخلي.

اود الله تعالى مبارک ارشاد دې :

﴿ وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ ﴾ [الانفال :٦٠.]

اوتاسې دهغوی دمقابلې لپاره چې څومره موبه توان کې وي قوت (وسله) برابر کړئ. ابن عباس رضی الله عنهما فرمايي چې له قوت نه مراد وسله اوکمان دی الله تعالى دنيزې يادونه هم په قرانکريم کې کړېده او فرمايلی يې دي :

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيَبْلُوَنَّكُمُ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِنَ الصَّيْدِ تَنَالُهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ ﴾ [المائدة :٩٤].

ای مومنانو! دځه اندازه ښکار سره چې هغه ته ستاسې لاسونه اونيزې رسيږي الله تعالى به خامخا ستاسو امتحان کوي .

پوه شئ چې اس سواري زده کول او نورو مسلمانانو ته يې ورښوول اود وسلو د استعمالولو هنر يادول کفايي فرض دی. اوکله دافرض عين هم ګرځي. اوداهله چې ديته دمسلمانانو ډېر سخت ضرورت وي اوپه مسلمانانو کې هيڅ څوک داسې نه وي چې دايې زده کړې وي اوفرض کفايه تحقق ومومي.

ځينې هغه احاديث چې دتورو او نيزو په فضيلت كې راغلي

((روى أحمد عن عبدالله بن عمر رضي‌الله عنهما قال : قال رسول الله صلى‌الله عليه وسلم : "بُعثْتُ بالسيفِ بين يدى الساعة ، حتى يُعبدَ اللهُ وحده ، لاشريكَ له ، وجُعِلَ رزقي تحت ظلِّ رمحي ، وجعلِ الذلةُ والصَّغارُ على مَنْ خَالفَ أمري، ومن تَشَبَّهَ بقومٍ فهو منهم..)) [1]

له عبدالله بن عمر رضى‌الله عنهما نه روايت دى چې نبى كريم صلى‌الله عليه وسلم وفرمايل : زه تر قيامته پورى له تورې سره لېږل شوى يم . ترڅو يواځې دهغه يو الله عبادت وكړى شي چې بل څوك ورسره شريك نشته اوزما روزي زما دنيزى تر سېورې لاندى ايښودل شويدې. ذلت او خواري دهغوخلكو لپاره مقدردى چې زماله راوړل شوي دين نه سر غړاوي وكړي. اوڅوك چې له كوم قوم سره مشابهت وكړي هغه له همغه قوم څخه دى .

امام ابن قيم پخپل كتاب (الفروسية المحمدية) ص ۱۸ كې ويلى دي چې امام پدى خبره تصريح كړى ده . ويلي يې دي چې په كوم ځاى كې دجهاد ضرورت وي هلته دنيزو جوړول له نفلي لمونځونو نه افضل دى. همدغه حكم دنورو وسلو دجوړولو دى

اومحمد صلى‌الله عليه وسلم فرمايلى دي چې جنت د تورو ترسيورى لاندى دى.

((روى مسلم عن أبى موسى الأشعرى رضى‌الله عنه أنه قال – وهو بحضرة العدو – قال رسول الله صلى‌الله عليه وسلم : ((إنَّ أبوابَ الجنةِ تحت ظلالِ

---

[1] _ مسند احمد : ۲: ۵۰ _ ۵۲ والحديث صحيح .

السيوف)). فقام رجلٌ رثُّ الهيئة . فقال: يا أبا موسى !: أنتَ سمعْتَ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم يقول هذا؟ قال أبوموسى : نعم .

فرجعَ الرجُل إلى أصحابه ، فقال: أقرأ عليكمُ السلام. ثم كسر جَفْنَ سيفه فألقاه ، ثم مشى بسيفه إلى العدو، فضرب به حتى قُتل)) [1]

له ابى موسى الاشعرى رضى الله عنه نه روايت دى هغه وايي چې ما له دښمن سره دجنګ په وخت کې وويل : چې دجنت دروازې دتورو ترسيورو لاندى دي. په دى وخت يوسړى چې سريې ببرو پاشيد او راته يې وويل :

اى ابو موسى ! اياتاله محمدصلى الله عليه وسلم نه پخپله آوريدلي دي چې همداسې يې ويلي وي؟ ابوموسى وويل : هو ما آوريدلي دي.

هغه سړى خپلو ملګرو ته راغى او ورته يې وويل چې پرتاسو سلام وايم. بيايې دخپل تورى قاش مات کړ او وى غورځاو بياد توره په لاس دښمن سره دجنګيدو لپاره ورغې ترهغه يې توره وچلوله چې پخپله شهيد کړى شو.

((و روى البخاري ومسلم عن عبدالله بن أبى أوفى رضى الله عنه، أنَّ النبى صلى الله عليه وسلم كان فى بعض أيامه التى لقى فيها العدوَّ ينتظر، حتى إذا مالت الشمس،قام فيهم فقال:((ياأيها الناس:لاتتمنوا لقاء العدو، واسألوا الله العافية ، فإذا لقيتموهم فاصبروا، واعلموا أنَّ الجنة تحت ظلالِ السيوف .. [2]))

له عبدالله بن ابى اوفى رضى الله عنه نه روايت دى چې نبى کريم صلى الله عليه وسلم يوه ورځ چې له دښمن سره يې مقابله وه دلمر تړيړې وتلو پورى انتظار وکړ بياودريد اوخلکوته يې خطبه واورولـه او ويې فرمايل : اى خلکو! له دښمن سره دمخامخ کېدو آرزو مه کوئ بلکې له الله تعالى نه عافيت غواړئ. اوکله چې ورسره جنګ شروع شي

[1] ــ اخرجه مسلم برقم : ١٩٠٢

[2] ــ اخرجه البخاري برقم : ٢٩٦٥ او مسلم برقم: ١٩٠٢.

نوصبر وکړئ (یعنی مه وارخطاکېږئ با ئې په استقامت سره جنګ وکړئ) اوپوه شئ چې جنت د تورو ترسېورې لاندې دی.

یزید بن شجره رضی الله عنه به ویل چې ماته خبر راکړشویدی چې تورې دجنت کنجیانې دي.

تورې دجنت د دروازو کنجیانې ګرځول شویدي ځکه چې داد جنت د دروازو دخلاصولو لپاره سبب دي.

په تورو سره ددښمنانو وهل په جنت کې د داخلیدو سبب دی. توره دعزت اوکرامت ته درسیدو لپاره یوه ذریعه ده اوپه دی سره مجاهد دالله تعالی درضا په ترلاسه کولو کې کامیابیږي اود جهنم له اور نه دساتلو لپاره وقایه جوړیږي .

داصحابو کرامو رضی الله عنهم تورې به صرف د جهاد لپاره وې نوځکه په سرو زرو سره به مزینې نه وې.

((روی البخاری عن أبی أمامة رضی الله عنه قال : لقدفتح الفتوح قومٌ ماکانت حلیة سیوفهم الذهب ولا الفضة، إنما کانت حِلْیَتُهم العلابِیٌ والآنِك والحدید[1])).

له ابی امامه رضی الله عنه نه روایت دی هغه وایې چې بیشکه داسی قوم (صحابه و) ډېر فتوحات وکړل چې دهغوی دتورو موټی په سروزرو او سپینو زرو نه وو ښایسته بیشکه دهغوی د تورو موټی په علابي سرف او اوسپنه ښایسته وو.

علابی دقلعی هغه ټوټې ته وېل کېږي چې په هغې سره دتورې غلاف تړي. تورې خو لاڅه کوې کله کله دیو مجاهد آن نوکانوته هم اړتیا پیداکیږي لکه حضرت عمر رضی الله عنه فرمایلي دي :

قل عمربن الخطاب رضی الله عنه وفرُوا الأظفَارَ فی ارض العدوِّ فانها سلاح.

[1] ـ اخرجه البخاري برقم :۲۹۰۹

عمربن الخطاب ﷺ ویلي دي چې ددښمن په سیمه کې خپل نوکان اوږده پرېږدئ ځکه چې داهم وسله ده.

او احمدبن حنبل رحمه الله علیه ویلي دي چې مجاهد ددښمن په سیمه کې خپلو نوکانو ته هم محتاج کېږي که چیرته نوکان یي نه وي نو هغه لپاره دېږي خلاصول هم ګرانیږي ددی پشان نور کارونه هم.

دالله په لاره کې چې کومه لومړی توره له غلاف نه ویستل شوې ده هغه دزبیر بن العوام رضی‌الله عنه توره وه اوداپه مکه کې داسلام په لومړیو ورځو کې و، زبیربن عوام دمکې یوځوان و چې عمر یې دولسوکلو ته رسیدلی و. آوازه خوره شوه چې رسول الله ﷺ په مکه کې تښتول شویدی نو زبیر خپله توره راویستله اودرسول الله صلی‌الله علیه وسلم په لټې پسې ووت ، ګوري چې رسول الله صلی‌الله علیه وسلم روغ رمټ دی اوهیڅ تکلیف ورته نشته . رسول الله ﷺ هغه اودهغه توری لپاره دعاوکړه زبیر بن عوام رضی‌الله عنه په اصحابوکې بهادر اوقوي اصحابي و. دتورې ښه ګذارونه به یې کول اودهغه دتورې ګذارونه داسلام له مشهورو ګذارونو څخه دي.

له نبی کریم ﷺ سره څو توری وې چې دځو نومونه یې دادي:

۱ـ **الماثور**: داهغه صلی‌الله علیه وسلم ته له پلار نه پاتې شوې وه اوله ځان سره یې مدینې ته راوړی وه.

۲ـ **العضبُ** : نبی کریم صلی‌الله علیه وسلم چې کله دبدر غزاته تشریف وړلو نو حضرت سعد بن عباده رضی‌الله عنه داتوره دهغه صلی‌الله علیه وسلم په خدمت کې پیش کړې وه.

۳ـ **ذو الفقار** : داد بدر په غزاکې دغنیمت په مال کې ورته په لاس ورغلې وه اوپه تولو جنګونو کې له نبی کریم ﷺ سره وه.

۴ـ **الصمصام** : دا ورته عمر بن معدی کرب الزبیدی رضی‌الله عنه هدیه کړې وه.

۵ـ **القلعی** ددی تورې نسبت دعربي کوچیانو دقلعه نومې ځای ته دی .

۶ـ **البتار** : (ښه کوتره کوونکې).

۷: الحتف: مرګ ته وهل کېږي. دغې توري به هم مرګ ته کشول کول.

۸_ الرسوب: ددښمن په بدن کې ډوبيدونکې توره.

۹_ الْمِخْذَم: غوڅوونکې توره.

۱۰_ اَلْقَضِيْبُ: ډېر زيات کټ کوونکې.

اونبی کریم صلی الله علیه وسلم پنځه نیزی هم درلودې:

له نبی کریم صلی الله علیه وسلم سره یو برچه هم وه چې البتعه نومېده. اویوه لویه برچه یې هم درلوده چې نوم یې البیضاو. لدینه علاوه یوه بله وړه برچه یې هم درلوده چې نوم یې العنزه وه رسول الله صلی الله علیه وسلم به دتګ اوراتګ په وخت کې پخپل لاس کې ګرځوله اوداختر په ورځ به له نبی کریم صلی الله علیه وسلم سره سړي ګرځوله په هغې باندې تکیه کوله. درسول الله صلی الله علیه وسلم مخې ته به یې کیښود اولمونځ به یې ورته کاو. یعنې ستره به یې ترې جوړه کړه.

له نبی کریم ﷺ سره داوسپنې جنګي ټوپۍ هم وې چې دیوی نوم الموشج اودبلې نوم السبوغ و. اودا دمکې دفتحې په ورځ حضرت محمدصلی الله علیه وسلم پر سرمبارک وه.

رسول الله صلی الله علیه وسلم یوډال هم درلود چې نوم یې الزلوق و. ددی معنی ده خوېدل یعنې دتورې ګوزار به ترینه خویده. لدینه علاوه دوه نور ډالونه یې هم درلودل.

دوه ويشتم باب

دالله په لاره کې دټپي کيدو فضيلت اودځينو ټپي شويو حضراتو بيان

((عن ابى هريرة رضى‌الله عنه عن النبى صلى‌الله عليه وسلم قل: لايكْلَمُ اَحَدٌ فى سبيل الله ، والله اَعْلَمُ بِمَنْ يكلمُ فى سبيله اِلاَّ جَاءَ يومَ القيامةِ ، وجُرحُهُ يَثْعَبُ ، اللون لونُ الدَّم والريحُ ريح المسك .[1]))

له ابى هريره رضى‌الله عنه نه روايت دى چى نبى كريم صلى‌الله عليه وسلم وفرمايل:

له تاسونه چې كوم يو كس دالله په لاره كې زخمي شي. اوالله ښه پوهيږي په هغه چاچې دهغه په لاره کی زخمي شي. مګردقيامت په ورځ به هغه په داسې حالت کی راشي چی له زخمونو نه به يې وينې روانی وي.رنګ به يې دوينې وي خوبوی به يې دمشكو وي.

دبخاري او مسلم په بل روايت كې راغلي دي چې هر يو زخم چې مسلمان ته دالله په لاره كې ورسيږي دقيامت په ورځ به پداسی حالت كې راځي. لكه په نيزه چې اوس وهل شوې وي له بدن نه يې وينه روانه وي.رنګ به يې دوينې وي خوبوی به يې دمشكو وي.[2] ابن دقيق العبد رحمه الله عليه وايي :چې دقيامت په ورځ شهيد په داسې حالت كې راځي چې له زخم نه يې وينه روانه وي نو ددی حكمت دادی چی دظالم دشمن پر خلاف ګواهي ده چې دی دهغه له لاسه شهيد شويدی. اوبل داچې هلته ټولو ولاړو خلكو ته دهغه دشهادت شرف معلوم شي چې له وينې نه يې هم دمشكو بوی ځي.

---

[1]ــ اخرجه البخاري برقم : ۳۸۰۳ . ومسلم برقم : ۱۸۷٦ .

[2]ــ اخرجه البخاري برقم : ۲۳۷ ومسلم ۱۸۷٦

((و روى أبـوداود والترمـذى والنسـائي وابـن ملجـه : عـن معـاذبن جـبل رضـىالله عـنه عـن النـبى صلىالله عليه وسلم قا ل: ((مَنْ قاتلَ فىسبيل الله فُـواقَ ناقـة ، فقـد وجـبت لـه الجنة ، ومَنْ سأ لَ الله القتلَ من نفسه صادقاً ثم مـات أو قُـتِلَ ، فـإنَّ لــه أجرَ شهيد ، وَمنْ جُرح جرحًا فى سبيل الله ، أونكب نَكـبةً ، فإنهـا تجـىءُ يوم القيامة كأغزرِ ماكانت ، لونُها لونُ الزعفران ، وريحُها ريحُ المسك. وَمَنْ خرجَ به خُرَاجُ فى سبيل الله ، فإنَّ عليه طابعُ الشهداء.[1]))

لـه معاذ بن جبل رضىالله عنه نه روايت دى هغه وايي چې محمدصلىالله عليه وسلم وفرمايل: څوک چې دالله په لاره کې داوښې دلوشلو دوخت په برابر جهاد وکړ نو هغه لپاره جنت واجب شو اوچاچې په پوره صداقت سره لـه الله تعالى نه دشهادت مرګ وغوښت بياپخپل مرګ مړشو اوياقتل کړى شو نو هغه لپاره دشهيد اجر ورکول کيږي.

اوڅوک چې دالله پـه لاره کې ددښمن پـه سلاح باندى زخمي شي اويا لـه وسلې پرته پـه بل شي زخمي شي لکـه کـاڼي وغيره پـه ذريعه زخمي شي نوهغه بـه دقيامت پـه ورځ پـه داسې حـالت کـى راځي چې پـه کـوم حـالت کـې يې لـه زخم نه زياته وينه بهيدلې وي . رنګ بـه يې دزعفرانو پشان وي اوبوى بـه يې دمشکو دبوى پشان وي اودچاپه بدن چې دالله تعالى پـه لاره کې دانې وخيژي نوپرهغه بـه دشهيدانو مهرولګول شي.

((وروى الترمـذى عـن أبـى أمامـة رضـىالله عـنه ، عن النبى صلىالله عليه وسـلم قـال : ((ليـس شيءٌ أحبُّ إلى الله من قطرتَيْن وأثرَيْنَ: قطرةِ دُموعٍ من

[1] ـ سنن ابي داود : ۳/ ٤٦ . وسنن الترمذي : ۳/ ۱۰۲. وسنن النسائي : ٦/ ۲٥ ـ ۲٦ وسنن ابي ماجه : ۲/ ۹۳۳ ـ ۹۳٤ والحديث صحيح .

خشية الله ، وقطرة دمٍ يراقُ في سبيل الله. وأمّا الاثران: فأثرٌ في سبيل الله ، وأثرٌ في فريضةٍ من فرائضِ الله.[1]))

له ابی امامه رضی‌الله عنه نه روایت دی چې رسول الله صلی‌الله علیه وسلم وفرمایل : په الله تعالی باندې له دوه څاڅکواوله دوه نښو او اثرونونه زیات بل څه ډېر ګران نه دي. یودسترګودهغه قطره اوښکو ده چې دالله له وېرې نه تویه شي اوبله دوینې هغه څاڅکی ده چې دالله په لاره کې تویه شي اوله دوه اثرونو نه یو هغه اثر دی چی دالله په لاره کې رامنځ ته شوی وي لکه (زخمي کیدل او داني وغیره) اوبله هغه نښه دی چی دالله له فرائضونه دیو فرض د اداکولو نه جوړه شوي وي (لکه په ژمي کې په یخو اوبو باندی داودس کولو له وجهې لاسونه او پښې چاودی شي).

حسن بصری رحمه الله علیه فرمایي چې دوه څاڅکي اودوه غړپونه داسې دي چې هغه په الله تعالی باندې ډېرې ګرانې دي یوه دغصې هغه غړپ دی چې یو بردبار سړی یې دالله درضا په خاطر څکي اوبل دمصیبت هغه دردونکي غړپ دی چې دالله بنده ورباندې صبر او زغم کوي.

په الله تعالی باندې دوینې له هغه څاڅکي نه چی یواځې دالله درضا په خاطر فی سبیل الله تویه شوې وي بل څه ګران نه دي اوبل داوښکې هغه څاڅکې دی چی په نیمه شپه کې ذسجدی په حالت کې دبنده له سترګو نه روانه شي اوپخپل ځای کې له الله تعالی نه پرته بل څوک نه ویني.

((وَعَنْ عائشة رضی‌الله عنها قالت: كَانَ ابوبكر رضی‌الله عنه اذا ذكر يوم احد قـال: " ذلك يومٌ كُلُّهُ لطلحة " يعنى طلحة بن عبيدالله. كنتُ اول من فاء فرأيْتُ رجلاً يقاتل مع رسول الله صلی‌الله علیه وسلم دونه فقلت : كن طلحة . حيث

---

[1] سنن الترمذي : ۳/ ۱۰۹ ، والحديث حسن ؟

فاتـنى هذ الموقف. فلاذا بطلحة بضع وسبعون ، بين طعنة ورمية وضربةٍ ، فاصلحنا من شانه .[1]))

حضرت عائشه رضی‌الله عـنها نـه روایـت دی چی کلـه بـه حضرت ابوبکـر صـدیق رضی‌الله عـنه داحد دغزا یادونـه کولـه نـو فـرمایل بـه یې، هغـه ورځ خوټوله دحضرت طلحه رضی‌الله عنه وه ، لـه ټولـو نـه وړاندې واپس راتـلونکې سړی زه وم، کله چې زه واپس راغـلم نوومې لیـدل چـې یوسړی دحضرت محمدصلی‌الله علیه وسلم مخې ته لـه کافرانو سره پـه جـنګ بوخت دی. ما وویل یقیناً داسړی به طلحه رضی‌الله عنه وي چې هغـه شرف یـې ترلاسـه کړ کـوم چـې لـه مانـه پاتی شـو . پـه دی ورځ دحضـرت طلحه رضی‌الله عـنه پـه بـدن بـاندې لـه ۷۰ اویـاو نـه زیـات دنیـزو، غشـو ، اونـور زخمونـه وو بیایې مونږ درملنه وکړه او ملهم او پټی مو ورباندی ولګوله .

قیس بّن ابی حازم فرمایلی دي چې مادطلحه رضی‌الله عنه لاس ولید چې شل شوې و داهغـه لاس و چـې پـه هغـه سره یې داحد دغزا په ورځ دمحمدصلی‌الله علیه وسلم دفاع کړی وه.[2]

عروه بـن زبیـر وایـي چې دزبیـر پـه بدن بانـدې دتورې درې ګوزارونه اوټپونه وو یوټپ دهغـه رضی‌الله عـنه پـه وږه بـاندې و هغـه دومـره ژور و چـې مـا بـه خپلې ګوتې پکې ننه باسلې . دوه ګوزارونه دبدر په ورځ ورته لګیدلې وو اویو ګوزار دیرموک په ورځ .[3]

انس بن مالک رضی‌الله عنه وایي چې ابودجانه رضی‌الله عنه دیمامی دجنګ په ورځ دننه باغ تـه ودانګل خوپښـه یـې ماتـه شوه، مګـر لـه دې سره سره لـه کفارو سره په نره ترهغه وجنګید تـرڅو چـې دهغـوی دلاسـه شـهید شوی نه و.معاذ ابن عمروبن الجموح رضی‌الله عنه وایي چې زه دبدر دغزا په ورځ ابوجهل پسې ورغلم. کله چې ماته موکه پیداشو نـو ماپرهغه برید وکړ اوپښـه مې ورتـه دپنډۍ لـه منځ نه غوڅه کړه. په دی وخت

---

[1]ـ المغازي للواقدي : ۱/ ۲٤٦

[2]ـ سیر اعلام النبلاء : ۱/ ۲٦

[3]ـ سیر اعلام النبلاء : ۱/ ۵۲

له شاطرف نه دابوجهل زوی عکرمه زه په وړه باندی په توره ووهلم اولاس یې راته غوڅ کړ. زمادغه لاس زمابدن پورې ځوړندو. دهغه په دی وار سره زه له ابوجهل نه وروسته شوم اوتوله ورځ په همدغه ځوړند لاس سره له کفارو سره جنګیدم خوکله چې ډیر زیات په درد شو او په تکلیف یې کړم نو ماپدغه لاس باندې پښه کیښود اوپه زور سره مې راښکود اوله بدن نه مې جداکړ.[۱] جعفربن عبدالله بن اسلم فرمايي چې دیمامې جنګ په ورځ له ټولونه مخکې حضرت ابو عقیل رضی الله عنه ددښمن مقابلې ته وړاندی شو. ددښمن له لورې یوغشي راغې اودهغه د ولي اوزړه ترمنځ ولګید هغه غشي ترینه وویستل شو خو ګڅ اړخ یې ډیر سخت زیانمن شو. مګربیاهم هغه رضی الله عنه په خویدو خویدو ځان خیمې ته ورساو. کله چې دجنګ میدان ښه ګرم شو او مسلمانان له ماتې سره مخامخ شول نو حضرت معن بن عدی رضی الله عنه انصاروته آواز وکړ چې ای انصارو! دالله نه وویریږئ له الله نه وویریږئ اوپه دښمن باندې یرغل وکړئ. دهغه دا آواز چې حضرت ابوعقیل رضی الله عنه ترغوږشو هغه نیغ ودرید. حضرت عبدالله بن عمررضی الله عنه فرمايي چې ماله هغه نه پوښتنه وکړه چې تاسي چیرته ځئ؟ هغه راته وویل: آواز کوونکې زمانوم آخستی دی، ماورته وویل دهغه مقصد خوزخیمان نه دي. هغه راته وویل چې زه هم دانصارو له ډلې څخه یم، زه به ضرور دهغه آواز ته ځان رسوم که څه هم په خویدو خویدو هم وي. هغه خپله ملا وتړله او توره یې اوچته کړه او روان شو. په زوره زوره یې آوازونه شروع کړل چې ای انصارو! نن دحنین پشان راوګرځئ اوپردښمن کلک یرغل وکړئ. حضرت عبدالله ابن عمر رضی الله عنه فرمايي چې په دی جنګ کې تورې له یوبل سره وجنګیدلې اود حضرت ابوعقیل ټپي شوې لاس له اوږې نه غوڅ شو. ماورته وویل ای ابو عقیله! هغه راته په کمزوري آواز سره ځواب راکړ او پوښتنه یې رانه وکړه چې کوم لوری له ماتې سره مخامخ دی؟ ماورته وویل: مبارک دی شه دالله دښمن مسیلمه کذاب ووژل شو. هغه چې زماداخبره واوریده نو ګوته یې داسمان په طرف پورته کړ دالله تعالی شکر یې اداکړ او شهیدشو.

---

[۱] ـ سیر النبلاء ۱/ ۲۵۰ـ ۱۵۱

ابن عمر رضی‌الله عنهما فرمايي چې مادغه کيسه حضرت عمر رضی‌الله عنه ته وکړه، هغه رضی‌الله عنه وفرمايل: پرهغه دی دالله تعالی رحمتونه وي هغه دشهادت په لټه کې لګيدلې و تردی چې دشهادت لوړه مرتبه يې ترلاسه کړه.

له حنظله بن ابی سفيان نه روايت دی چې دابو حذيفه آزادکړی شوې غلام سالم رضی‌الله عنه غوښتنه وکړه چې ديمامې دجنګ په ورځ بيرغ هغه ته ورکړی شي ؟

خلکو ورته وويل : مونږ وويريږو که تاته بيرغ درکړو نو ستاله خوانه به له څه خطر او ويری سره مخ شو نو بل چاته به يې ورکړی هغه رضی‌الله عنه وفرمايل : که داسې يم نوبياخودقرآنکريم بدعالم يم.کله چې هغه بيرغ په لاس کې ونيو نو ښي لاس يې غوڅ کړی شو. هغه بيرغ فوراً په کڼ لاس کې ونيو. دښمن چې دهغه کڼ لاس پری کړ نوبيرغ يې دغاړی په مرسته له سينې سره کلک کړ او دا آيتونه يې شروع کړل.

﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِيْن مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ﴾ [ال عمران ١٤٤]

اومحمدصلی‌الله عليه وسلم خوصرف يورسول دی.لدېنه مخکې هم ډېر رسولان تيرشوي‌دي. پس که هغه مړ اويا ووژلې شي نو تاسې له اسلام څخه بيرته راګرځيږئ ؟

﴿وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ﴾ [آل عمران١٤٦]

دډيرو پيغمبرانو په ملتيا دخدای جل جلاله ډېرو دوستانو جهاد کړيدی . دهغو ستونزو له کبله چې دالله په ليار کې ورته رسيدلې وي نه بې زړه او سست ، نه ناتوانه اونه سرټيټې شوي وو الله پاک صبر کوونکي خوښوي.

کله چې هغه رضی‌الله عنه پرزمکه وغورځيدلونو له خپلوملګرونه يې پوښتنه وکړه چې په ابوحذيفه بن عتبه باندې څه چل وشو؟ هغوی ورته وويل چې هغه شهيدشو. بيايې پوښتنه وکړه چې په فلانکي باندې څه چل وشو؟ په خواب کې ورته وويل شو چې هغه هم شهيدشو. هغه رضی‌الله عنه وفرمايل چې ماددغو دواړو په منځ کې

خملوئ [۱] . لـه حضرت يزيدبن السكن رضي‌الله عنه نه روايت دی چی کله د احد دغزا په ورځ جنګ سخت شو اودښمن رسول الله صلی‌الله عليه وسلم خواته ورسيد. په هغه ورځ رسول الله صلی‌الله عليه وسلم دوه زغرې آچولې وې اوپه دی وجه هغه درروندو. دښمن چی محمدصلی‌الله عليه وسلم تـه نـژدې شـو نـو حضرت معصب بـن عمير رضی‌الله عنه دهغوی مقابله وکړه اولری بې وزغلول تردی چی شهيد شو. حضرت ابو دجانه هم داسلام دښمنان په شاوتمبول خو هغه هم کلک ټپي شو. پخپله دحضرت محمدصلی‌الله عليه وسلم مبارک مخ ټپي اوغاښونه يې شهيدان شول دهغه صلی‌الله عليه وسلم مبارکې شونډې او اننګې ټپي شوې وې. په دی وخت هغه صلی‌الله عليه وسلم وفرمايل :

نن څوک داسې شته چې زمالپاره خپل ځان په الله تعالى باندې خرڅ کړي ؟

دمحمدصلی‌الله عليه وسلم ددغې خبرې په آوريدو سره سم دانصارو پنځه ځوانانو سنګرته راودانګل په دغو ځوانانو کې حضرت زياد بن سکن رضی‌الله عنه هم و. دغه ټول ځوانان شهيدان شول خو حضرت زياد ټپي شو او پر زمکه راوغورځيد په دی مهال مسلمانانو په دښمن يرغل وکړ او دحضرت سکن رضی‌الله عنه لـه څنګ نه يې کافران په منډو وزغلول [۲]

لـه زيد بن ثابت رضی‌الله عنه نه روايت دی وايي چې داحد په ورځ زه محمد ﷺ دی لپاره واستولم چې سعد بن الربيع رضی‌الله عنه ولټوم . هغه ﷺ راته وفرمايل چې که دی ولید نو زما سلام ورتـه ورسوه او ورتـه ووايه چې محمدصلی‌الله عليه وسلم درته وايي چې څنګه يې څه احساسوې. زه دشهيدانو په منځ کې ننوتم او هغه مې اخوادی خوا راولټاو اوپه داسې وخت کې ورتـه ورسيدم چی آخري سلګی يې وهلې اوپه بدن باندې اويا ټپونه جوړشوي وو. مادنبی کريم صلی‌الله عليه وسلم لـه سلام او کلام نه خبر کړ. هغه وويل په رسول الله صلی‌الله عليه وسلم او پرتادې سلام وي. هغه صلی‌الله عليه وسلم تـه ووايه چې سعد وايي . ای دالله رسوله! الله دی تاتـه زموږ لـه طرف نـه

---

[۱]_ الجهاد لابن المبارك : ۱ ۱۲۳

[۲]_ اجهاد لابن المبارك : ۱ . ۱۰٤ _ ۱۰۵

غوره بدنه درکړي چي یونبی ته دهغه دامت لـه طرف نه ورکوي اوزه دجنت بوی محسوسوم خپل قوم انصارو ته هم زماله لوری سلام ورسوه او ورته ووایه چي سعد تاسوته داخبره کوي چي که چیرته نبی صلی الله علیه وسلم ته څه تکلیف ورسید اوتاسي ژوندی وئ نو دالله په نزد به ستا سي هیڅ قسم عذرقبول نکړی شي. داخبره یې وکړه او روح یې الله ته وسپاره [1] .له جنګونو نه په یوجنګ چې په کې زرګونه مسلمانان شهیدان او ټپیان شول په عراق کې دجسر جنګ و.

په دغه جنګ کی دمسلمانانو قوماندان ابوعبید بن مسعود الثقفی رضی الله عنه و. دمسلمانانو شمیر تقریبًا شپږ زرو شاوخواوته رسید. درستم قوماندان بهمن جاذویه ابوعبید بن مسعود ته لیک واستاو چې یا تاسې له دریاب نه راپورې اوځئ مونږ به څه نه درته وایواویابه مونږ له دریاب نه پورې اوځو.تاسو مونږ ته څه مه وایاست .

ابوعبید وویل : چې داخلک په مرګ کې لـه مونږ نه زیات زړه ور نه دي مونږ باید له دریاب نه پورې واوړو. مسلمانان په یوه داسې تنګه لاره فارسیانو ته دګړې لپاره له دریاب نه پوری وتل چې بېرته تیښته پرې ممکنه نه وه . هلته د دواړو ترمنځ کلک جنګ شروع شو ټوله ورځ سخته جګړه روانه وه . لـه دښمنانو سره فیلان وو اود مسلمانانو اسونو پرهغوی دورتلو جرئت نه شو کولی. ابوعبید خپل لښکر ته وویل چی په فیلانو باندې یرغل وکړئ. ابوعبید رضی الله عنه پخپله په یو سپین فیل باندې چی په ټولو فیلانو کې غټ و حمله وکړه اودهغه خلتم یې غوڅ کړ خوفیل په ابوعبید باندې حمله وکړه هغه یې پائمال کړپرې ورخشلاست او شهید یې کړ.

کله چې لښکر خپل قوماندان ولید چې فیل هغه پښولاندې کړیدی نو دهغوی همتونه کمزوری شول په شاشول اود پل طرف ته یې مخه کړه. په دی ورځ څلور زره مسلمانان شهیدان شول او دوزره ترینه روغ رمټ ووتل.

د مسلمانانو یوشخص پل ته نژدی په یو انصاري تیرشو چې هغه راښنیدو او لاسونه اوښې په تورو غوڅ کړي شوي وو اوهغه دالله تعالی دکلام دا آیت شریف تلاوت کاو.

---

[1] ـ المستدرك للحاكم : ۳/ ۲۰۱

﴿ فَأُوْلَـئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِم مِّنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُوْلَئِكَ رَفِيقًا ﴾ [. النساء : ٦٩.]

دوی به لـه هغو خلکو سره وي چی الله وربانديې خپل لورينه کړيده چې هغوی انبیاء، صديقين، شهداء او صالحان دي اوداډېر ښه ملګري دي بیاهغه رضی‌الله عنه خپلې آخري سلګۍ ویستلې او شهید شو.

مسلمانان دی په دی خبره ځان ښه پوه کړي چې په جهاد کې ټپي کیدونکي مجاهد ته دنورو ټپیانو پشان درد او تکلیف نه رسیږي. شهید فی سبیل الله صرف دومره غوندې درد محسوسوي لکه چې میږي وربانديې چک لګولی وي. کله چې دشهید داحال وي نودزخمي اندازه هم لګولې شيځکه چې دزخم او مړينې ترمنځ خو داسمان او زمکې فرق دی .

اودایوښکاره حقیقت دی لدینه یواځې هغه خلک انکار کوی چې تجربه یې نه وي. داخبره له عقل نه هم لرې نه ده ځکه چې کله دغصې اوغیرت کیفیت په انسان باندې سخت شي نو هغه پخپل ځان کې ډیر قوت او غښتلتیا محسوسوي. اوپه درد اوتکلیف باندې نه پوهېږي. همدغه راز کله چې دوه سړي ذاتي غصه یاغیرت باندې پخپلو منځوکې جګړه کوي نوهغوی ته دجوش او غصې لـه کبله دخپلو ډیرو سختو سختو ټپونو احساس هم نه کیږي اوهر یوله مرګ نه دځان ساتلو په کوشش کې وي چی مړنه شي. بیاکله چې لـه جنګ نه خلاص شي نو دټپونو په دردونو پوهېږي. نوبیابه دهغه سړي څه حال وي چې دالله تعالی اودهغه جل جلالـه ددین په خاطر غصه شي اودشهادت په لټه کې ووځي پخپل ایماني رڼاسره دالله تعالی هغه لوی فضل او نعمتونه هم نه یواځې په علم سره بلکې دحقیقت په سترګو ویني چې دشهیدانو او ټپیانو لپاره برابرکړيدي، لـه دی سره دانس ابن النضر رضی‌الله عنه هغه خبره موافقه ده چې داحد دغزا په ورځ ویلی وو. واه زه احد ته نژدی د جنت بوی محسوسوم داخبره یې وکړه او مخامخ دمشرکانو په صف کې ورننوت او شهید شو.

دموصل ښار د یوې ښځې په اړه روایت دی چی کله دهغې ښه دجهاد په میدان کې او خویده نو نوک یې لـه بیخ نه جداشوهغی دخپلې ښې نوک دوتلو په حالت کې ولید

نو په خنداشوه. چاورته وویل ستانوک لـه منځه ځي اوته ورته خاندې؟ هغې وویل : دثواب خوږوالی لـه مانه د درد تریخوالی ختم کړېدی.

روایت دی چې حیاش بن قیس القشیری دیرموک په جنګ کې په داسي حالت کې لـه کفارو سره جنګیدو چې یوه پښه یې کافرانو په توري سره پرې کړې وه هغه رضی‌الله عنه دروم ډېر کافران ووژل خو هغه ته دانه و معلوم شوې چې پښه یې غوڅه شوېده بیادجنګ لـه ختمېدو نه وروسته پوه شو چې پښه یې غوڅه غوڅه شوېده.

درويشتم باب

دالله په لاره کې دکافرو د وژلو فضيلت

الله تعالی پخپل کتاب قرآنکريم کې فرمايي :

﴿وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴾ [النساء :٧٤].

اوکوم سړی چې دالله په لاره کی جنگ وکړي پس هغه ووژل شي اويا غالب شي نو ژر ده چې موږ به هغه ته لوی اجر ورکړو.

الله تعالی په بل آيت کې فرمايي :

﴿ فَإِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ ﴾ [محمد :٤]

پس کله چې تاسې لـه هغوکسانو سره مخامخ شوئ چې کافران دي نوځتونه يې وروباندې ووهئ .

((عن ابی هريرة ﷺ انَّ رسول الله ﷺقال:"لاَ يَجْتَمِعُ كافرٌ وقاتله فیالنَّار اَبَداً ." [۱]))

لـه ابی هريره ﷺ نه روايت دی چې رسول الله ﷺ فرمايلی دي : کافر اودهغه وژونکي به هيڅکله په اور کی نه يوځای کيږي .

سلمان بن ربيعه الباهلي ﷺ ويلي دي چې ماپخپله په دی توره په زغرو او جنگي خوليو کې بند سل کافران وژلي دي. هغوی ټولو لـه الله نه پرته دبل چاعبادت کاو. مالـه هغوی نه هيڅوک تړل شوی نـه دی وژلې.يعنې ټول مې په جنگ کې وژلي

---

[۱] – مسلم : ۱۸۹۱ .

دحضرت عمر ﷺ دخپل خلافت په وخت کې هغه ته دکوفې د قضا منصب وسپارله بيا عثمان بن عفان ﷺ د ارميني دغزا قوماندان مقرر کړ په همغی غزا کې هلته شهيدشو.[1]

محمدبن سيرين وايي چې براء بن مالک ﷺ ستونې ستغ څملاست اوپه ترنم او وزن سره يې څه وويل، انس ﷺ ورته وويل : ای ورورہ دالله ذکر وکړه براء نيغ کيناست او ويې ويل : ای زما ورور انسه ! زه پخپل کټ کې نه مړکېږم مابنه په ښکاره او په چيلنج سره سل مشرکان وژلي دي اوداله هغونه علاوه دي چې له چا سره يوځای مې په شريکه وژلي دي.

دانس ﷺ په يوبل روايت کی دي چې براء بن مالک د شعر يو بيت وويل انس وائي ماورته وويل وروره ! ته شعرونه وايې کيدی شي داستا آخري خبرې وي.

هغه وويل زه پخپل کټ کې نه مړکېږم ما سل مشرکان او منافقان پخپل لاس وژلي دي.[2]

عمربن الخطاب ﷺ د براء بن مالک په اړه وليکل چې دادلښکر قوماندان مه جوړوئ ځکه چې دالښکر سختو خايونو ته وړي[3]. (يعنی داډېر بهادر سړی دی اوپه وړاندی تللو او جنګيدو کې بلد دی).

ديمامی په جنګ کې دمسيلمة الكذاب ملاتړی په يوه کلاکې ايسار وو اودروازه يې په ځان پسې بنده کړی وه هغه يې نه خلاصوله نو صحابه و براء ابن مالک رضی الله عنه په يوه ډال کې کيښناو او هغه ډال يې په نيزو باندی دکلا ديوال ته ورپورته کړ . هغه سمدستي ددروازې په ساتونکو ورټوپ کړ او جنګ يې ورسره پيل کړ آن چې دروازی ته ورسيد اوهغه يې خلاصه کړه. په دی ورځ دهغه په بدن له اتياو نه زيات ټپونه جوړ شوي وو.[4]

---

[1]- المصنف لابن ابی شيبه ٥/ ٣٢٠ .

[2] - المرجع السابق : ٥/ ٣١٢

[3]- المستدرك للحاكم ٣/ ٢٩١

[4]- الاصابة لابن حجر : ١/ ١٤٣

کله چې دتستر په ښار کې مسلمانانو لـه فارسي لښکر سره جګړه وکړه نو مسلمانانو لـه براء بن مالک ﷺ نه غوښتنه وکړه چې هغوی ته لـه الله نه دعا وغواړي. ځکه چې دهغه دعاقبلیده. براء لـه خپل رب نه دعاوغوښت او ویې ویل :

ای ربه ! زه تاتـه ستاپه نـوم قسم درکوم چې تـه مونږ پر کفارو غـالب کړې اودهغوی دځتونو مونږ مالکان کړی (یعنې هغوی زمونږ غلامان کړی) اوماله خپل نبی محمدﷺ سره یوځای کړی. (یعنی شهادت مې په نصیب کړې). له دی نه وروسته هغه اودهغه لښکر پردښمن یرغل وکړ، فارسیانو سخته ماته وخوړله او براء بن مالک ﷺ دشهادت اوچت مقام ترلاسه کړ.براء بن مالک ﷺ د جهاد ډېر زیات شوقي و مشري او اقتدار یې بالکل نه خوښاو.حضرت انس ﷺ وایي : کله چې ابوموسی اشعري ﷺ دبصری حاکم وټاکل شو نو حضرت براء بن مالک ﷺ لـه هغه سره دوزیر په توګه ولېږل شو. ابوموسی اشعري ﷺ هغه ته وویل چې کوم کـار دی خوښېږي هغـه رانه وغواړه براء بن مالک ﷺ ورته وویل چې زه لـه تانـه نـه امارت غـواړم اونـه دخراج دترلاسـه کولو مسؤلیت اومشري ، تـه ماتـه یواځې زما کمان، نیزه، توره او زغره راکړه چې جهاد ته لاړشم.[1]

((عن انس بن مالك ﷺ ان رسول الله ﷺ : قال يوم حنين :"من قتل قتيلاً فلـه سَلَبُهُ فقتل ابو طلحة ﷺ يومئذٍ عشرين رجلاً من المشركين ، واخذ اسلابهم.[2]))

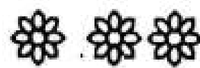
لـه انس بن مالک ﷺ نه روایت دی چې رسول الله دحنین په ورځ وفرمایل : چاچې کوم کافر وواژه نودهغـه ټول سامان بـه هغـه ته ورکول کېږي ، حضرت ابوطلحه ﷺ په دی ورځ شل کافران ووژل اودهغوی ټول سامان یې ترلاسه کړ.

---

[1]ـ مصنف ابن ابي شيبة ۵/ ۳۱۲.

[2]ـ ابو داود : ۳/ ۱۶۲ والحاكم : ۳/ ۲۹۲ والحديث صحيح .

ابوالحسن المرادی لـه علي بن بکار نه روایت کوي هغه وایي: ماپه روم کې یومجاهد ولید چې کُلمی یې بهر وتلی وې اود اس په زین باندې پرې وتی وې. هغه خپلې کلمې بیرته په ګیډه کې دننه کړې اوبیایې پخپل پګړۍ سره خپله ګیډه کلکه وتړله. لدینه وروسته یي لـه دښمن سره جنګ شروع کړ اولـه لسونه زیات رومیان یې ووژل .

څلير ويشتم باب

دشهادت غوښتنې اودښمن ته دزيان اړولو په موخه يواځې ديومجاهد، يا د ورکوټي ډلې ددښمن په لوی لښکرکې دورننوتلو او په هغوی باندې د بريد کولو فضيلت

دالله تبارک وتعالی ارشاد دی:

﴿ كَم مِّن فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴾

[البقره : ۲٤۹].

دالله په حکم ډېرځله بيخي کوچنې ټولې په ډيرو لويو ډلو بريالی شويدي اوالله پاک دصبر کوونکو مل دی.

الله جل جلاله پخپل کلام قران کريم کی فرمايلی دي:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴾ .

[البقرة : ۲۰۷].

اوله خلکو نه ځينې کسان داسې دي چې دالله تعالی دخوښې دترلاسه کولو لپاره خپل ځان پلوري او الله په بندګانو ډېر مهربان دی.په دی آيت کی د(يَشْرِيْ) معنی ده پلوري اوخرڅوي. لکه چې آيت شريف (وشروه بثمَنٍ بَخْسٍ) يوسف : ۲۰). خرڅ يې کړه په لږ پېسو سره.

دجمهورو علماو په نزد دا آيت د صهيب بن سنان الرومي ﷺ په باره کې نازل شوېدی. هغه ﷺ په مکه مکرمه کې اسلام قبول کړی و. کله چې مسلمانانو مدينې ته هجرت وکړ نو صهيب ﷺ هم هجرت وکړ. په لاره کې دمشرکانو له څوکسانو سره مخامخ شو هغوی غوښتل چې له هجرت نه يې منع کړي هغه ﷺ له خپلې سوارلۍ نه راکوزشو ټولې غشي يې له ترکش نه راوويستلې اوپه لاس کی ونيولې.

هغوی ته یې وویل : تاسې ماپیژنئ چې زه په تاسو کې له ټولو نه ښه غشي ویشتونکی یم. په الله قسم ترڅوپورې چې زماپه لاس کې یوغشی هم وي تاسې زما خواته نشئ راتلې. زه به داټول غشي په تاسو وولم. لدېنه وروسته ترڅوپورې چې زما توره زما په لاس کې وي نو ترهغه به زه له تاسو سره جنګیږم. له دینه وروسته چې تاسې له ماسره څه کول غواړئ وکړئ.

مشرکانو ورته وویل موږ تا تللوته نه پرېږدو. ته چې کله مکې ته راغلی وې نو غریب وې هیڅ درسره نه و. اوس چې مالدار شوې له دی ځای نه تښتې ؟ که ته خپل ټول هغه مال چې په مکه مکرمه کې ده موږ ته راکړی نوتابه خوشې کړو. د دواړو ترمنځ په همدی خبره تړون وشو. حضرت صهیب ﷺ هغوته دخپل مال ادرس اوپته ورکړه او ترینه راغی په مدینه منوره کې درسول الله ﷺ څنګ ته راغی اوله هغه ﷺ سره یوځای شو. نو الله تعالی دغه پورتني آیت شریف نازل کړ. محمد ﷺ ورته وفرمایل : ای ابویحیی! تاد ډېرې ګټې وټې تجارت وکړ.

اوبیایې دا آیت ورته تلاوت کړ.

که څه هم دا آیت شریف دصهیب ﷺ په باره کې نازل شویدی لېکن یواځې هغه لپاره خاص ندی.

حافظ ابن کثیر دمشقي پخپل تفسیر کې ویلي دي چې دزیاترو مفسرینو په نزد دا آیت دټولو هغو مجاهدو لپاره نازل شویدې چې خپل ځان په الله تعالی پلوري اودهغه جل جلاله په لاره کې جهاد کوي لکه چې دالله تعالی ارشاد مبارک دی :

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ﴾. [التوبة :۱۱۱].

بیشکه الله تعالی له مؤمنانونه دهغوی ځانونه او مالونه آخستی دي په دی چې هغوی لپاره جنت دی .

ابن عباس ﷺ فرمایلی دي : ﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَّشْرِىْ نَفْسَهُ ابتغآء مَرْضات الله﴾ .

اوځینې لـه خلکو څخه هغه دي چې خپل ځانونه دالله دخوښې دترلاسه کولو لپاره خرڅوي.

مجاهدینو خپل ځانونه په الله تعالی باندی په دی خرڅ کړیدي چې دهغه په لاره کې به جهاد کوي اوپه حق باندې به کلک ودریږي تردی چې مړشي اوله الله سره ووینې .

اصحابوکرامو به په دښمن بأندې په داسې حالت کې حمله کوله چې خپل ځانونه به يې په الله خرڅ کړي وو.

هشام بن عامر الانصاري ﷺ ددښمن د دوه صفونو په منځ کې ودانګل اویرغل یې وربانديې وکړ. څه خلکودهغه دغه کار باندې تنقید وکړ اوښه یې ونه ګڼه.

دهغوی په دی خبره حضرت عمر ﷺ ، حضرت ابوهریره ﷺ او نورو اصحابو رد وکړ اودا آیت شریف یې ولوست.

((وَمِنَ النَّاسِ مَنَ يَّشْتَرِىْ نفسهُ ابتغاء مَرْضَاتِ الله .[1]))

اوځینې لـه خلکو څه هغه دي چې خپل ځانونه دالله دخوښې دترلاسه کولو لپاره خرڅوي.

مدرک بن عوف الاحمسي ﷺ وایي چې موږ لـه عمر ﷺ سره یوځای ناست وو چې دنعمان بن مقرن استازی راغی ، عمر ﷺ لـه هغه نه پوښتنه وکړه چې خلک په څه حال کې دي؟

هغه وویل چې فلانکی اوفلانکی شهیدان شویدي او نور نه پیژنم. عمر ﷺ ورته وفرمایل لاکن الله تعالی یې پیژني .

هغه وویل : ای امیر المؤمنینه ! یوسړي خپل ځان په الله وپلورلو.

---

[1]_ تفسیر القران العظیم لابن کثیر : ۱/ ۲٤۷

مدرک بن عوف وویل : په الله قسم چې دازما ماما دی خلک دهغه په هکله داگمان کوي چې هغه خپل ځان پخپله په هلاکت کې آچولی دی.

عمر ﷺ وویل : داخلک دروغ وایي . بلکې داله هغو خلکوڅخه دی چې آخرت یې ددنیاپه بدل کې واخست . [۱]

ابن ابی شیبه پخپل مصنف (یعنې کتاب)کې روایت کوي چې دختیځ یعنی دلمرختلوله لورې دکفارو یوه پوځي قافله راغله دانصارو یوکس هغه ولیدله پرهغه یې یرغل وکړ اوتول یې دړې وړې او تیت او پرک کړ روغ رمټ ترینه ووت او بیرته یې ورباندې برید وکړ، بیا ورنه ووت او ورباندی برید یې وکړ داکاریې دوه درې کرته وکړ.

سعدبن هشام الانصاری ﷺ دغه کیسه ابی هریره ﷺ ته وکړه. ابوهریره ددغسې کیسې له آوریدونه وروسته دغه آیت شریف تلاوت کړ:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّشْرِىْ نَفْسَهُ ابْتَغَآءَ مَرْضَاتِ الله . [۲]

حاکم پخپل مستدرک کی لـه ابی اسحاق السبیعی نه روایت کوي چې یوسړي له براء بن عازب ﷺ نه پوښتنه وکړه چې: ای ابا عماره! آیادا آیت ﴿ ولا تلقوا بایدیکم الی التهلکة ﴾ دهغه چاپه اړه کې نازل شویدې چې ددښمن له لوی لښکر سره مخامخ شي له هغوی سره جنګ وکړي او ووژل شي ؟ هغه ﷺ ورته فرمایل: نه. بلکې دا آیت دهغه چا په باره کې نازل شویدی چه ګناه وکړي او بیا ووایي چې الله زما لپاره بخښنه نه کوي . [۳]

اوپه بل روایت کې راغلي دي چې یو سړي براء بن عازب ﷺ ته ووېل : که چېرته زه په دشمن باندی په یواځې ځان برید وکړم او هغوی ما ووژني نو ایا ماخپل ځان

---

[۱]ــ المصنف لابن ابي شيبة : ٥/ ٣٠٣ وسنده صحيح .

[۲]ــ المرجع السابق ٥/ ٣٢٢ واسناده صحيح .

[۳]ــ المستدرك للحاكم : ٢٧٥ـ ٢٧٦

پخپله هلاکت ته سپارلی دی ؟ هغه ﷺ ورته وفرمایل نه . ځکه چې الله تعالی خپل رسول ته فرمايي :

﴿ فقاتل فی سبیل الله لاتکلُفُ اِلاَّ نفسك ﴾ [النساء : ٨٤].

پس ته دالله په لاره کې قتال کوه ته يواځې دخپل ځان مکلف يې.

دغه آيت چې تا تلاوت کړ دنفقې په باره کې دی.

په دریم روایت کی راځي چې يوسړي براء بن عازب ﷺ ته وويل:

هغه سړی چې توره په لاس په داسې لښکر حمله وکړي چې زروتنو ته يې شميره رسيږي نو ايادغه سړی خپل ځان پخپله دهلاکت کندې ته غورځولی دی ؟

براء ﷺ وويل نه : بلکې دادهغه سړي په باره کې دی چې ګناه وکړي اوبيا ووايي چې مالپاره توبه نشته.

له ابو عمران اسلم بن يزيد التجيبى ـ نه روايت دی هغه وايي چې موږ په روم کی وو زموږ په خلاف يولوی لښکر راووت دهغوی دمقابلې لپاره مسلمانانو يولښکر غالبًادهغوی په برابر اويالـه هغوی نه زيات ميدان تـه ووت. دمصري مجاهدينو قوماندان عقبه ابن عامر رضی الله عنه و او دمسلمانانو عمومي قوماندان فضاله ابن عبيد رضی الله عنه و.

له مسلمانانو نه يوسړی درومیانو په صف باندې بريد وکړ او دهغوی په منځ کې ننوت په دی وخت خلکو شور وکړ او ويې ويـل سبحان الله خپـل ځان يې پخپلـه دهلاکت په کنده کې واچاو.

ابوايوب الانصاري ﷺ ودريد او ويې فرمايل : ای خلکو! تاسې داسې تاويل کوئ حال داچې دا آيت زموږ دانصارو په باره کې نازل شويدی. کله چې الله اسلام قوي کړ او کومکيان يې ډېر شول نوله زمونږ نه ځينو خلکو پخپلو منځو کې له رسول الله صلی الله عليه وسلم نه په پټه يوبل تـه وويـل زموږ مالونه ضائع شول، اوالله تعالی اسلام ته عزت ورکړيدی او کومکيان يې ډېر شويدي. کـه موږ پخپلو کورو کې

واوسو اوخپل مالونه بيرته ترلاسه کړونوهيڅ بدي نشته ، په دی وخت الله تعالی پخپل نبی محمد ﷺ باندې دا آيت نازل کړ:

﴿وانْفِقُوْا فی سبيل الله ولاتُلْقُوْا بايديکم اِلَی التهلکة﴾ .

له هلاکت نه مراد دمال دګټلو لپاره په کورو کې کيښناستيدل اودجهاد پريښودل دی.

ابو ايوب ﷺ دالله په لاره کې ترهغه په جهاد کی مشغول اوبوخت و چې په روم کې وفات شو او همغلته خاوروته وسپارل شو.[1] بيهقي په دی باره کې مستقل باب قائم کړيدی چې ديوسړي اويالـه يو نه دزياتو سړو دجهاد لپاره ليږل جائز اوصحيح دی اګرچې غالب ګمان داوي چې دوی ددښمن له لاسه وژل کيږي.[2]

بيهقي لـه مجاهد نه روايت کړيدی هغه وايي چې رسول الله ﷺ عبدالله بن مسعود اوخباب رضی‌الله عنهما دجنګ لپاره لېږلي وو اودحيه بن خليفة الکلبی يې ځانله په يواځې ځان دجهاد لپاره لېږلې و.[3]

همدغـه راز محمـد ﷺ دوه تـنه عمـرو بـن اميـه اود انصـارو يوسړی دجـنګ لپـاره استولي وو اوعبدالله بن انيس يې ځان ته په يواځې تن جنګ ته ليږلي و.

((عَـن يـزيد ابـی عـبيدقل : قـلتُ لسـلمة بن الاکوع ﷺ: على ایِّ شَئيٍ بايعتم رسول الله ﷺ ؟

قل عَلَی الموتِ.))

---

[1]ــ سنن الترمذي : ٤ / ٢٨٠ وسنن ابي داود ٣/ ٢٧ ومستدرك الحاكم : ٢/ ٢٧٥ والحديث صحيح .

[2]ــ السنن الکبری للبيهقي : ٩/ ٩٩.

[3]ــ المرجع السابق : ٩/ ١٠٠ وسنده صحيح .

له يزيد بن ابی عبيد ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې ما سلمه بن الاكوع ﷺ ته وويل چې تاسي له رسول الله ﷺ سره په كوم يو څيز بيعت كړيدی . هغه ﷺ راته وويل په مرګ.

((عن انس بن مالك ﷺ قال : غاب عمي أنس بن النضر عن قتال بدر،فقال: يارسول الله: غبت عن أول قتال قاتلتَ المشركين ، لئن أشهدني الله قتال المشركين ، ليرينَّ الله ما أصنع فلما كان يو م أحد ، وانكشف المسلمون ، قال: اللهم أنى اعتذرُ إليك مما صنعَ هؤلاء _ يعني المسلمين _ وأبرأ إليك مما صنع هؤلاء _ يعنى المشركين _ ثم تقدم للمعركة فاستقبله سعدبن معاذ: فقال : اسعدبن معاذ: الجنة ورب النضر، إنى أجدُ ريحها دون أحد.

قل سعد: فما استطعت يارسول الله أن أعرف ماصنع .

قال أنس: فوجدنا به بضعًا وثمانين ضربةً بسيف ، أو طعنةً برمح. أو رميةً بسهم ، ووجدناه قد قُتِل ، وقدمَثَّلَ به المشركون. فما عرفَهُ أحدٌ إلا أخته ببنانه. وكنانرى أو نظن أنَّ هذه الأية نزلت فيه وفى اشباهه من المؤمنين .))

﴿من المومنين رجالٌ صدقوا ماعاهدوا الله عليه ﴾ (١) [الاحزاب: ٢٣.]

ژباړه :له انس بن مالک ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې زماتره انس بن النضر دبدر په غزاکي غيرحاضرو. هغه محمد ﷺ ته وويل : ای دالله رسوله ! زه له مشرکانو سره په لومړۍ جنګ کې غير حاضروم. که چيرته زه له مشرکانو سره په قتال کې حاضرشوم نو الله تعالى به له مشرکانو سره زما جنګ ووينې چې څه ورسره کوم.

١_ اخرجه البخاري برقم : ٤١٦٩ . ومسلم برقم : ١٨٦٠.

کله چې داحد دغزا ورځ راغله او مسلمانان جنګ ته ووتل نو هغه وویل : ای الله زه عذر وړاندی کوم دهغه څه چې دغو مسلمانانو وکړ (یعنی دشکست دخوړلو) اوبیزاري ښکاره کوم له هغه څه نه چې دغه مشرکان یې کوي بیادجنګ لپاره وړاندی شو، مخې ته یې سعد بن معاذ راغی اوهغه ته یې وویل:

ای سعدبن معاذه ! الجنة ورب النضر، انی اجد ریحها دون احد.دنضر په رب قسم چې زه په احد کې دجنت بوی محسوسوم .

سعد وویل : یارسول الله ﷺ ! زه ددی توان نه لرم چې هغه څه کړي هغه درته بیان کړم.

انس ﷜ وویل مادهغه په بدن کې له اتیاونه زیات دتورې ګوزارونه دنیزې اوغشو زخمونه ولیدل او هغه وژل شوې و. مشرکانو هغه مثله کړی و (یعنی غوږونه پوزه اوشونډې یې پری کړی وی.) دهغې خور هغه یواځې دګوتو له بندونو نه وپیژانده. زموږ خیال داو چې لاندې دا آیت دهغه په باره کې اودهغه په شان د نورو مسلمانانو په باره کې نازل شویدې .

﴿ من المؤمنين رجالٌ صَدَقُوْا ماعهدوا الله عليه ﴾[الاحزاب۲۳].

((وروی ابن ابی شیبة اَنَّ معاذ بن عفراء ﷜ قل : یارسول الله مايُضْحكُ الرَّبَّ مِنْ عَبْدِهِ ؟

قل غمسه يده فی الْعَدُوِّ حاسرا -

فألْقَى دِرْعًا كَانَتْ عَلَيْهِ وقاتَلَ حَتَّى قُتِلَ. [۱]))

ابن ابی شیبه روایت کړیدی چې معاذ بن عفراء ﷜ وفرمایل :

۱ـ المصنف لابن ابي شيبة : ۵/ ۳۳۸

ای د الله رسوله ! دبنده کوم عمل د الله تعالی دخوشالي سبب دی ؟هغه ﷺ وفرمایل : کوم وخت کې چې خپل لاسونه راونغاړي اود دښمن په منځ کې ننوځي. دایې چې واوریدل نو حضرت معاذ زغره وغورځوله اوله دښمن سره یې جګړه شروع کړه او ترهغی وجنګیده ترڅوچې شهید کړی شو .

((و روى أحمد وابن أبي شيبة عن ابن مسعود ﷺ ، عن النبی ﷺ قل : ((عَجِبَ ربُنَا من رجلين : رجل ثارَ عن وطأته ولحافه من بين اهله وحبه إلى صلاته ، فيقولُ الله عزوجل: انظروا إلى عبدي ثار عن فراشه ووطأته من بين حِبِّه وأهلِهِ إلى صلاته ، رغبةً فيماعندي، وشفقةً مما عندي.

ورجلٌ غزافي سبيل الله ، فانهزَمَ أصحابهُ ، وعلمَ ماعليه فى الانهزام ، وماله فى الرجوع ، فرجعَ حتى أُريق دمه ، فيقول الله: انظروا إلى عبدي ، رجعَ رجاء فيما عندي ، وشفقةً مما عندي، حتى يُريق دَمه [1]))

له ابن مسعود ﷺ نه روایت دی چې نبی کریم ﷺ وفرمایل : زموږ رب له دوه سړونه خوشالیږي. یو هغه سړی چې له خپلې نرمې توشکې اوبړستنې نه دخپل اهل او محبوب څیزنه دلمونځ لپاره راپاڅیږي. الله تعالی ددغه سړي په باره کې فرمایي : زمابنده ته وګورئ خپله نرمه توشکه بړستنه او خپل اهل او محبوب څیز یې پریښوداو له مانه دبخښنې اوله عذاب نه دبچ کېدو په امیدلمونځ کوي.

بل له هغه سړي نه خوشالیږي چې دالله په لاره کې په غزاکې شریک شي ملګري یې ماته وخوري او وتښتي. هغه په دی پوهیږي چې دتیښتي څومره ګناه ده او بیرته جنګ ته دوردانګلو څومره ثواب دی . هغه بېرته ددښمن په لور وګرځي او ورسره جنګ وکړي آن تردې چې وینه یې وبهیوله شي، په دی وخت الله تعالی فرمایي چې زما دغه بنده ته وګورئ چې له ماسره څه دي دهغه دترلاسه کولو او عذاب نه دبچ

[1] ـ مسند احمد : ٦/ ٢٢ ومصنف ابن ابي شيبة : ٥/ ٣١٣ واسناده صحيح .

کیدوپه امید بیرته راوګرځید اوترهغه وجنګید چې وینه یې وبیوله شوه.که چیرته په دی باب کې لدی صحیح حدیث نه علاوه نور احادیث نه وای نو موږ لپاره د استدلال په خاطر همدغه یو حدیث کافي و چې په یواځې ځان ددښمن په لښکر کې دننوتلو اودهغه اجر څومره ډېر دی.

ددښمن په لښکر کې دیومجاهد ننوتل اوله هغوی سره جهاد او جنګ کولو په کیسو اومثالونو کې دسلمه بن الاکوع ﷺ واقعه ډېره مشهوره ده.

((روى مسلمٌ عن سلمة بن الاكوع ﷺ قال : قدمنا المدينة زمن الحديبية مع رسول الله ﷺ ، فخرجتُ أنا ورباح ، _غلام رسول الله_ بظهر رسول الله ﷺ وخرجتُ بفرسٍ لطلحة بن عبيدالله ﷺ ، أريد أن أُندِّيه مع الإبل .

فلما كان بغلسٍ أغار عبدالرحمن بن عيينة على إبل رسول الله ﷺ فقتل راعيها، وخرج يطردُها هو وأُناسٌ معه فى خيل.

فقلت : يارباح ، اقعد على هذا الفرس فألحقه بطلحة ،وأخبر رسول الله ﷺ أنه أُغير على سرحه!

وقمت على تلٍّ ، وجعلتُ وجهي من قبل المدينة ، ثم ناديت ثلاث مرات: يا صُباحاه!!

ثم اتبعت القوم ، معي سيفي ونبلي، فجعلت أرميهم، وأعقر خيلهم، وذلك حين يكثر الشجر، فإذا رجع إليَّ فارسٌ جنست له فى أصل الشجرة ،ثم رميته ، فلايقبل عليَّ فارس إلاَّ عقرتُ به فرسه.

فجعلت أرميهم وأنا أقول : أنا بن الأكوع ، أليوم يوم الرُّضَّع!

كنت ألحق بالرجل منهم ، فأرميه وهو على رحله ، فيقع سهمي فيه ، وينتظم كتفه ، فأقول : خذها، وأنا ابنُ الأكوع، اليوم يوم الرُّضع !

وإذا كنت في الشجر كنت أحرقهم بالنبل ، وإذا تضايقت الطرق والثنايا ، كنت اعلوا الجبل ، وأرديهم بالحجارة .

فما زال ذلك شأني وشأنهم ، أتبعهم وأرتجز، حتى استنقذ تُ منهم جميع سرح وظهر رسول الله ﷺ ، تركوه وهربوا ، فخلّفته وراء ظهري.

ولحقت بهم ، ولم أزل أرميهم،حتى ألقوا أكثر من ثلاثين رمحاً ، وأكثر من ثلاثين بردة ، لتخفَّ حركتهم وهم هاربون ، وكانوا لا يلقون شيئاً إلاَّ جعلت عليه حجارة ، وجمعته على طريق رسول الله ﷺ .

حتى إذا اشتدَّ الضحى أتاهم عيينة بن بدر الفزاري مدداً لهم ، وهم في ثنيةٍ ضيقةٍ ! ثم علوتُ الجبل وصرت فوقهم. ورآني عيينة ، فقال لهم: ماهذا ؟

قالوا: له : لقينا من هذا الرجل الشدة والبَرَحَ! إنه لم يفارقنا منذالسَّحر حتى الآن ، وقد أخذ كلَّ شيء في أيدينا ، وجعله وراء ظهره.

قال : لولا أنه يرى وراءه مدداً من أصحابه لتركِكم ، ليقم إليه نفرٌ منكم ! فقام إليَّ نفرٌ منهم أربعة، فصعدوا في الجبل ولما كانوا قريبين مني بحيث يسمعون صوتي قلت لهم : أتعرفوني؟

قالوا: ومن أنت ؟

قلت :أنا ابنُ الأكوع، والذي كرّم وجه محمد ﷺ ، لا يطلبني أحدٌ منكم ويدركني ، ولا أطلب أحداً منكم فيفوتني!

فقال رجل منهم: إني أظنُّ ذلك!

ومابرحت مكاني ذلك، حتى نظرت إلى فوارس رسول الله ﷺ، يمشون خلال الشجر. وكان أوَّلُهم الأخرم الأسديَّ، وعلي إثره أبو قتادة فارس رسول الله ﷺ .

فنزلت من الجبل ، وعرضت للأخرم الأسدي ﷺ، وأخذت عنان فرسه، وقلت : ياأخرم: إحذر القوم، فإني لا آمن أن يهجموا عليك فاتَّئدْ ولا تتعجَّل! حتى يلحق بك رسول الله ﷺ وأصحابه!

قال: يا سلمة : إن كنت تؤمن بالله واليوم الآخر، وتعلم أنَّ الجنة حق والنار حق، فلا تحُلْ بيني وبين الشهادة!

فخليت عنان فرسه ، فلحق بعبد الرحمن بن عيينة ، وعطف عليه عبدالرحمن، فاختلفا طعنتين ، فعقر الأخرم بعبد الرحمن، ولكنَّ عبدالرحمن طعنه فقتله! وتحوَّل عبدالرحمن إلى فرس الأخرم وركبه!

ولحق أبوقتادة ﷺ بعبدالرحمن بن عيينة، فاختلفا طعنتين، فعقر عبدالرحمن بأبي قتادة ، ولكن أبا قتادة قتل عبدالرحمن، وتحوَّل أبو قتادة إلى فرس الأخرم فركبه.

وهرب المشركون، فخرجت أعدو في أثرهم، وأبتعدنا كثيراً، حتى إنني لا أرى شيئًا من غبار أصحاب رسول الله ﷺ .

و ذهبوا قبل غياب الشمس إلى شعب فيه ماء ، يقال له: (ذوقَرَد) وأرادو أن يشربوا منه ، فأبصروني أعدو وراءهم ، فتركوا الماء وولوا هاربين، وغربت الشمس!

ولحقت رجلاً منهم، ورميته ، وقلت: خذها وأنا ابن الاكوع ، اليوم يوم الرُّضع !

فقال : ياثكل أمي. الأكوعُ الذي يرمينا منذ الصباح ؟

قلت: نعم، ياعدوَّ نفسه.

فرميته بسهم ، وأتبعته سهماً آخر، فعلق به السهمان!

وهرب القوم ، وخلّفوا وراءهم فرسين.

فجئت بالفرسين أسوقهما إلى رسول الله ﷺ، ووجدته ﷺ مع أصحابه على ماء (ذي قـرَد)) وكان ﷺ في خمسمائة من أصحابه. وكان بلالٌ ﷺ قد نحر جزوراً مما خلّفت ورائي، وأخذ يشوي لرسول الله ﷺ من كبدها وسنامها .

فأتيت رسول الله ﷺ، فقلت: يارسول الله ؛ خَلِّني أنتخب من أصحابك مئة، فآخذ على الكفار بالعشوة ليلاً، فلايبقى منهم حيٌّ إلا قتلته!

قال : أكنتَ فاعلاً ذلك ياسلمة ؟

قلت : نعم، والذى أكرمك.

فضحك رسول الله ﷺ حتى رأيت نواجذه فى ضوء النار..ولما أصبحنا، قال رسول الله ﷺ : خَيرُ فرساننا اليوم أبوقتادة ، وخير رجّالتنا سلمة!

فأعطاني رسول الله ﷺ سهم الفارس والراجل جميعاً .[١]))

ژباړه :له سلمه بن الاکوع ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې موږ دحديبيه په زمانه کې له رسول الله ﷺ سره مدينې ته راغلو. زه او درسول الله ﷺ غلام رباح درسول الله ﷺ په اوښانو پسې ووتلو زه دطلحه ابن عبيدالله په آس باندی ورپسې ووتلم ماغوښتل اس چې اوښان سره وڅروم او اوبه ورته ورکړم.

دسهار په تياره کې عبدالرحمن بن عيينه درسول الله ﷺ په اوښانو باندې ډاکه واچوله شپونکي يې وواژه او مال يې له ځان سره روان کړ.ما وويل ای رباحه ! په دی اس باندې سپور شه اوطلحه نه ورسوه او محمد ﷺ ته خبر ورکړه چې دهغه په اوښانو باندې ډاکه آچول شويده. زه په يوه غونډۍ باندې وختلم مخ مې مدينې طرف ته واړاو او درې کرته مې آواز وکړ يا صُباحاه !! ای خلکو سهار وختي ډاکه واچولی شوه بيا هغوی پسې روان شوم له ماسره زما خپله توره کمان او غشي وو، مابه پرهغوی باندې غشي ويشتل اودهغوی اسونه به مې زخمي کول . کله به چې دهغوی اس سواره زماطرف ته راتلل نوزه به دونو ډونو په منځ کې کښيناستيدلم اوبيابه مې په هغوی غشي ويشتل اوهر اس سوار به چې زما طرف ته راتلو مابه دهغه اس زخمي کاو.مابه چې پرهغوی غشي ويشتل نو وبل به مې : زه داکوع زوی يم نن ورځ به معلوم شي چې چادشريفې ښځې شدې څکلي دي او څوک رذيل دی.

له هغوی نه به چې هريوسړی زما مخې ته راغې نومابه په غشو ويشتلو، هغه به پخپل سپارلۍ باندې سپور و او زما غشي به په هغه ولګيده او ولی به يې ورته سوری کړه په دی وخت کې به ماويل درواخله زه ابن الاکوع يم، نن ورځ به پته ولګيږي چې چا دشريفې مور پی څکلي دي. کله به چې زه د ونو په منځ کې وم نومابه هغوی په غشو سره سوځول. او کله به چې لارې تنګې شوې نو زه به دغره څوکې ته وختلم اوپه کانو به مې ويشتل.

---

[١] ـ اخرجه مسلم برقم : ١٨٠٧.

زما اودهغوی ترمنځ دغه کشمکش روان وهغوی مې هم ویشتل او خپل بیت مې هم زمزمه کاو اوزه ترهغه واپس نه شوم ترڅو مې چې درسول الله تول اوښان نه وو خلاص کړي .

هغوی د رسول الله ﷺ ټول مال خوشې کړ او وتښتیدل. ما اوښان شاته پریښوول اودهغوی تعاقب مې پرې نښود اوغشي مې وراندې وورول هغوی په دې خاطر چې خپل ځان سپک کړي ترڅو تیښته ورته آسانه شي له دیرشو نه زیاتې نېزې اوڅادرونه وغورځول، هغوی به چې هریوشي وغورځاو ما به پرهغه کڼې ورول اودرسول الله ﷺ په لاره کې به مې جمع کول. آن چې بیا ثابت شو نو عیینه بن بدر الفزاري دهغوی مرستې لپاره راغې هغوی په یوه تنګه دره کې وو. زه پاس غونډۍ ته وختلم اودهغوی لپاسه شوم . عینیه زه ولیدلم اوله هغوی نه یې پوښتنه وکړه چې داسړی څوک دی؟ هغوی ورته وویل له دې سړي نه ډیرسخت په تکلیف یو او سهار وختی نه موږ پسې دی له موږ سره چې څه وو هغه ټول یې واخستل اوخپل شاته پریښودل هغه ورته وویل : که چیرته هغه خپل شاپسې دخپلو ملګرو مرسته نه لیدای نو تاسې به یې پریښې وي. له تاسې نه څو کسان دې پسې وخیژئ او ویې نیسئ. څلور کسان راپسې بره وختل. هغوی چې ماته دومره نژدې شول چې زما غږ یې اورید نو ما ورته وویل : ایاتاسې ما پیژنئ چې زه څوک یم ؟ هغوی وویل ته څوک یې ؟ ماورته وویل زه ابن الاکوع یم. په هغه لوی ذات قسم چې محمد ﷺ ته یې عزت ورکړیدی که چیرته تاسې ماګیرول غواړئ نونه مې شئ ګیرولی اوکه زه په تاسې کې دچاګیرول وغواړم نوله مانه نشئ خلاصیدلی. له هغوی نه یوسړي وویل زما هم همداګمان دی.

زه له خپل ځای نه نه وم خوځیدلی چې درسول الله ﷺ اس سواره مې ولیدل چې دونو په منځ کې روان وو، له ټولو نه مخکې اخرم اسدی رضی الله عنه و اوهغه پسې درسول الله ﷺ غوره اس سوار ابوقتاده و. زه له غره نه کوز شوم او احزم اسدی ته وړاندې شوم دهغه داس جلب مې ونیو او ورته مې وویل چې شاته نورو خلکو ته صبر وکړه. زه پرتاباندې دحملې ویره محسوسوم ودرېږه او تلوار مه کوه ترڅورسول الله

ﷺ اودهغه اصحاب راورسيږي. هغه راته وويل :اى سلمه ! كه چېرته ته په الله اودآخرت په ورځ ايمان لرې او په دى پوهېږې چې جنت او دوزخ حق دى نو بيا زما اودشهادت ترمنځ خندمه جوړېږه مادهغه داس جلب خوشى كړ هغه عبدالرحمن بن عيينه ته ځان ورساو. عبدالرحمن ورته راوګرځيد او دواړو يوبل باندى نيزې وويشتلې اخرم اسدى عبدالرحمن زخمي كړ. لېكن هغه اخرم په نيزه وواهه اوشهيد يې كړه دهغه اس يې واخست او ورباندې سور شو.ابوقتاده ؓ عبدالرحمن پسې راورسيد. دواړو يوبل باندې دنيزو ګوزارونه وكړل ابوقتاده دعبدالرحمن دلاسه زخمي شو مګر ابو قتاده عبدالرحمن وواژه او مردار يې كړ. داخرم ؓ اس يې واخست او ورباندې سورشو. مشركان په منډه وتښتېدل. زه هغوى پسې روان شوم او دومره لرى لاړم چې داصحابو ؓ داسونو دپښو دوړه هم نه ښكاره كېده هغوى دلمر پرېواته طرف ته يوې درې ته لاړل چې هلته اوبه وې هغه ځاى ذوقرد په نامه يادېده. هغوى غوښتل چې دلته اوبه وڅښي. هغوى چې زه وليدلم نو اوبه يې پرېښودى اوپه منډه وتښتېدل . لږ وخت وروسته ماښام شو اولمر پرې وت. مادهغوى يوسړى راګير كړ او په غشي مې وويشت او ورته مې وويل: درواخله زه ابن الاكوع يم نن ورځ به معلومېږي چې چادشريفې اوبهادرې مور شيدې څكلي دي؟ هغه وويل : زما مور دى بوره شي. همغه اكوع يې چې سهار راهيسې موږ پسې شوې يې اوپه غشو مو ولې ؟

ما ورته وويل اى دځان دښمنه زه همغه يم په هغه مې دوه غشي يوبل پسې مسلسل وويشتل اوهغه ولګيد دهغوى نور ملګري وتښتېدل او دوه آسونه يې شاته پرېښودل . ماهغه آسونه را ونيول او رسول الله ﷺ ته راغلم. هغوى مې د ذي قرد نومې ځاى كې د اوبو په چينه باندې وليدل. له هغه ﷺ سره تقريبًا پنځه سوه اصحاب كرام وو. بلال ؓ له هغو اوښانو نه يو اوښ حلال كړى و چې ماشاته پرېښي وو اورسول الله ﷺ له پاره دهغه ينه اوكوب يې په اور باندې وريتاو.

دړسول الله ﷺ خواته راغلم او ورته مې وويل چې ماپرېږده چې له اصحابو نه سل تنه منتخب كړم ترڅو په كفارو باندې دشپې حمله وكړو او ټول يې ووژنو .

هغه ﷺ وفرمايل ؛ اى سلمه ! ته داكار هم كوې ؟ ماوويل هو په هغه ذات قسم چې تاته يې عزت دركړېدى. رسول الله ﷺ مسكى شو ترڅو چې د اور په رڼا كې دهغه نواجذ غاښونه مې وليدل.

كله چې سهار شو نو محمد ﷺ وفرمايل : نن ورځ زموږ په اس سوارو كې له ټولو نه غوره اس سوار ابوقتاده دى اوبهترين پياده سلمه بن الاكوع دى. رسول الله ﷺ ماته داس سوارې او پېدل دوه برخې راكړې.[1]

داصحيح او ثابت حديث پدې خبره غټ دليل دى چې ددښمن په ډېرو كسانو باندې دېومسلمان سړي حمله جائز دى. اګر كه دهغه غالب ګمان داوي چې وژل كيږي. ځكه چې هغه په دى سره دشهادت مرګ غواړي لكه چې اخرم اسدي په يواځې خان حمله وكړه اوشهيد شو، رسول الله ﷺ دهغه دې كارته بد ونه وېل اونه يې اصحاب ددى پشان حملې نه منع كړېدي بلكې په حديث كې ددى كار استحباب او فضيلت معلوميږي . ځكه چې نبي كريم ﷺ داباقتاده او سلمه صفت وكړ حال داچې دواړو په يواځې خان په دښمن باندې حمله كړى وه او دې ته يې انتظار يې نه وكړې چې نور مسلمانان هم ور ورسيږي اويوځاى درباندې حمله وكړي. او كوم كفارچې دوى زغلولي و هغه خوزا غټ ټولى و ددى خبرې دليل داده چې سلمه ابن الاكوع رضى الله عنه له نبي كريم صلى الله عليه وسلم نه دسلو كسانو اصحابو دانتخاب غوښتنه وكړه نوكه كفارډير نه واى نوپه ګوته چې سلو اصحابو ته څه اړتيا وه خو سره له دې بيا هم سلمه په يوازې تن په هغوى باندى حمله اوكړه .

له دې حديث نه دادليل هم ترلاسه كيږي چې امام ته داجائز دي چې يوسړى شفقتاً په يواځې خان په دښمن باندې له حملې نه منع كړي او داهم ورته جائز دي چې پريږ يې دي هله چې هغه رښتوني قصد اوپوخ عزم يې كړې وي .او نيت يې يواځې دشهادت غوښتنه وي اوداخبره داخرم اسدى سره دسلمه ابن الاكوع له كړنلارې نه

---

[1] (مسلم برقم ۱۸۰۷).

معلومیږي څکه چې نبي اکرم صلی الله علیه وسلم په یوې خبرې هم ملامت نه کړ چې اول دې ولې دهغه لاره ونیوله او بیادی ولی پریښود؟.

ابن عساکر پخپل ((تاریخ دمشق)) کې له عقبه بن قیس الکلابي نه روایت کوي چې لـه مسلمانانو څخه یوسړی ابی عبیده بن جراح ته دیرموک دجنګ په ورځ کی ووېل : ماداعزم کړېدی چې زه به نن په ہواخې ځان په دښمن باندی یرغل کوم ایاتاسې دخپل نبی ﷺ په نوم کوم پېغام لېږل غواړئ؟ حضرت ابوعبیده رضی الله عنه ورته وفرمایل چې رسول الله ﷺ ته لومړی زما سلام ووایه اوبیاورته ووایه چې موږ دالله تعالی وعدی رښتونی ولیدلې؛

ابن عساکر همدغه راز لـه محمدبن اسحاق نه دشام دفتحې اود دمشق دمحاصرې روایت بېان کړیدې هغه وایي چې له مسلمانانو نه یوسړي پخپل اس باندی راغی او دحمص ښار ته نږدی ویالې تـه ورسید چې دیرمسحل تـه نږدې و . اوبوته راغی او خپل اس تـه یې اوبه ورکړې. دهغه په طرف د حمص لـه اوسیدونکو څخه تقریبًا دېرش سړي راغلل. کله چې هغه یې یواځې ولید نوجنګ یې ورسره شروع کړ ، نودغـه مسلمان دهغوی په طرف راغې او اس له اوبونه پوری ویست اوپرهغوی یې برید وکړ. لـه هغوی نـه یې یوتـن وویشت بیا ورپسې بل یې وویشت اوبیا ورپسې دریم سړی یې وویشت له هغوی سره خپل جنګ تردہر مسحل پوری جاري وساتلو او یولـس کافران یې تربنه مردار کړل. ددیرمسحل ترمنځ پوری یې کفارو سره خپل جنګ ورسولو بیا ددیر خلکو هغه په کانو وویشت او شهید شو. حافظ ابو الحجاج المزي لـه علاء ابن سفیان الحضرمي نه روایت کړیدی هغه وایي چې (بُسرُ بن ارطاة ، رضی الله عنه لـه رومیانو سره جهاد کاو رومیانو به مجاهدینو تـه کمینونه نیول او زیات نقصان بـه یې ورتـه رسولو کله به چې بسر بن ارطاة داحال ولیدنو سل ملګري یې لـه ځان سره کړل او دکمین نیونکورومیانو په لټون پسې ووت یوه ورځ له لښکر نه وروسته دیو غره په لمن (خوړ) کې پاتی شو. له هغه ځای نه هغه دیرش تړل شوي ترکي اسونه ولیدل اخواته یوګرجاو په دغه ګرجاکی دکفارو جنګیالي موجودوو. همدغو جنګیالو به په مسلمانانو دشاله طرف نه بریدونه کول. حضرت بسر رضی الله عنه

خپل اس له ترکي اسونو سره نژدې وتړلو او یواځې هغه ګرجا ته ورننوت اوله دننه طرف نه یې دروازه بنده کړه. کمین نیوونکي رومیان یې دکنیسې دننه ایسار کړل رومیان د دروازې په بندیدو ډیر حیران شول ده وربانډې ناڅاپي غلچکي برید وکړ هغوی چې نه ځان خبریدل او وسله یې راخسته نو ده له هغوی درې کسان ووژل اوله نورو سره په جګړه بوخت شو. دحضرت بسر رضی الله عنه ملګرو چې هغه ونه لید نو دهغه په لټه کې شول. له ګرجا سره نژدې دهغه اس یې ولید او ویې پېژنده چې داد حضرت بسر رضی الله عنه اس دی نو ګرجاطرف ته راغلل له ګرجانه چې شور هم ترغوږ شو نوګرجاته یې دننوتلو کوشش وکړ خو دروازه بنده وه. هغوی دګرجا چت مات کړ اوپه کې ننوتل. ګوري چې حضرت بسر رضی الله عنه پخپل ګڼ لاس خپلې کلمې نیولي دي او په بنې لاس یې توره او چته کړېده اوله کفارو سره جنګ کوي. کله چې دهغه ملګرو په ګرجاباندې بشپړه قبضه وکړه نو ګوري چې حضرت بسر رضی الله عنه بېهوش پروت دی. په دی جنګ کې څو کسه رومي جنګیالي ووژل شول اوڅوکسه یې ژوندي ونیول. دغوقیدیانو دحضرت بسر رضی الله عنه ملګرو ته وویل دخدای لپاره داراته وښایئ: چې داڅوک دی ؟ چې په مونږ باندې یوازې برید وکړ اوپه یوازې تن راسره وجنګید. هغوی وویل دابسر بن ارطات نومیږي. هغوی وویل : په الله قسم هیڅ یوې مور داسې اولاد نه دی راوړی دهغه ملګرو دهغه کولمې بیرته په ګیډه کې دننه کړې اوپخپلو پګړیو سره یې دهغه ګیډه وتړله اوله ځان سره یې راوستوګیډه یې ورته وګنډله. له دوا درمل نه وروسته روغ رمټ شو او دالله په لاره کې خپل جهاد ته ادامه ورکړه.بیهقي روایت کړیدی چې براء بن مالک رضی الله عنه دیمامې په جنګ کې ګډون وکړ او له مسلمانانو سره یوځای په کډه په هغه باغچه یرغل وکړ چېرته چې هلته مسلیمه الکذاب ځان پټ کړی و. دباغچې شاوخوا جګړه ډېره ګرمه او سخته روانه وه. براء رضی الله عنه له خپلو ملګرو غوښتنه وکړه چې په ډال کې مې کیښنوي اوپه نیزو باندې مې دیوال ته اوچت کړي او ددیوال له پاسه یې واچوي. اصحابو همداسې وکړ او هغه پکې یواځې باغچې ته وردننه شواوله کفارو سره یې ډیر سخت جنګ وکړ. له هغوی نه یې لس کسه کافران مردار کړل او دروازې خلاصولو ته یې ځای پیداکړ دهغه په بدن کې له اتیاونه زیات ټپونه لګیدلي وو. دهغه له ملګرو نه هیڅ یو

اصحابي دهغه په دې کار باندې بد ونه ویل. ابن عساکر له ولید بن مسلم نه روایت کړېدی هغه وایي چې دحمص یوشیخ ماته داکیسه وکړه چې ماپه رومي لښکر کې چې په حمص کې وو یوسړی ولید چې سترګه یې ړنده وه. ماته چاوویل چې ددی د ړندیدو وجه معلومه کړه چې ولې ړنده شړېده. ماچې له هغه نه پوښتنه وکړه نو هغه ماته وویل:

کله چې مسلمانانو په حمص باندې یرغل وکړ او دبحیره عاصي ـ نهر الارند ـ د یو سیند په غاړه کې پړاو واچو نو د حمص رومي جنرال ماته دېرش تنه بهترین اس سواران راکړل او زه یې ددې مقصد لپاره ولېږلم چې له مسلمانانو د څوک ونیسم اودلته یې راولېم اویادهغوی حالت وڅارم. ماله خان سره خپل ملګری راوستل اودسین پدې غاړه روان و کله چې مسلمانانو ته ورنږدې شونو په دې وخت موږ له سیند نه پورې غاړې یوسړی ولید چې خپل اس ته یې اوبه ورکولې اونیزه یې په خواکې پرته وه. دهغه سترګې چې پرموږ ولګېدلې نو سمدلاسه یې په اس باندې زین سم کړ وربانديې سور شو او نیزه یې په لاس کې واخسته موږ فکر وکړ چې له موږ نه وویرید او خپل لښکر ته خان رسوي. خوناڅاپه هغه خپل اس په دریاب کې ورګډ کړ او زموږ په طرف راپورې وت. موږ دهغه په دې جرئت حیران دریان شوو. له دریاب نه چې راپورې وت او غاړې ته ورسید نو له خپل اس سره یې دراتوپ کولو کوښښ وکړ مګر کامیاب نشو. بیاد اس په زین باندې ودریدو او دنیزې په مدد سره یې راټوپ کړ اوله ختونه دې خوا راپورې وت. بیایې اس ته آواز ورکړ هغه هم وریسې راورسېد. بیرته په اس سور شو او پرموږیې حمله وکړه، موږ یوځای ولاړوو خو هغه تیت پرک کړو له موږ نه یوکس یې راګیر کړ او هغه یې وواژه بیا مونږ راټول شو هغه بیا حمله راباندې وکړه تیت پرک یې کړو او یوبل ملګرې یې هم رانه وواژه. هغه څو څوکرته پرموږه حملې وکړې او ډیر نفر یې رانه ووژل مونږ چې داجریان ولیدنو دخپل خان دساتلو لپاره بهارته وتښتیدلو خو هغه موږ پسې په منډه روان و له موږ نه یې یو یو وژل آن چې له مانه پرته بل هېڅوک پاتې نه شو اوټول یې ووژل. کله چې هغه دحمص دروازې ته نژدې شو نو دلته ولاړ پهره دارانو دهغه ټول کارونه ولیدل اودهغوی په اطلاع یوڅوتنه سواره زموږ په طرف راغلل. ماپه زړه کې ووېل

چې ددغو کسانوپه ليدوسره به هغه تښتيدلی وي ماچې شاته وکتل نو دهغه په نيزه زماسترګه ولګيدله او سترګه يې رانه برقه ويستله. په دی وخت ډيرو رومي پوځيانو هغه محاصره کړه اوپه شهادت يې ورساو. دمسلمانانو يو ګروپ هغه پسې دهغه په لټه کې ګرځېدل. هغوی چې ورته ورسيدل نو داخلمي پرزمکه راغورځيدلی و مونږ بيا ر ته راستانه شو هغوی سړی را اوچت کړ او دفن يې کړ.

((و روى البخاري عن البراء بن عازب ﷺ قال : بعث رسول الله ﷺ إلى أبي رافع اليهودي عبدالله بن عتيك وعبدالله بن عتبة ،في ناسٍ من الصحابة ، فانطلقوا حتى دنوا من الحصنِ.فقال لهم عبدُ الله بن عتيك: امكثوا حتى أنطلقَ أنا فأنظر.

قالَ ابنُ عتيك : فتلطَّفْتُ أن أدخلَ الحصن، ففقدوا حماراً لهم، فخرجوا بقبسٍ يطلبونه ، فخشيتُ أن أعرف ، فغطَّيْتُ رأسي ، كأني أقضي حاجة... ثم نادى صاحبُ الباب : مَنْ أرادَ أنْ يدخل فليدخل قبلَ أنْ أغلقة . فدخلتُ ثم اختبأ تُ في مربطِ حمارٍ عند باب الحصن..

فتعشوا عند أبي رافع ، وتحدَّثوا حتى ذهبت ساعةٌ من الليل ، ثم رجعوا إلى بيوتهم، حتى إذا هدأت الأصوات ، ولم أعُد أسمعُ حركة ، خرجْتُ.

ورأيتُ صاحبَ الباب عندما وضعَ مفتاحَ الحصن في كوةٍ عند الباب، فأخذتُ المفتاح، ثم فتحتُ باب الحصن.. وعدتُ إلى بيوتهم فغلَّقْتُ ابوابَهَا من الخارج. ثم صعدتُ إلى أبي رافع في سُلَّم ، فإذا البيتُ مظلمٌ قد طفيء سراجُه ، فلم أدر أين الرجل.

فقلت : يا أبا رافع ؟

قل : من هذا ؟

فعمدتُ نحو الصوت وضربْتُه ، فلم تُغْنِ عَنّي شئاً!!

ثم جئتُ كأني أغيثهُ ، فغيَّرْتُ صوتي وقلتُ : مالَكَ يا أبارافع ؟

قل : ألا يعجبكَ لأمِّكَ الويل! دخلَ على رجل ، فضربني بالسيف!

فعمدتُ لـه أيضًا، فضربته ضربةً أخرى! فلم تغنِ شيئاً فصاح، وقام أهلهُ.

ثم جئتُ وَغيَّرْتُ صوتي كهيئةِ المغيث ، وإذا هومستلقِ على ظهره، فوضعْتُ السيفَ في بطنه ، ثم انكفأ تُ عليه حتى سمعت صوت العظم!!

ثم خرجْتُ دهِشاً حتى أتيتُ السُّلَّمَ ، أريدُ أنْ أنزل ، فسقطْتُ منه ، فانخلعَتْ رِجلي، فعصبتُها ، ثم أتيتُ أصحابي أحْجِلُ!!

وقلت لاصحابي: إني لا أبرحُ حتى أسمعَ الناعية.. ولما كان وجه الصبح صعدَ الناعية فقل: أنعي أبا رافع!

فأدركْتُ أصحابي: وانطلقْنَا إلى النبي ﷺ، فأخبرته بمقتل أبي رافع، وأريته رجلي المكسورة. فقال ﷺ : ابسط رجلك فبسطتها فمسحها ، فكأني لم أشتكها قط![1]))

له حضرت براء بن عازب ﷺ نه روایت دی هغه وایي چې رسول الله ﷺ دیهودي ابی رافع په قتل پسي عبدالله بن عتیک ، عبدالله بن عتبه اوځو نور اصحاب ولیږل . هغوی کلاته ترنژدی څای پورې لاړل. حضرت عبدالله بن عتیک خپلو ملګرو ته وویل چې تاسې دلته له قلا سره ودریږئ، زه په کلا کې دننوتلو لپاره څه چل ول

[1]ـ اخرجه البخاري برقم : ٤٠٤٠

کوم. په دی وخت یهودیان خپل ورک خره پسې ګرځیدل اوهغوی پخپل لاس کې د اور رڼانیولی وه. زه وویریدم هسې نه چې څوک مې وپیژني. ماپخپل سر باندې څادر واچاو او داسې کښیناستلم لکه چې څوک اودس ماتې ته ناست وي بیا د دروازې پیره دار آواز وکړ چې څوک دننه کېدل غواړي نو د دروازې له بندولو نه وړاندی دی دننه سي.

زه په دی مهال وردننه شوم اودخرو دتړلو په ځای کی می چې د دروازې ته نژدې و ځان پټ کړ. ابو رافع پاس په بالاخانه کې اوسیدو اوشپې به له هغه سره دکیسو وینکو مجلس جوړېدو. کله چې هغوی دماسخوتن ډوډی وخوړله او مجلس ختم شو او خلک خپلو خپلو کورونو ته واپس لاړل نو د دروازې پیره دار دروازې بند کړې اود کنجیانو غوچه یې په یوه کونډه کې ځوړندی کړې. کله چې خلک ویده شول او هیڅ غږ مې نه ترغوږو نیا نو زه لاړم او له کونډې نه مې کنجیانې راواخستلې اود کلا دروازې مې وربانديې خلاصه کړه. لدینه پس دهغوی کورونو ته لاړمه او دروازې مې له شاطرف نه وربانديې بندې کړې. بیاپه زینه باندې دابې رافع کورته وختلم دهغه په کور کې تیاره وه اوډیوې یې مړی کړې وې. زه نه پوهېدم چې هغه چیرته دی. ما ورته آواز وکړ ای ابورافعه! هغه وویل ته څوک یې. زه دهغه آواز پسې لاړم اوپه توره مې ورواهه چیغه کړه خو سم ونه لګید ما ورته آواز بدل کړ اودفریاد رس په شکل کې مې ورته وویل: ای ابورافعه! پرتاڅه چل شویدی؟ هغه وویل ستا مور ته دی هلاکت وي اوس راباندې چاد توري ګوزار وکړ، دهغه له آواز سره سم مې دتورې بل ګذاره وربانديې وکړ هغه چیغه وکړه بیا هم سم ونه لګید اود کور خلک پاڅیدل بیامې ورته آواز بدل کړ اودفریاد اوریدونکې په شکل کې مې ورته وویل، ولې څه چل درباندې وشو هغه په دې وخت کی دشاپه تخته پروت و. خپله توره مې دهغه په ګیډه کې ونومبله اودومره زور مې وربانديې وکړه چې توره دملاهډوکې ته راورسیده اود هډوکې خرپ مې واورېد زه بیرته ترینه په بیړه راواپس شوم او زینې ته ورسیدم غوښتل مې چې ترېنه ښکته شم خوله زینې نه وغورځیدم اوپښه مې ووتله ماپخپل پګړی سره هغه وتړله اوپه ګوډه پښه خپلو ملګرو ته ورسېدم. هغوی ته مې وویل تاسې لاړشئ، زه به ترهغه دلته ناست یم ترڅو مې چې دهغه دمرګ اعلان نه

وي آورېدلې کله چې سهارشو نو اعلان کوونکي بره وخوت او ويې ويل چې ابارافع مړشوېدی داعلان لـه آورېدونه وروسته روان شوم اوله خپلو ملګرو سره يوځای شوم بيامونږ ټول دمحمد ﷺ په خدمت کې حاضرشوو. هغه ﷺ ته مو دابارافع دمرګ زېرې ورکړه. رسول الله ﷺ زما ماته پښه وليدله او راته يې وويل: پښه دې وغځوه ماخپل پښه وغځوله. رسول الله ﷺ خپل لاس وربـاندې راکش کړ او زماپښه داسې ښه شوه لکه چې له سره چېرته خوږ شوې نه وه.

ابن هشام روايت کړيدی چې رسول الله ﷺ اباحدرد الاسلمي رضي الله عنه يې لـه دوه نورو اصحابو سره دمشرکانو يولوی لښکر باندې ديرغل کولو لپاره ولېږه دغه لښکر دمدينې شاوخوا سيمه کې و. او دا اراده يې درلوده چې په مدينې يرغل وکړي دغو درې وارو اصحابو په دی لښکر باندې يرغل وکړ او اباحدرد الاسلمي دمشرکانو غټ غټ کسان ووژل. لښکر تـه يې ماتې ورکړه اوله هغوی نه يې زيات غنيمت ترلاسه کړ.

لـه لويو جنګونو څخه يو جنګ په عراق کې دقادسيه جنګ و. په دې جنګ کې دمسلمانانو دلښکر شميره لـه اووه زرونـه زيات و او سعدبن ابی وقاص رضي الله عنه ددغه لښکر امير و . خو دکفارو شمير لـه څلويښتو زرو نه بره بره و او ددغه لښکر قيادت درستم په غاړه و. طرطوشي پخپل کتاب (سراج الملوک) کې ويلي دي چې عمرو بن معدي کرب دقادسيه په جنګ کې درياب ته نژدی راغی او خپلو اصحابو ته يې وويل. زه په پل باندې تيرېږم اوپردښمن باندې برېد کوم. کـه چيرته تاسې داوښ دحلالولو دوخت په اندازه کې راورسيدئ نومابه توره په لاس ددښمنانو په منځ کې دجنګ کولو په حالت کې ومومئ اوکه چيرته لـه دې وخت نـه زيات ځنډ مو وکړ نومابه شهيد ومومئ. له دی نه پس هغه لـه درياب نه پورې وتلو اوددښمنانو په منځ کې دننه شو. ځينې مسلمانانو ځينې نوروتـه وويـل ای بنو زبيده، تاسې بـه خپل ملګری په کوم نوم رابولئ، په خدای قسم ګمان نـه کوم چې هغـه بـه ژوندی وي . لږوخت پس دهغـه ملګرو هم يرغل وکړ کله چې هغـه وليد نو هغـه لـه خپل اس نه غورځيدلې و. هغـه ددښمن يواس لـه پښونـه کلک نيولې و، هغه به خپل آس واهه چې روان شي خو اس لـه خپل ځای نه حرکت نشو کولې. کله چې مسلمانان دهغه

ځنګ ته ورسېدل نو دښمن پوځي لـه خپل اس نه لاندې کوزشو اومنډه يې کړه . حضرت عمروبن معديکرب دهغه په اس سپور شو او ويې فرمايل چې زه ابو ثور يم. نژدې و چې زه به لـه تاسو نه ضائع شوی وم. دهغه ملګرو د هغه نه پوښتنه وکړه چې ستا خپل آس څه شو؟

هغه وفرمايل چې په غشو ولګيد اوزه يې راوغورځولم.

طرطوشي پخپل کتاب سراج الملوک کی ليکلي دي چې طارق بن زياد په اندلس ...ندې نه ۱۷۰۰ مجاهدينو سره حمله وکړه.

...فير چې داندلس دپاچا لذريق (داړرک) نائب واسپانيايانو تردريو ورځوپورې دطارق بن زيادلـه لښکر سره جنګ وکړ مګر څه بريالي‌توب يې ترلاسه نه کړ هغه لذريق (راړرک) پاچا ته په خط کې وليکل چې موږ ته داسې يوقوم راغلی دی چې موږ وربانديې نه پوهېږو چې دوی لـه آسمان نه راکوز شويدي اوکه لـه زمکې نه راغلي دي، موږ لـه هغوی سره ...نګ وکړ ليکن موږ دهغوی سره نورد جنګ کولو توان اوقدرت نه لرو. ته پخپله دلته ځان ورسوه.

دخط لـه رسيدو سره سم لذريق ۹۰ زره پوځ اس سواره لـه ځانه سره ملګري کړ او راغی لـه مسلمانانو سره درې شپې ورځې وجنګيد او مسلمانان يې ډېر تنګ کړل طارق بن زياد مسلمانانو ته مخاطب شو او ورته يې وويل : الله جل جلاله ته رجوع کولو او په قتال باندې لـه منګولې خنبولو موبله چاره نشته ای مسلمانانو. شاته مو ځپې وهونکې سمندر اومخی ته مو دښمن دی. زه اوس داسې يو پلان جوړوم چې په دی سره ياخوبه موږ بريالی شو اوياشهيدان. لښکر ترينه پوښتنه وکړه ستاسې څه پلان او منصوبه ده؟ هغه ورته وويل زه غواړم د دوی په پاچا لذريق (راړرک) باندې حمله وکړم. خو کله چې زه پرهغه حمله وکړم نو تاسې هم لـه ماسره يوځای پرهغوی حمله وکړئ. هغه يرغل شروع کړ طارق داندلس پاچايي وواژه او دهغه ډېر ملګري ووژل شول، دهغوی لښکر لـه ماتې سره مخامخ شو او په منډه وتښتيدل. مسلمانانو د ربې ورځې دهغوی تعاقب وکړ او ډېر کسان يې ترينه ووژل اوپه دی ورځ د مسلمانانو صرف يوځو مسلمانان شهيدان شول.لـه دغوفيصله کوونکوجنګونو څخه يوجنګ چې لږ مسلمانان دکفارو او مشرکانو په ستر لښکر ورننوتلي د (ملاذکرد).

جنگ دی په دی جنگ کې ډېرو لږو مسلمانانو دکفارو لـه لوی لښکر سره جنګ کړې ډیرو مسلمانانو تـاریخ دانـانو ددی جنگ تذکـره کـړې یـو هـم دهغـوی څخه طرطوشي دی چی پخپل کتاب سراج الملوک کی ددی جنګ یادونه کړېده.

ددغه جنګ قائد ملک الپ ارسلان و او دروم دپاچا په خلاف یې ګرم کړی و د روم پاچا ددغـه جنګ لپاره ډېر زیات تیاری نیولی و اوله شپږلکه نه زیات عسکریې جنګ تـه وړانـدې کړي وو. بې حسابه وسله یې راجمع کړی وه. دقوت په نیشه مستو رومیانوپـه دی کې شک نـه کـاو چې پر مسلمانانو باندې موغلبه ترلاسه کړي آن چی خپل لښکر تـه یې د مسلمانانو جلا جلا سیمې لـه نیولومخکې ویشلې وې. ملک الپ ارسلان ترکي نسل و د عراق او عجمو پاچاو. هغه چې کله درومیانو داغورویش واوریدنو خپل ټول وزیران یې دمشورې لپاره راغونډ کړل او ورته یې وویل تاسو ته څرګنده ده چې نـن سبا پر مسلمانانو څومره لوی مصیبت را روان دی. تاسې په دی کې ماتـه څه مشـوره راکـوئ. هغـوی وویل موږ ستا دمشورې اوحکم تابع یو. ظاهراً خو د دومره لوی لښکر مقابلـه لـه توان نـه وتلې ښکـاري. ملک ارسلان وویل موږ لپاره خودتښتې ځای هم نشته، چې مړکیږو نو په عزت سره مړکېدل زموږ لپاره ډېر ښه دي. وزیـرانو ورتـه وویل چې ته جنګ لپاره چمتو یې نو موږ هم درسره ولاړیو. په جهاد باندې متفقه فیصله وشوه او دا پرېکړه یې وکړه چې ددښمن مقابله دهیواد په لومړی ښار کی کـوو. ددې مقابلې لپاره شل زره زړه ورمجاهدین حاضرشول .سبا ته چې درومي لښکـر سره مخامخ شول نو دوی دهغوی په وړاندې داسې ښکاره کېدل لکه چې دتورغوایي په بدن کې یوسپین داغ. پاچا وویـل زه بـه نن لـه دوی سره لـه غرمې نـه وروسته جنګ شروع کـوم. خلکو پوښتـنه وکړه په څه وجه ؟ هغه وفرمایل چې په دی وخت کی بـه دزمکې لـه سرنه پر هر منبرباندې به زموږ لپاره ددعاګانو آوازونـه پورتـه کـیږي ځکـه چې نـن دجمعې ورځ ده. لـه غـرمی نـه وروسته ټولو لمونځ وکړ. بیا پاچاوویل : هریوکس تـه لـه بل سره درخصتیدو آخري ملاقات وکړئ اوکه څوک وصیت کـول غـواړي نـو وصیت دی هم وکړي. ټولو همدغسې وکړ. پاچا ورته وویل مـادروم پـه لښکـر باندې دیرغل کولو قصد او عزم کړیدی کله چې زه ورباندې یرغل وکړم نوتاسې هم لـه ماسره یوځای یرغل وکړئ اوزه چې هرڅه کوم هغه تاسی

هم وکړئ.رومیانومسلمانانو ته ټول داسې شل صفونه جوړل کړل چې دیوصف هم
ډیر والې له امله لراوبر نه ښکاریده. پاچا وویل دالله په نوم اوبرکت سره ماپسې
تاسې هم حمله شروع کړئ. پاچا یرغل شروع کړ هغه پسې دهغه لښکرهم یرغل
شروع کړ. ددښمن صفونه یې مات کړل اودپاچا خیموته یې ځان ورساو. هلته خپل
لښکر ته دتم کیدو حکم وکړ. بیایې هغه خیمې محاصره کړې. له پاچا سره چې کوم
خلک وو دهغوی په خوب او خیال کی دانه راته چې دلته به هم څوک ورسیږي، لهذا
هغوی ټول دغفلت په حالت کی ووژل شول. مسلمانانو دیورومي عسکر سر غوځ کړ
اوپه یوه نیزه باندې یې اوچت کړ او اعلان یې وکړ چې درومیانو پاچا ووژل شو.
ددغه اعلان په آوریدو سره دښمنان وارخطااوګډوډ شول ماته یې وخوړه او
وتښتیدل. خو مسلمانانو له هغوی نه دتیرو ورځو انتقام واخست دلښکر ټول خلک
یاخو ووژل شول اویاهم ونیول شول. سلطان ارسلان دپاچا په تخت باندې کیښناست
اودهغه په دسترخوان باندې یې ډوډۍ وخوړله.بیایې حکم وکړ چې درومیانو پاچا
دې حاضر کړی شي. دهغه په غاړه کې رسۍ واچولی شوه او میدان ته رواستی شو.
الپ ارسلان له رومي پاچانه پوښتنه وکړه چې که تاغلبه موندلې وای نو تابه له
ماسره څه کړي وو؟ هغه ورته وویل مابه ته وژلې. الپ ارسلان ورته وویل : زه خوستا
پشان د ذلیل انسان وژنه نه خوښوم. حکم یې وکړ چې بوځئ او خرڅ یې کړئ.
مسلمانو عسکرو دهغه په غاړه کې پړی آچولی و اوپه لښکر کې ددی دخرڅولو
اعلان یې کاو خوهیڅا وانه خست آن چې دلښکر آخري سرته ورسیدل. هلته یوسړي
وویل : که چیرته دسپي په بدل کې خرڅوئ نو زه به ددغه سپي په بدل کې واخلم.
عسکرو هغه سړی الپ ارسلان پاچا ته راوست او ورته یې وویل چې هیڅ چابیه هم
نکړېواخې داسړی یې دسپي په بدل کې آخلي. پاچا ورته وویل سپی هم لدینه ښه
دی ځکه چې دسپي څه ګټه خوشته اودا هیڅ ګټه نه لري. بیا پاچا دهغه د آزادولو
حکم وکړ او ویې ویل چې سپی اودا دواړه په یورسی. کې وتړئ اوخپل ښارته یې
ورسوی کله چې هغه خپل ښار ته ورسید نو دهغه ځای خلکو هغه له پاچاهۍ نه لرې
کړ اوپرځای یې بل سړی وټاکه.